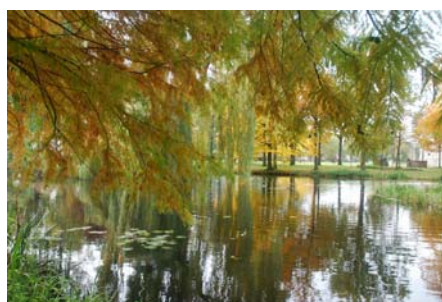

Herziene Welstandsnota

Deelgebiedennota

gemeente Laarbeek

Herziene welstandsnota

Deelgebiedennota

Gemeente Laarbeek

Datum

september 2012

Projectgegevens

Buitengebied bebouwingstypekaart d.d. 01-01-2006.

Buitengebied welstandstoetskaart d.d. 18-07-2012

Beek en Donk noord bebouwingstypekaart d.d.19-07-2012.

Beek en Donk noord welstandstoetskaart d.d. 18-07-2012.

Beek en Donk zuid bebouwingstypekaart d.d.augustus 2012.

Beek en Donk zuid welstandstoetskaart d.d. 18-07-2012.

Aarle-Rixtel bebouwingstypekaart d.d 18-07-2012.

Aarle-Rixtel welstandstoetskaart d.d. 02-07-2012.

Lieshout bebouwingstypekaart d.d. 19-07-2012.

Lieshout welstandstoetskaart d.d. 02-07-2012.

Mariahou bebouwingstypekaart d.d. augustus 2012.

mariahout welstandstoetskaart d.d. 18-07-2012.

Inhoud

1	Inleiding	7
1.1	Welstandsbeleid	7
1.1.1	Algemeen	7
1.1.2	Beoordelingskader	7
1.2	Leeswijzer	8
2	Beschrijving van de gemeente	9
2.1	Ruimtelijke hoofdstructuur	9
2.1.1	Infrastructuur	9
2.2	Historische karakteristiek van de kernen	9
2.2.1	Aarle-Rixtel Ruimtelijke ontwikkeling van het dorp	9
2.2.2	Mariahout	15
2.2.3	Lieshout	19
2.2.4	Beek en Donk	24
2.3	Buitengebied	32
2.3.2	Waardevolle lintbebouwing	32
3	Bebouwingstypen	33
3.1	H1 Historische dorpsgebieden	33
3.2	H2 Historische lintbebouwing	35
3.3	H3 Gemengde bebouwing(slint)	38
3.4	W1 Blokverkaveling geen welstandstoets	40
3.5	W2 Nieuwe Bouwen geen welstandstoets	41
3.6	W3 Woonerven geen welstandstoets	42
3.7	W4 Thematische in-/uitbreidingen	44
3.9	W6 Woonwagenlocatie geen welstandstoets	46
3.10	B1 Industrierrein zichtlocatie (a) en geen zichtlocatie (b geen welstandstoets)	47
3.11	B2 Bedrijventerrein (zichtlocatie (a) en geen zichtlocatie (b geen welstandstoets)	48
3.12	T1 Instituten/tehuizen/scholen	51
3.13	T2 Nieuwe centrumgebieden	53
3.14	G1 Groengebieden/sportcomplexen	56
4	Landelijk gebied	58
4.1	G2 Beekdallandschap	58
4.2	G3 Kleinschalig cultuurlandschap	59
4.3	G4 Agrarisch productielandschap met oude relictten	61
4.4	G5 Ontginningslandschap	63
4.5	G6 Bos-en natuurgebieden	64
4.6	G7 Buitenplaatsen en landgoederen	66

4.7	G8 Agrarische lintbebouwing	67
4.8	G9 Infrastructureel landschap	69
4.9	T3 Bijzondere bebouwing	71
5	Bijzondere gebieden en objecten	72
5.1	Bijzondere gebieden	72
5.1.1	Beeldkwaliteitplannen	72
5.1.2	Ontwikkellocaties	72
5.2	Objecten (rijksmonumenten,gemeentelijke monumenten en beeldbepalende panden)	72
6	Begrippenlijst	76
Bijlage 1	Beeldbepalende panden kom Beek en Donk	1
Bijlage 2	Beeldbepalende panden kom Lieshout	27
Bijlage 3	Beeldbepalende panden Mariahout	41
Bijlage 4	Beeldbepalende panden in het buitengebied	43

1 Inleiding

1.1 Welstandsbeleid

1.1.1 Algemeen

De voorliggende nota omvat de onderlegger voor de Welstandsnota Laarbeek. In deze nota wordt de gebiedsindeling (in bebouwingstypen) aangegeven en gemotiveerd. Per bebouwingstype gelden criteria waaraan bebouwingen dienen te voldoen. Daarnaast wordt in enkele gebieden niet meer op welstand getoetst. Voor deze bebouwingstypen is wel een beschrijving opgenomen, maar criteria ontbreken.

1.1.2 Beoordelingskader

De gemeente stelt als kader voor de beoordeling door de commissie het ambitieniveau vast, dat voor het betreffende gebied geldt c.q. in de toekomst gehanteerd wordt. Deze niveaus worden bepaald aan de hand van een waardestelling van een bestaand gebied ofwel aan de hand van een beeldkwaliteitskader, dat voor een plan gehanteerd wordt.

De gemeente Laarbeek hecht belang aan het behoud van de historische en de visuele waarden van het landschap en de dorpskernen. Nieuwe ontwikkelingen moeten passen in de bestaande beeldkwaliteit en bijdragen aan een behoud en verrijking van het cultureel erfgoed. Welstandzorg maakt het mogelijk om de beoogde ruimtelijke kwaliteit van de openbare ruimte te bewaken en is daarmee een belangrijk instrument om deze doelstelling te bereiken.

Het welstandsbeleid van de gemeente Laarbeek is in belangrijke mate gestoeld op de cultuurhistorische waarde en karakteristiek van de omgeving en op de waarde van de bebouwing zelf. Aan de nota ligt de veronderstelling ten grondslag, dat de mooiste en prettigste gebieden juist de plekken zijn waar het verleden nog zichtbaar is en ervaren kan worden.

De systematiek van toetsing is erop gericht om in de cultuurhistorisch waardevolle gebieden en in de karakteristieke gebieden een welstandstoets plaats te laten vinden en gebieden met een beperkte betekenis voor de openbare ruimten niet meer te toetsen aan welstand. Aan de hand van deze waardestelling is een indeling in bebouwingstypen gemaakt die is toegelicht in hoofdstuk 4. Per bebouwingstype is een beschrijving van de karakteristiek opgenomen. Elk bebouwingstype waarvoor een welstandstoets geldt is vervolgens vergezeld van criteria. In hoofdstuk 4 is aandacht besteed aan de welstandscriteria, behorend bij de verschillende bebouwingstypen.

Gebieden waarvoor een welstandstoets geldt zijn structuren, gebieden en objecten, die van cruciale betekenis zijn voor het totaalbeeld van de dorpen en het landschap. Gebieden met bijzondere cultuurhistorische, architectonische, landschappelijke of stedenbouwkundige karakteristieken vallen hier onder. Ook het buitengebied behoudt grotendeels een welstandstoets. Voor in- en uitbreidingsgebieden die vanaf de jaren 2000 zijn ontwikkeld en waarvoor een beeldkwaliteitsplan van kracht is, zijn de richtlijnen uit dat beeldkwaliteitsplan van toepassing. Deze gebieden, evenals de toekomstige ontwikkelingsgebieden, zijn op de bijbehorende kaarten als dusdanig aangegeven. Voor de ontwikkellocaties dient in de toekomst een beeldkwaliteitsplan te worden opgesteld.

Over het algemeen wordt in de planmatige naoorlogse wijken en op bedrijventerreinen (met uitzondering van zichtlocaties) niet meer getoetst op welstand, evenals de bos- en natuurgebieden. De na-oorlogse wijken liggen meestal verscholen achter oudere bebouwingslinten. Ingrepen in de architectuur van de bebouwing zijn in deze gebieden vaak goed inpasbaar.

1.2 Leeswijzer

In de voorliggende nota komen achtereenvolgens aan de orde:

- In hoofdstuk 2 wordt de bestaande situatie beschreven, waarbij het aspect cultuurhistorie nadrukkelijk aan de orde komt. Er wordt onderscheid gemaakt tussen een beschrijving van de historische ontwikkeling van de kernen en een beschrijving van de bestaande situatie.
- In hoofdstuk 3 worden de bebouwingstypen onderscheiden. Per bebouwingstype wordt een beschrijving gegeven aan de hand van drie thema's 'bebouwing en omgeving', 'bebouwing op zich' en 'materiaal, detaillering en kleurgebruik'. Aan deze beschrijving wordt vervolgens een waardering gekoppeld dat uitmondt in enkele welstandscriteria. Voor gebieden die niet meer worden getoetst aan welstand zijn geen welstandscriteria geformuleerd.
- Hoofdstuk 4 gaat in op het landelijk gebied. Het landelijk gebied is onderverdeeld in enkele landschapstypen met eigen kenmerken. Aan de hand van drie thema's 'bebouwing en omgeving', 'bebouwing op zich' en 'materiaal, detaillering en kleurgebruik' wordt een beschrijving gegeven. Aan deze beschrijving wordt vervolgens een waardering gekoppeld dat uitmondt in enkele welstandscriteria.

2 Beschrijving van de gemeente

2.1 Ruimtelijke hoofdstructuur

De gemeente Laarbeek bestaat uit vier dorpen; Aarle-Rixtel, Mariahout, Lieshout en Beek en Donk. In totaal wonen er binnen de gemeente net iets minder dan 22.000 mensen, waarvan het grootste deel woont in Beek en Donk. De oppervlakte van het gemeentelijk grondgebied bedraagt circa 5.617 hectare, waarvan 147 hectare in gebruik is als bedrijventerrein. Daarnaast staan er circa 8.400 woningen. Tussen Beek en Donk, Lieshout en Aarle-Rixtel is het grootschalige woningbouwplan De Beekse Akkers in ontwikkeling.

Iedere kern heeft een centrum, het middelpunt van het dorp. Beek en Donk heeft twee centra. Het Heuvelplein in Beek en het Piet van Thielplein op de Donk. Aarle-Rixtel heeft de Dorpsstraat als centrum met als middelpunt de kerk. Lieshout heeft ook een Dorpsstraat en de Heuvel als centrum met daar vlakbij een moderne kerk. Mariahout heeft een klein centrum met eveneens de kerk met de Lourdesgrot als middelpunt.

De gemeente Laarbeek telt veertien bedrijventerreinen. Beek en Donk en Lieshout beschikken ieder over vier terreinen, Aarle-Rixtel heeft er drie en de laatste bevindt zich bij de kern Mariahout. De terreinen zijn te typeren als (modern-)gemengde bedrijventerreinen. Het zijn terreinen gericht op alle activiteiten in alle sectoren. De uitstraling van de terreinen hebben een functioneel karakter. Dit betekent dat vrijwel ieder bedrijf zich op deze bedrijventerreinen kan vestigen. Als aanvulling op de huidige terreinen staat de ontwikkeling medio 2012 van het bedrijventerrein Bemmer IV op het programma. Dit op termijn 40 hectare metende terrein wordt gerealiseerd ten noorden van de huidige Bemmer terreinen, ingeklemd tussen de provinciale weg N279 en de Zuid-Willemsvaart.

2.1.1 Infrastructuur

De gemeente wordt doorsneden door twee kanalen, de Zuid-Willemsvaart en het Wilhelminakanaal. De ruimtelijk-functionele en visueel-landschappelijke impact van deze kanalen is groot. Het zijn gebiedsvreemde lijnen, die de oorspronkelijke landschappelijke patronen doorkruisen. Door de lange rechtstanden in combinatie met een breed profiel van weg en waterwegen (het hoofdwegenpatroon heeft zich naar de waterlopen gevoegd) heeft het gebied een ruim en open karakter. Langs beide zijden van het Wilhelminakanaal zijn nog jaagpaden (voor trekschuiten) terug te vinden, grotendeels uitgevoerd als zandwegen. Grote delen van de kanalen en wegen worden begeleid door volgroeide boombeplanting en/of houtwallen.

2.2 Historische karakteristiek van de kernen

2.2.1 Aarle-Rixtel Ruimtelijke ontwikkeling van het dorp

Aarle groeide in de Middeleeuwen uit tot een bedevaartsoord. Niet-agrarische bebouwing concentreerde zich rondom een kerk, gasthuis, klooster en herberg. Het centrum van Rixtel lag oorspronkelijk aan het dal van de Gulden Aa. De nederzetting vormde mogelijk een kasteeldorp bij het zogenaamde Guldenhuis of Kasteel van Rixtel.

Typend voor de historisch-stedenbouwkundige structuur zijn de twee plaatseachtige pleinen ('Kouwenberg' en 'Dorp') die door de Dorpsstraat verbonden worden. Oorspronkelijk bevond de bebouwing zich dan ook voornamelijk langs de Dorpsstraat. Vanaf het einde van de 19e eeuw werd het oude bebouwingslint verdicht en werden langzaam de linten bebouwd, die uitwaaiëren vanuit de historische bebouwingsconcentraties. Deze historische wegen zijn nu nog duidelijk te herkennen in de huidige structuur van Aarle-Rixtel. Het betreffen onder andere de Lieshoutseweg, Bosscheweg en Klokkengietersstraat.

In het lint richting de Aa komen enkele bijzonder ensembles voor met nog een hoge mate van authenticiteit. Het betreft onder meer:

- de klokkengieterij aan de Klokkengietersstraat in samenhang met infrastructuur en de (industriële) bebouwing rond de Zuid Willemsvaart;
- het hotel en directe omgeving aan de Dorpsstraat, een goed behouden expressionistische bouwwerk in een groen setting.

Aansluitend op de historische structuren zijn in latere perioden, met name begin 20ste eeuw, enkele secundaire verbindingswegen in een geleidelijk tempo bebouwd, de zogenaamde gemengde bebouwingslinten. De gemengde bebouwingslinten in Aarle-Rixtel worden gevormd door:

- de Bosscheweg – de oude verbindingsweg naar Helmond – vormt in combinatie met de Koppelstraat en het Onze Lieve Vrouwenplein een gemengd bebouwingslint. Oudere woonhuizen in diverse bouwstijlen worden afgewisseld met een enkele boerderijen, moderne bebouwing en de restanten van een oud kloostercomplex;
- de Kerkstraat en aansluitend de bebouwing aan het eerste deel van Opstal. Aan het lint zijn met name langgevelboerderijen gelegen, maar ook een enkele hoeve.

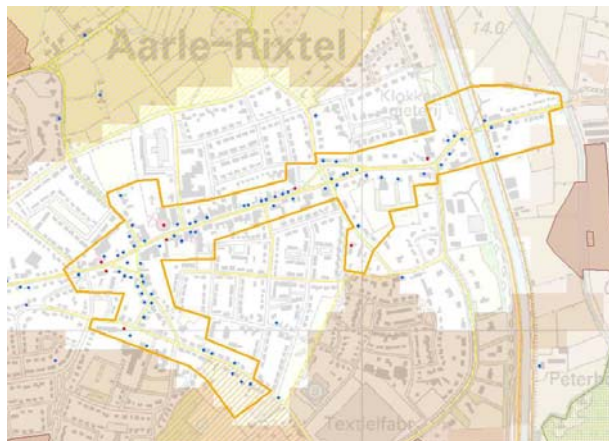

Een bijzonder ensemble vormt de bebouwing rond het Onze Lieve Vrouweplein. Rondom het verzorgd vormgegeven groene plein zijn projectmatige korte rijen bebouwing geplaatst. De bebouwing is zorgvuldig, uniform vormgegeven en vormt een aantrekkelijk geheel.

Sinds de jaren vijftig van de vorige eeuw heeft Aarle-Rixtel een sterke groei doorgemaakt. Het principe van de lintbebouwing werd verlaten. Projectmatig is woonbebouwing gerealiseerd tussen de verschillende linten, in de directe nabijheid van de voorzieningen aan het lint. De uitbreidingen hebben evenwichtig plaatsgevonden achter deze linten in noordelijke en zuidelijke richting, waardoor de kern een meer concentrische vorm heeft gekregen. Door de ontstaansgeschiedenis hebben ook de woonbuurten in het algemeen een gevarieerd karakter. Er ontstonden bijzondere plekken, zoals het Onze-Lieve-Vrouweplein. Het dorp wordt verder gekenmerkt door een vrij ruime woonbebouwing in de wat duurere klassen.

Stedenbouwkundig waardevol gebied

Het bebouwingsbeeld in Aarle-Rixtel bestaat overwegend uit eenlaagse bebouwing uit de periode 1850-1950. Op onderstaande afbeelding, die is ontleend aan de Cultuur-historische Waardenkaart van de provincie Noord-Brabant, is het historisch-stedenbouwkundig waardevolle gebied binnen de kern Aarle-Rixtel aangegeven. Het betreft de oude dorpskern met twee driehoekige pleinen, Kouwenberg en Dorp geheten, en lintbebouwingen. De structuur dateert grotendeels uit de Late Middeleeuwen (1250-1500), toen de oudtijds verspreide bewoning zich verplaatste naar de randen van de akkercomplexen en oude alleengelegen hoeven of 'einzelhöfe' werden opgesplitst en uitgroeiden tot buurtschappen. De huidige kern van Aarle-Rixtel is ontstaan uit enkele buurtschappen, waaronder het buurtschap Kouwenberg. In dit gebied komt een groot aantal historische panden voor, waaronder enkele rijksmonumenten. Op enkele plekken binnen de dorpskern zijn nog langgevelboerderijen aanwezig. Monumentale gebouwen zijn ondermeer de R.K. kerk van O.L. Vrouwe Presentatie (1844-1846 en later), het voormalige raadhuis (1855), de voormalige N.H. kerk (1847), de R.K. kapel O.L. Vrouw in 't Zand (1597) met aanpalend klooster, de klokkengieterij Petit en Fritsen (1906), het bedrijfsgebouw De Klok (1926) en diverse woonhuizen.

Op de Cultuurhistorische Waardenkaart is de stedenbouwkundige structuur van Aarle-Rixtel een hoge waarde toegekend (bron: www.brabant.nl)

Rijksmonumenten

Adres	Object
bosscheweg 18	kapel
bosscheweg 34-56	woonhuizen
croylaan 11	boerderij
croylaan 12	langgevelboerderij
croylaan 14	kasteel
dorpsstraat 1	raadhuis
dorpsstraat 5	kerkgebouw
dorpsstraat ong.	heilig hartbeeld
dorpsstraat 7	pastorie
dorpsstraat 16	woonhuis
dorpsstraat 98	woonhuis
dorpsstraatsengersweg	pomp
kannelustweg 8 (4)	langgevelboerderij
kapellaan 1	woonhuis
Klokkengietersstraat 1-3	fabriek
klokkengietersstraat 7	woonhuis
kouwenberg 27	langgevelboerderij
kouwenberg 29	kerkgebouw
kouwenberg ong.	kiosk
het laar 3	langgevelboerderij
het laar 12	langgevelboerderij
hagelkruisweg bij 28	hagelkruis
opstal 2	tolwevershuis
Klokkengieterstraat 9	woonhuis
Klokkengieterstraat 11	woonhuis

Planmatige woongebieden

Het merendeel van de bebouwde kom is opgezet volgens het principe van de 'Blokverkaveling' plaatselijk afgewisseld met individuele woonbebouwing. De ontwikkelde woonbuurten hebben echter onderling een sterk verschillend karakter. De verschillende buurten worden hierna kort beschreven.

Mariastraat e.o.

De woonbuurt Mariastraat en omgeving is hoofdzakelijk gerealiseerd begin jaren zestig van de vorige eeuw. De Spechtstraat en de Zwanendreef zijn bebouwd in de jaren zeventig van de vorige eeuw. Eind jaren negentig van de vorige eeuw is aan de Wielewaal een inbreidingslocatie gerealiseerd. De wijk is opgebouwd uit vrijstaande, geschakelde, rijwoningen en een enkel appartementengebouw.

Laarweg e.o.

De woonbuurt Laarweg en omgeving is in verschillende tijdsperioden gerealiseerd. De bebouwing rond het Terlingenplein is in de jaren zestig van de vorige eeuw gebouwd. Het gebied ten noorden van de Molenstraat is in de jaren zeventig van de vorige eeuw gerealiseerd met uitzondering van Peelstraat, die uit het begin van de jaren tachtig van de vorige eeuw stamt. De bebouwing aan de Hagelkruisweg – ten oosten van de Molenstraat – is deels in jaren zestig van de vorige eeuw en deels in de jaren tachtig van de vorige eeuw. De bebouwing bestaat hoofdzakelijk uit geschakelde woningen en korte rijen.

Phaffstraat e.o.

De woonbuurt Phaffstraat en omgeving is gerealiseerd in de jaren zeventig van de vorige eeuw. De wijk kent een strakke en ruime verkaveling, waarin een duidelijke scheiding tussen geschakelde en vrijstaande woningen is aangebracht.

Schutplein e.o.

De woonbuurt Schutplein en omgeving is qua bouwstijl, vorm, materiaal- en kleurgebruik overeenkomstig de Phaffstraat en omgeving. De wijk is eind jaren zeventig van de vorige eeuw gerealiseerd en kent een scheiding van vrijstaande woningen aan de Barthol van Heezelstraat en de geschakelde woningen op ruime kavels daaromheen. De buurt heeft een rustige en sobere uitstraling.

Broekelingstraat e.o.

De woonbuurt Broekelingstraat en omgeving is gerealiseerd in de jaren tachtig van de vorige eeuw. Kenmerkend voor de wijk zijn de grote groenstructuren en de ruime opzet van de wijk. De vrijstaande woningen zijn ook hier gescheiden van de geschakelde woningen.

Duivenakker e.o.

De woonbuurt Duivenakker en omgeving is gebouwd in de jaren negentig van de vorige eeuw. Het binnengebied bestaat uit geschakelde woningen en korte rijen, in de buitenrand zijn vrijstaande woningen gesitueerd. De verkaveling is voldoende ruim in tegenstelling tot de smalle profielen, die de buurt een enigszins besloten karakter geeft.

Strijp

In Aarle-Rixtel is recent de uitbreidingslocatie Strijp ontwikkeld. Voor het gebied is een afzonderlijk beeldkwaliteitsplan geschreven, waarin structuurbeeld en identiteit van het gebied en de bebouwing duidelijk worden vastgelegd. Het beeldkwaliteitsplan is voor dit gebied dan ook richtinggevend ten aanzien van het welstandsbeleid. De Structuurvisie+ Laarbeek 2003 stelt, dat na realisatie van Strijp er geen uitbreidingsmogelijkheden meer aan de rand van Aarle-Rixtel bestaan als gevolg van het duurzame buitengebied (landschappelijk/ecologisch/archeologisch/ cultuurhistorisch waardevol).

In/uitbreidingslocaties en vervangende woningen

In de kern zijn diverse in/uitbreidingsmogelijkheden in met name de linten en de zogenaamde achtergebieden van deze linten. Bijvoorbeeld op de 'gronden Smulders' aan de kerkstraat/molenstraat daar is inmiddels een uitwerkingsplan "het klavier" gerealiseerd. Hiervoor is geen beeldkwaliteitsplan ontwikkeld. Voor deze inbreidingslokatie geldt voor de welstandsbeoordeling de algemene welstandscriteria (3.3 algemene deel). Ook voor de gebieden waar geen welstandstoets geldt zijn de algemene welstandscriteria (3.3 algemene deel) van toepassing. In de nog niet bekende ontwikkelingen zullen ter zijner tijd beeldkwaliteitplannen worden opgesteld. Deze vormen het richtlijnen voor de welstandsbeoordeling. Na realisering van deze ontwikkelingsplannen wordt jaarlijks beoordeeld of de welstandstoets gehandhaafd blijft en welke criteria dat hierop eventueel van toepassing zijn.

Individuele woonbebouwing

Slechts een beperkt aantal gebieden wordt gerekend tot de bouwsteen individuele woningbouw. De overige vrijstaande woningen maken onderdeel uit van de bouwsteen blokverkaveling en zijn beoordeeld in samenhang met de rest van de wijk. Het karakter van de individuele woningbouw verschilt per gebied. De gebieden zijn hoofdzakelijk individueel verkaveld en bebouwd. In Aarle-Rixtel wordt een tweetal gebieden onderscheiden, die qua opzet en bebouwing duidelijk van elkaar verschillen.

- Het gebied rond de Helmondseweg – Den Bongerd – Kannelustweg.
- Het gebied Julianalaan – Beatrixlaan – Koude Maas.

Bedrijventerreinen

Aarle-Rixtel heeft twee projectmatig gerealiseerde bedrijventerreinen – Torenakker en Duivenakker – en kent daarnaast een oude, kleinschalige bedrijvenconcentratie langs de Helmondseweg nabij het kanaal en klokkengieterij.

Het gebied aan de Helmondseweg bestaat uit een aantal grotere bedrijfspanden, waar onder andere een aantal kleinere bedrijven zijn gevestigd. De bebouwing vormt een onderdeel van het bebouwingslint aan de Helmondseweg. Het gebied gaat in groter verband een relatie aan met het industriële en infra-structurele karakter aan de Zuid Willemsvaart. Door de groene setting vormt het gebied echter geen dissonant aan het voorname lint van de Helmondseweg.

Op het bedrijventerrein Torenakker is een grote variëteit aan bedrijvigheid, inclusief detailhandel en groothandel. Het gebied is op geen enkele wijze een zichtlocatie en heeft derhalve een introvert karakter. Het bedrijventerrein is ruim van opzet en gesitueerd in volgroeid, grootschalig groen. Het bedrijventerrein heeft daarnaast een woonfunctie, in de zin van bedrijfswoningen. Er is geen sprake van een eenduidige opbouw van de bebouwing als van de inrichting van de openbare ruimte. De verschillende bedrijfspanden worden als gevolg van de ruime en groene opzet individueel beleefd.

Het bedrijventerrein Duivenakker is goed zichtbaar vanaf de entree van Aarle-Rixtel aan de Helmondseweg. Het bedrijventerrein is in tegenstelling tot Torenakker minder groen en minder ruim van opzet. De verhoudingen van maat en schaal tussen de verschillende bedrijfspanden zijn sterk wisselend. Het grootste deel van het terrein wordt ingenomen door één bedrijf dat qua maat en schaal bijzonder omvangrijk is en zich slecht voegt binnen het gemengde bebouwingslint van de Bosscheweg. Aan de noordzijde van het terrein is een aantal kleinschalige bedrijfspanden met woonmogelijkheden gelegen aan een woonstraat.

Deze bedrijfspanden worden middels een ruime groenstrook van de rest van het terrein gescheiden. Aan de overzijde van de Bosscheweg zijn enkele kleinere bedrijven gevestigd – veelal in oude boerderijen – die zich goed schikken in het oude lint.

2.2.2 Mariahout

Ruimtelijke ontwikkeling van het dorp

Mariahout is de kleinste kern van de gemeente en is pas vrij laat ontstaan. Het oudste deel van Mariahout dateert van na 1850 en het wegenstelsel was toen reeds aanwezig. Het is een typisch heide-ontginingsdorp gelegen op de overgang van de oudere cultuurlandschappen naar de heideontginningen. De eerste ontginningsboerderij werd gebouwd in 1922. Na de stichting van een nieuwe parochie in 1932 ontstond rondom de kerk een kleine kern die de naam Ginderdoor had. In 1932 werd het dorp een zelfstandige parochie. Een jaar later kreeg het kerkdorp de huidige naam Mariahout.

Langs de Mariastraat ontstond een lintbebouwing, die later aan beide zijden met woonbebouwing is aangevuld. De Mariastraat – de centrale as van het dorp – vormt de ontginningsbasis van de heideontginningen in de directe omgeving. Het lint kenmerkt zich dan ook door een aantal waardevolle oude ontginningsboerderijen. De ontginningsbasis, afkomstig van Lieshout, splitst zich direct ten noorden van Mariahout in de richting van Veghel en Sint-Oedenrode. De structuur is eenvoudig, de straten lopen min of meer concentrisch. Aan de westkant wordt het beeld bepaald door de kerk, de pastorie, het klooster met school tegen de achtergrond van een bosperceel, het Processiepark. Een aantal panden in dit ensemble hebben een (cultuur)historische waarde zoals de kerk, en de pastorie. De bebouwing stamt hoofdzakelijk uit de eerste helft van de twintigste eeuw. Aan de oostkant is het Oranjeplein, een centraal gelegen groene ruimte, waaraan ook enkele winkels liggen. Het groene plein vervult een belangrijke functie voor het spelen en bij evenementen. Het is ook sterk beeld- en sfeerbepalend voor deze overigens vrij sobere, kleine kern.

De uitbreidingen van de kern zijn in de loop van de twintigste eeuw – hoofdzakelijk in de tweede helft – als een soort ‘decenniaringen’ rond de kern gesitueerd. De kern heeft zich dan ook evenwichtig ontwikkeld. De meest recente uitbreidingen bevinden zich aan de westzijde van het dorp, tussen het Meerven, Knapersven en aan de Tuindersweg, Wilhelminstraat.

Langs de Wilhelminastraat is een terrein voor kleinschalige, plaatselijke bedrijven ontwikkeld. Daarnaast vervult het dorp een functie als bedevaartsoord voor Rooms-katholieken met bijbehorende voorzieningen zoals Mariagrot en een Pelgrimshuis.

Het dorp Ginderdoor omstreeks 1927 (bron: www.watwaswaar.nl)

Stedenbouwkundig waardevol gebied

Kenmerkend voor de stedenbouwkundige structuur van het dorp zijn de centrale ligging van het processiepark en de kaarsrechte wegen. De kom wordt doorsneden door de rechte Mariaweg en ligt ingeklemd tussen hoekig gebogen wegen.¹ Kenmerkend is het processiepark met daarin gelegen de R.K. kerk van O.L. Vrouw van Lourdes (1933), pastorie, klooster met school (1949, 1953), Lourdesgrot (1935, recentelijk vernieuwd) en openluchttheater (1946). Nabij het processiepark staat het café de Pelgrim (1933).

Op de Cultuurhistorische Waardenkaart is de stedenbouwkundige structuur van Mariahout een redelijk hoge waarde toegekend (bron: www.brabant.nl)

Rijksmonumenten

Adres	Object
Mariastraat 2	krukboerderij
Mariastraat 25-27	kerkgebouw

Planmatige woongebieden

Kenmerkend voor Mariahout is het beperkte aantal uitbreidingen in de jaren vijftig van de vorige eeuw en zestig. Het merendeel van de woningen is gerealiseerd in de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw. En het overige deel in de jaren eind jaren tachtig begin jaren negentig van de vorige eeuw in de uitbreiding Meerven.

Bernadettestraat

De geschakelde woningen aan de Bernadettestraat – tussen de basisschool en de Mariastraat – zijn gerealiseerd in de vijftiger jaren. Het zijn typische arbeiderswoningen en de verkaveling is voldoende ruim.

Nieuwe Erven

Het gebied Nieuwe Erven omvat de straten Pioniersweg, Nieuwe Erven, en delen van de Julianastraat en de Tuindersweg. Nagenoeg de volledige bebouwing is gerealiseerd eind zeventiger begin tachtiger jaren, met uitzondering van de bebouwing aan de Julianastraat (ter hoogte van het Oranjeplein). Dit deel is gebouwd in de zestig van de vorige eeuw. In de jaren negentig van de vorige eeuw heeft een recente uitbreiding van Nieuwe Erven plaatsgevonden. De wijk kent een strakke en ruime verkaveling, met twee-onder-één kapwoningen.

Talingstraat

De Talingstraat is gebouwd eind jaren tachtig van de vorige eeuw. De bebouwing bestaat uit geschakelde woningen en korte rijen. De verkaveling is minder ruim dan Nieuwe Erven, waardoor de straat een meer besloten karakter heeft.

Individuele woonbebouwing

Het grootste deel van de bebouwde kom van Mariahout bestaat uit individuele woningbouw. Het karakter van de individuele woningbouw verschilt per buurt – in het geval van Mariahout per 'decenniaring'. Des te dichter bij het centrum des te ouder de bebouwing. In Mariahout zijn een drietal deelgebieden van de bouwsteen individuele bebouwing te onderscheiden, die qua bebouwing sterk van elkaar verschillen.

Eerste ring

De bebouwing aan de Julianastraat, Bernadettestraat, Pastoor van Eijndhovenstraat en deels aan de Mariastraat uit eind jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw hebben een sterke verwantschap. Het zijn vrijstaande woningen in een soort zakelijke architectuur.

Tweede ring

De bebouwing aan de Tuindersweg, Maple hof en Knapersven; uit eind jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw hebben ook een zeker verwantschap, met name in bouwvorm, kleur en materiaalgebruik. Het betreffen hoofdzakelijk woningen van het type landhuis. De woningen en de kavels zijn voldoende ruim, waardoor een open en rustgevend beeld ontstaat.

Derde ring

De bebouwing aan de Plevierstraat en de Meerven uit de jaren negentig van de vorige eeuw zijn minder verwant aan elkaar. Met name het materiaal- en kleurgebruik zijn meer divers. Het betreffen hoofdzakelijk woningen van het type landhuis. De kavels zijn in verhouding tot de bebouwing minder ruim met krappe voortuinen. De buurt heeft hierdoor een meer besloten karakter. Door de groene setting en weinig contrasterend vorm, materiaal- en kleurgebruik leidt de krappe maat niet tot een rommelig straatbeeld.

D'n Hoge Suute

In Mariahout is recent de uitbreidingslocatie D'n Hoge Suute ontwikkeld. Voor dit gebied is een afzonderlijk beeldkwaliteitsplan geschreven, waarin structuurbeleid en identiteit van het gebied en de bebouwing worden vastgelegd. Het beeldkwaliteitsplan is voor dit gebied dan ook richtinggevend te aanzien van het welstandsbeleid. De structuurvisie Laarbeek 2010-2020 stelt, dat na realisatie van D'n Hoge Suute uitwaartse vergroting van bebouwingsconcentratie niet is toegestaan. Dit is schadelijk voor de ruimtelijke belevingswaarde van het landelijk gebied.

In/uitbreidingslocaties en vervangende woningen

In de kern zijn diverse in/uitbreidingsmogelijkheden in met name de linten en de zogenaamde achtergebieden van deze linten. Ook voor de gebieden waar geen welstandstoets gelden zijn de algemene welstandscriteria (3.3 algemene deel) van toepassing. In de nog niet bekende ontwikkelingen zullen te zijner tijd beeldkwaliteitplannen worden opgesteld. Deze vormen het richtsnoer voor de welstandsbeoordeling. Na realisering van deze ontwikkelingsplannen wordt jaarlijks beoordeeld of een welstandstoets gehandhaafd blijft en welke criteria dat hierop eventueel van toepassing zijn.

Bedrijventerrein

Aan de Wilhelminastraat is een clustering van kleinschalige bedrijven gesitueerd, aan de rand van de kern. Het betreffen lokale ondernemers, die dicht bij huis een bedrijf voeren in een meer ambachtelijke sfeer. Het gebied ligt op de overgang van de kern naar het agrarisch cultuurlandschap. De clustering ligt indirect in het zicht, vanaf de Ginderdoor – toegangsweg tot Mariahout vanuit Lieshout – springt de bebouwing duidelijk in het oog. De bedrijfsbebouwing is in principe een voortzetting van de verkaveling van de woonbebouwing aan het begin van de Wilhelminastraat. De bebouwing bestaat veelal uit eenvoudige loodsen met een klein kantoor- en kantinegedeelte.

2.2.3 Lieshout

Ruimtelijke ontwikkeling van het dorp

Als agrarische nederzetting is Lieshout ontstaan als beekdalnederzetting. Oorspronkelijk lag het zwaartepunt van de nederzetting bij het gehucht 't Hof. In de periode 1648-1795, toen Brabant Generaliteitsland was, werd op de plek van de Heuvel een schuurkerk geplaatst. De ruimtelijke ontwikkeling van het kerkdorp Lieshout bleef lange tijd beperkt tot het driehoekig plein (De Heuvel) en de doorgaande routes. De oude driesprong, bestaande uit de wegen Ribbiusstraat, Dorpsstraat en Molenstraat samenkomend op de Heuvel, vormen de ruimtelijke structuur van Lieshout. De noord-zuid gerichte wegen waren op de kaart van 1850 al bebouwd. Aan en nabij de driesprong liggen een aantal belangrijke gebouwen, die het beeld sterk mede bepalen. De bebouwing had in 1850 al een verdichting zuidoostelijk van de driesprong, die nog altijd in de huidige structuur is te herkennen. Opmerkelijke elementen op het kadastraal minuutplan van omstreeks 1832 zijn de omgrachte terreinen in de dorpskern. Het omgrachte pand dat direct aan de Heuvel lag, was het in 1776 gebouwde raadhuis.

Langs de Dorpsstraat vestigde zich vanaf de negentiende eeuw kleinschalige industrie en nijverheid. De brouwerij Bavaria aan de Kerkdijk, die later werd verplaatst naar de Burgemeester van de Heuvelstraat, heeft een belangrijke invloed gehad de ruimtelijke structuur en het silhouet van het dorp. In de kern zijn verscheidene voormalige boerderijen te vinden die herinneren aan de agrarische oorsprong van het dorp. De oude doorgaande wegen (Dorpsstraat, Molenstraat en Burgemeester van de Heuvelstraat) werden in de eerste helft van de twintigste eeuw verder verdicht met statige villa's en kleinschalige industriële bebouwing.¹

De Dorpsstraat is de enige van de drie oudere wegen, welke leiden naar de driesprong, die haar karakteristiek als historisch bebouwingslint heeft behouden. Bijzonder kenmerkend voor het bebouwingslint zijn de oude kleinschalige fabriekspanden in combinatie met een aantal langgevelboerderijen en statige villa's. Diverse fabrieksensembles (zoals de hoefsmid, stoomstoelmakerij, landbouwwerktuigenfabriek) zijn qua bebouwing redelijk in tact gebleven. De Molenstraat is de oude verbindingsweg naar Eindhoven en Son en Breugel.

---

¹ Provincie Noord-Brabant, november 1990

Oudere woonhuizen in diverse bouwstijlen worden afgewisseld met een enkele (voormalige) boerderijen en moderne bebouwing van na de 1950.

De Ribbiusstraat is de verbindingsweg naar Beek en Donk. Aan het lint zijn een aantal langgevelboerderijen en oudere woonhuizen gelegen, gecombineerd moderne woonbebouwing voorzieningen. Met name rond het centrum domineren de grootschalige moderne bouwwerken; de kerk en het verzorgingshuis Franciscushof.

De bergkorenmolens 'Vogelenzang' en 'De Leest' met bijbehorende molenbiotoop vormen bijzondere historische bebouwingselementen aan de rand van de kern in combinatie met de voormalige boerenerven aan de Vogelenzang.

In de tweede helft van de twintigste eeuw heeft Lieshout een sterke groei door gemaakt. Tussen de drie linten liggen aan de noord- en oostzijde de planmatige uitbreidingen. De latere invullingen hebben ertoe geleid dat Lieshout in de huidige situatie in grote lijnen een driehoekige structuur kent, waarin de oorspronkelijke assen sterk beeldbepalend zijn. De kern maakt door de inrichting van de openbare ruimte een zeer verzorgde indruk, ondanks het vrijwel ontbreken van openbaar groen.

Het Wilheminakanaal vormt een duidelijke begrenzing van Lieshout aan zuidzijde met uitzondering van een aantal bedrijven die zich hebben gevestigd aan de Molenstraat ten zuiden van het kanaal. In het noorden en oosten vormt voor de woonbebouwing de Provinciale weg een harde grens. Echter met de ontwikkeling van het bedrijventerrein Beekseweg-zuid is de sprong over de Provinciale weg gemaakt. De uitbreidingsmogelijkheid is echter beperkt doordat de volgende barrière zich opwerpt, de landschappelijk-ecologische waardevolle beekloop van de Goorloop. Aan de westzijde is Lieshout verweven met het buitengebied, dat bijzondere ecologische en archeologische kwaliteiten kent.

Te midden van de historische dorpsbebouwing aan de Dorpsstraat is een aantal woningen in een hofje gerealiseerd, de Prinsenhof. In het volledige ontwerp is zorgvuldig aangesloten bij de historische context. Expansiemogelijkheden voor de bedrijven zijn gevonden door de ontwikkeling van het bedrijventerrein Beekseweg-zuid ten oosten van de Provincialeweg tot aan de Goorloop. In dit gebied, waarin de waterzuivering al is gerealiseerd, is ook ruimte voor Bavaria.

Stedenbouwkundig waardevol gebied

De stedenbouwkundige structuur van de kern Lieshout wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van een driehoekig plein die ligt op de plek waar enkele historische dorpslinten samenkomen. De structuur dateert grotendeels uit de Late Middeleeuwen (1250-1500), toen de oudtijds verspreide bewoning zich verplaatste naar de randen van de akkercomplexen en oude alleengeleggen hoeven of 'einzelhöfe' werden opgesplitst en uitgroeiden tot buurtschappen. Het bebouwingsbeeld van Lieshout bestaat overwegend uit eenlaags bebouwing dateert die met name dateert uit de periode 1850-1950. Onder deze bebouwing bevinden zich veel (verbouwde) langgevelboerderijen.

Lieshout -de Heuvel en omgeving omstreeks 1832

Op de Cultuurhistorische Waardenkaart is de stedenbouwkundige structuur van Lieshout een redelijk hoge waarde toegekend (bron: www.brabant.nl)

Rijksmonumenten

Adres	Object
Provincialeweg 10	langgevelboerderij
Dorpsstraat 76	langgevelboerderij
Dorpsstraat 75	woonhuis/fabriek
Havenweg 10	woonhuis
Burg. v.d. Heuvelstraat 1	poort van binderen
Molendreef 6	molen
Molenstraat 40	molen

Planmatige woongebieden

De ontwikkelde woonbuurten hebben echter onderling een verschillend karakter. Dit wordt met name bepaald door de tijdsperiode van realisering.

Nieuwstraat e.o.

De woonbuurt Nieuwstraat en omgeving is gerealiseerd in de vijftig en begin jaren zestig van de vorige eeuw. De Balduinstraat in de woonbuurt Floreffestraat is eveneens gebouwd in de jaren zestig van de vorige eeuw.

De woonbuurt is opgebouwd uit enkel geschakelde woningen van het type twee-onder-één kapwoningen. De geschakelde woningen uit de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw zijn open en ordelijk verkaveld. Opvallend zijn de zeer ruime kavels aan de Nieuwstraat, Kuiperstraat en de Baverderstraat.

Floreffestraat e.o.

De woonbuurt Floreffestraat en omgeving is gerealiseerd in de jaren zeventig van de vorige eeuw. De woonbuurt gaat aan de westzijde – achter de Burgemeester Mostermanslaan – geleidelijk over in de Wieken. De bebouwing aan de westzijde van De Klumper in de buurt Nieuwstraat e.o. is eveneens gebouwd in de jaren zeventig van de vorige eeuw. De wijk kent een strakke en ruime verkaveling, waarin een duidelijke scheiding tussen geschakelde en vrijstaande woningen is aangebracht.

In de woonbuurt komen een aantal bijzondere bebouwingsaccenten voor:

- de bebouwing rond de Grotenhof en de Floreffestraat markeert de overgang van het historische dorpsgebied naar de planmatige uitbreiding Floreffestraat e.o.;
- de basisschool aan de Brugstraat vormt een bebouwingsaccent aan de andere zijde van de wijk.

De Wieken e.o.

De woonbuurt Wieken en omgeving is gerealiseerd in de jaren tachtig van de vorige eeuw. Kenmerkend voor de wijk is ruime groenstructuur in combinatie met het openbare gebied rond de molen 'De Leest'. De verkaveling en het profiel zijn echter minder ruim en creëert een besloten karakter.

De vrijstaande woningen zijn ook hier gescheiden van de geschakelde woningen gesitueerd aan een plek aan de rand van het gebied.

De Ploeg e.o.

De woonbuurt De Ploeg en omgeving is gebouwd begin negentig van de vorige eeuw. Het binnengebied bestaat hoofdzakelijk uit geschakelde woningen en een enkele korte rij, in de buitenrand zijn vrijstaande woningen gesitueerd. De verkaveling is minder ruim evenals de profielen, waardoor de buurt een enigszins vol en besloten karakter geeft.

Woonerven

Een tweetal woonbuurten – de Sluiter en de Ruitjensakker – in Lieshout is gerealiseerd volgens het principe van de woonerven. De wijken zijn gebouwd tussen de Provincialeweg en de woonbuurt Nieuwstraat e.o. De buurten zijn grotendeels in de zeventiger en begin tachtiger jaren van de vorige eeuw gerealiseerd. In beide buurten komen korte rijen, twee-onder-één kapwoningen en vrijstaande woningen voor. Er is een ruimtelijke scheiding gemaakt tussen het deel met geschakelde bebouwing en het deel met individuele bebouwing.

Achter Ribbiusstraat

De ontwikkelingslocatie achter de Ribbiusstraat in samenhang met het Servaasplein is een thematisch in-/uitbreidingsgebied. In een ruime en groen setting zijn vrijstaande woningen en twee-onder-één kappers in traditionele stijl gescheiden van elkaar gerealiseerd.

Individuele woonbebouwing

In Lieshout is een groot aantal vrijstaande woningen, echter slechts een beperkt aantal straten wordt gerekend tot de individuele woningbouw. In Lieshout behoren de straten Hoekendaal, Bunders en delen van de Vogelenzang, Schutsstraat en de Dorpsstraat tot de individuele woningbouw. In het gebied komt bebouwing in diverse typen voor – landhuizen, herenhuizen en bungalows. Het gebied kenmerkt zich door een zeer ruime en groene structuur, met uitzondering van de Dorpsstraat en de Schutsstraat. Het betreffen hoofdzakelijk riante kavels, waarop de bebouwing (architectuur) op de achtergrond aanwezig is. De woningen aan de Dorpsstraat en Schutsstraat liggen meer in het zicht, echter door de kavelmaat en de onderlinge afstand wordt het straatbeeld slechts in beperkte mate bepaald door de bebouwing.

Nieuwenhof- Noord

In Lieshout is recent de uitbreidingslocatie Nieuwenhof-Noordontwikkeld. Voor dit gebied is een afzonderlijk beeldkwaliteitsplan geschreven, waarin structuurbeleid en identiteit van het gebied en de bebouwing worden vastgelegd. Het beeldkwaliteitsplan is voor dit gebied dan ook richtinggevend te aanzien van het welstandsbeleid. De structuurvisie Laarbeek 2010-2020 stelt, dat na realisatie van Nieuwenhof-Noord uitwaartse vergroting van bebouwingsconcentratie niet is toegestaan. Dit is schadelijk voor de ruimtelijke belevingswaarde van het landelijk gebied.

In/uitbreidingslocaties en vervangende woningen

In de kern zijn diverse in/uitbreidings en vervangende bouw mogelijkheden in met name de linten en de zogenaamde achtergebieden van deze linten. Voor deze locaties geldt voor de welstandsbeoordeling de algemene welstandscriteria (3.3 algemene deel). Ook voor de gebieden waar geen welstandstoets gelden zijn de algemene welstandscriteria (3.3 algemene deel) van toepassing. In de nog niet bekende ontwikkelingen zullen te zijner tijd beeldkwaliteitplannen worden opgesteld. Deze vormen het richtsnoer voor de welstandsbeoordeling. Na realisering van deze ontwikkelingsplannen wordt jaarlijks beoordeeld of een welstandstoets gehandhaafd blijft en welke criteria dat hierop eventueel van toepassing zijn.

Bedrijventerrein

Lieshout heeft een aantal kleinschalige bedrijventclusters, maar wordt bovenal gedomineerd door het industriële complex van Bavaria. De drie kleinere bedrijventclusters – Lankelaar, Papenhoef en Deense Hoek – beperken zich qua omvang tot een aantal straten. Daarnaast is recentelijk bedrijven De Stater ontwikkeld deze bestaat in hoofdzaak uit kleine plaatselijke bedrijven.

De bedrijfsbebouwing aan de Lankelaar en de Schutsstraat vormen een onderdeel van het gemengde bebouwingslint aan de voormalige rand van de kern. Het cluster Papenhoef is gebouwd in aansluiting op het complex van de brouwerij, aan het Wilhelminakanaal. De bedrijfsbebouwing aan de Deense Hoek is eveneens gesitueerd aan het Wilhelminakanaal, echter aan de zuidkant van het kanaal. Aan beide zijden van de Deense Hoek zijn enkele bedrijfspanden gerealiseerd als een soort van kleinschalig lint, nabij de N615. In de drie clusters zijn een combinatie van grootschalige detailhandel/ groothandel en andere bedrijvigheid te vinden. Het betreffen kleine tot middelgrote bedrijfspanden. De bebouwing bestaat veelal uit eenvoudige loodsen met een klein kantoor en kantinegedeelte. De clusters Lankelaar en Deense Hoek zijn bepalend in het straatbeeld. De locatie Papenhoef daarentegen is gelegen in een groene setting en minder bepalend in het straatbeeld.

De zuidoostzijde van Lieshout – de entree van Lieshout vanuit Aarle-Rixtel en Beek en Donk – wordt gedomineerd door het complex van de brouwerij Bavaria. Het productieproces bepaalt in hoofdzaak het uiterlijk van de industriële bebouwing, zoals schoorstenen, hoge bebouwing en opslagvoorzieningen.

2.2.4 Beek en Donk

Ruimtelijke ontwikkeling van het dorp

Beek en Donk bestaat, zoals de naam reeds aangeeft, oorspronkelijk uit twee afzonderlijke kernen. Door het zorgvuldige behoud van een groenzone tussen de kernen heeft dit geleid tot een ruimtelijke structuur, waarin deze kernen nog duidelijk herkenbaar zijn. De groene geleidingszone is sterk dominant aanwezig en is mede door een verzorgde inrichting een markant en kenmerkend gegeven voor Beek en Donk. Het gebied vervult voor beide kernen een belangrijke rol als recreatiegebied en biedt daarnaast ruimte aan een aantal (sport)voorzieningen, die zorgvuldig in het gebied zijn geïntegreerd. Door planmatige uitbreidingen zijn Beek en Donk in de tweede helft van de twintigste eeuw aaneen gegroeid.

De nederzettingen Beek en Donk zijn ontstaan als akkernederzettingen op hoger gelegen oeverwalgronden. Beide nederzettingen lagen op een kruispunt van verbindingen.

Donk

Donk, ten noorden van het groene middengebied, is ontstaan in de vorm van een bebouwingslint – Kapelstraat en de Mgr. Verhagenstraat – op een rivierdonk tussen de Aa en de Goorloop. Het bebouwingslint onderscheidt zich door een sterk naar bouwperiode en stijl variërende bebouwing.

De Zuid-Willemsvaart doorsnijdt het historische lint, hierdoor ontstaat een barrière tussen het oostelijke en westelijk deel van Donk. De Kapelstraat is de enige van de oudere verbindingswegen die haar karakteristiek als historische bebouwingslint heeft behouden. Kenmerkend voor dit lint zijn de oude fabrieksvilla's uit de industriële bloeitijd van Beek en Donk. Het lint is daarnaast lange tijd de centrale as van de kern geweest. Derhalve zijn er enkele religieuze bouwwerken aan het lint gerealiseerd, zoals de pastorie en basilicale Kruiskerk. De fabrieksvilla's en religieuze bouwwerken worden afgewisseld met een aantal oudere woonhuizen en /of voormalige boerderijen uit de jaren dertig van de vorige eeuw. De opzet van het gebied is ruim en groen, mede als gevolg van de lintstructuur en het type bebouwing. In de tweede helft van de twintigste eeuw is het lint op plaatsen verdicht met enkele moderne panden.

Tussen 1840 en 1940 ontwikkelde de industrie zich snel in Beek en Donk. Industriële bebouwing concentreerde zich langs de Zuid-Willemsvaart. Een historisch-stedenbouwkundig waardevolle gebied bevindt zich thans nog direct ten oosten van de oude kern Donk. Op deze plek groeide een in 1842 opgerichte spijkerfabriek uit tot een complex van metaalindustrieën. Tot het complex behoren eveneens meerdere arbeiderswoningen en enkele directievilla's. Dit deel van het bedrijventerrein is aangewezen als rijksmonument. Het historische lint en de Zuid-Willemsvaart en omgeving zijn beelden structuurbepalend voor Donk.

In latere perioden heeft de uitbreiding van Donk zich aan de oostzijde hoofdzakelijk beperkt tot bedrijventerrein. De woonbebouwing en overige bebouwing zijn in de twintigste eeuw gelijkmatig ten noorden en zuiden van historische lint gesitueerd ten westen van het kanaal. Sinds de jaren vijftig van de vorige eeuw heeft Donk een sterke groei doorgemaakt. De wijken zijn veelal op projectmatige wijze gerealiseerd. De uitbreidingen ten zuiden van historische lint zijn voor het merendeel uit de jaren vijftig tot en met zeventig van de vorige eeuw én de uitbreidingen ten noorden van het lint uit de jaren zeventig tot en met negentig van de vorige eeuw. De kern heeft nu een meer concentrische vorm en er is een nieuw centrum ontstaan rond het Piet van Thielplein.

Beek

De kern Beek, ten zuiden van het groene middengebied, is ontstaan als een bebouwingslint op een oeverwal van de Aa en in latere periode uitgegroeid tot een plaatse rond het Heuvelplein. Vanoudsher komen een drietal belangrijke wegen –Koppelstraat, Irisstraat en de Pater Becanusstraat-vanuit het buitengebied op dit plein samen. Ondanks dat deze wegen hun voorname functie hebben verloren, heeft het gebied het historische karakter weten te behouden.

Het Heuvelplein en omgeving kenmerken zich door een authentiek historische dorpsgebied met een aantal bijzonder waardevolle bouwkundige objecten. Het plein vormt de centrale ruimte van Beek en speelt in functionele zin een belangrijke rol.

Ten westen van het historische dorpsgebied is een oude kerktoren gelegen. Voorheen lag deze in het buitengebied van Beek, inmiddels is de oude toren met begraafplaats ingesloten door woonwijken en sportvelden. Het gemengde bebouwingslint ten oosten van de historische kern aan beide zijden van de Zuid-Willemsvaart bevat enkele waardevolle bouwkundige objecten. Al dan niet gekoppeld aan het historische infrastructurele landschap en bijbehorende industriële ontwikkeling.

In latere perioden is het gebied tussen het gemengde bebouwingslint, de Zuid-Willemsvaart en het Wilhelminakanaal verder ontwikkeld tot bedrijventerrein. De woon en overige bebouwing is in de loop van de twintigste eeuw met name gesitueerd ten noorden en oosten van de historische kern langs en tussen oude agrarische linten. Enkele oude boerderijcomplexen zijn binnen deze moderne uitbreidingen bewaard gebleven. Gelijk aan Donk heeft Beek in de tweede helft van de twintigste eeuw een sterke groei doorgemaakt. Direct rond de oude kern zijn de wijken uit de jaren vijftig tot en met het midden van de jaren zeventig van de vorige eeuw gelegen. Verder van de kern zijn de uitbreidingen van recentere datum terug te vinden. Daarnaast zijn in Beek enkele grotere maatschappelijke voorzieningen gesitueerd.

De gemengde bebouwingslinten haken allen direct of indirect aan op het centrale lint van Donk – de Kapelstraat – of het historische dorpsgebied van Beek. De gemengde bebouwingslinten in Beek en Donk worden gevormd door:

- Mgr. Verhagenstraat overgaand in de Lekerstraat; het lint vormt de oude verbindingsweg naar Gemert en kenmerkt zich door een sterke menging van bebouwing en functie. Het lint grenst namelijk aan het bedrijventerrein Bemmer;
- Pater de Leeuwstraat langs de Zuid-Willemsvaart; deze straat op de westoever van de Zuid-Willemsvaart heeft in de loop der jaren zijn hoofdfunctie verloren. De bebouwing, hoofdzakelijk daterend uit de jaren 30 van de vorige eeuw te midden van enkele modernere panden, betreffen statige villa's in ruim groen;
- delen van de (Verlengde) Raagtenstraat nabij de Kapelstraat en de Brouwerstraat tussen de Kapelstraat en het Piet van Thielplein; aan weerszijden van de Kapelstraat vormden deze wegen de eerste groei van het huidige Donk naar een meer concentrische vorm. Dwars op hoofdas werden woningen gebouwd langs bestaande wegen naar het buitengebied. De bebouwing dateert hoofdzakelijk uit de eerste helft uit de twintigste eeuw en zijn in de jaren vijftig tot zeventig van de vorige eeuw dikwijls nog verdicht;
- zowel de Schoolstraat, tussen de Kapelstraat en de Kloostertuin als de Heesweg en in het verlengde daarvan een deel van de Koppelstraat in de richting van Beek zijn oudere wegen, die parallel aan de historische linten zijn ontstaan. Enkele panden zijn historisch van karakter, echter in de naoorlogse periode zijn de linten sterk verdicht met modernere bebouwing uit de vijftig en zestiger jaren. De Schoolstraat kenmerkt zich door het groene profiel met volgroeide laanbomen. De Heesweg daarentegen kent een smal profiel met weinig groen.

Hierdoor ontstaat in de Schoolstraat een veel rustiger beeld ondanks de diversiteit in stijl, kleur- en materiaalgebruik;

- de Oranjelaan overgaand in de Gemertseweg en enkele aansluitende wegen zoals de Krommesteeg, het Berkendijkje, de Nassaustraat, de Mauritsstraat, de Kerkstraat en de Peeldijk. Dit gemengde bebouwingslint met diverse zijwegen vormt de zuidelijke toegangsweg van Beek en Donk en het verdeelpunt van verkeer naar Gemert, Helmond en Lieshout. Aan het lint staan diverse soorten bebouwing – boerderijen, woonhuizen en (kleinschalige) bedrijven – uit verschillende tijdspannen als gevolg van verdichting;
- delen van oudere bebouwingslinten, zoals aan de Nachtegaallaan, Slotstraat en de Dijkstraat. Delen van deze straten zijn aan te merken als gemengde bebouwingslinten. Deze bebouwing is ontstaan in aansluiting op het historische dorpsgebied van Beek of aan de Zuid-Willemsvaart als eerste aanzet tot uitbreiding.

In Beek en Donk zijn en worden een aantal kleinere en grotere in- en uitbreidingen gerealiseerd. Het betreffen voornamelijk kleinere uitbreidingen.

Stedenbouwkundig waardevol gebied

De oude dorpskern van Beek heeft een redelijk hoge stedenbouwkundige waarde. Kenmerkend zijn het driehoekig plein de bebouwing uit de periode 1850-1950.

Op de Cultuurhistorische Waardekaart van de provincie Noord-Brabant is het industrieel complex ten oosten van de kern Donk aangewezen als gebied met een redelijk hoge historisch-stedenbouwkundige waarde. Het complex is grotendeels ontstaan uit de N.V. Van Thiel Draad- en Nagelfabriek, waarvan de voorloper hier in 1870 werd gevestigd. Het complex omvat enkele monumentale gebouwen, waaronder de klinknagelfabriek (1906-1907), fabrikantenvilla's, met name op de westelijke oever van de Zuid-Willemsvaart (circa 1900-1930), en arbeiderswoningen, met name op de oostelijke oever van de Zuid-Willemsvaart, ten zuiden van het fabriekscomplex (circa 1910-1920). Het terrein werd aan de oostzijde lange tijd begrensd door het recentelijk gedempte Afwateringskanaal. Een deel van de industriële bebouwing is recentelijk gesloopt (www.brabant.nl).

Ook de oude dorpskern met het driehoekig plein is cultuurhistorisch van waarde. De structuur dateert grotendeels uit de Late Middeleeuwen (1250-1500), toen de oudtijds verspreide bewoning zich verplaatste naar de randen van de akkercomplexen en oude alleengeleggen hoeven of 'einzelhöfe' werden opgesplitst en uitgroeiden tot buurtschappen. De huidige kern van Beek is ontstaan uit het buurtschap Heuvel. Het centrum van Beek, met de kerk, lag in de Middeleeuwen rond de nog steeds bestaande middeleeuwse kerktoren, die enkele eeuwen eenzaam in de akkers heeft gelegen. Reeds in het begin van de 18e eeuw was het buurtschap Heuvel uitgroeid tot het nieuwe centrum van Beek, waar ook het raadhuis was gevestigd. Het bebouwingsbeeld, met overwegend eenlaags bebouwing, dateert met name uit de periode 1850-1950. Monumentale gebouwen zijn ondermeer de R.K. kerk van de H. Michael (1933-1935), het voormalige raadhuis (1866-1867) en het klooster Gesticht St. Joseph (1895).

Op de Cultuurhistorische Waardenkaart is de stedenbouwkundige structuur van Beek een redelijk hoge waarde toegekend (bron: www.brabant.nl)

Op de Cultuurhistorische Waardenkaart is de stedenbouwkundige structuur van Donk een redelijk hogere waarde toegekend (bron: www.brabant.nl)

Rijksmonumenten

Adres	Object
Ptr. Becanusstraat 75	langgevelboerderij
Bossheweg 34	fabriek
Heuvelplein 6	café
Heuvelplein 8	oude raadhuis
Kapelstraat 2	villa
Kapelstraat 29	pastorie
Kapelstraat 31	kerkgebouw
Kasteellaan 1	woonhuis
Kasteellaan 1,3,4, en 5	poortgebouw, bijgebouw, tuin
Kasteellaan 2	kasteel
Kerstraat 1	Kerkgebouw, onderdelen kerk
Kerkstraat 3	Pastorie
Dr. Timmerslaan 64	Kerktoren
Willemstraat 11-13	fabriek/woonhuis
Kerstraat bij 1	onderdelen kerk
Starreboslaan 1 en 2 kasteelsingel 1 en 3	kastelen, bijgebouwen

Planmatige uitbreidingen

Donk-noord

Deze woonbuurt is gerealiseerd in de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw. De verkavelingsstructuur is een mengvorm van de woonerfgedachte en de traditionele blokverkaveling. De kenmerkende lange rechtstanden van de blokverkaveling zijn licht gekronkeld. In de wijk is ruim groen aanwezig. Gezien de verschillen in bouwstijl tussen de verschillende delen is de realisering van deze woonbuurt over een langere tijdsperiode uitgesmeerd. Dit verklaart mede de mengvorm in verkavelingsstructuur.

Donk-zuid

Deze woonbuurt is gerealiseerd in de jaren zestig en begin jaren zeventig van de vorige eeuw. In de jaren zestig van de vorige eeuw werd een duidelijke scheiding aangebracht tussen geschakelde woningen en individueel gebouwde woningen. De verkavelingsstructuur is open en strak van opzet. De woonbuurt is als het ware in een langgerekte vorm tegen de oudere bebouwingslinten aangelegd, waar de structuur op aangepast is.

Hierdoor ontstaat op sommige plaatsen een hofachtige structuur. Kenmerkend is het ruime profiel in de openbare ruimte en ruime kavelmaten. De volgroeide bomen en het nabijgelegen groengebied geven het gebied een groene uitstraling.

Lijsterlaan e.o.

De buurt is gerealiseerd over een langere tijdsperiode. Het oostelijke deel is eind jaren vijftig begin jaren zestig van de vorige eeuw gerealiseerd, het westelijke deel eind jaren zestig begin jaren zeventig van de vorige eeuw. De buurt heeft een ruime opzet met brede profielen en voldoende buurtgroen. Kenmerkend is de open en strakke verkavelingsstructuur. De bebouwing bestaat hoofdzakelijk uit (korte) rijenwoningen en een aantal twee-onder-één kappers, vrijstaande woningen komen nagenoeg niet voor.

Oude toren + Reijackers-Noord

De woonbuurten oude toren + Reijackers-Noord zijn gerealiseerd in de jaren zeventig van de vorige eeuw. De wijk kent ten noorden van de Dokter Timmerslaan een strakke en ruime verkaveling, waarin een duidelijke scheiding tussen geschakelde en vrijstaande woningen is aangebracht. De profielen zijn ruim en er is voldoende volgroeid groen in de buurt. Ten zuiden van de Dokter Timmerslaan dringt de woonervenfilosofie uit de jaren zeventig van de vorige eeuw meer door in de verkavelingsstructuur en de bebouwing.

Het gebied bestaat volledig uit rijenwoningen in een krappere profiel en meer gesloten structuur.

Laarsche Velden

De woonbuurt ten zuidoosten van de Muzenlaan is gebouwd begin jaren negentig van de vorige eeuw. Het binnengebied bestaat hoofdzakelijk uit geschakelde woningen en een enkele korte rij, in de buitenrand zijn vrijstaande woningen gesitueerd. De verkaveling is minder ruim evenals de profielen, waardoor de buurt een enigszins vol en besloten karakter geeft.

Rembrandtplein e.o.

Het gebied is kleinschalig van omvang en beperkt zich tot zowel hoog als laagbouw. De opzet is echter ruim met voldoende groen. Recentelijk zijn de twee onder een kap woningen uit de jaren 50 vervangen door meer laagse bouw.

De Regt

Het betreft de buurt De Regt. De buurt is sterk naar binnen gekeerd en mist een duidelijke entree. In overeenstemming met het tijdsbeeld van de zeventiger jaren en begin tachtiger jaren van de vorige eeuw werd een meer kleinschalige structuur nagestreefd. In De Regt komen korte rijen, twee-onder-één kapwoningen en een aantal vrijstaande woningen voor.

Muzenlaan

De ontwikkelingslocatie ten noorden van de Muzenlaan – Laarsche Velden-West – is thematisch uitbreidingsgebied. Het gebied is ruim opgezet met een voldoende breed profiel en aandacht voor de vormgeving van de openbare ruimte.

Laarsche Velden Noord

In Beek is recentelijk de uitbreidingslocatie Laarsche velden Noord ontwikkeld. Voor dit gebied is een afzonderlijk beeldkwaliteitplan geschreven, waarin structuurbeleid en identiteit van het gebied en de bebouwing worden vastgelegd. Het beeldkwaliteitplan is voor dit gebied dan ook richtinggevend te aanzien van het welstandsbeleid. De structuurvisie Laarbeek 2010-2020 stelt, dat na realisatie van Laarsche Velden Noord een uitwaartse vergroting van bebouwingsconcentratie niet is toegestaan. Dit is schadelijk voor de ruimtelijke belevingswaarde van het landelijk gebied.

De Beekse Akkers.

Ten zuiden van Beek en Donk wordt een nieuwe woonwijk in delen gerealiseerd. Inmiddels zijn er voor enige enkele delen al afzonderlijke beeldkwaliteitplannen geschreven, waarin structuurbeleid en identiteit van het gebied en de bebouwing zijn vastgelegd. De beeldkwaliteitplannen voor deze delen zijn richtinggevend ten aanzien van het welstandsbeleid.

In/uitbreidingslocaties en vervangende woningen

In de kern zijn diverse in/uitbreidingsmogelijkheden in met name de linten en de zogenaamde achtergebieden van deze linten. Ook voor de gebieden waar geen welstandstoets gelden zijn de algemene welstandscriteria (3.3 algemene deel) van toepassing. In de nog niet bekende ontwikkelingen zullen te zijner tijd beeldkwaliteitplannen worden opgesteld.

Deze vormen het richtsnoer voor de welstandsbeoordeling. Na realisering van deze ontwikkelingsplannen wordt jaarlijks beoordeeld of een welstandstoets gehandhaafd blijft en welke criteria dat hierop eventueel van toepassing zijn.

Bedrijventerreinen

In Beek en Donk zijn een tweetal grote bedrijventerreinen gelegen Bemmer aan de noordkant en Beekerheide aan de zuidkant van Beek en Donk. De bedrijventerreinen zijn gelegen aan het kanaal en de provinciale weg PW205.

Het bedrijventerrein Bemmer is reeds omstreeks 1850 tot stand gekomen in een langgerekte vorm langs het kanaal Zuid-Willemsvaart. Aan de oostelijke zijde een thans gedeeltelijk geamoveerde draad- en nagelfabriek uit omstreeks 1890, met groot kantoorgebouw langs het kanaal; alsmede een naoorlogse draadfabriek met dienstwoning. Beide fabrieken zijn tot stand gekomen als onderdeel van de N.V. Van Thiel Draad- en Nagelfabriek. Aan de westelijke zijde een reeks van villa's (1890-1950), bestemd voor de directie van de fabrieken, gedeeltelijk oorspronkelijk gebouwd door de familie Van Thiel. Aan de zuidoostelijke zijde van het industrieterrein resteren nog enkele van de door de Naamloze Vennootschap gebouwde woningen voor het fabriekspersoneel. Aan de oostelijke zijde wordt het terrein begrensd door de sedert 1930 ter plaatse getraceerde, gekanaliseerde loop van de Aa, ter plaatse van de gedempte uitstroom in het kanaal nog voorzien van de oorspronkelijke brug.

De historische bedrijfsbebouwing ligt op slechts enkele meters langs de Bosscheweg. De toegang van het terrein ligt aan de noordzijde naast de monumentale, witte kantoorvilla.

Het achterliggende bedrijventerrein ten noorden van de kanaliseerde Aa is van recentere datum en bestaat zowel uit kleinere als grotere bedrijfspanden. Kenmerkend is de ruime opzet, de verzorgde openbare ruimte en het grote aantal bedrijfswoningen bij de bedrijven. Hierdoor ontstaat ook buiten werktijden een aangenaam woonwerkgebied.

Bemmer IV

Ten noorden van de kern de kern Beek en Donk wordt de vierde fase van het bedrijventerrein Bemmer ontwikkeld. Voor dit gebied is een beeldregieplan opgesteld. In dit beeldregieplan zijn kwaliteitseisen opgesteld welke richtgevend ten aanzien van het welstandsbeleid. Het betreft hier ook een laatste uitbreiding van het bedrijventerrein

Beekerheide

Het bedrijventerrein Beekerheide is minder goed zichtbaar vanaf de provinciale weg door het voorliggend bebouwingslint aan de Oranjelaan. Het bedrijventerrein is minder groen en minder ruim van opzet, met name in de noordelijke punt. De verhoudingen van maat en schaal tussen de verschillende bedrijfspanden zijn sterk wisselend. Op het zuidelijke deel van het terrein zijn overwegend grote bedrijven gevestigd, deze bedrijfspanden worden middels een ruime groenstrook deels aan het zicht ontnomen. Op het noordelijke deel zijn de meer kleinschalige bedrijven gevestigd.

2.3 Buitengebied

Landschapstypen

In de gemeente Beek en Donk komen verschillende landschapstypen voor. Het is belangrijk dat bij het welstandsbeleid rekening gehouden wordt met en ingespeeld wordt op de aanwezige landschapstypen. Verspreid over deze landschapstypen komen namelijk verschillende bouwsituaties voor:

- **Kampenlandschap:**
Vanaf de Vroege Middeleeuwen zijn op de hogere dekzandruggen akkercomplexen aangelegd. De bebouwingstructuur in dit landschapstype wordt gekenmerkt door kleine clusters van boerderijen grenzend aan open akkergebied (hoeve-akkeronderzetting). Het kleinschalig cultuurlandschap rond Achterbosch, dat ten zuiden van Lieshout is gelegen, kan als voorbeeld worden genoemd. Tegenwoordig ligt dit gebied ingeklemd tussen het Wilhelminakanaal en het natuurgebied Molenheide. Ook ten noorden en zuiden van de kern Aarle-Rixtel liggen waardevolle akkercomplexen, met kleine weilanden op de lagere gronden en akkers op de hogere gronden. Met name de zogenaamde oude 'hoge' akkerbodems zijn cultuurhistorisch waardevol door het microreliëf en oude zandpaden. Het soms parkachtige landschappelijke mozaïek nabij Aarle-Rixtel, is mede verklaarbaar vanuit de landgoederenstatus; delen vallen onder het landgoed Croy.
- **Beekdallandschap:**
De nattere broekgronden in de omgeving waterlopen zijn vanaf de Late Middeleeuwen ontgonnen. Kenmerkend voor de bebouwingsstructuur zijn de langgerekte wegen die al dan niet parallel lopen aan de belangrijkste watergangen. Bij deze zogenaamde straatnederzettingen liggen de boerderijen op enige afstand van elkaar langs de weg. Een goed voorbeeld is het gehucht Broekkant, dat ten noordoosten van Beek ligt. Met name in het beekdal van de Aa, ten noorden van Beek en Donk, heeft ruilverkaveling plaatsgevonden. De kenmerkende kleinschaligheid is als gevolg hiervan aangetast. Plaatselijk zijn populieren aangeplant in percelen of langs perceelgrenzen of wegen.
- **Heideontginningslandschap:**
De voormalige heidegebieden zijn vanaf het einde van de 19de eeuw ontgonnen. Kenmerkend voor dit landschapstype is het rationele wegen- en verkavelingspatroon. In dit gebied komen geen historische bebouwingslinten voor. Wel is de kern Mariahout een typisch ontginnings.

2.3.2 Waardevolle lintbebouwing

De waardevolle bebouwing in het buitengebied is te vinden in de oude gehuchten en bebouwingslinten. Met name in oudere linten als Vogelenzang, Beemdkant en Donkersvoort komt historische agrarische bebouwing voor. Een bijzonder bebouwingslint vormt Ginderdoor, gelegen tussen Mariahout en Lieshout. Een groot aantal langgevelboerderijen uit de 18e, 19e en begin 20e eeuw – zowel parallel als dwars op het lint geplaatst – vormen hier een karakteristiek ensemble.

3 Bebouwingstypen

3.1 H1 Historische dorpsgebieden

Kenmerken

Bebouwing en omgeving

Veel dorpen zijn ontstaan als agrarische nederzettingen. Iedere regio heeft zijn eigen typen zoals brinkdorpen, de gestrekte langstraatdorpen en wegdorpen bij jonge ontginningen. Daarnaast zijn er ook dorpen met een andere ontstaansgeschiedenis zoals marktplaatsen, strategische vestigingen of nederzettingen met een meer industriële oorsprong.

De oude dorpsgebieden kenmerken zich door relatief open en kleinschalige bebouwing met daarbinnen een zekere variatie aan bouwvormen en bouwstijlen. Binnen deze gebieden zijn vaak nog onbebouwde percelen in gebruik als weiland of moestuin. Op enkele plaatsen en met name langs kruisingen van belangrijke wegen komt verdichting voor. Er komen veelal verschillende functies voor in de historische dorpsgebieden zoals wonen, detailhandel en verschillende ambachten. Daarnaast komt dikwijls bijzondere bebouwing voor, zoals molens, kerken en/of boerderijen. De historische dorpsgebieden vormen een waardevol gebied voor de huidige gemeenten. De historische dorpsgebieden vormen de historische context van veel objecten van cultuurhistorische waarde. Tevens vormen ze belangrijke schakels binnen het netwerk van wegen en ondersteunen ze de ruimtelijke oriëntatie binnen de gemeente.

Bebouwing op zich

De bebouwing in de historische dorpsgebieden is zeer divers van vorm en karakter. De gebouwen zijn individueel ontworpen en dateren uit verschillende tijdspannen. De bebouwing bestaat overwegend uit één of twee lagen met een kap.

Materiaal, detaillering en kleur

De gevels zijn in de meeste gevallen opgetrokken in baksteen, het dak is bedekt met riet of pannen. De detaillering van de bebouwing is zeer divers, ornamenten (aparte rollagen, metseltechnieken, luiken en dergelijke) komen voor. Er is overwegend gebruik gemaakt van sobere, rustige en donkere kleuren.

Waardering

Het totaalbeeld van de bebouwing in relatie tot de omgeving, maar ook de bebouwing op zich is historisch gezien van onschatbare waarde voor het aflezen van de ontstaansgeschiedenis van het dorp. Naast dit overall beeld zijn ook de individuele panden cultuurhistorisch van grote waarde en dient er derhalve ook op detailniveau zorgvuldig met nieuwe ontwikkelingen worden omgesprongen. Weliswaar is de bebouwing vaak zeer divers van aard, maar doordat het beeld organisch is gegroeid, vallen dissonanten onmiddellijk als storend element op in het totaalgezicht.

De historische (dorps)gebieden zijn uit cultuurhistorisch, architectonisch en steden-bouwkundig oogpunt van belang. De bebouwing verdient een strenge welstandtoets waarvoor ook de openbare ruimte in aanmerking komt.

Welstandscriteria

Bebouwing en omgeving

- De karakteristiek van de bebouwing dient aan te sluiten op de karakteristiek van de omliggende historische bebouwing. De karakteristiek van de bebouwing uit zich onder andere in de bouwmassa, de kapvorm, de mate van detaillering, het kleuren materiaalgebruik en de variatie daartussen.
- De situering of wijziging van de bouwmassa en/of de oriëntatie mag het historische straatbeeld niet verstoren.
- Het wisselende bebouwingbeeld van herkenbare individuele panden is uitgangspunt.
- De bestaande samenhang, afwisseling en vormgeving van de kappen in de omgeving dient gehandhaafd te blijven.
- Nieuwe, herkenbaar eigentijdse invullingen of toevoegingen dienen te passen bij het bestaande karakter en geïnspireerd te zijn op de bestaande historische bebouwing.

Bebouwing op zich

- De bebouwingseenheden dienen individueel herkenbaar te blijven.
- Samenvoeging van bouwmassa's is ongewenst. De oorspronkelijke parcellering moet herkenbaar blijven. -De bestaande hoofdvorm en bouwmassa is leidend bij verandering.
- Bij panden die een stedenbouwkundig geheel vormen dienen toevoegingen per woning ondersgeschikt te zijn aan de hoofdstructuur en de ritmiek van het geheel.
- Bij een aanpassing of wijziging van de bebouwing dient zorgvuldig omgegaan te worden met de historische en cultuurhistorische waarde van de bebouwing.
- De historische architectuurstijlen zijn het uitgangspunt.
- De oorspronkelijke gevelopbouw en traditionele indeling van de gevels dienen gerespecteerd te worden.
- Traditionele kapvormen, zoals een zadeldak (eventueel met wolfseind), schilddak en mansardekap zijn uitgangspunt.
- Gevelreclame aan panden met een commerciële functie dient binnen de structuur en de detaillering van de gevel te passen.

- Ingrepen op beganegrondniveau mogen de harmonie van de individuele gevel als geheel niet verstoren.

Materiaal, detaillering en kleur

- De mate van detaillering en het kleuren materiaalgebruik dienen zorgvuldig te worden vormgegeven om de historische referentie te versterken.
- Het bestaande materiaal- en kleurgebruik is uitgangspunt. Afwijkingen hiervan zijn mogelijk, mits passend binnen de karakteristiek van de omgeving.
- Veranderingen in materiaal- en kleurgebruik van de individuele bebouwing dient in relatie te staan met de gevelwand als geheel.
- Bij monumenten en beeldbepalende panden is de toepassing van trespa voor boeiborden en dergelijke ongewenst.

3.2 H2 Historische lintbebouwing

Kenmerken

Bebouwing en omgeving

Historische bebouwingslinten zijn de eerste bebouwingsconcentraties langs historische verbindingswegen. Rond een aantal van deze linten hebben zich de huidige dorpen ontwikkeld. Meestal is het lint langs een belangrijke route ontstaan. De bebouwing is perceelsgewijs tot stand gekomen waardoor een wisselend straatbeeld is ontstaan. De rooilijn is dikwijls individueel bepaald en hierdoor verspringend. De bebouwingsstructuur is open, met veel doorzichten naar het achterliggende gebied. De openbare ruimte, de straat en de begeleidende bomen enerzijds en anderzijds de voortuinen of de aanstrating en stoep zijn, bepalend in het straatbeeld en zorgen voor de samenhang. Hierdoor vormen de perceelsgewijze, individuele invullingen één straatwand terwijl ze onderling veel van elkaar verschillen. De kavels hebben vaak diepe achtertuinen en kleine of geen voortuinen. Woningen, kleine ambachtelijke werkplaatsen, winkels, horeca en boerderijen zijn de diverse functies die je aantreft in de lintbebouwing. Soms heeft een functieverandering plaatsgevonden. Als dit heeft plaatsgevonden met behoud van de oorspronkelijke bebouwingsmassa wordt dit niet als storend ervaren.

Bebouwing op zich

De bebouwing in de historische bebouwingslinten is zeer divers van karakter. De gebouwen zijn individueel ontworpen en dateren uit verschillende tijdsperiodes. De bebouwing bestaat overwegend uit één tot twee lagen met langskap. Soms is er sprake van intensievere bebouwing richting het centrum. Dit zijn smallere percelen en de woningen bestaan hier uit een dwarskap. Kenmerkend is de brede en lange massa waarbij horizontaliteit bepalend is voor de opbouw van de gevel. De raamopeningen zijn echter verticaal opgebouwd.

Materiaal, detaillering en kleur

De gevels zijn in de meeste gevallen opgetrokken uit baksteen, soms gestukadoord, het dak is bedekt met riet of pannen. De detaillering van de bebouwing is afhankelijk van de ontstaansperiode. Men treft diverse ornamenten, detailleringen in het metselwerk (strek- en rollagen) en diverse gevelbeëindigingen aan.

Kenmerkend is het contrast tussen de kleur van het metselwerk en die van de kozijnen.

Waardering

Evenals bij in historische dorpsgebieden zijn de cultuurhistorische, architectonische, en stedenbouwkundige aspecten als zeer waardevol aan te merken. Aanvullend kan gesteld worden dat met name bij de linten de relatie met het buitengebied karakteristiek is. Deze relatie komt tot stand door de vele doorzichten in het lint door de individuele panden. Deze doorzichten dienen behouden te blijven, evenals de eerder genoemde aspecten. De noodzaak tot welstandstoetsing op detailniveau wordt versterkt doordat de details van de individuele panden juist een beeld geven van de ontstaansperiode en daarmee de ontstaansgeschiedenis van het lint.

De bebouwing in historische dorpse bebouwingslinten kent derhalve een strenge welstandstoets waarvoor ook de openbare ruimte in aanmerking komt.

Welstandscriteria

Bebouwing en omgeving

- De karakteristiek van de bebouwing dient aan te sluiten op de karakteristiek van de omliggende historische bebouwing. De karakteristiek van de bebouwing uit zich onder andere in de bouwmassa, de kapvorm, de mate van detaillering, het kleur- en materiaalgebruik en de variatie daartussen.
- De historische context dient behouden en versterkt te worden.
- De huidige mate van open- en geslotenheid is leidend voor veranderingen.
- De situering en oriëntatie van de bebouwing mogen de continuïteit van de samenstellende ruimtevormende elementen van de openbare ruimte van het lint, de weg en de bomen, niet verstoren.
- De diversiteit in gevelwanden staat in relatie met de karakteristiek en de ontstaansperiode (van de bebouwing) van de omgeving. Deze diversiteit moet behouden blijven.
- Het wisselende bebouwingbeeld van herkenbare individuele panden is uitgangspunt.
- Grootschalige bouwmassa's zijn niet gewenst.

- De bestaande samenhang, afwisseling en vormgeving van de kappen in de omgeving dient gehandhaafd te blijven.
- Nieuwe, herkenbaar eigentijdse invullingen of toevoegingen dienen te passen bij het bestaande karakter en geïnspireerd te zijn op de bestaande historische bebouwing.

Bebouwing op zich

- De bebouwingseenheden dienen individueel herkenbaar te blijven.
- Samenvoeging van bouwmassa's is ongewenst. De oorspronkelijke parcellering moet herkenbaar blijven.
- De bestaande hoofdvorm en bouwmassa zijn leidend bij veranderingen.
- Bij panden die een stedenbouwkundig geheel vormen dienen toevoegingen per woning ondergeschikt te zijn aan de hoofdstructuur en de ritmiek van het geheel.
- Bij een aanpassing of wijziging van de bebouwing dient zorgvuldig omgegaan te worden met de historische en cultuurhistorische waarde van de bebouwing.
- De historische architectuurstijlen zijn het uitgangspunt.
- De oorspronkelijke gevelopbouw en traditionele indeling van de gevels dienen gerespecteerd te worden.
- De oorspronkelijke kapsituatie en de oorspronkelijke bouwvorm moeten leesbaar blijven bij verandering aan de bouwmassa.
- Traditionele kapvormen, zoals een zadeldak (eventueel met wolfseind), schilddak en mansardekap zijn uitgangspunt.
- Ingrepen op beganegrondniveau mogen de harmonie van de individuele gevel als geheel niet verstoren.
- Gevelreclame aan panden met een commerciële functie dient binnen de structuur en de detaillering van de gevel te passen.
- De positionering en uitstraling van op- en aanbouwen dient overeenkomstig de gebiedskarakteristiek te worden weergegeven.

Materiaal, detaillering en kleur

- De mate van detaillering en het kleur- en materiaalgebruik dienen zorgvuldig te worden vormgegeven om de historische referentie te versterken.
- Het bestaande materiaal- en kleurgebruik is het uitgangspunt. Afwijkingen hiervan zijn mogelijk, mits passend binnen de karakteristiek van het individuele pand en de omgeving.
- Het gebruik van natuurlijke materialen in gedekte kleuren is uitgangspunt.
- Veranderingen in materiaal- en kleurgebruik van de individuele bebouwing dient in relatie te staan met de gevelwand als geheel.
- Bij monumentale en beeldbepalende panden is de toepassing van trespa voor boeiborden en dergelijke ongewenst.

3.3 H3 Gemengde bebouwing(slint)

Kenmerken

Bebouwing en omgeving

Aansluitend op de historische structuren zijn in latere perioden, met name aan het begin van de 20e eeuw, enkele secundaire verbindingswegen in een geleidelijk tempo bebouwd. Dit blijkt onder meer uit de diversiteit aan stedenbouwkundige en architectonische principes. Dikwijls zijn deze linten in de laatste decennia nog eens verdicht. Het historisch karakter is grotendeels verloren gegaan als gevolg van deze verdichting.

De bebouwing dateert uit verschillende periodes, er zijn dan ook uiteenlopende stedenbouwkundige structuren en architectonische vormen toegepast. Het resultaat is een gevarieerd bebouwingsbeeld met een rafelige stedenbouwkundige structuur. De rooilijn is verspringend en de bebouwing heeft een vrij losse en open structuur. Naast perceelsmatige invullingen zijn binnen dit bebouwingsthema ook planmatig opgezette complexen van woningen ontstaan. Er is sprake van veel verscheidenheid en vaak weinig eenheid. De menging manifesteert zich niet alleen in bebouwing, maar ook vaak in functiepatroon.

Bebouwing op zich

De bebouwing is divers van karakter en sluit qua vorm en uitstraling aan op de oudere bebouwing in het gebied. Kenmerkend zijn de maat, schaal en vormverschillen. Goothoogte, nokrichting en bouwlagen verschillen per gebouw. De architectuur vertoont een grote verscheidenheid. Er is vaak sprake van een perceelsgewijze invulling waardoor de bebouwing een geheel eigen en individueel karakter heeft. Bij de planmatig opgezette complexen gaat het vaak over een klein aantal woningen die zich qua vorm en opzet van de omgeving onderscheidt. De bebouwing bestaat hier uit twee lagen. Vaak wordt de oorspronkelijke verkaveling minder gerespecteerd.

Materiaal, detaillering en kleur

De gevels zijn in de meeste gevallen opgetrokken uit baksteen, het dak is bedekt met pannen. De detaillering van de bebouwing is zeer divers. Het kleurgebruik is gevarieerd. In sommige gevallen wordt gebruik gemaakt van felle kleuren en moderne materialen. De planmatige opgezette woningen onderscheiden zich van de individuele woningen aangezien voor alle woningen het kleur- en materiaalgebruik nagenoeg gelijk is.

Waardering

Voor de ruimtelijke beleving van de dorpen zijn deze gebieden zonder meer van belang. Daarnaast vertellen ze vaak het verhaal van de ontstaansgeschiedenis van het gebied. Ze ontsluiten en verbinden de verschillende planmatige gebieden. In deze gebieden komen ook cultuurhistorisch waardevolle objecten voor, die worden afgewisseld door historische panden en planmatige inbreidingen. Het behouden en versterken van de bestaande kwaliteit en het voorkomen van verrommeling van het beeld vormt het uitgangspunt. Bebouwing van dit bebouwingstype is minder waardevol dan de bebouwing in de historische dorpsgebieden en linten, maar een normale welstandtoets blijft wenselijk.

Welstandscriteria

Bebouwing en omgeving

- De karakteristiek van de bebouwing dient aan te sluiten op de karakteristiek van de omliggende historische bebouwing. De karakteristiek van de bebouwing uit zich onder andere in de bouwmassa, de kapvorm, de mate van detaillering, het kleur- en materiaalgebruik en de variatie daartussen.
- Behouden en versterken van de bestaande kwaliteit en het voorkomen van verrommeling van het beeld vormt het uitgangspunt.
- De situering en oriëntatie van de bebouwing mogen de continuïteit van de samenstellende ruimtevormende elementen van de openbare ruimte van het lint, de weg en de bomen, niet verstoren.
- De diversiteit in gevelwanden staat in relatie met de karakteristiek en de ontstaansperiode (van de bebouwing) van de omgeving. Deze diversiteit moet behouden blijven.

Bebouwing op zich

- De bebouwingseenheden dienen individueel herkenbaar te blijven.
- De bestaande hoofdvorm en bouwmassa zijn leidend bij veranderingen.
- Bij een aanpassing of wijziging van de bebouwing dient zorgvuldig omgegaan te worden met de eventuele historische en cultuurhistorische waarde van de bebouwing.
- De oorspronkelijke gevelopbouw en traditionele indeling van de gevels dienen gerespecteerd te worden.
- Gevelreclame aan panden met een commerciële functie dient binnen de structuur en de detaillering van de gevel te passen.

Materiaal, detaillering en kleur

- Het bestaande materiaal- en kleurgebruik is het uitgangspunt. Afwijkingen hiervan zijn mogelijk, mits passend binnen de karakteristiek van het individuele pand en de omgeving.
- Het gebruik van natuurlijke materialen in gedekte kleuren is uitgangspunt.
- Veranderingen in materiaal- en kleurgebruik van de individuele bebouwing dient in relatie te staan met de gevelwand als geheel.

3.4 W1 Blokverkaveling geen welstandstoets

Kenmerken

Bebouwing en omgeving

In 1901 werd de Woningwet vastgesteld. Als gevolg hiervan werd de woningbouw niet alleen genormaliseerd, maar trad er ook een schaalvergroting in het ontwerpproces op. In de jaren dertig van de vorige eeuw nam de bouwproductie toe om de groeiende woningnood op te vangen. De industrialisatie in de bouw kwam op en de eerste geprefabriceerde bouwonderdelen deden hun intrede. De standaardisatie ging meer en meer de architectuur en de maat van de woningen bepalen. Met name na de Tweede Wereldoorlog wordt deze bouwstijl gebruikt om de dan ontstane woningnood op te vangen. In de jaren 50 en 60 van de vorige eeuw zijn op deze wijze veel uitbreidingswijken gerealiseerd met een eenvoudig patroon van rechte straten met een symmetrisch straatprofiel. Deze wijken zijn optimaal op de autobereikbaarheid ontworpen met voetpaden (trottoirs) langs de straten. De straten zijn opgebouwd uit rijen woningen van drie woningen of meer die afgewisseld worden met geschakelde en vrijstaande woningen. Deze woongebieden hebben een overzichtelijk, rustig en relatief groen karakter. De wijken zijn in hun oorspronkelijke opzet architectonisch en stedenbouwkundige met zorg ontworpen. Soms is sprake van een stempeling van het stratenpatroon van de buurt. Erfafscheidingen van de voor- en eventueel zijtuin zijn eenvoudig en laag.

Bebouwing op zich

Binnen de wijken komt voornamelijk laagbouw voor, maar ook gestapelde bouw komt op kleine schaal voor. De grondgebonden woningen zijn opgebouwd uit één of twee lagen met (langs)kap. Sporadisch komen binnen de wijken gestapelde woningen voor die opgebouwd zijn uit drie of vier lagen en plat afgedekt dan wel met een flauw hellende langskap. Alle woonbebouwing is op de openbare ruimte georiënteerd. De architectuur binnen dit bebouwingstype kenmerkt zich door ambachtelijk metselwerk en relatief kleine, verticaal gerichte gevelopeningen in het metselwerk. De rust in het bebouwingsbeeld ontstaat door eenvoudige hoofdmassa's en de eenheid in kapvorm. In de meeste gevallen is sprake van langskappen. De balans in het blok zit hem dan ook in de ritmiek van de gevels ondersteund door de schoorstenen op het dak.

De indeling van de woningen is duidelijk afleesbaar in de gevel. De gelijkvormige koppen van de bebouwingsstroken geven de zijstraten een karakteristiek beeld. Typerend aan de architectuur is de verticale gevelopbouw en de horizontale massaopbouw. Dit laatste komt vooral tot uitdrukking wanneer de woningen geschakeld of in rijen gebouwd zijn. De herhaling van gelijkvormige koppen van bouwblokken geven een karakteristiek beeld naar de zijstraten. Aanbouwen aan achtergevels voegen zich simpel binnen de hoofdkarakteristiek van het bebouwingstype. De toevoeging van dakkapellen/dakopbouwen is afhankelijk van de dakhelling en de nokhoogte. De architectuur en uitstraling van de verschillende woningen binnen één blok zijn nagenoeg gelijk. Verstoringen van het bebouwingsbeeld doen zich met name voor bij hoekwoningen, omdat aanbouwen, bijgebouwen en schuttingen in de zijtuinen vaak op gespannen voet staan met de stedenbouwkundige karakteristiek van de woonwijk. Er is sprake van een gesloten, blinde zijgevel omdat vaak de bebouwing direct aansluit op het trottoir.

Materiaal, detaillering en kleur

De samenhang in het straatbeeld ontstaat onder meer door een eenvoudig materiaal- en kleurgebruik. Het ambachtelijk metselwerk (jaren 50 van de vorige eeuw) en dakpannen zijn hierbij de meest gebruikte materialen. Gebruik van de eerste prefab elementen (jaren 60 van de vorige eeuw) is al zichtbaar.

Waardering

Kenmerkend voor dit bebouwingstype is de rust en overzichtelijkheid van het straatbeeld. De bebouwing is eenvoudig qua opzet, massa en detaillering en vertoont daarmee veel samenhang, maar geeft ruimte voor individuele aanpassingen. Dit bebouwingstype wordt, overeenkomstig de andere woongebieden, niet getoetst aan welstand.

3.5 W2 Nieuwe Bouwen geen welstandstoets

Kenmerken

Bebouwing en omgeving

Dit bebouwingstype kan beschouwd worden als een verdere voortzetting van de industrialisatie in de bouw zoals dit reeds in kleine schaal werd toegepast bij de traditionele strokenverkaveling.

In de jaren 60 en 70 van de vorige eeuw zijn op basis hiervan uitbreidingswijken gerealiseerd die qua verschijningsvorm afwijken van wat tot dan toe gebouwd werd. Ook treffen we experimentele verkavelingsvormen aan. Ook wordt gebruik gemaakt van stedenbouwkundige stempels waarbij een bepaalde compositie van gebouwen meerdere keren terugkomt binnen de wijk. Deze stempels zijn vaak opgebouwd uit verschillende soorten woningen. In de opbouw van de gebieden is een duidelijke functiescheiding aangebracht tussen wonen, werken, winkelen, groen en verkeer. In het verkeerssysteem is een hiërarchie aanwezig en naast parkeren aan de straat komt ook meer geconcentreerd parkeren voor.

Bebouwing op zich

De bebouwing binnen dit thema bestaat uit veel verschillende types. Naast grondgebonden woningen zijn er gestapelde woningen te vinden. De geïndustrialiseerde bouwmethoden krijgen steeds meer invloed op de architectonische vorm. Tussen de betonnen dragers heeft de gevel een horizontale, eenvoudige opbouw. De genormeerde plattegronden lenen zich uitstekend voor geprefabriceerde bouwsystemen. De aldus genoemde woningscheidende wanden geven aan de buitenzijde ritmiek in de straatgevel. Daartussen worden de puien gemonteerd als voor- en achtergevel. De gevel is horizontaal verdeeld in borstweringen en gevelopeningen. Hierdoor zijn de verschillende functies binnen de woning niet altijd afleesbaar in de gevel. De dakvorm verschilt per blok waarbij de helling en hoogte maatgevend zijn voor de mogelijkheid van een dakkapel.

Materiaal, detaillering en kleur

Het kenmerk van de seriematige bouw is het gebruik van prefab elementen op grote schaal. Tussen de geprefabriceerde woningscheidende dragers is de gevel voornamelijk opgebouwd uit prefab puien. Deze opzet is maatgevend voor de gevelopbouw en zorgt voor een opvallend kleurgebruik. Het ambachtelijke metselwerk is vrijwel helemaal verdwenen.

Waardering

De bebouwing is zeer eenvoudig van opzet en detaillering. De straatwanden vertonen samenhang. De architectonische waarde van dit type is echter gering. De strakke gevelopbouw vergt daarom aandacht bij individuele initiatieven. Dit bebouwingstype wordt, overeenkomstig de andere woongebieden, niet getoetst aan welstand.

3.6 W3 Woonerven geen welstandstoets

Kenmerken

Bebouwing en omgeving

Als reactie op de strakke blokverkaveling ontstaan in de jaren 70 en 80 van de vorige eeuw wijken die gebouwd zijn met het gedachtegoed van de Forumbeweging; de woonerven. De menselijke maat en schaal vormt de basis voor deze nieuwe woonwijken. Intimiteit, herbergzaamheid, ruimte voor de kinderen waren de thema's op basis waarvan nieuwe woongebieden werden ontworpen. Grote gebaren en lange straten werden vervangen door korte, bochtige straten en erven waaraan de woningen zijn gelegen. De erven zijn informeel ingericht en de auto is te gast.

Binnen de wijken komen veel verschillende woningsoorten en financieringsklassen voor. Anders dan het geval was in de tot dan toe bestaande wijken is bewust gekozen voor een mix aan woningtypes. De wijken hebben dan ook geen 'gouden randje' zoals dat tot die tijd vaak wel het geval was.

Binnen de woonerven is veel openbaar groen, vaak matig van kwaliteit door de verspreide ligging. De woonerven zijn sterk naar binnen gericht, een groot aantal woningen is niet op de straat, maar op de privé-buitenruimte georiënteerd. De overgang van privé naar openbaar, de aansluiting van de bebouwing op de groen- en verkeersstructuur, wordt op verschillende manieren opgelost en speelt een grote rol bij de uiteindelijk betekenis van de bebouwing op de opbouw van de wijk.

Het straatbeeld wordt bepaald door aaneengebouwde en geschakelde woningen waarbij ver-springingen in de rooilijn de diversiteit en kleinschaligheid in de openbare ruimte ondersteunen. Daar waar bergingen vóór de huizen geplaatst zijn ontstaat vaak een onoverzichtelijk straatbeeld. De wijken uit deze periode bestaan meestal uit een aantal intern gerichte bebouwingsclusters. De clusters zijn uit een aantal woningen samengesteld die een grote onderlinge samenhang vertonen. Deze samenhang is vooral terug te vinden in de mate van de verwevenheid van de bouwmassa's.

Bebouwing op zich

Alhoewel er sprake is van verschillende woningtypen, heeft het beeld, qua architectonische opzet, een grote eenduidigheid. De architectuur is overwegend ingetogen en introvert. De wens om kleinschalig te bouwen en een op de individuele bewoner gerichte woonomgeving te realiseren is vaak zo groot dat de wijk onoverzichtelijk wordt. Meestal ontbreekt het aan visueel-ruimtelijke aanknopingspunten voor de oriëntatie in de wijk. De woningen zijn kleinschalig en vooral op de achtertuin georiënteerd. Naar de straatzijde is de gevel dikwijls zeer gesloten. Kenmerkend is de situering van keukens en bergingen aan de voorzijde van de woningen. De bebouwing bestaat uit één of meer laag met kap. Deze kap loopt in een aantal gevallen door tot over de bijgebouwen. De woningen zijn samengesteld uit verschillende massa's die met elkaar verweven zijn waardoor de hoofdmassa vaak niet duidelijk te herkennen is.

Materiaal, detaillering en kleur

De woningen in de woonerven zijn te herkennen aan over het algemeen de donkere materialen; donkere of rode baksteen, pannen en geschilderd hout. Hoofdmassa en bijgebouwen kennen hetzelfde kleur- en materiaalgebruik. De woningen hebben een eenvoudige detaillering.

Waardering

Door de kleinschaligheid en informaliteit hebben individuele initiatieven slechts beperkte invloed op het totale beeld. Mede vanwege het overheersende belang van de openbare ruimte in plaats van de bebouwing kan een welstandtoets achterwege blijven. Dit bebouwingstype wordt, overeenkomstig de andere woongebieden, niet getoetst aan welstand.

3.7 W4 Thematische in-/uitbreidingen

Kenmerken

Bebouwing en omgeving

Thematische inbreiding

Door verlies van de functie zijn stukken grond binnen het bebouwde gebied vrijgekomen, waar nieuwe woongebieden of woongebouwen zijn verzezen. Er is veel aandacht besteed aan de architectonische en stedenbouwkundige uitstraling. De inbreidingen hebben daarom een duidelijke verschijningsvorm. Tegelijkertijd kan geconstateerd worden dat veelal een relatie met de stedenbouwkundige context van de buurt/wijk als geheel ontbreekt. De inrichting van het openbaar gebied en de woningen zijn als samenhangend geheel ontworpen en vormen één geheel. In de verkavelingopzet is gestreefd naar een helder onderscheid tussen openbaar en privé.

Thematische uitbreiding

Als reactie op de woonerven uit de jaren 70 van de vorige eeuw ontstaat in de jaren tachtig van de vorige eeuw een veelvormige postmoderne stedenbouw en architectuur. Klassieke thema's uit de geschiedenis van de stedenbouw zoals crescents (halfronde cirkels), symmetrie en straalvormig gegroepeerde straten vormen de inspiratie voor de nieuwe uitbreidingswijken. Het creëren van een wervend, hoogwaardig woonmilieu is het uitgangspunt bij de thematische uitbreidingen. In toenemende mate is, in tegenstelling tot de inbreidingswijken, de landschappelijke context de basis voor het stedenbouwkundig plan. Er is veel aandacht besteed aan de architectonische en stedenbouwkundige uitstraling. Door de landschappelijke en stedenbouwkundige context in het plan te verweven worden verschillende woonmilieus onderscheiden. Het openbaar gebied en de woningen zijn integraal ontworpen en vormen één geheel. In de verkavelingopzet is gestreefd naar een helder onderscheid tussen openbaar en privé.

Bebouwing op zich

Thematische inbreiding

Als reactie op de woonerven uit de jaren 70 ontstaat in de jaren tachtig van de vorige eeuw een veelvormige postmoderne stedenbouw en architectuur. Klassieke thema's uit de geschiedenis van de stedenbouw zoals crescents (halfronde cirkels), symmetrie en straalvormig gegroepede straten vormen de inspiratie voor de nieuwe uitbreidingswijken. Het creëren van een wervend, hoogwaardig woonmilieu is het uitgangspunt bij de thematische uitbreidingen. In toenemende mate is, in tegenstelling tot de inbreidingswijken, de landschappelijke context de basis voor het stedenbouwkundig plan. Er is veel aandacht besteed aan de architectonische en stedenbouwkundige uitstraling. Door de landschappelijke en stedenbouwkundige context in het plan te verweven worden verschillende woonmilieus onderscheiden. Het openbaar gebied en de woningen zijn integraal ontworpen en vormen één geheel. In de verkavelingopzet is gestreefd naar een helder onderscheid tussen openbaar en privé.

Thematische uitbreiding

Binnen de uitbreidingen zijn verschillende woonmilieus en/of architectuurstijlen te onderscheiden. Er zijn diverse complexen aan de architectonische vorm van bebouwing te herkennen binnen de wijk. Deze complexen bestaan uit een wisselend aantal woningen. De complexwaarde is hierbij belangrijk, waarbij de gevelopbouw, dakvorm en dergelijke zorgen voor samenhang in de bebouwing. In het algemeen heeft deze woningbouw een frisse en gevarieerde uitstraling.

Materiaal, detaillering en kleur

Het kleur- en materiaalgebruik is complexgebonden en dus niet onder één noemer te brengen. In het algemeen kan gesteld worden dat deze complexen door de keuze van materiaal, detaillering en kleur de eigen identiteit versterken en daarmee onderscheidend zijn ten opzichte van de omgeving.

Waardering

De meeste thematische in- en uitbreidingen hebben een zeer specifieke verschijningsvorm. De samenhang is aanwezig, maar tegelijkertijd is er ruimte voor individuele ontwikkelingen. Dit bebouwingstype wordt, overeenkomstig de andere woongebieden, niet getoetst aan welstand.

3.8 W5 Individuele woningbouw geen welstandstoets

Kenmerken

Bebouwing en omgeving

Buurten en gebieden met individuele woningbouw bestaat uit vrijstaande en twee-onder-één-kapwoningen, die onderling een grote variatie vertonen. Er is meestal sprake van woningen van verschillende leeftijd. In de loop der jaren zijn de invloeden van diverse stedenbouwkundige, architectonische en markttechnische stromingen in de wijken ingebracht. De straten en buurten waar individuele woningbouw aanwezig is hebben meestal een groen en dorps karakter. De architectuur heeft overwegend een dorps uitstraling. Het idee van projectmatige woningbouw komt in dit soort buurten niet voor.

Het groene karakter van dit soort wijken en buurten wordt niet alleen bepaald door de aankleding van de openbare ruimte, maar ook door de inrichting en maat van de tuinen van de woningen. Over het algemeen wordt in dit soort wijken veel aandacht besteed aan de inrichting van tuinen.

Bebouwing op zich

De woningen bestaan meestal uit één tot twee lagen met kap. De woningen zijn veelal individueel ontworpen en dateren uit verschillende tijdsperiodes. Hierdoor heeft elke woning een eigen en herkenbaar gezicht. De variatie ontstaat door verschillen in situering, stijl, vorm, kleur, materiaal, detaillering, etc. De bebouwing is overwegend op de openbare ruimte georiënteerd.

Materiaal, detaillering en kleur

De oudere individuele woningbouw is in de meeste gevallen opgetrokken in bakstenen gevels en afgedekt met pannen daken. In de loop der tijd deden moderne materialen hun intrede, waardoor dit beeld veranderd is. Er worden steeds modernere materialen toegepast. Het kleurgebruik is gevarieerd, afhankelijk van de toegepaste materialen. De mate van detaillering is gerelateerd aan de ontstaansperiode van de bebouwing.

Waardering

Gezien het individuele karakter van het bebouwingsthema hebben individuele initiatieven minder invloed op het totale beeld. Dit bebouwingstype wordt, overeenkomstig de andere woongebieden, niet getoetst aan welstand.

3.9 W6 Woonwagenlocatie geen welstandstoets

Kenmerken

Bebouwing en omgeving

Woonwagenlocaties ontstaan vaak spontaan binnen het stedelijk weefsel op niet gebruikt en onbebouwde terreinen. De kampen zijn in opzet van een tijdelijke aard, terwijl dit in veel gevallen een permanente behuizing is geworden. Over het algemeen zijn ze aan de rand van de bebouwde kom gelegen. Woonwagenlocaties zijn duidelijk als geheel te onderscheiden door de aparte verschijningsvorm van de bebouwing en de afrastering op de grens van het kamp. Door de spontane ontstaanswijze is er over het algemeen geen verweving met de omliggende wijken en gebieden. De bebouwing richt zich naar binnen waardoor het woonwagenkamp vaak een gesloten indruk maakt.

Binnen de woonwagenlocaties is er naast de privé-buitenruimte veel gezamenlijke buitenruimte. Deze ruimte is centraal in het terrein gelegen, de woonwagens zijn hier rond geschakeerd.

Bebouwing op zich

De bebouwing kent een grote uniformiteit in uitstraling en opbouw. De bebouwing bestaat over het algemeen uit één laag met een flauw hellend dak. De opbouw van de gevel is erg verschillend. De gevelopeningen maken een groot deel van de gevel uit. De woningen zijn vrij klein, alhoewel dit per woning erg kan verschillen.

Materiaal, detaillering en kleur

Het materiaalgebruik verschilt erg per woning of gebouw. De meeste gebouwen zijn opgetrokken uit HSB-wanden met een kunststof bekleding of houten planken. Het dak is bekleed met bitumen of een plaatmateriaal. Het kleurgebruik is natuurlijk en licht. De kozijnen hebben vaak een lichte kleur. De detaillering verschilt per woning, de oorspronkelijke detaillering is vrij simpel, maar individuele aanpassingen zorgen voor grote verschillen per woning.

Waardering

Vaak zijn woonwagenlocaties ontstaan als tijdelijke vestiging op de onbebouwde terreinen binnen het stedelijk weefsel hebben deze in de loop der tijd een permanent karakter gekregen. Over het algemeen zijn ze aan de rand van de bebouwde kom of in het buitengebied gelegen. Doordat ze spontaan zijn ontstaan en ze door hun aparte verschijningsvorm en afrastering is er geen verweving met de omliggende gebieden. De bebouwing richt zich naar binnen waardoor het geheel een gesloten indruk maakt. Gezien de afzondering van het stedelijk weefsel en het naar binnen gerichte karakter worden deze gebieden niet meer getoetst aan welstand.

3.10 B1 Industrierrein zichtlocatie (a) en geen zichtlocatie (b geen welstandstoets)

Kenmerken

Bebouwing en omgeving

De gebouwen huisvesten primair bedrijfsmatige productieprocessen. Omdat industriële functies vanwege milieuhinder (geluid, geur en gevaar) op afstand van de woongebieden zijn gesitueerd, ontstaat vaak een scherp contrast tussen het industrierrein en het omliggende landschap. De percelen zijn veelal met transparante hekwerken afgescheiden.

Bebouwing op zich

De verschijningsvorm wordt op voornamelijk functionele en bedrijfseconomische gronden bepaald. De bebouwing op de terreinen kenmerkt zich voornamelijk door de aanwezigheid van schoorstenen, opslagtanks en -loodsen en installaties. De daken zijn overwegend plat of zijn voorzien van een lichte helling.

Materiaal, detaillering en kleur

Op de industrieterreinen wordt overwegend gebruik gemaakt van plaatmateriaal van metalen en kunststoffen en in mindere mate van gemetselde materialen. Esthetische detaillering (detaillering zonder directe functie) komt vrijwel niet voor op de industrieterreinen. De bouwwerken zijn veelal in grijstinten uitgevoerd.

Waardering

De bebouwing heeft over het algemeen geen hoge omgevingskwaliteit en is vooral functioneel van karakter. Op zichtlocaties en op locaties aan belangrijke hoofdroutes is echter enige samenhang in de bebouwing gewenst; niet alleen op het bedrijfsperceel zelf, maar ook in relatie tot de directe omgeving. Op deze zogenaamde beeldbepalende delen presenteert het bedrijventerrein zich naar de buitenwereld. Het is belangrijk met deze gebieden zorgvuldig om te gaan. Deze gebieden dienen derhalve getoetst te worden aan welstand (Industrieterrein a).

Naast de beeldbepalende delen van een bedrijventerrein zijn er ook delen, waar uitsluitend bestemmingsverkeer komt (industrieterrein b). Deze gebieden kennen over het algemeen minder samenhang tussen de bedrijfsbebouwing op de verschillende percelen. Op deze locaties is de samenhang tussen bedrijfspercelen ook niet vereist. Voor deze gebieden geldt dan ook geen welstandstoets. Onderstaande welstandscriteria zijn uitsluitend van toepassing op de gebieden die zijn aangeduid als 'Industrieterrein a'.

Welstandscriteria – Industrieterrein zichtlocatie (a)

Bebouwing en omgeving

De architectuur van de bebouwingsmassa dient rekening te houden met de situering van het gebouw ten opzichte van de stedenbouwkundige structuur.

Bebouwing op zich

De bebouwing dient in uitstraling een ensemble te vormen met de bestaande bebouwing op het perceel zover de functie dat toelaat.

Materiaal, detaillering en kleur

Bestaand materiaal- en kleurgebruik is uitgangspunt. Afwijkingen hiervan zijn mogelijk mits passend binnen de industriële karakteristiek van de omgeving.

3.11 B2 Bedrijventerrein (zichtlocatie (a) en geen zichtlocatie (b geen welstandstoets)

Kenmerken

Bebouwing en omgeving

In de loop der jaren is er een duidelijke verschuiving te zien in de situering van de bedrijventer-
reinen. Van oorsprong waren bedrijven gelegen langs de ontsluitingsroutes over het water en het spoor. Veel bedrijven waren gevestigd aan rivieren, kanalen, weteringen en de spoorlijn.

Toen het vervoer over de weg een belangrijkere plek innam werd de afhankelijkheid van de waterwegen en het spoor kleiner. Meer bedrijven vestigden zich langs provinciale en rijkswegen. Tegenwoordig is de situering van een bedrijf op een goed bereikbare en vooral door veel mensen zichtbare locatie belangrijk geworden voor een ondernemer (onder andere in verband met naamsbekendheid). Langs de auto(snel)wegen zijn zogenaamde 'zichtlocaties' ontstaan. Deze zichtlocaties vallen onder het bebouwingstype 'Bedrijventerrein a', terwijl de achterliggende gebieden tot 'Bedrijventerrein b' behoren.

Nabij de grotere kernen en nabij autosnelwegen hebben zich de laatste decennia logistieke transportcentra ontwikkeld. Deze centra worden gebruikt voor het opslaan, laden en lossen van diverse goederen. Het transport geschiedt met vrachtwagens.

Aan de rand van de grotere kernen worden vaak gebieden aangetroffen waar perifere detailhandel is gevestigd. Hiermee worden de grotere doe-het-zelf, kluswinkels, auto showrooms, alsook diverse groothandels mee bedoeld.

Naast deze grotere locaties zijn de kleinere bedrijvenlocaties nabij de kleinere kernen aanwezig. Hier zijn overwegend lokale bedrijven gevestigd.

Bebouwing op zich

Op de bedrijventerreinen komt een grote diversiteit aan bebouwing voor. De bebouwing op de zichtlocaties is vaak dominant in uitstraling. De bebouwingsmassa's hebben veelal een extravert karakter met het doel het oog van de voorbijganger te trekken. Dit kan door middel van uitgesproken architectuur maar ook met behulp van grote uithangborden aan de gevel(s).

De bebouwing op de plaatselijke bedrijventerreinen bestaat veelal uit eenvoudige loodsen met een klein kantoor- en kantinegedeelte. De bebouwing van de logistieke transportcentra worden gekenmerkt door de aanwezigheid van grote opslagloodsen met rij- en 'loadingdocks'.

In sommige gebieden zijn op de bedrijfspercelen bedrijfswoningen geplaatst. Vaak staan deze woningen aan de voorzijde van het bedrijfsperceel. Veelal is er bij de vormgeving van deze bedrijfswoningen geen rekening gehouden met de beeldaspecten van de directe omgeving en de bedrijfsbebouwing. Hierdoor vormen de bedrijfswoningen vaak vreemde elementen op een bedrijventerrein.

De hoofdentree van de bedrijfsbebouwing is vaak middels borden aangegeven. Niet in alle gevallen is de entree tevens ruimtelijk en architectonisch duidelijk vormgegeven.

De voorzijde van een bedrijfsperceel is bepalend voor het straatbeeld. Ondergeschikte bouwde-
len, die niet zichtbaar zijn vanaf de openbare ruimte, zijn niet bepalend voor het straatbeeld. De
achterliggende gebieden worden dan ook niet meer getoetst.

Materiaal, detaillering en kleur

Op de bedrijventerreinen komt in de gevels een zeer grote diversiteit aan materialen voor. Ook
in detaillering en kleurgebruik zijn er grote verschillen te herkennen. Er is over het algemeen
weinig samenhang in materialisering, detaillering en kleurgebruik tussen de verschillende be-
drijfspercelen. Per perceel is deze eenheid vaak juist wel te herkennen. Elk (cluster van) be-
drijfsgebouw(en) vormt een individuele eenheid en heeft een eigen identiteit.

Bedrijventerrein a

Op zichtlocaties en op locaties aan belangrijke hoofdroutes is enige samenhang in de bebouwing
gewenst; niet alleen op het bedrijfsperceel zelf, maar ook in relatie tot de directe omgeving. Op
sommige locaties is een dergelijke samenhang reeds aanwezig. Op deze zogenaamde beeldbe-
palende delen presenteert het bedrijventerrein zich naar de buitenwereld. Het is belangrijk met
deze gebieden zorgvuldig om te gaan.

Daarnaast zorgt ook de aanwezige hoofdstructuur voor enige samenhang. De weg of het groen
vormt vaak een belangrijke structuurdrager in deze delen van het bedrijventerrein. Over het al-
gemeen is de openbare ruimte zorgvuldig vormgegeven, bijvoorbeeld door een duidelijk weg-
profiel of een begeleidende groenstructuur.

Vooraf op beeldbepalende delen van het bedrijventerrein is het van belang dat specifiek aan-
dacht besteed wordt aan de vormgeving en/of afscherming van het parkeerterrein, indien dit
aan de voorzijde ligt.

Bedrijventerrein b geen welstandstoets

Naast de beeldbepalende delen van een bedrijventerrein zijn er ook delen, waar uitsluitend be-
stemmingsverkeer komt. Deze gebieden kennen over het algemeen minder samenhang tussen
de bedrijfsbebouwing op de verschillende percelen. Op deze locaties is de samenhang tussen
bedrijfspercelen ook niet vereist. Het wegprofiel is vaak eenvoudig vormgegeven (een rijbaan
met een berm).

Waardering

De welstandstoets richt zich uitsluitend op de bebouwing die zichtbaar is vanaf de openbare weg
(voorzijde bebouwing), omdat deze ruimtelijk gezien voor de meeste impact zorgt. Op de bin-
nenterreinen is het gebruiksgemak belangrijker dan de esthetische waarde. Derhalve geldt voor
deze gebieden geen welstandstoets. De opgestelde welstandscriteria zijn uitsluitend van toepas-
sing op de gebieden die behoren tot Bedrijventerrein a.

Welstandscriteria – Bedrijventerrein a

Bebouwing en omgeving

- De architectuur van de bebouwingsmassa dient rekening te houden met de situering van het gebouw ten opzichte van de stedenbouwkundige structuur.
- De bebouwing dient zich te oriënteren naar de openbare weg. Indien er sprake is van een hoeksituatie dient er dan ook naar twee zijden georiënteerd te worden.
- Er dient een duidelijke relatie gelegd te worden met de openbare ruimte en de bebouwing in de omgeving.
- Samenhang tussen de verschillende bedrijfspercelen kan gezocht worden in ritmiek, massa-opbouw, geleding, oriëntatie, kleurgebruik en/of materiaalgebruik.

Bebouwing op zich

- De hoofdentree dient duidelijk herkenbaar te zijn.
- Publieke en representatieve functies moeten naar de straatzijde georiënteerd zijn;
- Wijzigingen aan het gebouw dienen qua architectuur aan te sluiten op de bestaande bouw-massa.
- Indien er sprake is van afzonderlijke bouwmassa's dient de bebouwing per bedrijf(eenheid) een herkenbare eenheid te zijn.
- Er dient sprake te zijn van samenhang in architectuur tussen de eventuele bedrijfswoningen en de bedrijfsbebouwing.
- Reclame-uitingen dienen ondergeschikt te zijn aan de hoofdbouwmassa.

Materiaal, detaillering en kleur

- Er dient per perceel sprake te zijn van samenhang in materiaal, detaillering en kleurgebruik.
- -Grote witte of felgekleurde vlakken zijn niet toegestaan.

3.12 T1 Instituten/tehuizen/scholen

Kenmerken

Bebouwing en omgeving

Onder instituten worden grotere bebouwingscomplexen verstaan die min of meer solitair binnen een stedenbouwkundige en/of landschappelijke structuur liggen. De instituten hebben een relatief groot eigen terrein welke parkachtig is ingericht en afgestemd op de desbetreffende functie. Het terrein is intern gericht en min of meer afgesloten van de omgeving. De bebouwing op het terrein heeft functioneel en vaak ook qua vorm en architectuur een grote mate van samenhang. Kenmerkend op deze terreinen is vaak de ensemblewerking tussen de solitaire gebouwen en het aansluitende landschap. De relatie die het gebouw aangaat met de omgeving, de oriëntatie en aansluiting van de bebouwing naar de onbebouwde ruimte dan wel de overgang is bepalend voor de beleving en de kwaliteit. Dit bepaalt in de meeste gevallen dan ook de ensemblewaarde.

Bebouwing op zich

De bebouwing van instituutsterreinen heeft een grote mate van samenhang, mits deze in dezelfde periode zijn gerealiseerd. Indien de realisatieperiode over een langere tijd is uitgespreid is er sprake van diverse architectuurstijlen binnen één instituut. De bebouwing heeft een individueel karakter en niet aangepast op de bebouwing in de omgeving. De architectuur vertoont een grote verscheidenheid. De bebouwing geeft in de meeste gevallen uiting aan het architectonisch denken uit de ontstaansperiode. De bebouwing is als een afgietsel van de architectonische stijlkenmerken uit de ontstaansperiode te beschouwen.

Materiaal, detaillering en kleur

De gevels zijn in de meeste gevallen opgetrokken uit baksteen, het dak is bedekt met pannen. De detaillering van de bebouwing is zeer divers. Het kleurgebruik is gevarieerd. De stijlkenmerken uit de bouwperiode zijn vaak tot in het laagste schaalniveau doorgevoerd.

Waardering

De gebouwen zijn goed herkenbaar en belangrijk voor de oriëntatie. Bebouwing en de openbare ruimte in de directe omgeving zijn als één geheel ontworpen. Met het oog op de herkenbaarheid en het belang voor oriëntatie mag van de bebouwing een redelijke hoge kwaliteit worden verwacht. Voor deze gebieden zijn welstandscriteria geformuleerd. Indien een complex ligt, in of nabij de historische dorpsgebieden en/of de historische bebouwingslinten gelden aanvullende criteria.

Welstandscriteria

Bebouwing en omgeving

- De architectuur van de bebouwingsmassa dient rekening te houden met de situering van het gebouw ten opzichte van de stedenbouwkundige structuur.
- De bebouwing dient zich te oriënteren naar de openbare weg. Indien er sprake is van een hoeksituatie dient er dan ook naar twee zijden georiënteerd te worden.
- Er dient een duidelijke relatie gelegd te worden met de openbare ruimte en de bebouwing in de omgeving.
- Samenhang tussen de verschillende bedrijfspercelen kan gezocht worden in ritmiek, massa-opbouw, geleding, oriëntatie, kleurgebruik en/of materiaalgebruik.

Bebouwing op zich

- De hoofdentree dient duidelijk herkenbaar te zijn.
- Publieke en representatieve functies moeten naar de straatzijde georiënteerd zijn.
- Wijzigingen aan het gebouw dienen qua architectuur aan te sluiten op de bestaande bouw-massa.
- Indien er sprake is van afzonderlijke bouwmassa's dient de bebouwing per bedrijf(eenheid) een herkenbare eenheid te zijn.
- Er dient sprake te zijn van samenhang in architectuur tussen de eventuele bedrijfswoningen en de bedrijfsbebouwing.
- Reclame-uitingen dienen ondergeschikt te zijn aan de hoofdbouwmassa.

Materiaal, detaillering en kleur

- Er dient per perceel sprake te zijn van samenhang in materiaal, detaillering en kleurgebruik.
- Grote witte of felgekleurde vlakken zijn niet toegestaan.

Aanvullende criteria

(indien het gebied ligt in of nabij het historisch dorpsgebied en of één van de historische linten)

Bebouwing en omgeving

- De karakteristiek van de bebouwing dient aan te sluiten op de karakteristiek van de omliggende historische bebouwing. De karakteristiek van de bebouwing uit zich onder andere in de bouwmassa, de kapvorm, de mate van detaillering, het kleur- en materiaalgebruik en de variatie daartussen.
- De historische context dient behouden en versterkt te worden.
- De situering en oriëntatie van de bebouwing mogen de continuïteit van de samenstellende ruimtevormende elementen van de openbare ruimte van het lint, de weg en de bomen, niet verstoren.

Bebouwing op zich

- Bij panden die een stedenbouwkundig geheel vormen dienen toevoegingen per woning ondergeschikt te zijn aan de hoofdstructuur en de ritmiek van het geheel.
- Bij een aanpassing of wijziging van de bebouwing dient zorgvuldig omgegaan te worden met de historische en cultuurhistorische waarde van de bebouwing.

Materiaal, detaillering en kleur

- Het gebruik van natuurlijke materialen in gedekte kleuren is uitgangspunt.
- Bij monumentale en beeldbepalende panden is de toepassing van trespa voor boeiborden en dergelijke ongewenst.

3.13 T2 Nieuwe centrumgebieden

Kenmerken

Bebouwing en omgeving

Nieuwe centrumgebieden, of winkelcentra, zijn in twee vormen onder te verdelen. Allereerst de intern gericht winkelcentra. Deze zijn voornamelijk gebouwd in de jaren 60 en '70 van de vorige eeuw. De winkels zijn gelegen aan een intern, overdekte stratenstelsel en hebben nagenoeg geen uitstraling naar de omgeving. Rondom het winkelcentrum wordt over het algemeen veel ruimte gereserveerd voor parkeren. Het geïsoleerde karakter van deze winkelcentra wordt hierdoor nog eens benadrukt. De bevoorrading van de winkels geschiedt aan de buitenzijde van deze gebouwen.

De tweede vorm is meer ingebed in de stedenbouwkundige situatie en wordt vaak gecombineerd met woningen boven of naast de voorzieningen. Deze centra zijn opgenomen in de stratenstructuur van de omliggende wijk, vaak gelegen aan en georiënteerd op de hoofdontsluiting. De bebouwing binnen deze vorm heeft hier een zeer gevarieerde functie en uitstraling. Door de functiemenging heeft de begane grond een geheel andere uitstraling heeft dan de lagen erboven.

Winkelcentra, eventueel aangevuld met gestapelde woningbouw, vormen complexen van winkels en voorzieningen waarbij het winkelen centraal staat. Ze zijn projectmatig gerealiseerd. Het parkeren is vaak dominant. Reclame-uitingen spelen een grote rol bij winkelcentra.

Bebouwing op zich

Intern gerichte winkelcentra hebben geen uitstraling naar de directe omgeving, een uitzondering hierop vormen de entreepartijen. Dit zijn vaak in het oog springende gedeeltes van het gebouw. Naast deze entrees bestaat het gebouw voornamelijk uit blinde gevels waarlangs de bevoorrading van de winkels plaatsvindt.

De bebouwing in de tweede soort winkelcentra is zeer divers van karakter waarbij de bouwstijl per pand of bebouwingscluster kan verschillen. De bebouwing heeft over het algemeen een openbaar karakter, zeker de begane grond. Functiemenging is vaak duidelijk af te lezen uit de gevelopbouw. De begane grond heeft vaak een heel andere uitstraling (en soms ook architectuur) dan de lagen erboven.

De uitstraling van de bebouwing is erg belangrijk voor de gehuisveste functie en werkt als reclame voor de desbetreffende functie. Zo hebben winkelpanden vaak een grote etalage op de begane grond om klanten te trekken.

Materiaal, detaillering en kleur

Evenals de architectuur zijn detaillering, materiaal- en kleurgebruik in de winkelcentra erg uiteenlopend.

Waardering

Winkelcentra zijn sterk intern gericht en vertonen weinig samenhang met de omgeving. Het bestaande karakter en de ruimtelijke kwaliteitszorg vragen wel om een zorgvuldig afweging, zeker gezien de stedenbouwkundige impact op de omgeving. De meeste nieuwe centrumgebieden komen ook voor in of nabij de historische dorpsgebieden en verdienen daarom extra aandacht. Voor deze gebieden zijn welstandscriteria geformuleerd. Indien een complex ligt, in of nabij de historische dorpsgebieden en/of de historische bebouwingslinten gelden aanvullende criteria

Welstandscriteria

Bebouwing en omgeving

- De openbare ruimte in de directe omgeving van de gebouwen en de bebouwing op zich dienen als geheel te worden gezien.
- De gebouwen dienen op de openbare ruimte gericht te zijn.

Bebouwing op zich

- Aanpassingen aan de bebouwing dienen ondergeschikt te zijn aan de gevel als geheel en aan te sluiten op de architectonische uitstraling.
- De bestaande hoofdmassa dient als uitgangspunt.

Materiaal, detaillering en kleur

- Bij aanpassingen van bestaande bouwwerken is het bestaande kleur- en materiaalgebruik het uitgangspunt.
- Materiaal- en kleurgebruik dienen bij te dragen aan de herkenbaarheid van de bebouwing.
- Er dient per complex sprake te zijn van samenhang in materiaal, detaillering en kleurgebruik.
- Reclame-uitingen dienen beperkt te worden tot de begane grond.
- Croonen Adviseurs

Aanvullende criteria

(indien het gebied ligt in of nabij het historisch dorpsgebied en of één van de historische linten)

Bebouwing en omgeving

- De karakteristiek van de bebouwing dient aan te sluiten op de karakteristiek van de omliggende historische bebouwing. De karakteristiek van de bebouwing uit zich onder andere in de bouwmassa, de kapvorm, de mate van detaillering, het kleur- en materiaalgebruik en de variatie daartussen.
- De historische context dient behouden en versterkt te worden.
- De situering en oriëntatie van de bebouwing mogen de continuïteit van de samenstellende ruimtevormende elementen van de openbare ruimte van het lint, de weg en de bomen, niet verstoren.

Bebouwing op zich

Bij panden die een stedenbouwkundig geheel vormen dienen toevoegingen per woning ondergeschikt te zijn aan de hoofdstructuur en de ritmiek van het geheel.

Materiaal, detaillering en kleur

Het gebruik van natuurlijke materialen in gedekte kleuren is uitgangspunt.

3.14 G1 Groengebieden/sportcomplexen

Kenmerken

Bebouwing en omgeving

Groengebieden komen verspreid in de dorpen en steden voor. Met name vanaf de jaren zestig van de vorige eeuw werden ruime groene lobben in de stedenbouwkundige structuur opgenomen als scheiding tussen verschillende wijken of buurten. Sportcomplexen komen van oudsher voor aan de randen van kernen. Oudere sportcomplexen zijn later ingebouwd door nieuwere uitleggebieden en daardoor midden in de bebouwde kom komen te liggen.

Bebouwing op zich

De bebouwing in deze gebieden bestaat voornamelijk uit solitaire bebouwing. In de parken komen onder andere kiosken en voormalige landhuizen voor. In de groengebieden is slechts zelden sprake van bebouwing. In sommige gebieden zijn spelelementen geplaatst. Op de sportcomplexen is meestal bebouwing aanwezig in de vorm van kantines met kleedlokalen, sporthallen en tribunes. De bebouwing bestaat vaak uit één laag met een plat dak.

Materiaal, detaillering en kleur

Voor de bebouwing in parken wordt een verscheidenheid aan materiaal gebruikt (hout, metaal, glas, steen). Het kleurgebruik is overwegend sober. De bebouwing in de groengebieden beperkt zich overwegend tot spelobjecten. Deze bestaan vaak uit hout, metaal en/of kunststof. Veelal in vrolijke en heldere kleuren. Op de sportterreinen is vaak sprake van bebouwing van metselwerk, hout of van plaatmateriaal van kunststof of metaal. Er is veelal sprake van sober kleurgebruik.

Waardering

Parken, sportcomplexen en begraafplaatsen zijn openbare ruimten. De omgevingskwaliteit is veelal hoog, Bebouwing is slechts solitair of in relatief beperkte omvang aanwezig zijn. Gezien het intensieve gebruik van deze gebieden geldt hier een normale welstandstoets.

Welstandscriteria

Bebouwing en omgeving

- De bebouwing dient het karakter van het omliggende park, groengebied of sportcomplex niet te domineren.

Bebouwing op zich

- De bebouwing dient in uitstraling een ensemble te vormen met de bestaande bebouwing op het perceel.

Materiaal, detaillering en kleur

- Bestaand materiaal- en kleurgebruik is uitgangspunt. Afwijkingen hiervan zijn mogelijk mits passend binnen de karakteristiek van de omgeving.

4 Landelijk gebied

4.1 G2 Beekdallandschap

Kenmerken

Bebouwing en omgeving

Tot het gebied van de beekdalen behoren de gronden die in de dalen en zijdalen van de verschillende beken liggen. Het gebied heeft een half open karakter, waarbij vaak sprake is van grote zichtlengten. Het landschap heeft een zacht golvend karakter. Beekdalen zijn grotendeels ontbost, op enkele plaatsen komen nog (kunstmatige) bosschages zoals broekbosjes voor, en zijn tegenwoordig in gebruik als weidegronden. Het merendeel van de percelen in het beekdal zijn vrij klein en worden door sloten, greppels en of door bomen en houtwallen begrensd.

Het bebouwingspatroon is uiterst dun en solitair gelegen op de 'hogere gronden' in het landschap.

Bebouwing op zich

De beperkte bebouwing is veelal agrarisch van oorsprong – langgevel- en kortgevelboerderijen – met hier en daar cultuurhistorisch waardevolle bebouwing (selementen). De agrarische bijgebouwen liggen geconcentreerd achter of naast het hoofdgebouw. De bebouwing bestaat hoofdzakelijk uit één bouwlaag met een zadeldak.

Materiaal, detaillering en kleur

De kapconstructie van de bebouwing bestaat uit pannen. In sommige gevallen is de kap afgewerkt met wolfseinden. De bebouwing is eenvoudig van vormgeving, kenmerkend zijn de met zorg vormgegeven raampartijen.

Waardering

De waarde van deze gebieden schuilt met name in het kleinschalige, halfopen karakter. Het landschap is altijd in beweging en derhalve slechts sporadisch bebouwd. Gezien de aanwezige cultuurhistorische bebouwing geldt voor deze gebieden, net als voor de rest van het landelijk gebied, een normale welstandstoets..

Welstandscriteria

Bebouwing en omgeving

- De bebouwing dient het karakter van het omliggende landschap niet te domineren en dient in maat en schaal aan te sluiten op het omliggende landschap.
- De bebouwing dient per bouwperceel een ensemble te vormen.

Bebouwing op zich

- Het karakter van de bebouwing dient behouden te blijven.
- Bij een aanpassing of wijziging van de bebouwing dient zorgvuldig omgegaan te worden met de eventuele historische en cultuurhistorische waarde van de bebouwing.
- De bestaande hoofdvorm en bouwmassa is leidend bij veranderingen.
- De hoofdvormen moeten aansluiten bij de traditionele boerderijvormen en bestaan uit enkelvoudige bebouwingsmassa's met duidelijke kappen.
- Eigentijdse invullingen zijn mogelijk indien passend in het landschap.

Materiaal, detaillering en kleur

- Bestaand materiaal- en kleurgebruik is uitgangspunt. Afwijkingen hiervan zijn mogelijk mits passend binnen de karakteristiek van de omgeving.
- Het kleurgebruik dient afgestemd te zijn op de directe omgeving.
- Het gebruik van natuurlijke materialen en gedekte kleuren is uitgangspunt.
- De bestaande mate aan detailleringen moeten behouden blijven.

4.2 G3 Kleinschalig cultuurlandschap

Kenmerken

Bebouwing en omgeving

Het gebied vertoont kenmerken van het beekdallandschap, het heeft echter een meer gesloten karakter. Kleinschalige agrarische kavelpatronen met kleine landschapselementen als boom- en houtsingels, kleine bosjes en poelen zorgen voor een meer gesloten landschap. De structuur kenmerkt zich daarnaast door oude kavelpatronen en een aantal onverharde wegen in het agrarisch gebied, welke bijdragen aan de kleinschalige, intieme sfeer.

De spaarzame, veelal agrarische bebouwing langs de wegen in deze gebieden is dikwijls geclusterd in korte linten of rond een driesprong, al dan niet in de directe nabijheid van (voormalige) buitenplaatsen. De bebouwingsclusters zijn compact en bestaan voornamelijk uit een aantal oude boerderijen met hun bijgebouwen.

Bebouwing op zich

De bebouwing is gevarieerd al zijn er meer historische boerderijen dan in andere delen van de gemeente. Het betreft vaak een mengeling van kort- en langgevelboerderijen, zoals in de gehuchten Achterbosch en Strijp. Kenmerkend is de eenvoudige massaopbouw in één bouwlaag met een traditionele kap.

Naast deze cultuurhistorisch waardevolle boerderijen is er ook modernere (agrarische) bebouwing in het buitengebied aanwezig. Het betreft meestal eenvoudige bebouwing van het type landhuis, met een sobere en ingetogen architectuur, die qua maat, schaal en compositie verwantschap heeft met de oudere boerderijen.

Materiaal, detaillering en kleur

De kappen zijn vaak deels in riet uitgevoerd. De detaillering blijft vaak beperkt tot de raampartijen, zoals de roedenverdeling en het toepassen van luiken. Eventuele bijgebouwen zijn in een overeenkomstige stijl, echter zonder detaillering. De bedrijfsbebouwing bij de moderne (agrarische) bebouwing, zoals stallen, is uitgevoerd in baksteen of damwandprofiel met golfplaten en zijn geclusterd rond de woonbebouwing.

Waardering

De kleinschalige en intieme sfeer met de oude verkavelingspatronen, boerenerven en bebouwing maken deze gebieden tot cultuurhistorisch waardevolle landschappen. Als gevolg van de groot-schalige ruilverkaveling in de naoorlogse periode is dit landschapstype voor een groot deel verdwenen. Om de hoge waarde van deze gebieden te behouden geldt voor deze gebieden, net als voor de rest van het landelijk gebied, een normale welstandstoets.

Welstandscriteria

Bebouwing en omgeving

- De bebouwing dient het karakter van het omliggende landschap niet te domineren en dient in maat en schaal aan te sluiten op het omliggende landschap.
- De bebouwing dient per bouwperceel een ensemble te vormen.

Bebouwing op zich

- Het karakter van de bebouwing dient behouden te blijven.
- Bij een aanpassing of wijziging van de bebouwing dient zorgvuldig omgegaan te worden met de eventuele historische en cultuurhistorische waarde van de bebouwing.
- De bestaande hoofdvorm en bouwmassa is leidend bij veranderingen.
- De hoofdvormen moeten aansluiten bij de traditionele boerderijvormen en bestaan uit enkelvoudige bebouwingsmassa's met duidelijke kappen.
- Eigentijdse invullingen zijn mogelijk indien passend in het landschap.

Materiaal, detaillering en kleur

- -Bestaand materiaal- en kleurgebruik is uitgangspunt. Afwijkingen hiervan zijn mogelijk mits passend binnen de karakteristiek van de omgeving.
- Het kleurgebruik dient afgestemd te zijn op de directe omgeving.
- Het gebruik van natuurlijke materialen en gedekte kleuren is uitgangspunt.
- De bestaande mate aan detailleringen moeten behouden blijven.

4.3 G4 Agrarisch productielandschap met oude relict

Kenmerken

Bebouwing en omgeving

De verkavelingsstructuur is ruimer en opener, als gevolg van een beperkte ruilverkaveling. Echter de gebieden in de nabijheid van de oude, agrarische linten hebben nog een redelijk authentiek verkavelingspatroon. Ook het oorspronkelijke wegenpatroon in dit landschap is nog grotendeels bewaard gebleven. Alleen de verbindingswegen en de gebieden, waar ruilverkaveling heeft plaatsgevonden komen langere rechtstanden voor. Perceelsrandbeplanting en houtwallen komen regelmatig voor.

De (agrarische) bebouwing in dit gebied is gesitueerd aan bebouwingslinten. De lintstructuur is open, waardoor het landschap vanaf de linten te ervaren is.

Bebouwing op zich

De bebouwing is met name gesitueerd aan de bebouwingslinten. Hier komt historische agrarische bebouwing voor, waaronder enkele langgevelboerderijen uit de 18e, 19e en 20e eeuw. De overige bebouwing in het landschap is overwegend modern van aard en is gebouwd in de tweede helft van de twintigste eeuw. Deze bebouwing betreft meestal eenvoudige bebouwing van het type landhuis of in twee bouwlagen met kap, met een sobere en ingetogen architectuur, die qua maat, schaal en compositie verwantschap heeft met de oudere boerderijen.

Langs de nieuwere linten komen daarnaast zeer grootschalige boerencomplexen voor van intensieve veehouderijen. De bebouwing is derhalve zeer divers.

Materiaal, detaillering en kleur

Kenmerkend is de eenvoudige opbouw in één bouwlaag met een zadelkap, deels in riet uitgevoerd. De detaillering blijft vaak beperkt tot de raampartijen, zoals de roedenverdeling en het toepassen van luiken. Eventuele bijgebouwen zijn in een overeenkomstige stijl, echter zonder detaillering.

Door de verschillende bouwperiodes zijn de historische stijlelementen erg divers. Sommige boerderijen hebben een risaliet, andere hebben weer een rieten kap. Kenmerkend voor de alle bebouwing zijn de donkere luiken en de bovenlichten boven ramen en deuren.

De bedrijfsbebouwing die hoort bij de moderne bebouwing is veelal uitgevoerd in baksteen of damwandprofiel met golfplaten en zijn geclusterd rond de woonbebouwing.

Waardering

Het gebied heeft, met uitzondering van de oude agrarische linten, geen bijzondere waarde. Echter de nog resterende oude verkavelingen en wegen zijn waardevol en geven het gebied een intiem karakter. De bebouwing speelt een belangrijke rol in het karakter van het gebied. De bebouwing is hoofdzakelijk direct aan de doorgaande wegen gelegen en bepaalt in belangrijke mate de beeldkwaliteit. Voor deze gebieden geldt, net als voor de rest van het landelijk gebied, een normale welstandstoets.

Welstandscriteria

Bebouwing en omgeving

- De bebouwing dient het karakter van het omliggende landschap niet te domineren en dient in maat en schaal aan te sluiten op het omliggende landschap.
- De bebouwing dient per bouwperceel een ensemble te vormen.

Bebouwing op zich

- Het karakter van de bebouwing dient behouden te blijven.
- Bij een aanpassing of wijziging van de bebouwing dient zorgvuldig omgegaan te worden met de eventuele historische en cultuurhistorische waarde van de bebouwing.
- De bestaande hoofdvorm en bouwmassa is leidend bij veranderingen.
- De hoofdvormen moeten aansluiten bij de traditionele boerderijvormen en bestaan uit enkelvoudige bebouwingsmassa's met duidelijke kappen.
- Eigentijdse invullingen zijn mogelijk indien passend in het landschap.

Materiaal, detaillering en kleur

- Bestaand materiaal- en kleurgebruik is uitgangspunt. Afwijkingen hiervan zijn mogelijk mits passend binnen de karakteristiek van de omgeving.
- Het kleurgebruik dient afgestemd te zijn op de directe omgeving.
- Het gebruik van natuurlijke materialen en gedekte kleuren is uitgangspunt.
- De bestaande mate aan detailleringen moeten behouden blijven.

4.4 G5 Ontginningslandschap

Kenmerken

Bebouwing en omgeving

De gebieden bestaan nagenoeg volledig uit agrarisch bouwland met een grootschalig karakter, voornamelijk als gevolg van de heideontginningen en in een later stadium eventuele ruilverkaveling. De verkavelingsstructuur is rastervormig evenals het wegenpatroon. De wegen zijn vaak lange rechtstanden en dienden als ontginningsbasis. Perceelsrand- en laanbeplanting komen slechts sporadisch voor, waardoor het gebied een open karakter heeft. Groen is geconcentreerd (aangelegd) in (productie)boscomplexen. Deze bossen maken onderdeel uit van het grootschalige rasterpatroon.

De aanwezige bebouwing staat op ruime afstand van de weg en is gesitueerd langs open en ruime linten. Sporadisch komt nog een enkele cultureel waardevolle ontginningsboerderij uit de negentiende en begin twintigste eeuw voor aan de oude ontginningswegen.

De bedrijfsbebouwing bij de boerderijen, zoals schuren, veestallen en silo's, bepalen ondanks de erfbeplanting sterk het beeld van deze gebieden door de afwijkende maat.

Bebouwing op zich

De bebouwing in deze gebieden is overwegend modern van aard en gebouwd in de tweede helft van de twintigste eeuw. Opvallend zijn de forse bouwmassa's van deze kort- en langgevelboerderijen. De structuur is eenvoudig in één tot anderhalve bouwlaag met een zadeldak. De moderne bebouwing in dit gebied – gebouwd in de tweede helft van de twintigste eeuw - betreft meestal eenvoudige bebouwing van het type landhuis of in twee bouwlagen met kap, met een sobere en ingetogen architectuur, die qua maat, schaal en compositie verwantschap heeft met de ontginningsboerderijen.

Materiaal, detaillering en kleur

De bedrijfsbebouwing en bijbehorende voorzieningen zijn veelal uitgevoerd in baksteen of damwandprofiel met golfplaten alsmede beton en staal constructies. De architectuur van de cultureel waardevolle ontginningsboerderijen is vaak rijker – gebruik van risalieten, luiken dakkappen en lisenen – dan bij andere agrarische bebouwing.

Waardering

De waarde van dit landschap wordt bepaald door het ruime en open karakter. De bebouwing heeft geen bijzondere waarde met uitzondering van een enkele ontginningsboerderij. Echter door het open karakter is de bebouwing reeds van grote afstand zichtbaar. Voor deze gebieden geldt, net als voor de rest van het landelijk gebied, een normale welstandstoets.

Welstandscriteria

Bebouwing en omgeving

- De bebouwing dient het karakter van het omliggende landschap niet te domineren en dient in maat en schaal aan te sluiten op het omliggende landschap.
- De bebouwing dient per bouwperceel een ensemble te vormen.

Bebouwing op zich

- Het karakter van de bebouwing dient behouden te blijven.
- Bij een aanpassing of wijziging van de bebouwing dient zorgvuldig omgegaan te worden met de historische en cultuurhistorische waarde van de bebouwing.
- De bestaande hoofdvorm en bouwmassa is leidend bij veranderingen.
- De hoofdvormen moeten aansluiten bij de traditionele boerderijvormen en bestaan uit enkelvoudige bebouwingsmassa's met duidelijke kappen.
- Eigentijdse invullingen zijn mogelijk indien passend in het landschap.

Materiaal, detaillering en kleur

- Bestaand materiaal- en kleurgebruik is uitgangspunt. Afwijkingen hiervan zijn mogelijk mits passend binnen de karakteristiek van de omgeving.
- Het kleurgebruik dient afgestemd te zijn op de directe omgeving.
- Het gebruik van natuurlijke materialen en gedekte kleuren is uitgangspunt.
- De bestaande mate aan detailleringen moeten behouden blijven.

4.5 G6 Bos-en natuurgebieden

Kenmerken

Bebouwing en omgeving

Dit deelgebied komt voornamelijk voor op de hogere en droge gronden welke van oudsher geen waarde hadden voor de landbouw en zijn voornamelijk ingeplant met naaldbout.

Natuurgebieden worden gekenmerkt door de beschermde status die ze genieten. Vaak worden deze gebieden beheerd door instanties zoals Staatsbosbeheer, Stichting Natuurmonumenten en het Brabants Landschap. Van overheidswege wordt de situering van nieuwe bebouwing tegengegaan ter bescherming van het natuurgebied.

Verspreid over het gebied komt bebouwing voor, variërend van een tankstation tot een waterzuiveringsinstallatie. De bebouwing is veelal omzoomd met dichte houtwallen of bospercelen en zijn derhalve niet zichtbaar in het landschap. Ook is her en der villabebouwing aanwezig.

Bebouwing op zich

In deze gebieden komt vrijwel geen bebouwing voor. De aanwezige incidentele bebouwing heeft veelal een eigen karakter, zonder directe relatie met het omliggende landschap. De bebouwing ligt vaak solitair in het landschap.

Materiaal, detaillering en kleur

De aanwezige bebouwing varieert in architectonische verschijningsvorm, afhankelijk van de functie van het gebouw. Voornamelijk wordt gebruik gemaakt van baksteen.

Waardering

De bos- en natuurgebieden hebben een belangrijke ecologische en recreatieve waarde. De bebouwing is echter beperkt en is vaak, gezien de groene omkadering, niet of nauwelijks zichtbaar in het landschap. Gezien de geringe impact van de bebouwing in deze gebieden, en het veelal ontbreken van cultuurhistorische waarde van de bebouwing, worden deze gebieden niet meer getoetst aan welstand.

4.6 G7 Buitenplaatsen en landgoederen

Kenmerken

Bebouwing en omgeving

Landgoederen en buitenplaatsen kenmerken zich vaak door de statige panden die tezamen met het omliggende terrein een monumentale eenheid vormen. De panden zijn nadrukkelijk in samenhang met de omgeving vormgegeven.

Bebouwing op zich

De panden in monumentale stijl hebben veelal een hoge cultuurhistorische waarde. Op de oudere buitenplaatsen en landgoederen is meestal de monumentenwet van toepassing. Deze stelt hoge eisen aan wijziging en onderhoud van de bebouwing. Bij de welstandsbeoordeling met betrekking tot beschermde buitenplaatsen en landgoederen wordt in principe uitgegaan van een zorgvuldige omgang met de historische waarde van de bebouwing. Bij niet beschermde buitenplaatsen en landgoederen zal per geval bekeken moeten worden wat de kansen zijn voor behoud, herstel of aanpassing.

Materiaal, detaillering en kleur

De bebouwing is overwegend opgetrokken van baksteen en is rijk aan ornamenten. Het kleurgebruik is overwegend ingetogen.

Waardering

Landgoederen en buitenplaatsen met hun bebouwing zijn uit cultuurhistorisch, architectonisch en landschappelijk oogpunt zeer waardevol. Ze vertonen grote samenhang en hebben een hoge omgevingskwaliteit. Het bestaande karakter van de bebouwing op landgoederen en buitenplaatsen is waardevol en vraagt om een zorgvuldig beheer. Ook de niet bebouwde ruimte komt voor een zorgvuldig beheer in aanmerking. Voor deze gebieden geldt een strenge welstandstoets.

Welstandscriteria

Bebouwing en omgeving

- De bebouwing dient in schaal en karakter aan te sluiten op het omliggende landschap.
- De landgoederen en buitenplaatsen dienen tezamen met het omliggende terrein een eenheid te vormen.
- De historische context dient behouden en versterkt te worden.

Bebouwing op zich

- Het karakter van de bebouwing dient behouden te blijven.
- De bestaande hoofdvorm en bouwmassa zijn leidend bij veranderingen.
- Bij een aanpassing of wijziging van de bebouwing dient zorgvuldig omgegaan te worden met de historische en cultuurhistorische waarde van de bebouwing.
- De oorspronkelijke gevelopbouw en traditionele indeling van de gevels dient gerespecteerd te worden.
- De positionering en uitstraling van op- en aanbouwen dient overeenkomstig de karakteristiek van het ensemble te worden vormgegeven.

Materiaal, detaillering en kleur

- Bestaand materiaal- en kleurgebruik is uitgangspunt. Afwijkingen hiervan zijn mogelijk mits passend binnen de karakteristiek van de omgeving.
- Het kleurgebruik dient terughoudend en afgestemd te zijn op de directe omgeving.
- Het gebruik van natuurlijke materialen in gedekte kleuren is uitgangspunt.

4.7 G8 Agrarische lintbebouwing

Kenmerken

Bebouwing en omgeving

Kenmerkend voor de agrarische bebouwingslinten is de groepering van bebouwing langs veelal doorgaande wegen. Oorspronkelijke betrof het voornamelijk agrarische bebouwing. De laatste jaren echter hebben steeds meer agrarische bedrijven hun oorspronkelijke functie verloren en zijn verbouwd tot burgerwoning of gesloopt en vervangen door burgerwoningen. Daarnaast zijn er ook andere (niet-agrarische) bedrijven ontstaan.

De bebouwingsclusters bestaan uit losjes gegroepeerde (voormalige agrarische) bebouwing. Tussen de individuele gebouwen en (voormalige agrarische) bedrijfscomplexen is een sterke visuele relatie met het omliggende landschap blijven bestaan. Het doorzicht tussen de gebouwen is karakteristiek en moet worden gehandhaafd. Verder zijn de gebouwen georiënteerd op de vestingsas, waarbij de afstanden groter zijn dan in stedelijk gebied, maar niet zo groot dat de relatie met de vestingsas verloren zou gaan.

Specifiek voor (voormalige) agrarische bedrijven is de clustering van meerdere gebouwen (woonhuis, stallen, loodsen) op een bouwperceel. De positionering van deze gebouwen ten opzichte van elkaar heeft vaak een bedrijfsmatige achtergrond, maar is ook uit een oogpunt van de beleving van het complex een belangrijk uitgangspunt. Woonhuizen en -boerderijen en bedrijven in de agrarische bebouwingslinten in het buitengebied dienen deze karakteristiek te respecteren.

De bebouwing is perceelsgewijs tot stand gekomen, waardoor een wisselend straatbeeld is ontstaan. De rooilijn is dikwijls individueel bepaald en hierdoor verspringend. De bebouwingsstructuur is veelal open, met doorzichten naar het achterliggende gebied.

De openbare ruimte, de straat en de begeleidende bomen enerzijds en anderzijds de voortuinen of de aanstrating en stoep zijn bepalend in het straatbeeld en zorgen voor de samenhang. Hierdoor vormen de perceelsgewijze, individuele invullingen één straatwand, terwijl ze onderling veel van elkaar verschillen. De kavels hebben vaak diepe achtertuinen en kleine of geen voortuinen. Soms heeft een functieverandering plaatsgevonden. Als dit heeft plaatsgevonden met behoud van de oorspronkelijke bebouwingsmassa wordt dit niet als storend ervaren.

Bebouwing op zich

De bebouwing in de (historische) bebouwingslinten is zeer divers van karakter. De gebouwen zijn individueel ontworpen en dateren uit verschillende tijdsperiodes. De bebouwing bestaat overwegend uit één tot twee lagen met langskap. Mede afhankelijk van de bouwperiode is een wolfs-, zadel- of mansardedak toegepast. Kenmerkend is de brede en lange massa, waarbij horizontaliteit bepalend is voor de opbouw van de gevel. De raamopeningen zijn echter verticaal gericht.

Materiaal, detaillering en kleur

De gevels zijn in de meeste gevallen opgetrokken uit baksteen, soms gestuukt, het dak is overwegend bedekt met riet of pannen. De detaillering van de bebouwing is afhankelijk van de ontstaansperiode. Men treft diverse ornamenten, detailleringen in het metselwerk (strek- en rollagen) en diverse gevelbeëindigingen aan. Kenmerkend is het contrast tussen de kleur van het metselwerk en die van de kozijnen.

Waardering

Evenals bij de historische dorpsgebieden zijn de cultuurhistorische, architectonische en stedenbouwkundige aspecten bij de bebouwingsclusters als zeer waardevol aan te merken. Daarbij is met name bij de agrarische bebouwingslinten in het buitengebied de relatie met het open buitengebied karakteristiek. Deze relatie komt tot stand door de vele doorzichten tussen de individuele panden. Deze doorzichten dienen gehandhaafd te blijven. Een ander belangrijk aspect is dat de voorkomende individuele panden veel vertellen over de ontstaansgeschiedenis van het agrarisch lint. Karakteristiek is het door elkaar voorkomen van (historische) boerderijen en individuele woonhuizen. Voor deze gebieden geldt een normale welstandtoets.

Welstandscriteria

Bebouwing en omgeving

- De karakteristiek van de bebouwing dient aan te sluiten op de karakteristiek van de omliggende historische bebouwing. De karakteristiek van de bebouwing uit zich onder andere in de bouwmassa, de kapvorm, de mate van detaillering, het kleur- en materiaalgebruik en de variatie daartussen.
- De situering of wijziging van de bouwmassa en/of de oriëntatie mag het historische straatbeeld niet verstoren.
- Het wisselende bebouwingbeeld van herkenbare individuele panden is uitgangspunt.

- De bebouwing op de boerenerven dient tezamen een eenheid te vormen. De bebouwing dient in samenhang geclusterd te zijn op het (boeren)erf, omdat dit van oudsher al zeer bepalend is voor het landschappelijk beeld. Woonhuizen en -boerderijen en bedrijven dienen deze karakteristiek te respecteren.
- Nieuwe (agrarische) bedrijfsgebouwen moeten achter het bestaande hoofdgebouw worden gesitueerd. -De huidige parcellering, de positie en de oriëntatie van de bebouwing zijn richtinggevend voor ontwikkelingen.
- De bestaande samenhang, afwisseling en vormgeving van de kappen in de omgeving dient gehandhaafd te blijven.

Bebouwing op zich

- De bestaande hoofdvorm en bouwmassa is leidend bij veranderingen.
- De bebouwingseenheden dienen individueel herkenbaar te blijven.
- Bij een aanpassing of wijziging van de bebouwing dient zorgvuldig omgegaan worden met de historische en cultuurhistorische waarde van de bebouwing.
- Bij splitsing van het pand moet de architectonische eenheid van het oorspronkelijk pand behouden blijven. Bij boerderijen moet na splitsing of verbouwing het onderscheid tussen het woon- en het stalgedeelte behouden blijven.
- De hoofdvormen moeten aansluiten bij de traditionele boerderijvormen en bestaan uit enkelvoudige bebouwingsmassa's met duidelijke kappen.
- Traditionele kapvormen, zoals een zadeldak (eventueel met wolfseind), schilddak en mansardekap zijn uitgangspunt.
- De oorspronkelijke gevelopbouw en traditionele indeling van de gevels dienen gerespecteerd te worden.

Materiaal, detaillering en kleur

- Bestaand materiaal- en kleurgebruik en detailleringniveau is uitgangspunt. Afwijkingen hiervan zijn mogelijk mits passend binnen de karakteristiek van het hele perceel.
- De hoofdkleurtoon en het overwegend materiaalgebruik dienen afgestemd te zijn op de karakteristiek van het landschap, waarbij het gebruik van gedekte kleuren en natuurlijke materialen voorop staan: de daken moeten gedekt zijn met riet of gebakken donkere pannen en de gevels dienen te bestaan uit rode/bruinrode baksteen of wit pleisterwerk.
- Bij het plaatsen van loodsen en schuren bij boerderijen dient het toepassen van damwandprofielen zoveel mogelijk te worden

4.8 G9 Infrastructureel landschap

Kenmerken

Bebouwing en omgeving

Dit deelgebied bestaat uit de belangrijkste infrastructuurle verbindingen. Bebouwing is nauwelijks aanwezig en beperkt zich tot infrastructuurle bouwwerken en nutsvoorzieningen.

Veelal oude industriële bebouwing, bruggen, kades en oevers, sluisen en bijbehorende voorzieningen zoals brugwachtershuizen, vormen tezamen het ensemble van dit landschap.

Bebouwing op zich

Functionaliteit gaat bij de vormgeving van deze bouwwerken boven beeldkwaliteit. De bouwwerken zijn in maat en schaal sterk afwijkend van de aangrenzende woonbebouwing of agrarische bebouwing.

Materiaal, detaillering en kleur

Het beeld van de bebouwing wordt bepaald door staal, beton en hout.

Waardering

De identiteit van de gemeente Laarbeek wordt grotendeels bepaald door dit 'menselijk' infra-structurele landschap. De infrastructuur is onderdeel van het landschap en hierop is derhalve een normale welstandstoets van toepassing.

Welstandscriteria

Bebouwing en omgeving

- Het karakter van de bebouwing dient behouden te blijven.
- Het behouden en versterken van het infra-structurele ensemble dient als richtsnoer voor ontwikkelingen in het gebied.

Bebouwing op zich

De situering van de bouwwerken en de vormgeving dienen te worden afgestemd op de infra-structuur.

Materiaal, detaillering en kleur

Bestaand materiaal- en kleurgebruik is uitgangspunt. Afwijkingen hiervan zijn mogelijk mits passend binnen de karakteristiek van de omgeving.

4.9 T3 Bijzondere bebouwing

Kenmerken

Bebouwing en omgeving

Gebouwen binnen dit thema zijn centraal gelegen in het landschap. Zij onttrekken zich vaak aan de landschappelijke structuren. Door de centrale ligging en individuele karakter zijn de gebouwen goed herkenbaar en belangrijk voor de oriëntatie. Bebouwing en de openbare ruimte in de directe omgeving zijn als één geheel ontworpen.

Bebouwing op zich

De architectuurstijl is verschillend, afhankelijk van de periode waarin deze gebouwd zijn en welke functie er gehuisvest wordt.

Materiaal, detaillering en kleur

Het materiaal- en kleurgebruik verschilt per object en hangt nauw samen met de periode waarin het gebouwd is en de soort functie die gehuisvest wordt. In sommige gevallen wordt gebruik gemaakt van moderne materialen en felle kleuren.

Waardering

De gebouwen zijn herkenbaar en belangrijk voor de oriëntatie. Van de bebouwing wordt een basiskwaliteit verwacht waarbij de relatie met de omgeving er minder toe doet. De welstandstoets richt zich dan ook met name hier op.

Welstandscriteria

Bebouwing en omgeving

- De openbare ruimte in de directe omgeving van de gebouwen en de bebouwing op zich dienen als geheel te worden gezien en ook zodanig te worden ingericht.
- -De gebouwen dienen op de openbare ruimte gericht te zijn.
- -De oorspronkelijke ensemblewaarde is leidend bij veranderingen.

Bebouwing op zich

- Bij veranderingen en (ver)nieuwbouw is de opbouw en uitstraling van het oorspronkelijk complex het uitgangspunt.
- De hoofdmassa dient als uitgangspunt.
- In het geval van vervangende nieuwbouw of uitbreidingen is een compacte en terughoudende vormgeving het uitgangspunt.

Materiaal, detaillering en kleur

- Bij aanpassingen van bestaande bouwwerken is het bestaande kleur- en materiaalgebruik het uitgangspunt.

5 Bijzondere gebieden en objecten

5.1 Bijzondere gebieden

5.1.1 Beeldkwaliteitplannen

In de gemeente Laarbeek hebben verschillende ontwikkelingen plaatsgevonden die zijn gerealiseerd door middel van een beeldkwaliteitplan. Deze gebieden zijn specifiek aangeduid op de kaarten behorende bij deze welstandsnota. Naast de algemene welstandscriteria gelden voor deze bijzondere gebieden, vanuit de geldende beeldkwaliteitplannen, voor ontwerp en toetsing, specifieke criteria. Voor deze welstandscriteria wordt verwezen naar de beeldkwaliteitsregels van de bestaande plannen. Binnen de gemeente Laarbeek gelden de volgende beeldkwaliteitplannen:

1. De Beekse Akkers Deelplan 1A
2. Strijp
3. De Heuvel -Lieshout
4. Bedrijventerrein Bosscheweg
5. Dorpsstraat Aarle-Rixtel
6. Ruimte-voor-Ruimte Mariahout.
7. De Beekse Akkers 'De Lanen en Woonbuurt 2'
8. D'n Hoge Suute
9. Nieuwenhof-Noord.
10. Laarsche Velden Noord
11. Bemmer IV

De vastgestelde beeldkwaliteitplannen zijn onderdeel van de welstandsnota. Na 10 jaar kan de gemeente besluiten de beeldkwaliteitseisen, zoals genoemd in de beeldkwaliteitplannen, te laten vervallen. In de welstandsnota wordt dan de verwijzing naar het desbetreffende beeldkwaliteitplannen verwijderd en vervangen door een passend bebouwingstype.

5.1.2 Ontwikkellocaties

Naast de hier genoemde gebieden zijn er al enkele gebieden die binnenkort in ontwikkeling worden genomen. Hiervoor worden middels een Beeldkwaliteitplan beeldkwaliteitseisen opgesteld. Deze ontwikkellocaties zijn op de kaarten al aangeduid en zijn al 'rood gearceerd op de bebouwingstype kaart aangegeven.

5.2 Objecten (rijksmonumenten,gemeentelijke monumenten en beeldbepalende panden)

De Rijksmonumenten worden beschermd via de Monumentenwet. Aanpassingen en veranderingen in, op of aan een Rijksmonument kunnen alleen op basis van een vergunning, voortvloeiend uit de Monumentenwet. Deze objecten worden dus sowieso streng beoordeeld, ondanks het bebouwingstype waartoe zij behoren. De Rijksmonumenten zijn in hoofdstuk 3 opgesomd per kern.

Welstandscriteria

Beeldpanden ontlenen hun waarde aan:

- karakteristiek,
- gaafheid/herkenbaarheid (materie en concept)
- ouderdom
- samenhang

Deze criteria zijn ten alle tijden toetsstenen bij de restauratie, verbouw en aanbouw

Hoofdaspecten

Plaatsing/situering

- Erfinrichting vormgeven in samenhang met de gevels van het pand.
- Het erf moet in schaal en maat en karakter aansluiten bij de bebouwing

Massa en vorm

- Bij renovatie, verbouw en nieuwbouw is het bestaande gebouw leidend of inspirerend voor de aard daarvan.
- Bij aanpassingen aan het beeldbepalend pand dient het bestaande herkenbaar te blijven.
- Een lichttoetredende ingreep respecteert het karakter van de hoofdmassa.
- Nieuwe gevelopeningen moeten in verhouding, vormgeving en uitvoering afgestemd worden op het bestaande.
- Niet historische of inferieure gebouwen mogen op basis van kwalitatieve of ruimtelijke argumenten gesloopt worden.
- De hoofdmassa mag niet onacceptabel vergroot worden.
- Nieuwbouw dient aan te sluiten bij de ritmiek van de bestaande bebouwing in de omgeving.
- Bijgebouwen moeten in hoofdvorm en kap afgestemd zijn op die van het hoofdgebouw en hiërarchisch gezien daaraan ondergeschikt.
- Aan- en bij gebouwen dienen rekening te houden met de herkenbaarheid van de hoofdbebouwing.
- De geslotenheid van de hoofdmassa bij landelijke bebouwing moet behouden blijven.
- Nieuwe aanbouwen dwars op de hoofdrichting van het hoofdgebouw van een historische boerderij zijn niet toegestaan.

Gevelopeningen

- Lichttoetredende ingrepen moeten in beginsel gesitueerd worden aan de vanaf de openbare weg niet zichtbare gevelzijden.
- De architectonische eenheid van het oorspronkelijke pand moet uitgangspunt in geval van splitsing blijven.
- De individualiteit van de panden moet bij samenvoeging gehandhaafd blijven.

Materiaal en kleuren

- Voorkeur verdient de toepassing van streekeigen en historisch passende materialen.
- Bij verbouw en renovatie dient de oorspronkelijke gevelopbouw, materiaaltoepassing en kleurgebruik gerespecteerd te worden.

Deelaspecten

Compositie massa

- De stelselmatige toepassing van accenten bijvoorbeeld op koppen of in zichtassen en van symmetrieën, kapvorm en gevelindeling, dient gerespecteerd te worden.
- Bij- en aanbouwen moeten ondergeschikt zijn aan de hoofdmassa en staan tenminste driemeter achter de voorgevelrooilijn.
- Bijgebouwen moeten in hoofdvorm en kap afgestemd zijn op die van het hoofdgebouw.

Gevelindeling

- Doel moet zijn bij historische panden het oorspronkelijke beeld van een gesloten stal/schuurdeur te behouden.
- Ingrepen moeten afgestemd zijn op de kapkarakteristiek (materiaal, vorm en verhouding).
- Dakkapellen dienen bij voorkeur in staande verhouding worden gemaakt.
- Dakkapellen zijn bij historische boerderijen niet toegestaan, in ieder geval niet op het (voormalige) stalgedeelte.
- De verticale geleiding en ritmiek van de gevels moeten benadrukt worden. Bv door ordening van raampartijen langs verticale assen of door afwijkende behandeling van gevelvlakken.
- De maatverhoudingen van de bestaande gevelopeningen moeten gehandhaafd blijven.
- Bij splitsing van het pand moet de architectonische eenheid van het oorspronkelijke pand behouden blijven.
- Nieuwe serres en erkers dienen te passen in de oorspronkelijke stijl en ambachtelijkheid van het historische gebouw

Detallering van materiaal

Bij vervanging en herstel van kozijnstijlen, dorpels, roeden, deuren en luiken moet het historische beeld zoveel mogelijk benaderd worden. Het gebruik van kunststof en aluminium is bij historische panden niet gewenst.

Reclame

Reclames moeten optimaal worden geïntegreerd in de gevel en dienen ondergeschikt te zijn aan de architectuur van gebouw en omgeving.

Beoordeling rijks- en gemeentelijke monumenten

Rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten ontleen hun waarde aan:

- Schoonheid
- Ouderdom
- Geschiedenis/biografie

- Zeldzaamheid
- Gaafheid/herkenbaarheid (materie en concept)
- Kenmerkendheid
- Samenhang

Bovenstaande criteria vormen ten alle tijden toetsstenen bij restauratie, verbouw en aanbouw.

Hoofdaspecten zoals bij beeldbepalende panden met de toevoegingen en aanscherping:

- Het oorspronkelijke beeld van het monument wordt niet aangetast.
- Het maken van nieuwe openingen in historische wanden is in principe niet toegestaan.
- Bij historische panden moet het beeld van de gesloten stal/schuurdeur behouden blijven.
- Het historische reliëf van het dakoppervlak mag niet verstoord worden. Ingrepen moeten afgestemd zijn op de kapkarakteristiek in materiaal, vorm en verhouding.
- Bij historische boerderijen moeten dakramen indien er een riet-pannenbedekking aanwezig is in het pannengedeelte geplaatst worden.
- Dakkapellen zijn op een historische boerderij niet toegestaan.
- Kozijnen stijlen en dorpels, ramen, roeden, deuren en luiken van een historisch pand moeten behouden blijven. Vervanging kan alleen om onderhoudstechnische redenen. Bij vervanging moet de historische detaillering en maatvoering behouden blijven.
- Nieuwe kozijnen, ramen en deuren moeten bij het bedrijfs gedeelte van historische boerderijen of conform oude detaillering geplaatst te worden of volledig uit het zicht geplaatst worden. (stal en schuurdeuren)
- Het glas dat in verschillende staldeuroplossingen geplaatst wordt moet volledig ontspiegeld zijn.
- Bij schilderwerk verdienen donkere kleuren zoals oud-groen en okergeel de voorkeur. Dit geldt vooral voor het (voormalige) bedrijfs gedeelte van historische panden en boerderijen, tenzij anders bepaald.

6 Begrippenlijst

Baander	dubbele inrijdeur in een bedrijfsruimte van een boerderij.
Bakgoot	rechthoekige houden of zinken goot.
Band	horizontale versiering in natuursteen of baksteen, ter verlevendiging van de gevel.
Bovenlicht	raam boven een deur of het bovenste raam van een venster.
Dakkapel	klein uitspringend venster dat het hellende dakvlak onderbreekt, aangebracht om licht, lucht en ruimte onder de kap toe te laten.
Erker	ronde, vierkante of veelhoekige uitkragende uitbouw aan een gevel, die vaak uitsteekt of uitkraagt lang één of meerdere bouwlagen.
Klokgevel	klokvormige gevelbeëindiging.
Kloostervenster	venster waarbij twee ramen van ongeveer gelijke grootte boven elkaar in één kozijn zijn gevat.
Kruisvenster	venster dat door een middenstijl en tussendorpel in vier (gelijke) hoofdvlakken is verdeeld. Deze hoofdvlakken worden vervolgens nog verder onderverdeeld door smallere roeden.
Latei	draagbalk boven een gevelopening.
Lessenaarskap	dak voorzien van slechts één hellend dakvlak.
Liseen	verticale enigszins uit de muur vooruitspringende band, met een decoratieve geleedende functie.
Luifel	een plat uitgebouwd afdak, veelal tegen een gevel boven een deur geplaatst.
Mansardekap	dakvorm waarbij het onderste deel van het zadeldak steiler is dan het bovenste deel, waardoor een geknikte vorm ontstaat. Ook bekend als Engelse kap.

Bijlage 1   Beeldbepalende panden kom Beek en Donk

In deze lijst staan de beschrijvingen van alle beeldbepalende panden in het bestemmingsplan voor de kom van Beek en Donk. De beschrijvingen zijn gebaseerd op het MIP-rapport van de provincie Noord Brabant, het quick-scan-onderzoek van Monumentenhuis Brabant of van onderzoeksbureau Husken en Husken.

Boscheweg 40, 42 (MIP)

P.F.G. van Thiel

Schroevenfabriek

1947

Betonskelet met invulling van machinale baksteen en stalen kozijnen met draadglas. Stalen deuren en vensters. Platte en flauwe zadeldaken, asfaltpapier. Enkele latere wijzigingen in kapconstructie. Portiersloge. Directiewoning van baksteen, witgeschilderd, uit dezelfde tijd als fabriek. Siertuin naast directiewoning.

Goed voorbeeld van laatste na-oorlogse uitbreidingen metaalindustrie Beek en Donk.

Gelegen op oostelijke kanaaloever naast andere van Thiel bedrijven. Gaaf fabrieksgebouw voor schroeven, bouten en moeren-productie.

Brandstraat 5 (MIP)

Woonhuis

Ca. 1935

Machinale baksteen, betonnen lateien. Siermetselwerk langs dakrand en in top. Kettingverband. Kruiskozijnen op eerste etage. Voordeur met zij- en bovenlicht gevuld met glas-in-lood. Mansardedak, tuiles du Nord.

Siertuin.

Gaaf voorbeeld van burgerhuis dertiger jaren.

Voorgevel loopt breed uit aan onderzijde.

Brugstraat 16 (Quickscan)

Eenlaags woonhuis

Bouwjaar: 1904/1905

Gebouwd met stijkenmerken van de neorenaissance

Linkerdeel van dubbele arbeiderswoning onder zadeldak. Machinale donkerrode baksteen in kruisverband. Centrale voordeur, bovenlicht met levensboom. Twee hoge T-vensters met glas-in-lood-bovenramen. Segmentbogen met wit geschilderde aanzet- en sluitstenen en boogveld met tegelmozaïek boven deur en vensters. Fries met rijke baksteenversiering. Linkerzijgevel op etage voorzien van twee vensters.

Vlaamse tuitgevel met T-venster. rondlicht boven het venster. Zadeldak van het pand en zadeldak van de Vlaamse gevel belegd met grijze verbeterde holle pannen. Twee dakramen in voorste dakschild.

Dit pand is beeldondersteunend vanwege de (nagenoeg) volledig originele uiterlijk. Bovendien is dit het enige pand in de kom van Beek en Donk met deze typische stijkenmerken van de neorenaissance.

Dijkstraat 2, 4 (MIP)

Zuid-Willemsvaart

Brugwachterhuis

Ca. 1925

Machinale baksteen, kettingverband. Betonnen luifel boven voordeur.

Grotendeels vernieuwd. Eenvoudige openslaande ramen, paneelvoordeur.

Zadeldak met wolfeinden. Verbeterde-Hollandse pan. Vlaggenmast ca. 1930 in tuin.

Siertuin, parallel aan kanaal.

Onderdeel van historisch belangrijke infrastructuur Zuid-Willemsvaart.

Brugwachterhuis bij gemoderniseerde brug over Zuid-Willemsvaart.

Dokter Timmerslaan 9 (MIP)

Villa

Ca. 1935

Elementen Zakelijkheid, Amsterdamse School.

Machinale baksteen, kettingverband. Betonnen afdak boven portiek. Vensters met asymmetrische indeling. Glas-in-lood in bovenlichten. Portiek naast oprit. Samengesteld uit zadel-wolfdak, verbeterde Hollandse pan.

Gootlijsten met overstek op ongelijke hoogte geplaatst. Pannen deels bijna vertikaal geplaatst.

Ruime siertuin met gazon, borders en oprit.

Zeer gave villa, goed voorbeeld villabouw jaren '30.

Dokter Timmerslaan 17 t/m 39 (MIP)

Woningen

Ca. 1930

Machinale baksteen, halfsteens verband, enig siermetselwerk in de topgevels en langs de dakranden. Nummer 17 nog oorspronkelijke gevelindeling met eenvoudige stolpvensters. Centraal in elk blok een grote poort naar de achtertuinen. Gekruisde zadeldaken met verbeterde Hollandse pan. Muurankers bij halfsteensverband: sierankers.

Kleine voortuinen, eik (ca. 45 cm. Doorsnee). Achterom. Een van de oudste planmatige uitbreidingen van Beek.

Nummers 17-23 in een blok. Nummers 25-29 in een blok.

Herendijk 43 en 45 (was 6-8) (MIP)

Woonhuizen

Ca. 1925

Machinale baksteen, kettingverband. Rollagen in topgevel. Openslaande vensters, deels met roedenverdeling. Voordeur in ondiepe portiek.

Kruisko zijnen in keukenaanbouw. Samengesteld dak, verbeterde Hollandse pan.

Gemetselde pijlers tuinhek met diagonaal geplaatste buizen. Siertuinen. Oprit. Forse coniferen.

Gaafheid, ligging. Woonhuis aan zogenaamd "eind".

Heuvelplein 2 (Quickscan)

Vrijstaand woonhuis

Bouwjaar: 1936

Gebouwd in de stijl van de Amsterdamse School

Tweelaags diep rechthoekig woonhuis met vaste, eenlaags achterbouw, beide onder zadeldak. Machinale bruinrode baksteen in staand verband met knipvoegen. Topgevel met gevarieerd gemetselde baksteenversieringen (oa. zaagtand). Wit geschilderde schouders. Entree in portiek met voordeur en smal verticaal venster, beide onder een betonnen luifel en langwerpige horizontaal bovenlicht. Groot venster op begane grond. Twee vensters en smal verticaal licht in de topgevel. Meeste vensters met houten kozijnen met horizontale roeden. Beide zijgevels bevatten twee vensters. Het pand is onderkelderd, getuige het kelderraam in de westelijke zijgevel. Zadeldak belegd met grijze gotische pannen. Houten dakkapel met kraaldelen, kroonlijst en horizontale roedeverdeling in dubbele vensters. Achterbouw in zelfde verschijningsvorm als hoofdvolume. Leilinden aan voorzijde. Monumentwaardig wegens gaafheid en herkenbare ambachtelijke elementen van de Amsterdamse Schoolstijl. Fraaie originele dakkapel. Weinig voorkomende dakpannen. Sluit goed aan bij naburig pand met trapgevel voor wat betreft kleurstelling en vormgeving.

Heuvelplein 5 (MIP)

Woonhuizen Winkel

Ca. 1880

Machinale baksteen, bepleisterde plint. Rijk metselwerk op fries. Voordeur met bovenlicht in houten omlijsting. Zesruits schuifvensters. Grote, recent ingebrachte glazen winkelpuien. Lijken. Wolfdak, verbeterde Hollandse pan. Nummer 9 en 9A onder zadeldak met verbeterde Hollandse pan. Restant sierhek bij korte gevel nummer 5-7.

Op Heuvelplein veel groen, onder andere etage-linde, beuken en eiken.

Bouwmassa goed bewaard gebleven, ligging belangrijk.

Ligging aan driehoekig Heuvelplein, alwaar het nagenoeg een gehele wand van beslaat.

Heuvelplein 12 (MIP)

Woonhuis Bankgebouw

Ca. 1880

Handvorm baksteen. Bepoetsterde plint. Hardstenen dorpels en afdeklijsten.

Vier- en achtruiters. Paneeldeur met gedeeld bovenlicht. Wolfdak, verbeterde Hollandse pan.

Geprofileerde kroonlijst. Stoeppalen. Lantaarn tegen zijgevel. Geheel verbouwd.

Tussen de nummers 10 en 12 een zeer forse etage-linde.

Redelijk gaaf eenlaags woonhuis op interessante locatie.

Gelegen aan driehoekig Heuvelplein.

Heuvelplein 14, 16 (MIP)

Woonhuizen Winkel

Ca. 1890

Handvorm baksteen. Bepleisterde plint. Hardstenen dorpellijsten. Omlijste zesruiters. Moderne voordeur, bovenlicht winkelpui ingepast. Zadeldak, oud-Hollandse pan. Zeer grote uitbouw aan de achterzijde van zeer recente datum. Geheel verbouwd tot winkel.

Linden voor de gevel aan de straat zijde.

Belangrijk voor gevelrij langs plein.

Ligging aan driehoekige Heuvelplein.

Heuvelplein 32 (MIP)

Boerderij Woonhuis

1930

Machinale baksteen. Paneeldeur in portiek, schuifvensters met roedenverdeling in de bovenlichten. Schilddak, tuiles-du-Nord.

Bedrijfsgebouwe: zadeldak met schild achterzijde, muldenpan. Eenlaags bakstenen bijgebouw onder zadeldak aan straatzijde.

Groot erf met walnoot (ca 85 cm. doorsnee) en jonge beplanting.

Gave boerderij, kom. Markante ligging aan in oorsprong agrarische Heuvelplein.

Dwarsdeel in achterliggend bedrijfsgebouw. Woonhuis vernieuwd in 1930.

Heuvelplein 71 (Quickscan)

Winkelpand

Bouwjaar: 1882 (met evt. oudere kern)

Gebouwd in een traditionele bouwstijl

Rechthoekig hoekpand van één bouwlaag met geknikt hoog zadeldak. Handgevormde rode baksteen in een wild verband met knipvoegen (voorgevel) en onzuiver kruisverband (zijgevel).

Voorgevel met centraal geplaatste voordeur met bovenlicht en twee vensters met luiken. Eenvoudige staafankers. Houten plansiergoot. Geknikte rechterzijgevel met boerenvlechtwerk, die doorloopt onder de knik, en schouders als gevelbeëindiging. Twee grote vensters met luiken en een klein venster. Groot aantal eenvoudige staafankers in balklaag en gordingen. Dak belegd met moderne grijze holle pannen. Pand heeft mogelijk 18^e of 19^e-eeuwse kern en duidelijke sporen van een restauratie waarbij de bakstenen opnieuw gevoegd en wellicht herplaatst zijn.

Voordeur en kozijnen met kleine roedeverdeling zijn in later stadium vervangen. Pand harmonieert met belending aan de linkerzijde voor wat betreft hoogte en uiterlijk en past uitstekend in het straatbeeld als afsluiting van een dorpsplein dat voor een groot deel bebouwd is met enkel-laags woningen.

Julianastraat 2 en 4 (MIP) Nr 4 is ook gemeentelijk monument

Woonhuizen

Ca. 1920

Machinale baksteen, kruisverband, betimmerde topgevels. Kruisvensters met kleine roedenverdeling in de bovenlichten. Samengesteld dak, zadeldaken, betonpan. Overstek, windveren.

Tuin voor en achter, jonge beplanting.

Gave werknemerswoningen op belangrijke locatie.

Woonhuizen op industrieterrein, gebouwd in opdracht van N.V. Van Thiel's Draadindustrie.

Tuinwijkachtig karakter.

Kapelstraat 5 (MIP)

't Huukske

Horeca; Winkel

Ca. 1915

Machinale baksteen, bepleisterde plint en cordonlijsten. Hardstenen dorpels. Bepleisterde aanzet- en sluitstenen in strekken. Rijk bakstenen fries. Schuifvensters. Mansardedak, muldenpan.

Moderne dakkapellen. Tegen tuin directievilla Pater de Leeuwstraat 1-3.

Oud dorpscafé, gaaf, ligging.

Op locatie aan Zuid-Willemsvaart tussen Donk en metaalindustrie.

Kapelstraat 11 (MIP)

Garage

1912

Machinale baksteen. Bepleisterde zijgevel. Siermetselwerk op pijlen ter weerszijden van voorgevel en in topgevel. Gemoderniseerde stalen inrijpoort. Zadeldak, kruispan. Moderne dakkapel.

Modern kantoor-tankstation aangebouwd.

Functie, waarde in gevelrij.

Jaartalsteen. Gebouwd door V. Griensven, nog steeds in bezit van familie.

Reparatie-inrichting.

Kapelstraat 18 (MIP)

Huizen Heran

Villa Kantoor

Ca. 1915

Machinale baksteen, eerste verdieping bepleisterd. Hardstenen dorpels. Tegelpersieringen op eerste verdieping. Deels betimmerde topgevel. Stolpvensters met bovenlicht met roedenverdeling. Eerste etage kunststofkozijnen met oude (doch opgeplakte) verdeling. Erker voorzien met balcon. Samengesteld dak, schild-zadeldaken, geglazuurde tuiles-de-Nord. Pirons. Gootlijst met forst overstek. Latere aanbousels tegen zijgevel.

Diepe achtertuin, deels bebouwd.

Redelijke gave fabrikantenvilla uit ca. 1915. Voormalig woonhuis fam. Van Thiel.

Voorheen woonhuis fam. Van Thiel.

Kapelstraat 23 (MIP)

Woonhuis

Ca. 1900

Machinale baksteen. Bepleisterde plint. Tegelmozaïeken in boogtrommels. Gepleisterd fries. T-vensters, glas-in-lood in bovenlichten. Voordeur in portiek met bovenlicht. Mansardedak, muldenpan. Topgevel met zadeldak en overhoeks geplaatste nokruiter. Originele houten dakkapellen. Geprofileerde gootlijst. Moderne garage opzij aangebouwd.

Gaaf eenlaags dorpswoonhuis uit het begin van deze eeuw.

Kapelstraat 24 (MIP)

Woonhuis

Ca. 1935

Machinale baksteen, vlechtingen. Zware muurankers markeren de balklagen. Fors halffrondvenster in zijgevel. Oculus. Stolpvensters met kleine roedenverdeling. Voordeur, terugliggend in portiek aangebracht. Zadeldaken, verbeterde Hollandse pan. Gootlijst met overstek.

Voor en achtertuin. Berk. Oprit

Gave villa uit de jaren '30, gelegen aan belangrijke lintbebouwingstructuur.

Kapelstraat 26 (MIP)

Woonhuis

Ca. 1930

Imitatie handvorm baksteen met betonnen versterking. Zware muurankers. Openslaande vensters met kleine roedenverdeling. Een venster is op de hoek van twee muurvlakken geplaatst. Balcon aan achterzijde met gemetselde bakstenen balustrade. Samengesteld dak, schilddak, geglazuurde verbeterde Hollandse pan. Fors overstek.

Tuin rondom. Jonge aanplant.

Gaaf woonhuis uit de jaren '30, ligging.

Gelegen in belangrijke lintbebouwingstructuur Kapelstraat.

Kapelstraat 50 (Quickscan)

Vrijstaand schoolhuis

Bouwjaar 1885

Traditionele bouwstijl.

Breed rechthoekig pand van een bouwlaag met achterbouw, beiden onder zadeldak.

Handgevormde rode baksteen in kruisverband. Voorgevel met centrale voordeur met tweeruits getoogd bovenlicht. Hardstenen dorpel en neuten. Vier getoogde schuifvensters.

Linker en rechterzijgevel met twee getoogde schuifvensters op zowel de begane grond als op de verdiepingslaag. Houten bakgoot. Zadeldak belegd met grijze kruispannen. Klein vierkant dakraam, centraal gelegen in voorste dakschild.

Siersmeedijzeren hekwerk met poort in voortuin. Dubbele rij lei-linden.

Dit eenvoudige pand representeert een authentieke schoolgebouw voor het hoofd der school met een dorps uitstraling. De details zoals de hardstenen dorpel, het versierde metselwerk in de daklijn, de lei-linden en het hekwerk maken het plaatje compleet.

Kapelstraat 88-110 (Quickscan)

Vier huizenblokken waarvan twee met poortwoning.

Bouwjaar 1922

Complex met brede rechthoekige huizenblokken onder zadeldak van rode verbeterde holle pannen. Naast elkaar en parallel aan de straat gebouwd. Gevels van holle machinale baksteen in halfsteensverband, met veel versiering door baksteenelementen. Forse gesmede muurankers. Er zijn twee typen huizenblokken:

A: Twee blokken van vier met poortwoningen. Zadeldak met steekdak boven poort. De hoekwoningen hebben een bouwlaag met zolder. De beide middenwoningen hebben gezamenlijk een centrale topgevel. Op de begane grond zijn de woningen gescheiden door een poort met een boog. In de gevel boven de poort twee paar gekoppelde vensters. Op de zolderverdieping twee kleine gekoppelde vensters. Voordeur met bovendicht daarnaast een breed voorkamerraam. Oorspronkelijk voorzien van bovenlichten met glas-in-lood dat bij verschillende panden verdwenen is. Dakkapellen van verschillende makelij. In de zijgevels twee grote vensters op de benedenverdieping, twee kleinere op de verdieping.

B: Twee geschakelde woningen elk bestaand uit twee wooneenheden.

Breed rechthoekig bouwblok onder zadeldak met een steekdak boven hoekwoning. Deze woning heeft daardoor twee bouwlagen. Het andere deel heeft een bouwlaag en een zolder met dakkapel. De woningen hebben een voordeur met bovenlicht en een groot venster op de begane grond. In de zijgevels twee grote vensters op de benedenverdieping, twee kleinere op de verdieping. Dit type bouwblok staat aan beide kopsen van de kruising met de Lindenlaan. Dit afwisselende huizencomplex is opgezet vanuit de tuinstadgedachte. De staat van de woningen is wisselend.

Kerkstraat 56 (Quickscan)

Winkel-woonhuis

Bouwjaar: 1898

Gebouwd met stijkenmerken van de neorenaissance en Jugendstil (Fin de Siècle)

Gecombineerd pand, bestaande uit een eenlaags rechthoekig diep huis met schilddak en een linkerzijbeuk met trapeziumvormige kap met twee schilden en smal plat. Eraan vast gebouwde moderne garage.

Voorgevel diep huis met oranjerode strengperssteen met knipvoegen gemetseld in kruisverband. Twee hoge vensters. Fries met baksteenversieringen. Houten plansiergoot. Moderne gerestaureerde rechterzijgevel met rode machinale bakstenen in wild verband, op drie plaatsen onderbroken door verhoogde gevels met dakkapellen. In de zijgevel staat een fors venster aan de straatzijde en twee smallere vensters aan het eind van de oprit. Daarnaast een zijdeur met bovenlicht. Schilddak belegd met grijze kruispannen.

Voorgevel met oranjerode strengperssteen in linkerzijbeuk springt iets uit ten opzichte van het diep huis en heeft een symmetrische opbouw.

Rijk versierde houten winkelpui bestaande uit een centrale voordeur met twee flankerende vensters. Geprofileerde houten klossen op snijpunten van deur, vensters, bovenlicht en bovenramen. Boven deur en beide vensters een bovenlicht. Alle ruiten met gekleurd glas-in-lood. Fraai geprofileerde puibalk. Segmentboog met versierd metselwerk boven de winkelpui. Hieronder een boogveld met kleurrijk tegelmozaïek. Gesmede trekbel.

Licht uitspringende tuitgevel met schouders en rondboog. Twee bovenramen eveneens met rondbogen. Boogveld is beschilderd in bloemenmotief. Gevelbeëindiging met zwaar geprofileerde kroonlijst. Rondlicht centraal in bovenzijde van de topgevel. Siersmeedijzeren dakversiering. Dakschilden belegd met grijze kruispannen.

De voorgevel van het pand heeft monumentale waarde door gaafheid en rijke, weinig voorkomende Fin-de-Siècle-architectuur met zijn opvallende winkelpui. De gevel van het linkerdeel kan niet adequaat worden beschreven zonder aandacht te schenken aan de vele fraaie details.

Quickscan 2007: Woonhuis gebouwd in het begin van de twintigste eeuw. Nadien is er aan de linkerzijde een woonhuis tegenaan gebouwd, en meer recentelijk is aan de achterzijde een uitbreiding geweest.

Kerkstraat 17 (MIP)

Woonhuis

Ca. 1910

Machinale baksteen, bepleisterde plint, hardstenen dorpels. Uitgemetselde hoeklisenen en voordeuromlijsting, tandlijst. Zesruiters, paneelvoordeur met kussens en gedeeld bovenlicht. Zaddeldak. Geglazuurde verbeterde Hollandse pan. Dwarsgeplaatst zaddeldak op topgevel. Geprofileerde gootlijst op klossen. Makelaar.

Achtertuint. Voorzijde grenst aan met platanen beplante straat.

Typisch voorbeeld van eenlaags dorpswoonhuis uit begin 20^e eeuw.

Koppelstraat 1 (MIP)

Winkel Woonhuis

Ca. 1935

Historiserende Delftse School

Imitatie handvorm baksteen. Kruis- en bolkozijnen. Luiken. Oculus in topgevel. Winkelpui met glas-in-lood in bovenlichten. Zaddeldak achter trapgevel met ezelsrugbogen. Verbeterde Hollandse pan in verschillende kleuren.

Tuin opzij en achter, jonge beplanting.

Ligging, architectonische waarde.

Gevel belangrijk in zicht vanaf en naar Heuvelplein. Ligging tegenover Kerkstraat 1.

Koppelstraat 15 (MIP)

Woonhuis

Ca. 1950

Historiserende Delftse School

Imitatie handvorm baksteen in kettingverband. Gemetselde keperbooglijst in fries. Tufstenen voordeuromlijsting. Kruisvensters met roedenverdeling, kozijn met geprofileerde lijst en op consoles. Opgeklampte deur met roedenvenster in geprofileerde omlijsting. Zadeldak, verbeterde Hollandse pan. Overstek. Tuinmuur met ezelsrugboog en gietijzeren hekwerk.

Siertuin rondom met jonge aanplant.

Gaaf woonhuis van kort na W.O. II, in karakteristieke historiserende stijl. Ligging tegenover Kerkstraat, naast de kerk.

Koppelstraat 17 (Quickscan)

Vrijstaand woonhuis

Bouwjaar: 1950

Gebouwd in wederopbouwstijl.

Breed rechthoekig en vrijstaand woonhuis van één bouwlaag. Het pand heeft een woonzolderverdieping onder zadeldak. Gemetselde opgang (drie treden) met hardgebakken rode tegels. Gevels van machinale rode baksteen in halfsteensverband. Aan de rechterzijde een portiek met daarboven een betonnen luifel in segmentboogvorm. Siersmeedijzeren afsluiting aan de rand van de verhoogde opgang. Voordeur met getoogd tweeruits bovenlicht. Twee rechthoekige vensters met stalen kozijnen in onderste woonlaag. Overstekend dak met flauwe helling. De dakgoot wordt in het midden onderbroken door een dakkapel met tentdakje. Rode, opnieuw verbeterde holle dakpannen. Erker met vijfhoekig tentdakje tegen de linkerzijgevel. Daarboven twee rechthoekige vensters op de woonzolderverdieping. Rechterzijgevel met centraal langwerpig venster naast het trapportaal, strekkend over twee bouwlagen. Daaronder een kelderraam met traliewerk. Twee gekoppelde bakstenen tuinhuisjes met zadeldak c.q. tentdak achter het huis. Vroeg voorbeeld van wederopbouwarchitectuur in een sobere verschijningsvorm. De duidelijke kenmerken van wederopbouwarchitectuur zoals de flauwe dakhelling en stalen kozijnen zijn hier echter aanwezig. Afwijkend van de standaard vanwege zijn verhoogde begane grond en lage woonzolderverdieping en een bijzondere plaatsing van de centrale dakkapel.

Bijzonder vanwege de context. Het pand is gelegen aan een straat waar in de periode tussen 1945 en 1965 veel vrijstaande woningen zijn gebouwd.

Koppelstraat 25 (Quickscan)

Vrijstaand woonhuis

Bouwjaar: 1959/1960

Gebouwd in late wederopbouwstijl.

Tweelaags vrijstaand diep huis onder zadeldak met geschakelde bijbouw en garage.

Wit geschilderde machinale baksteen in wild verband. Voorgevel met venster met betonnen omlijsting op begane grond en venster op verdieping. Ingewerkte zaagtandlijst ter hoogte van zolderbalklaag. Linkerzijgevel met forse erker en dubbele tuindeur op begane grond. Balkon op erker met licht stalen hekwerk als borstwering. Twee dubbele balkondeuren en slaapkamerraam.

Rechterzijgevel met verdiepte toegangsdeur met bovenlicht en drie verdiepte vensters. Brede nokschoorsteen aan voorzijde en langwerpige rechthoekige schoorsteen in rechterhoek van de achtergevel, die doorloopt over beide bouwlagen.

Overstekend zadeldak belegd met grijze opnieuw verbeterde holle dakpannen.

Bijkeuken en garage met overstekende zadeldaken, eveneens belegd met grijze opnieuw verbeterde holle pannen. Bijkeuken met toegangsdeur en venstertje, garage met dubbele poort. In-gewerkte zaagtandlijst ter hoogte van balklaag van de garage.

Sober voorbeeld van villa uit de late wederopbouwstijl met als opvallende details de betonnen omlijsting in het voorraam, de ingewerkte zaagtandlijsten in de voorgevel en de garage, de stalen kozijnen en het stalen hekwerk boven de serre. Bijzonder vanwege de context. Het pand is gelegen aan een straat waar in de periode tussen 1945 en 1965 veel vrijstaande woningen zijn gebouwd.

Koppelstraat 29 (Quickscan)

Vrijstaand woonhuis

Bouwjaar: 1963

Gebouwd in late wederopbouwstijl

Tweelaags rechthoekig dwars huis onder zadeldak met geschakelde hal en garage annex werk-kamer. Voordeur te bereiken via gemetselde opgang met twee treden.

Gele machinale baksteen in halfsteens verband. Voorgevel met weingé traliewerk tussen drie (licht) uitspringende gekoppelde vensters op de begane grond en op de verdieping. Linkerzijge-vel met dubbele deuren of schuifpui en een venster op de verdieping.

Overstekend zadeldak met flauwe helling, belegd met grijze klein-romaanse dakpannen.

Halgedeelte met voordeur en toegangspartij voor de werkkamer. Drive-in-garage onder maai-veld met moderne poort in gevel in wild metselverband. Licht uitspringend erkervenster en kunstuiting op de gevel, ontworpen door de huidige eigenaar, tevens architect van het pand.

Sober voorbeeld van villa in late wederopbouwstijl met opvallende details, zoals het weingé-traliewerk tussen de vensters in de voorgevel. De gele baksteen in dit pand is karakteristiek voor de late wederopbouwstijl en werd hier als eerste toegepast. De licht uitspringende vensters en de flauwe dakhelling zijn typerend voor de wederopbouwstijl. Verder is het pand bijzonder vanwege de context. Het pand is gelegen aan een straat waar in de periode tussen 1945 en 1965 veel vrijstaande woningen zijn gebouwd.

Koppelstraat 33 (MIP)

Woonhuis

Ca. 1930

Machinale baksteen in kettingverband. Voordeur met zijlicht. Erker met plat dak en fors overstek aan voorzijde. Steil zadeldak, verbeterde Hollandse pan. Fors overstek. Gootlijst. Siertuin rondom. Gaaf woonhuis uit jaren '30.

Tegenover de in 1928 aangelegde Harmonietuin. Ligging aan Koppelstraat, maakt deel uit van langzaam gegroeide lintbebouwing tussen Beek en Donk.

Krommesteeg 3 nabij Oranjelaan (Quickscan)

Langgevelboerderij

Bouwjaar: 1872?

Gebouwd in een traditionele bouwstijl

Rechthoekige Kempische langgevelboerderij onder zadeldak met wolfseinden. Toegang tot de boerderij ligt nu aan de oorspronkelijke achterzijde van de boerderij. Het woongedeelte bevindt zich in het deel dat aan de weg ligt. Linkerzijgevel en achtergevel nieuw opgetrokken in 1974. Voorgevel van handgevormde rode baksteen in kruisverband.

Voorgevel met voordeur en levensboom in bovenlicht. Klein venster met siersmeedijzeren hekwerk naast voordeur. Drie schuifvensters met luiken. Gevelsteen met naam (Libregts?) en jaartal (1872?). Stalgedeelte bestaande uit houten poort met vensters onder korfboog, dubbel en enkel pseudo-stalraam met grijze omlijsting van cement of beton. Eenvoudige staafankers. Fries met metselversieringen.

Rechterzijgevel waarin twee forse schuifvensters met luiken op de begane grond. Verdiepingslaag met centraal dichtgemetseld venster en twee secundair aangebrachte kleine vensters met luiken. Schoudertjes en gevelbeëindigingen met metselversiering.

Linkerdeel van de boerderij in 1974 ingekort en voorzien van nieuwe gevel. Daarin een toegangsdeur met roedeverdeling en twee pseudo-stalramen. Ter hoogte van de zolder een bevoorradingsdeur met dubbele deuren.

Opnieuw gemetselde achtergevel met twee schuifvensters en een paneeldeur met drieruits bovenlicht. Vierledige schuifdeur met ruiten en drieruits bovenlicht. Vier pseudo-stalramen. Alle vensters en deuren zijn van hout en doen authentiek aan. De vernieuwde achtergevel tast de beeldkwaliteit van de boerderij niet aan.

Schoudertjes en gevelbeëindigingen met metselversiering. Dak volledig bedekt met moderne holle pannen.

De boerderij ligt in een landelijk gebied. De linkerzijgevel en achtergevel van de boerderij zijn in 1974 nieuw vervaardigd. De staldeur aan de achterzijde is verfraaid om meer licht in de woning te ontvangen. De gevels zijn verder voorzien van traditionele, authentiek ogende houten deuren en vensters, de pseudo-stalramen misstaan niet. Het beeld van de langgevelboerderij is aan de zichtbare voorzijde het behouden waard.

Lekerstraat 25 (MIP)

Boerderij

Ca. 1850

Handvormsteen in combinatie met machinale baksteen. Zesruits schuifvensters, opgeklampte voordeur met gedeeld bovenlicht. Luiken. Zadeldak met wolfseinden, verbeterde Hollandse pan. Gaaf dak met enkel dakraam. Staldeur en schuurdeur gebruikt voor tweede woning. Zesruits gebogen stalramen. Vergroot raam in zijgevel boven, in plaats van zolderluik. Extra staldeur met raam aangebracht met ronde boog. Metselwerk stalgedeelte vernieuwd. Ondanks splitsing voorbeeld van landelijke bouwkunst XIX.

Mauritsstraat 3 en 5 (MIP)

Dubbel woonhuis

1937

Elementen van Delftse school. Machinale baksteen rood. Twee verdiepingen met zadeldak evenwijdig aan de straat. Rode verbeterde holle dakpannen. Gezamenlijke centrale schoorsteen. Aan weerszijden originele aanbouw met keuken en berging, een verdieping met lessenaarsdak. Gekoppelde ramen op de verdieping, vier keer vierruits. Luiken. Ramen op de begane grond vernieuwd en aangepast. Luiken. Ligusterhagen aan voorzijde.

Mgr. Verhagenstraat 9 (MIP)

Woonhuis

1914

Machinale bruinrode baksteen. Voegwerk vernieuwd. Metselwerk details in dakrand. Topgevel haaks op de straat met een zadeldak parallel aan de straat. Antraciet pannen twee schoorstenen in de linkerzijgevel en een vernieuwde schoorsteen in de rechterzijgevel. Dakraam in rechterzijgevel. Versierde gootlijsten. Pinakels. Schuiframen met achtruits bovenlichten. Voordeur vernieuwd met achtruits bovenlicht in nis met rondboog. Aan weerszijden van de voordeur smalle originele ramen. Ingebouwde rolluiken. Bovenverdieping een raam met zes ruiten en een rondgemetselde boog. Een half door de goot stekend raam met acht ruiten. Belangrijk voorbeeld bouwkunst begin XX met veel originele details. Ligging in kanaalzone met bedrijvigheid.

Nassastraat 1 (Quickscan)

Woonhuis

Bouwjaar: 1939

Gebouwd met stijkenmerken van het traditionalisme/Delftse School

Vrijstaand rechthoekig diep pand van twee bouwlagen onder een samengestelde kap. Volume van één bouwlaag (keuken?) tegen de achterzijde en daar tegenaan een moderne langwerpige rechthoekige achterbouw van één bouwlaag onder schilddak.

Hoofdvolume met rode baksteen in wild verband, asymmetrische klokgevel met schilddak en aan de voorzijde een wolfseind. Asymmetrische hol gebogen dakschilden, rechts tot op de tweede bouwlaag, links doorlopend tot op eerste bouwlaag. Voorgevel met breed drielichtsvenster en een klein staand venster met één luik aan de linkerzijde. Op verdieping slaag een breed tweelichtsvenster met luiken en in zolderverdieping een klein licht. Forse siersmeedankers. Alle vensters hebben boogvelden met segmentbogen.

Rechterzijgevel met opstapje van 3 treden naar voordeur onder afdakje. Glas-in-loodramen in 2 smalle langwerpige vensters naast voordeur. Tweeledig venster met luiken en enkele kleine vensters op de begane grond en bovenverdieping. Aanbouw (keuken?) met venster en luiken. Forse schoorsteen en opengewerkte borstwering.

Volume aan linkerzijde heeft gevel met schouder aan straatzijde en snijdend dak. Langwerpige venster op de begane grond en venster met luiken in de verdiepingen. Twee kleine vensters in de linkerzijgevel.

Samengestelde kap met snijdende daken, belegd met grijze verbeterde holle pannen. Dit pand heeft monumentale waarde door zijn onconventionele a-symmetrische architectuur. Het pand heeft veel bijzondere sierelementen, zoals de muurankers, de glas-in-loodramen en de luiken. Het pand is gebouwd in een traditionalistische stijl

Nassastraat 2 (Quickscan)

Woonhuis

Bouwjaar: 1934

Gebouwd met stijlkenmerken van het traditionalisme/Delftse School.

Vrijstaand woonhuis van één bouwlaag met vierkante plattegrond. Daartegenaan aan de rechter- en achterzijde twee moderne, rechthoekige, geschakelde bijgebouwen van één bouwlaag. Bruinrode machinale bakstenen gevels in halfsteensverband met verdiepte voegen. Centrale voordeur, geflankeerd door twee smalle langwerpige lancetboogvensters met ellipsvormige roeden. Stolpvenster met houten luiken aan rechterzijde. Loggia met stolpdeuren en houten luiken aan linkerzijde. Bakstenen hoekpijler.

Linkerzijgevel met stolpvenster met houten luiken en lancetboogvenster met kleurig glas-in-lood. Tentdak belegd met rode tuile-du-nord-pannen. Brede dakkapel met schuin dak in voorste en achterste dakschild. Dakraam in linkerschild. Centrale rechthoekige nokschoorsteen. Eenlaags aanbouw (garage) aan rechterachterzijde van machinale rode bakstenen in halfsteensverband. Plat dak met schilden belegd met tuile-du-nord-dakpannen. Aan achterzijde vrijstaande moderne schuur met zadeldak.

De stijl en vorm van het pand zijn weinig voorkomend. Detailleringen zoals verdiepte voegen verfraaien het pand en lancetboogvensters zijn een architectonische bijzonderheid.

Oranjelaan 17 en 19 (MIP)

Woonhuizen

1948

Houten gevels, gerabat. Roedenvensters. Stolpramen. Zadeldak evenwijdig aan de weg, muldenpan. Beide woningen met lage stenen garages met zadeldak. Veel originele details. Nummer 19 heeft moderne uitbouw aan rechterzijgevel.

Drie berken in siertuin, gazons, ligusterhaag.

Zogenaamd "Oostenrijkse" houten noodwoningen, daterend van kort na de Tweede Wereldoorlog.

Oranjelaan 18 (Quickscan)

Vrijstaand woonhuis

Bouwjaar: 1955

Gebouwd in de stijl van de Delftse School.

Vrijstaand tweelaags diep huis met geschakelde hal annex garage. Rode machinale bakstenen gevels in wild verband. Voorgevel heeft tuitgevel met afgeschuinde dakhellingen. Begane grond met groot venster met roede-verdeling en houten luiten. Daarnaast rechthoekig enkelruits venster met kleurig glas-in-lood in ruitmotief, houten luiken en rondboog met baksteenversiering in visgraatverband in boogveld. Verdieping met twee rechthoekige vensters met houten luiken.

Topgevel met schouders, afgeschuinde dakhellingen en siersmeedijzeren muuranker in het tuitstuk. Zijgevels met baksteenversiering in visgraatverband in de fries, in de linkerzijgevel onderbroken door twee zeer kleine, smalle vensters. In de rechterzijgevel onderbroken door verlaagd dakvenster met tuitstuk en zadeldakje. Voordeur met stoepje in rechterzijgevel.

Dak belegd met grijze verbeterde holle pannen.

Geschakelde aanbouwen met rode machinale bakstenen in wild verband. Halgedeelte tegen rechterzijgevel met houten deur en ver overstekend zadeldak, aan voorzijde ondersteund door houten constructie met korbeels.

Garage met tuitgevel en schouders. Gevel loopt aan onderzijde schuin naar buiten af door gebruikmaking van klezootjes en drieklezoren. Getoogde houten poort met segmentboog. Tuitstuk met siersmeedijzeren muuranker.

Het pand is gebouwd in de stijl van de Delftse School. Strekken boven deuren en vensters, tuitgevels, ankers en roedeverdeling ogen klassiek. Pand bezit enkele opvallende details (glas-inlood in ruitvorm, visgraatmotief, rondboog, sierankers en vorm van garage-gevel). Het pand past goed in de context van de belendende panden uit de 50'er jaren.

Oranjelaan 20 (Quickscan)

Woonhuis

Bouwjaar: 1953

Gebouwd in klassiek-traditionele bouwstijl.

Vrijstaand tweelaags samengesteld woonhuis met steekkap. Aangebouwde garage en losse achterbouw.

Woonhuis bestaat uit een diep rechthoekig volume met een geschakeld dwars gelegen volume tegen de linkerzijde. Machinale rode bakstenen in wild verband met (drie)klezoren. Zijgevels met baksteenversiering in de friezen.

Voorgevel van het diepe volume op begane grond met twee grote vensters met roedeverdeling en luiken. Kleinere vensters met roedeverdeling en luiken op verdiepingslaag. Losse segmentboog in blind deel van tuitgevel. Getrapt tuitstuk met siersmeedijzeren anker. Linkerzijgevel van het diepe volume met dubbele toegangsdeur onder segmentboog. Rechterzijgevel van het diepe volume heeft voordeur met cementen omlijsting. Hiernaast een smal venstertje. Dakgoot wordt onderbroken door dakkapel met topgevel en daarin een rechthoekig venster. Voorgevel aan de straatzijde van het dwarse volume met dubbel venster met roedeverdeling en luiken. Linkerzijgevel van het dwarse volume met twee vensters met luiken op verdiepingslaag. Getrapt tuitstuk met siersmeedijzeren anker. Daken belegd met grijze verbeterde holle pannen. Eenlaags garage rechts tegen het pand met klein rechthoekig venster en getoogde houten poort met segmentboog. Plat dak met schilden belegd met grijze verbeterde holle pannen. Voortuin met leilinden. Het pand heeft een klassiek-traditionele bouwstijl met zowel kenmerken van de Delftse School als de typerende wederopbouwarchitectuur. Strekken boven deuren en vensters, tuitgevels, ankers en roedeverdeling ogen klassiek. De omlijsting van de voordeur en de bakstenen friesversiering zijn typerend voor de wederopbouwarchitectuur. Het pand past goed in de context van de belendende panden uit de 50'er jaren.

Oranjelaan 21 (Quickscan)

Vrij groot woonhuis met erker. Zadeldak loodrecht op de weg gelegen. Ingang in de linkerzijgevel. Rondboog voordeur onder de luifel. De zijgevels zijn vrij hoog opgetrokken onder de erg ver overkragende brede houten bakgoot. De hoge zijgevels vormen een hoge borstwering voor de slaapkamers onder de kap.

Oranjelaan 22 (Quickscan)

Woonhuis

Bouwjaar: 1953

Gebouwd in klassiek-traditionele bouwstijl.

Vrijstaand dwars, rechthoekig woonhuis van twee bouwlagen met achterbouwen, tezamen een carré vormend. Voorgevel woonhuis met symmetrische opbouw. Gemetseld trapje leidt naar centrale voordeur met cementen omlijsting. Bovenlicht met waaiervormige roeden. Smal venstertje rechts van de voordeur. Groot venster met roedeverdeling links en rechts van de voordeur. Drie vensters op verdiepingslaag. Twee vensters op begane grond in linkerzijgevel. Siersmeedijzeren anker in tuitstuk. Rechterzijgevel met één zichtbaar venster op de begane grond en een venster op de verdiepingslaag. Siersmeedijzeren anker in tuitstuk. Licht geknikt zadeldak belegd met grijze verbeterde holle pannen. Dakkapel met zijstukken in sierlijke decoratie. Garage linksachter het woonhuis met getoogde houten poort met segmentboog. Overige bebouwing aan achterzijde enkellaags.

Klassiek vormgegeven woonhuis met opvallende klassieke details, zoals het bovenlicht, de strekken boven de vensters, roedeverdeling en de dakkapel. Naast de verticale kozijnen in alle vensters van het pand is de baksteenlaag ter decoratie afgeschuind. De omlijsting van de voordeur is geheel in de stijl van de wederopbouw. Het pand past goed in de context van de belendende panden uit de 50'er jaren.

Oranjelaan 40 (MIP)

Villa

Ca. 1935

Elementen van Zakelijkheid

Machinale baksteen, kettingverband. Betonnen balcon. Stolpvensters met kleine roedenverdeling en luiken. Erker in zijgevel. Bordes voor voordeur. Schilddak, geglazuurde meerkleurige verbeterde Hollandse pan. Fors overstek. Dakkapel. Smeedijzeren hekwerk balcon. Garage. Zeer forse tuin met ceder, beuk (ca. 50 cm. doorsnee), gazons en oprijlaan. Gave villa, in tuin met oorspronkelijke beplanting uit jaren '30.

Parklaan 3 (Quickscan)

Paviljoen met veranda in muziektuin,

Bouwjaar 1928

Vrijstaand paviljoen met grote veranda. Oorspronkelijk in gebruik als beheerderwoning voor de Muziektuin van Harmonie O&U in Beek en Donk. Hier werden oorspronkelijk de notabelen tijdens een muziekuitvoering te ontvangen en bediend. De overige muziekliefhebbers konden in het gras rondom de muziekkiosk in de vijver plaats nemen.

Het gebouw heeft een bouwlaag. Het centrale deel heeft een zadeldak met grijze moderne pannen, de zijvleugels een platdak. De veranda zelf heeft een heel licht hellend dak. Het pand heeft momenteel een aantal niet originele uitbouwen van glas en hout aan de achterzijde. De voorgevel is met wit-geschilderde machinale bouwstenen. De a-symmetrische indeling bestaande uit een voordeur met een gedeeld bovenlicht en drie vensters met roedeverdeling. Marmeren gevelsteen met opschrift 'harmonie O en U 14 juli 1928'. De linkerzijgevel heeft een groot vierkant venster met roedeverdeling.

Een bakstenen trapje leidt naar de verhoogde veranda. Deze heeft een betonnen plint met een bakstenen rollaag. Het onderste gedeelte van de plint is zwart geschilderd. Een houten constructie met borstwering en dak met spanten en drie schilden. Twee lichtkoepels.

Cultuurhistorische waarde. Ensemblewaarde door ligging in de muziektuin.

Parklaan 5 (Quickscan)

Voormalig brandweerkazerne nu heemkamer,
Bouwjaar onbekend.

In de Harmonietuin van Oefening en Uitspanning die tussen Beek en Donk is gesitueerd, ligt de voormalige brandweergarage, thans Heemkamer. Het gebouw dat bestaat uit twee rechthoekige eenlaags volumes die met de langsegevels tegen elkaar zijn geplaatst, bevindt zich in de lengte langs de Parklaan, tegenover zwembad Drie Essen. Het linker bouwvolume is van recente datum. Het is opgetrokken in witte baksteen en gemetseld in onregelmatig metselverband. Alle gevels, behalve de achtergevel, zijn wit geschilderd. Ook de gevels van het oudere bouwvolume zijn wit geschilderd ze dateren vermoedelijk van circa 1900 vanwege het kruisverband.

Beide volumes worden afgedekt met een zadeldak met rode opnieuw verbeterde Hollandse pannen. Zowel voor als achter op de nok van het oude bouwvolume is een gemetselde schoorsteen aanwezig. De schoorsteen in het oude gedeelte is vanwege de plaatsing boven de dubbele deur opmerkelijk.

In de voorgevel van het oude volume bevindt zich op de begane grond onder een geschilderde latei een dubbele houten deur met roeden. Op de verdieping is een getoogd houten luik onder een getoogde rollaag geplaatst. Ook aan de onderzijde bevindt zich een (zichtbaar afgesleten) rollaag. In de linkerzijgevel zijn vier stalramen aangebracht.

In de voorgevel van het nieuwe volume bevindt zich op de begane grond een deur onder een rollaag en ter hoogte van de zoldering een rond drieruits venster met een rollaag rondom. Langs de dakrand van beide volumes is een moderne houten windveer aangebracht.

Cultuurhistorische waarde. Ensemblewaarde door ligging in de muziektuin.

Pater Becanusstraat 10 (Quickscan)

Woonhuis / voormalige langgevelboerderij

Bouwjaar: vóór 1832

Gebouwd in een traditionele bouwstijl

Vrijstaande langgevelboerderij met rechthoekige plattegrond en lange gevel aan de straat gelegen.

Lange gevel straatzijde gemetseld in kruisverband. Rechterdeel bestaat uit oranje handgevormde bakstenen, centrale deel heeft machinale bakstenen en geheel links in de gevel een zeer smal gedeelte met moderne bakstenen en een smalle getoogde poort. Woonhuisgedeelte met drie schuifvensters met roedeverdeling en houten luiken. Houten deur met gietijzeren snijraam met engelen. Eenvoudige staafankers op ongelijke hoogte en een siersmeedijzeren rozetanker. Moderne linkerzijgevel met rode baksteen in kruisverband.

Rechterzijgevel opgebouwd uit diverse steensoorten. Schuifraam met roedeverdeling en houten luiken. Houten voordeur met bovenlicht met modern siersmeedijzeren tekst "EREMITAGE" erachter. Boven voordeur een luifel met oranje holle pannen. Rechterdeel is zijgevel van moderne afhang met geknikt lessenaarsdak. In deze gevel een smal venster met luikje en een houten deur.

Schilddak met deels rieten kap en deels belegd met rode holle pannen. Dakraam in voorste schild. Vierkante nokschoorsteen. Vrijstaande achterbouw.

Stalgedeelte aan linkerzijde ca. 1960 grotendeels gesloopt. Vermoedelijk is dit pand oorspronkelijk een hallenhuis geweest, waarbij de huidige voordeur in de oorspronkelijke gevel ligt. Dit hallenhuis kan mogelijk uit de late 16e of 17e eeuw dateren. Mogelijk in de 17e of 18e eeuw versteend met appelbloesemstenen en rond 1800 uitgebreid als langgevelboerderij.

Opvallende details: appelbloesem-bakstenen, deel van vlechtingen zichtbaar in rechterzijgevel. Twintigruits schuifvensters.

De deuren en vensters van deze boerderij ogen oud, maar zijn in het recente verleden nieuw aangebracht. Ondanks dit feit heeft het pand een hoge beeldkwaliteit, omdat het een goed beeld geeft van het uiterlijk van oude boerderijen in Beek, die tevens in het centrum te vinden waren.

Pater Becanusstraat 41 (MIP)

Langgevelboerderij

1937

Machinale baksteen, betonnen latei boven voordeur. Kruiskozijsen met luiken, voordeur met bovenlicht. Zadeldak, verbeterde Hollandse pan. Siertuin aan voorzijde, fruitboom. Redelijk gaaf voorbeeld traditionele landelijke bouwkunst. Ligging. Dwarsdeel. Ligging in kom.

Pater de Leeuwstraat 13 (MIP)

Woonhuis

Ca. 1930

Machinale baksteen in kettingverband. Voordeur in portiek. Brede, horizontale rijen stolpvensters. Zadeldak, verbeterde Hollandse pan, fors overstek. Achteraanbouw onder plat dak met balcon, comtemporain.

Tuin rondom. Jonge aanplant.

Typisch woonhuis uit jaren '30.

Ligging aan Zuid-Willemsvaart.

Pater de Leeuwstraat 17 (MIP)

De Voorbeemde

Directievilla

Ca. 1920

Machinale baksteen. Dubbele driekantige erker tegen voorgevel, balcon. Voordeur in portiek met betonnen luifel en bovenlicht. Zadeldaken-schilddak. Tuiles-du-Nord. Pirons geven aan waar het oudere gedeelte van het huis ligt. Garage-schop, hout en glas. Serre aan achterzijde. Ruime tuin met gazons, eiken, beuk.

Ligging in gebied van bijzondere waarde. Functie.

Voormalige directiewoning Fa. van Thiel. Ligging aan Zuid-Willemsvaart.

Pater de Leeuwstraat 25 (MIP)

De Wilgen

Villa

Ca. 1935

Machinale baksteen, wit geschilderd. Kozijnen met kleine roedenverdeling, luiken, opgeklampte voordeur met smeedijzeren rooster. Segmentvormig afdak met geprofileerde lijst. Samengesteld dak, schilddaken. Verbeterde Hollandse pan, fors overstek. Contemporaine garage-aanbouw.

Tuin met drie peppels (80 cm. doorsnee). Berken en eiken.

Gaafheid, ligging.

Ligging in korte lintbebouwing met villa's langs de Zuid-Willemsvaart.

Schoolstraat 50-52 (Quickscan)

Dubbel woonhuis

Bouwjaar: 1950

Gebouwd in stijl van de Delftse School

Symmetrisch blok van twee woonhuizen, gemetseld met machinale rode bakstenen in een Vlaams verband. Voorgevel met op de begane grond twee vensters en een voordeur in elke woning. Bovenlichten met gekruiste roeden. Losse segmentbogen boven de vensters en deuren, geen boogvelden. Twee Vlaamse gevels met stolpramen boven elk vensterpaar. Sierankers en tuitstukken.

Linkerzijgevel nummer 52 met (later verlengde) aanbouw van één bouwlaag met lessenaarsdak belegd met moderne grijze holle pannen. Verdieping met twee vensters, getrapte schouders en een tuitstuk.

Rechterzijgevel nummer 50 eveneens met aanbouw van één bouwlaag met lessenaarsdak belegd met moderne grijze holle pannen. Op begane grond venster en smal licht. Twee vensters in aanbouw. Verdieping met twee vensters, getrapte schouders en een tuitstuk.

Beide panden onder zadeldak, belegd met grijze holle pannen. Centrale nokschuursteen. Dakpellen Vlaamse gevels eveneens belegd met grijze holle pannen.

Het pand heeft een klassiek-traditionele bouwstijl met veel kenmerken van de Delftse School.

Opvallend zijn de strekken boven deuren en vensters, schouders, tuitgevels, ankers en roede-verdeling, de bloktandfries en de geprofileerde houten bakgoot met consoles.

Het pand is enkele jaren na de oorlog gebouwd, maar bevat nog geen elementen van de opkomende wederopbouwstijl. De vooroorlogse Delftse Schoolstijl blijkt in Beek en Donk ook na de oorlog nog enige tijd toegepast te zijn.

Venstraat 1 (MIP)

Boerderij

1823

Handvormsteen in combinatie met machinale steen. Tandlijst langs dakrand. Vlechtwerk in kopgevel. Muurankers. Zesruits schuifvensters, voordeur met bovenlicht en levensboom. Luiken. Opkamer en kelder. Zadeldak met wolfseinden, verbeterde Hollandse pan. Drie kleine dakramen aan de voorzijde. Twee schoorstenen op brandscheiding en tussen voormalige stal en schuurgedeelte. Drie houten stalramen vernieuwd. Stal deur met rondboog. Origineel stalen stalraam. Bakhuis.

Beukenhaag aan voorzijde. Rondom hoge bomen.

Willemstraat 1 (MIP)

Café, woonhuis

Ca. 1925

Machinale baksteen, Vlaams verband. Schuifvensters, bovenlichten met kleine roedenverdeling. Stolpvensters op eerste etage. Zadeldak, verbeterde Hollandse pan, geprofileerde gootlijst. Moderne houten luifel tegen gevel kanaalzijde. Erf met beplanting (van voormalig fabrieksgebouw) opzij. Strategisch gelegen café, gaaf bewaard gebleven. Gelegen voor de ophaalbrug, daar waar het doorgaande verkeer van kanaaloever wisselt.

Willemstraat 3 (MIP)

Fabriekspand met woning

Ca. 1905

Machinale baksteen, wit gepleisterd. Tandlijst langs dakrand. Woonhuisgedeelte met vernieuwde vensters, deur met bovenlicht.

Fabrieksgedeelte met twee etages, onder inrijpoorten, boven laaddeur met kleine vensters.

Mansardedak, tuiles-du-Nord. Dakgoot, topgevel boven laaddeur.

Direct aan Zuid-Willemsvaart gelegen, tuin aan achterzijde met peppels.

In buurtje met verschillende fabriekspandjes, bij Beekse brug.

Beeldbepalend gebied Heuvelplein, Beek (Quickscan)

Ligging

Het Heuvelplein vormt het centrale plein van het dorp Beek. Aan dit plein bevinden zich winkels, woningen en voorzieningen. De wanden van het plein worden gedeeltelijk gevormd door enkele van de oudste en fraaiste gebouwen van het dorp. Andere bouwwerken zijn eenvoudiger vormgegeven en van latere datum. Het Heuvelplein is niet alleen in historisch opzicht, maar ook in sociaal opzicht het hart van Beek.

Historie

Op historische kaarten en afbeeldingen is het Heuvelplein te herkennen als een open plek in het dorp Beek. De naam Heuvelplein verwijst naar de aanduiding "Heuvel" of "Plaatse". Van oorsprong was dit een hoger gelegen droge plek waar men 's avonds het vee verzamelde. Van hieruit ontwikkelde zich de landbouw met de nederzettingen. Kenmerkend voor de heuvel is de driehoekige vorm waar verschillende zandwegen bij elkaar komen¹. Later kregen veel van deze open plekken een andere functie waarbij het gemeenschappelijk nut wel belangrijk bleef, zoals marktplaats of vergaderplaats. Veel gebouwen met een gemeenschapsfunctie zoals kerk, school of raadhuis werden op of rond de heuvel gebouwd². Het Heuvelplein in Beek heeft ook de driehoekige vorm en zowel vroeger als nu biedt het plein ruimte aan belangrijke sociale functies.

Het Heuvelplein van Beek heeft in ieder geval de driehoekige vorm van een brink en zowel vroeger als nu biedt het plein ruimte aan belangrijke sociale functies. Uit de kadastrale kaart uit de eerste helft van de 19^e eeuw blijkt dat de toenmalige kerk op het centrale deel van het Heuvelplein was gebouwd. Ook is op deze kaart te zien dat vrijwel de helft van de wanden van het plein al is afgesloten met bebouwing. Doordat de bebouwing rond het Heuvelplein over de loop van eeuwen continu is aangepast en veranderd is een bijzonder divers maar toch herkenbaar geheel ontstaan.

Karakteristiek

De huidige bebouwing rond het Heuvelplein bestaat uit een typische mix van bouwwerken, leeftijden en stijlen. Tot de meest kenmerkende exemplaren behoren:

- het Raadhuis (nr 8)
- het dorpscafé (nr 6)
- het klooster (nr 55a-65a) en aansluitende bebouwing

Kenmerkend voor het Heuvelplein is de driehoekige grondvorm en de relatie lage bebouwing rondom die een min of meer gesloten wand vormt. De huidige bebouwing vormt een mix van stijlen en leeftijden. Maar doordat het gros van de bebouwing past binnen dezelfde basisvorm (een bouwvolume van één tot maximaal twee verdiepingen voorzien van een hellende kap naar het plein toe) ontstaat er toch een soort eenheid. Slechts een enkel gebouw staat met de kaprichting dwars op het plein. Zeker op de hoeken van het plein is dit absoluut niet storend. Daarnaast is het open en onbebouwde karakter van de centrale ruimte essentieel voor het Heuvelplein. Een bijzonder element vormt de grote lindeboom naast het voormalige gemeentehuis. Daar wijkt de rooilijn van de nieuwbouw voor de oude boom.

Bouwwerken pand voor pand

De noordwand

De oudste bebouwing aan de noordzijde van het plein bestaat uit het dorpscafé (nr. 6) en het gemeentehuis (nr. 8). Het zijn allebei rijksmonumenten.

Het café, een breed monumentaal pand (1886), werd gebouwd in een traditionele stijl en heeft één bouwlaag en een forse kap.

De steeds groter wordende invloed van de gemeente eiste in 1866 een nieuw gemeentehuis. Het monumentale dwarspand is gebouwd in een typische plaatselijke plattelandsarchitectuur. Vooral de trappartijen en het bordes bevestigen de status van het gebouw.

Op de plaats van een boerderij (bj. 1870) werd in het recente verleden een winkelpand gebouwd dat opvalt met zijn 4 topgeveltjes (nr. 10-10b). Dit pand verstoort de relatieve rust, die door de geringe hoogte en het eenvoudige uiterlijk van de panden aan deze zijde van het plein was ontstaan.

Het dwarspand daarnaast (nr. 12) is gebouwd in 1870. Het toont aan, dat het economische klimaat in die jaren gezond was. Het traditioneel gebouwde pand is beeldbepalend, heeft één bouwlaag en een forse kap met wolfseinden. De gevel heeft een levendig karakter door de hoge voordeur met bovenlicht en de grote vensters. Boven alle gevelopeningen zijn brede korfbogen gemetseld.

Ook de enkellaagse woningen daarnaast (nr. 14-16) hebben datzelfde eenvoudige traditionele en daardoor beeldbepalende uiterlijk. Opvallend is de rijkelijke versiering, uitgevoerd in baksteen. Ze werden gebouwd in 1872.

Het buurpand, een dubbele winkel (nr. 18-20), wijkt qua volume volledig af van de bebouwing aan de rechterzijde. Dit pand uit 1870 kreeg zijn uiterlijk in 1955. De geest van de wederopbouw wordt hierin weerspiegeld. De oude gevel is met uitzondering van de dieper liggende entree naar twee voordeuren geheel bepleisterd. Op het van oorsprong enkellaagse pand bouwde de eigenaar een extra verdieping en een forse hoge kap. De rechterzijde van het pand oogt op de begane grond nog enigszins authentiek, de linkerzijde is ingrijpender gewijzigd.

De moderne bebouwing daarnaast, die net buiten de begrenzing van het plein staat (nr. 22-24a), werd gebouwd in 1980. De bouwhoogte sluit goed aan bij het buurpand op nummer 18-20, maar samen wijken ze in hoogte en kleurstelling duidelijk af van de overige eenlaagse bebouwing aan de noordzijde van het plein.

De oostwand

In vergelijking met de kadastrale kaart uit 1832 lijkt het of de oostelijke wand van het Heuvelplein sinds die tijd nooit is gewijzigd. Maar na nauwkeurige bestudering blijkt ook hier veel veranderd te zijn.

Heuvelplein 5-11 heeft een gevel die gemetseld is in kruisverband en één bouwlaag heeft. Het heeft een dak met wolfseinde dat is belegd met grijze gesmoorde pannen. In het dak aan de zijde van het plein zijn slechts enkele dakramen gezet.

In de zijgevel van het hoekpand (nr. 5) bevindt zich de toegangsdeur met daarboven een klassieke timpaan. Daarnaast en op de zolderverdieping zijn 4 ramen met luiken. In de voorgevel zijn 4 brede schuifvensters aangebracht. Aan de linkerzijde van het hoekpand staat een losse schuur met moderne deuren die gesloten kunnen worden met getoogde houten deuren. Woning en schuur zijn in de topgevel voorzien van vlechtingen. Het geheel is zeker beeldbepalend.

Nummer 7-9 vormt een tussenwoning. Het metselverband, de muizentand en de vensters tonen aan dat dit pand één geheel vormde met het hoekpand. De uitstraling en kleur van de bakstenen is geheel afwijkend (grijzig).

Het winkelpand op nummer 11 was in het verleden geen onderdeel van de woningen 5-9. De daklijn, de bakstenen fries en de soort bakstenen verraden dat. De oorspronkelijke vensters en deur(en) zijn vervangen door een grote winkeltoegang en een etalageraam. Aan beide zijden van dit pand zijn nog 2 originele vensters bewaard gebleven. Hoewel de kwaliteit minder is, mag deze rij panden (7-11) vanwege de dorpse bouwstijl beeldbepalend genoemd worden.

Tussen huisnummer 11 en 13 ligt een smalle opening die op de kadastrale kaart van 1832 al aanwezig was. Daarnaast staat een rij woningen die qua uiterlijk (bakstenen) gebouwd is circa 1970. Ze hebben één bouwlaag en het dak met grijze pannen heeft enkele grote dakvensters. Deze ontbreken in het rechterdeel. Bij nadere beschouwing blijkt echter dat de zijmuur nog oudere elementen bevat. De kap en de balklagen in deze woningen zijn mogelijk nog van de bebouwing, die daar (mogelijk al in 1832) stond.

Het café met de woning op nummer 19-21 lijken nieuw te zijn gebouwd circa 1970. Ook hier zien we moderne bakstenen in het enkellaags pand. De gevels hebben brede rechthoekige vensters en de kap is belegd met grijze pannen. In de kap aan de voorzijde zijn drie dakkapellen gebouwd.

De rij woningen daarnaast, nummers 23-29, is modern. Ze hebben slechts één bouwlaag en een kap die belegd is met grijze pannen. Het pand heeft een strakke daklijn. De gevels hebben moderne bakstenen. Alle vensters zijn voorzien van imitatieluiken. Op de kap staan over de gehele breedte verspreid dakkapellen van verschillende breedtes.

De westwand

De kadastrale minuut laat zien dat de westelijke wand van het huidige Heuvelplein in 1832 slechts voor een deel bebouwd was.

Een aantal panden aan het Heuvelplein is gebouwd gedurende de tijd dat de oude waterstaatskerk nog op het plein stond.

In het achterste deel van het plein, toen een deel van de weg naar Aarle, stond vroeger (enkellaagse) bebouwing die in de loop der jaren is afgebroken. Daarvoor in de plaats werd in 2005 een complex gebouwd in een historiserende stijl, die de breedte van de straat respecteerde. De bebouwing sluit qua volume aan bij die van het klooster, dat daar al in 1895 werd neergezet. De architect heeft gekozen voor een bouwstijl in de geest van het klooster. De korrel en de "architectonische rijkdom" van dit gebouwencomplex contrasteren met de hier tegenover liggende eenvoudige woningen.

Het klooster uit 1895 is een pareltje aan het plein. De detaillering van het gebouw is typerend voor de eclectische bouwstijl aan het einde van de 19^e eeuw. Het is dan ook een gemeentelijke monument. De beide zijvleugels zijn later toegevoegd.

Naast het oude klooster staat een modern vrijstaand pand (nr. 67) uit de wederopbouwperiode. Het afwijkend qua stijl en ruimte af van de aangesloten bebouwing aan de rest van het plein. Hier heeft de dokter gewoond en dat verklaard dat een dergelijke woning aan het plein mocht worden gebouwd.

Rechts van dit nieuwere pand staat een beeldbepalend pand dat in 1882 werd herbouwd op de oude fundamenten. De eenlaagse woning is gebouwd als luxe pand in een geheel plaatselijke en traditionele stijl met de voordeur in het midden. Links en rechts daarvan staan 2 hoge schuiframen. Ook dit is een gemeentelijk monument.

Het laatste pand aan het plein is een hoekpand met één bouwlaag en een steile kap. Door de ligging en de uitstraling mag dit pand als beeldbepalend aangemerkt worden. De bakstenen zijn handgevormd. Het pand is in de 20e eeuw grondig gerenoveerd. De deur aan het plein en de twee vensters met luiken hebben een kleine ruitindeling, die niet origineel is. De kleurstelling wit, groen en okergeel doet klassiek aan en past in het beeld van het plein. De zijgevel van het pand is ook opgebouwd met handvorm baksteen en valt op door de vele muurankers. Ook hier hebben de vensters luiken. De topgevel met vlechtwerk heeft schouderdertjes.

Sfeer en uitstraling

Het Heuvelplein neemt een belangrijke plaats in in het dorpsleven van Beek. Hier bevinden zich de belangrijkste winkels en het dorpscafé. Hiermee komt het Heuvelplein in de veelvoorkomende spagaat van veel Brabantse dorpspleinen: Een sociaal en historisch centrum dat naast een toeristisch-recreatieve functie ook ruimte moet bieden aan een aanzienlijke parkeerbehoefte en diverse incidentele activiteiten zoals kerststal, kermis, weekmarkt et cetera. De inrichting van het plein is eenvoudig en functioneel, met materialen die passen bij de historische context. Aan de noordzijde van het Heuvelplein bevindt zich een markante etagelinde. Deze monumentale linde is in twee etages gesnoeid en is de enige oude boom op het Heuvelplein. De randen van het Heuvelplein zijn ingeplant met bomen (lindes), zowel langs de weg als de buitenste rand van het centrale plein. Hierdoor vormt het Heuvelplein een belangrijk groen centrum in Beek. Middels hagen is een zonering aangebracht op het plein zodat het functionele deel met parkeerplaatsen wordt afgeschermd van het recreatieve deel met bankjes groot schaakbord.

Conclusie

Het Heuvelplein vormt een herkenbaar historisch en sociaal hart van het dorp Beek. Hoewel de bebouwing in de loop van de tijd veelvuldig is aangepast is het belangrijk te vermelden dat de meeste bebouwing rust op veel oudere fundamenteen. Dit betekent dat de cultuurhistorische waarde van het Heuvelplein veel verder gaat dan alleen het zichtbare bebouwde component. Ook archeologisch is deze plek van groot belang. Bij zowel bovengrondse als ondergrondse werkzaamheden dient voldoende aandacht te zijn voor de cultuurhistorische waarde van het Heuvelplein.

Voor de sfeer en de uitstraling van het Heuvelplein is het belangrijk dat verrommeling en verdere ruimtelijke fragmentering actief wordt tegengegaan. Het aanbieden van alternatieve parkeergelegenheid buiten het historische Heuvelplein kan hierbij een enorme kwaliteitsimpuls betekenen. Veranderingen aan bouwvolumes en gevels dient zorgvuldig en met eerbied voor de historische context te worden uitgevoerd.

¹ Bron: Het Nederlandse Landschap, een historisch-geografische benadering

² Bron: Leestekens van het landschap, 188 landschapselementen in kort bestek

MUZIEKTUIN BEEK EN DONK, beschrijving beeldbepalend gebied (Quickscan)

Ligging

De Muziektuin van Beek en Donk is gelegen in het van oorsprong moerassige gebied tussen de twee kernen. De huidige Koppelstraat (voorheen de Donkdijk) vormt de verbinding tussen Beek en Donk. Ten oosten van de Koppelstraat, tegenover het huidige gemeentehuis ligt de Muziektuin. De muziektuin maakt onderdeel uit van de doorgaande groenzonde tussen Beek en Donk. Deze groenzone vormt niet alleen een buffer tussen de oorspronkelijke dorpen, door de clustering van verscheidene maatschappelijke functies en activiteiten (gemeentehuis, cultuur- en sportaccommodaties) is deze groenzone tevens de verbinding tussen Beek en Donk. De Muziektuin is een bijzonder historisch gebied in deze groenzone.

Historie

Het Harmonieorkest Oefening en Uitspanning (O&U) is in 1891 opgericht. De leden komen zowel uit Beek als uit Donk en in het begin van de 20e eeuw groeide zowel de kwaliteit als de kwantiteit van het harmonieorkest. In 1922 promoveerde de harmonie in een keer van de derde naar de eerste klasse. Het dorp onthaalde het orkest feestelijk en was zeer trots op de muzikale inwoners. Als blijk van waardering helpt het gemeentebestuur met de realisatie van de muziektuin met kiosk zodat de harmonie daar uitvoeringen kan geven. Het stuk grond aan de Donkdijk dat de gemeente beschikbaar stelt is erg drassing. Om grond te winnen voor de ophoging van het terrein wordt zowel om de kiosk als om de tuin zelf een gracht gegraven. In 1927 is het park gereed, inclusief paden en beplanting. Maar met muziekkiosk zonder overkapping. Middels een loterij wordt geld ingezameld voor de overkapping van de kiosk en tevens een paviljoen in de tuin te bouwen. Op 14 juli 1928 vindt de feestelijke opening van de muziektuin plaats.

Karakteristiek

Om aan te geven waarom de muziektuin bijzonder is worden hierna de karakteristieke elementen van de tuin toegelicht. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in vijf categorieën:

- Ruimtelijke analyse
- Bouwwerken
- Overige (gebouwde) elementen
- Routes
- Sfeer en karakter

Bij de ruimtelijke analyse van de muziektuin is vooral de verhouding tussen open en besloten ruimtes van belang. Opvallend zijn de relatief besloten randen aan de kant van de Parklaan en het zwembad. Daar staat tegenover dat de rand aan de Koppelstraat relatief open is. Hier staan wel diverse bomen, maar het zicht onder de kronen door is vrij en open. De driekwart besloten rand contrasteert fraai met het open karakter van het centrale deel van de Muziektuin. Centraal in de open ruimte staat de kiosk, omgeven door de vijver.

De entree aan de Koppellaan biedt rechtstreeks zicht op de kiosk en de bijbehorende brug. De hoofdentree aan de Koppelstraat is geflankeerd door twee bakstenen hekpijlers waaraan twee sierlijk gebogen muren zijn gemetseld. Iedere bakstenen pijler is versierd met een betonnen bol. De stijl van de Amsterdamse School is hier merkbaar. De poort zelf bestaat uit twee eenvoudig maar fraai vormgegeven ijzeren hekken. Door het landschappelijke en losse patroon van de bomen krijgt de entreepartij een open en toegankelijke uitstraling.

Het park is voorzien van een relatief strak vormgegeven rondwandeling uitgevoerd in gravel halfverharding en voorzien van toegangspaden in betontegels. De wandelroute voert rond de vijver en wordt omsloten door een tweede wandelroute langs de buitenrand van de Muziektuin over de Parklaan en het voetpad van de Koppelstraat.

Vanaf de Koppelstraat zijn naast de hoofdentree twee zijentrees naar het wandelpad door de Muziektuin. De derde entree tussen de hoofdentree en het zwembad lijkt een latere toevoeging.

Centraal in de muziektuin ligt de kiosk op een eiland in de vijver. Naast de kiosk bevinden zich nog drie andere bouwwerken in de Muziektuin, het paviljoen, een elektriciteitshuisje en de voormalige brandweerkazerne.

Muziekkiosk

Vijf betonnen traptreden vormen de toegang tot de kiosk. Die heeft een achthoekige overkapping, die wordt gedragen door ijzeren staanders en kolommen. Om de orkestleden nog prominenter in beeld te brengen, is het podium van de kiosk een kleine meter verhoogd. Het is van beton en is duidelijk niet authentiek. De kiosk heeft een platte achthoekige kap en lijkt vervaardigd te zijn van kunststof. De overheersende kleuren van dit bouwwerk zijn wit en groen, geheel in overeenstemming met de kleuren van het paviljoen, dat samen met de kiosk de meest in het oog springende bouwwerken in het park zijn. Zoals eerder vermeld, is de kiosk in 1928 gebouwd maar de moderne vormgeving heeft hij pas in het recente verleden gekregen.

Paviljoen

Het vrijstaand paviljoen uit 1928 heeft een rechthoekige plattegrond en slechts één bouwlaag. Het centrale deel van het gebouwtje heeft een zadeldak, de zijvleugels zijn gebouwd onder platdak. Direct in 1928 werd tegen de voorzijde een veranda gebouwd waar de elite van het dorp en het bestuur van het harmonieorkest de uitvoeringen vanaf de eerste rang konden meemaken. In latere jaren is tegen de achtergevel van het paviljoen een eenvoudige serre met lessenaarsdak gebouwd en twee losse schuurtjes die cultuurhistorisch niet van belang zijn.

Het paviljoen is lange tijd bewoond door de beheerder van de muziektuin.

De gevels van het paviljoen zijn opgetrokken uit wit geschilderde machinale bakstenen. De plint is zwart geschilderd. De voorgevel heeft een asymmetrische indeling: een voordeur met gedeeld bovenlicht en drie vensters met roedeverdeling. Tussen de twee vensters is een marmeren gevelsteen ingemetseld, met het opschrift "Harmonie O. en U. 14 Juli 1928." Het bouwdeel aan de rechterzijde heeft aan de voorzijde een blinde muur.

In de linkerzijgevel is één groot vierkant venster met roedeverdeling geplaatst en in de rechterzijgevel een groot raam met een kleiner openslaand venster. De verhoogde veranda met een betonnen plint en een bakstenen rollaag kan via een bakstenen trapje bereikt worden.

Het dak van de veranda wordt door een eenvoudige houten constructie van dakspanten gedragen. De overkapping heeft drie schilden waarin twee lichtkoepels zijn opgenomen. Om de veranda heen is een groen geschilderde borstwering aangebracht. Het centrale gedeelte van het paviljoen heeft een zadeldak, dat belegd is met moderne grijze holle pannen. Het gebouwtje heeft op zich weinig stijlkenmerken en heeft een eenvoudig karakter. Gezien vanaf de waterkant ziet het paviljoen er echter aantrekkelijk uit.

Elektriciteitshuisje

Aan de noordzijde van de tuin staat een elektriciteitshuisje uit de wederopbouwperiode. Het betreft hier een voor die tijd standaard gebouwtje van de PNEM dat in de hele regio gebouwd werd. Toch heeft het waarde juist omdat het een icoon van de naoorlogse periode is.

Voormalige brandweerkazerne

Aan de zuidzijde van de muziektuin staat een gebouwtje met dubbel zadeldak. Het achterste deel ervan werd in latere jaren toegevoegd ten behoeve van de plaatselijke Heemkundekring "De Lange Vonder". Het oorspronkelijke gebouw aan de kant van de vijver met één zadeldak, werd in het verleden jarenlang door de plaatselijke brandweer als kazerne gebruikt.

Tot de overige kenmerkende elementen van de muziektuin behoren de diverse sculpturen en beelden in de tuin, waaronder de sculpturale bank ter herinnering aan het behaalde wereldkampioenschap in 1978, het beeld Den Teugelders, het standbeeld van dirigent Harrie Swinkels, de "Grazieuse" op het eiland in de vijver, de August Hamelynck bank en de Marinus van Thielbank tegenover het paviljoen.

Sfeer en karakter

Opvallend is het open karakter naar de Koppelstraat toe en de subtiele zichtlijn vanaf de Koppelstraat naar de muziekkiosk. Wat verder kenmerkend is, is de sobere en eenvoudige open sfeer, zonder zware assen of hiërarchische lijnen. De parkinrichting is een mooi voorbeeld van de sobere wederopbouwstijl met subtiele invloeden uit de late landschapsstijl. Deze invloeden zijn het duidelijkst in de vormgeving van het eiland en de vijver en de schijnbaar toevallige plaatsing van de bomen. De muziektuin is een cultuurhistorisch waardevol gebied, niet alleen vanwege de verbondenheid met de geschiedenis van Beek en Donk en de harmonie, maar vooral vanwege de fraaie sobere vormgeving en de unieke functionele invulling van een historisch stuk groenstructuur dat beide dorpen met elkaar verbindt in plaats van scheidt.

Bijlage 2   Beeldbepalende panden kom Lieshout

In deze lijst staan de beschrijvingen van alle beeldbepalende panden in het bestemmingsplan voor de kom van Beek en Donk. De beschrijvingen zijn gebaseerd op het MIP-rapport van de provincie Noord Brabant, het quick-scan-onderzoek van Monumentenhuis Brabant.

Dorpstraat 2 (MIP) Villa, ook gemeentelijk monument

Burgemeesterswoning, villa uit ca 1933.

Elementen uit Amsterdamse school. Machinale baksteen. Uitstekende houten gootlijst. Ondermeer vierruits vensters. Paneel deur. Hoog oprijzend zadeldak. Romaanse pannen in diverse kleuren geglazuurd. Dakkapel onder sterk hellend lessenaarsdak. Grote serre uitbouw met platdak. Markante schoorsteen.

Gaafheid.

Dorpsstraat 14 (MIP)

Onderwijzerswoonhuis; bedrijf

1895 ca. 1975

Handgevormde baksteen. Gepleisterde gootlijst. Gietijzeren muurankers, hardsteen dorpels. Zesruits vensters met klepraam. Onder segmentboog metselwerk. Paneel deur met gedeeld bovenlicht. Zadeldak met oud Hollandse dakpannen. Makelaar van hout, gedecoreerd.

Eerste steen (hardsteen): Burgemeester J. v.d. Heuvel en wethouders 1895. Huis: het "meestershuis" genoemd.

Cultuurhistorische waarde.

Dorpsstraat 18 en 20 (MIP)

Landbouwwerktuigenfabriek Winkels, woningen

Ca. 1900 ca. 1950

Witgeschilderd baksteen, speklagen, gietijzeren muurankers. Bewerkte boogvormige kozijnen en deels b.g.g. etalagevensters. Schuifvensters met roedeverdeling onder segmentboog. Vernieuwde paneel deur. Zadeldak, kruispannen. Aan achterzijde aangebouwd eenlaags deels met garageschuifdeuren, eveneens witgeschilderde baksteen. Linkerzijgevel: hijsinstallatie onder overkapping.

Jonge linden.

Karakteristiek dorpsfabrieksgebouw, cultuurhistorische waarde.

Dorpsstraat 56 (MIP)

Ca. 1900 ca. 1955

Handgevormde baksteen. Gepleisterde plint met een cirkeldecoratie in reliëf. Gietijzeren muurankers en rechte steekankers. Dubbele muizetand. Vierruits schuifvensters met luiken. Paneel deur uit de jaren dertig met sieromlijsting ca. 1955. Zadeldak, verbeterde Hollandse dakpannen. Lage schuur van betonblokken. Gevelsteen: F. Merkelbach-Rooyakkers 1873.

Straatbeeldtyperend.

Dorpsstraat 74 (MIP)

Bejaardenwoning Woonhuis

1893 1969

Handgevormde baksteen. Gepleisterde plint. Hardsteen dorpels. Muizetand tandlijst. Zesruits schuifvensters met luiken. Kussenpaneeldeur met smeedijzer rooster en dito decoratie in bovenlicht. Afgewolfd zadeldak. Opnieuw verbeterde Hollandse dakpannen. Origineel tuinhek.

Linde, beukenhaag.

Detailering, cultuurhistorische waarde.

Dorpsstraat 76 (MIP)

Langgevelboerderij Woonhuis

Ca. 1800 Eerste helft 18^e eeuw. Ca. 1980

Handgevormde baksteen. Gepleisterde plint. Hardsteen vensterdorpels. Vlechtingen in zijgevel. Rechte steekankers. Zesruits schuifvensters met klepraam en met luiken. Semi-klampdeur met gedeeld bovenlicht. Twee stel rechte mendeuren. Twee kleine ruitjes in zijgevel. Afgewolfd zadeldak met riet en voet van oud Hollandse dakpannen.

Linde, beukenhaag.

Straatbeeldtyperend. Rijksmonument.

Dorpsstraat 90 (MIP)

Villa

Ca. 1930

Amsterdamse School

Machinale baksteen, vlechtingen. Overstekende houten gootlijst op klossen. Rollaag onder vensterdorpels. Erkerraam met afgeschuinde zijden. Brede twee- en drie lichtsvansters. Paneeldeur onder luifel. Samengesteld dak. Verbeterde Hollandse dakpannen.

Linde, klimop, beukenhaag.

Markante schoorsteen aan rechterzijde. Schuin aflopend metselwerk aan linkerzijde.

Gaafheid.

Dorpsstraat 92 (MIP)

Langgevelboerderij

Tweede helft 19^e eeuw

Handgevormde baksteen. Gedecoreerde gepleisterde plint. Rechte steekankers. Tandlijst, muizetand. Zesruits schuifvensters met luiken. Drie kleine vierkante ruitjes in zijgevel. Omlijsting ijzeren stalraampjes uit de jaren vijftig. Semi-klampdeur met gedeeld bovenlicht, rechte mendeuren. Afgewolfd zadeldak, muldenpannen.

Klimop.

Gaafheid, cultuurhistorische waarde, ligging.

Dorpsstraat 94 (Quickscan)

Voormalige boterfabriek 'Landbouwers welvaren', gebouwd in 1897, later verbouwd met elementen van de Delftse School. Gevels opgetrokken uit handvormsteen, wit geschilderd. Hoge zestienruits vensters. Het geheel is sterk verbouwd en tot woonhuis herbestemd. Oorspronkelijke pannen vervangen door kruispannen. Naast de deur een geglazuurd reliëf.

Dorpsstraat 98-100 (MIP)

Dorpshuis twee onder een kap.

1920 ca. 1980

Machinale baksteen en strengperssteen. Rollaag onder vensterdorpels. Indeling gewijzigd, plaats behouden, vensters onder segmentboog, evenals de paneeldeuren. Zadeldak, verbeterde Hollandse dakpannen.

Documentatie.

Dorpsstraat 106 (MIP)

Woning; werkplaats Wapenhandel "Merkelbach"

Ca. 1880 ca. 1935

Machinale en handvorm baksteen. Zijgevels grijs gepleisterd met rechte steekankers. Rollaag bij onderdorpel. Rechtse travee halve zesruits schuifvensters. Rest jaren dertig met glas-in-lood bovenlicht. Twee vlakgedekte dakkapellen. Zadeldak, Rijnlandse pannen, type tuile du Nord. Parallele aanbouw, lager, onder zadeldak met muldenpannen. Handvorm baksteen: circa 1880.

Documentatie.

Dorpsstraat 21 (MIP)

Antoinette

Villa

1922

Elementen Amsterdamse School

Machinale baksteen, gepleisterde speklagen. Rechthoekig erkerraam, vlakgedekt. Kruisvensters met halve luiken, kleine roedeverdeling in bovenlichten. Paneel deur met decoratie en bovenlicht met ruitvormige roedeverdeling. Geknikt tentdak. Verbeterde Hollandse dakpannen. Nieuw hekwerk van ijzer. Mariabeeldje bij ingang. Vier granietbeton paaltjes bij ingang.

Bewerkte brievenbus

Ligusterhaag, gelobde klimop, coniferen, haag.

Anno 1922 jaartal in goud. Markante villa met hoekschoren en geaccentueerde centrale entree, met deur, loggia met gedecoreerd houten hek en uit het dakvlak oprijzende dakkapel met schilddak.

Architectonische waarde.

Dorpsstraat 35 (MIP)

Woonhuis Winkel

Ca. 1905 ca. 1980

Elementen Cottage stijl.

Handvorm baksteen. Gepleisterde decoreerde plint met inspringend veld.

Hardsteen en dorpels. Middenrisaliet gepleisterd met schijnvoegen. Vensters met kleine roede-verdeling in bovenlicht. Onder rond of segmentboog. Origineel tussenpaneeldeur met ijzeren rooster en bovenlicht in roeden verdeeld. "Half" raam in zijgevel. Zadeldak met topgevel. Muldenpannen. Crête van terracotta op steekkap. Twee dakkapellen onder lessenaardak.

Markant woonhuis met gedetailleerde vormgeving in verschillende materialen. Geaccentueerde middenpartij met vensters en deur gekoppeld onder segmentboog.

Detailering, relatieve gaafheid.

Dorpsstraat 49 en 51 (MIP)

Woonhuis; Horeca

Ca. 1925 ca. 1970

Machinale baksteen, gedecoreerde beton lateien. Vlechtingen in reliëf metselwerk. Gootlijst op klosjes. Diverse vensters met bovenlicht in ladderverdeling. Half inpandig erkerraam met schuine zijden. Vernieuwde paneeldeuren. Zadeldak met dwarskap, tuile du Nord. Aanbouw links houten luifel, beglaasd, bewerkte open veranda. Nr. 49 heeft een achteraanbouw onder plat dak welke gebruikt werd als boogschietbaan.

Karakteristiek, cultuurhistorische waarde.

Dorpsstraat 59 en 61 (MIP)

Hoefsmid Woonhuizen

2^e helft 19^e eeuw

Handvorm baksteen, muizetand, gepleisterde plint, rechte steekankers, tandsteen dorpels. Zesruits schuifvensters met luiken, vierruits vensters. Oude semi-klampdeuren met gedeeld bovenlicht. Zadeldak, oud Hollandse dakpannen. Parallele aanbouw onder zadeldak met samengesteld laadluik. Diverse geëmailleerde reclameborden.

Cultuurhistorische waarde, gaafheid.

Dorpsstraat 63 (MIP)

Villa

Ca. 1935 ca. 1960

Traditionalisme

Machinale handvorm baksteen. Geometrisch glas-in-lood bij rechtergevel – trappartij. In drie verdeeld kozijn met glas-in-lood. Deur in portiek met twee spitsbogen als toegang. Hoog zadeldak, geglazuurde romaanse pannen. Latere aanbouw serre-garage. Hekwerk ca. 1960.

Conifeerachtigen, blauwspaar, rhododendron.

Documentatie.

Dorpsstraat 75 (MIP)

Woonhuis; werkplaats stoomstoelenfabriek Stoelenfabriek en houtdraaierij

Ca. 1864 ca. 1900

Handvorm baksteen, rechte steekankers, tandlijst. Zesruits schuifvensters, oude klampdeur met half rond bovenlicht. Zadeldak, oud Hollandse dakpannen. Tweede; tweelaags. Houten siergootlijst, oud Hollandse dakpannen. Zesruits schuifvensters en mezzanino. Vrijstaand bijgebouw, deels uit hout opgetrokken onder zadeldak met kruispannen en vlak gedeelte aanbouw van baksteen met getoogde negenruits vensters.

Fabriek Merkelbach, houtdraaierij/meubels. Uiterst rechts: houten deel sheddaken, Rijnlandse pannen, type tuile du Nord. Zesruits getoogde ijzeren vensters, muizetand tandlijst.

Industrieel archeologische waarde.

Havenweg 10 (MIP)

Woonhuis

Ca. 1800 16^e, 17^e eeuw 1979

Handvorm baksteen, rechte steekankers. Zesruits schuifvensters. Negenruits dakkapel met zadeldak. Semi-klapdeur met gedeeld bovenlicht. Afgewolfd zadeldak, oud Hollandse dakpannen. Achterhuis evenwijdig aan het woonhuis en gedekt door een pannen wolfdak dat aan de smalle zijden wordt afgesloten door afgeknotte puntgevels met vlechtingen. Tegen één der eindgevels uitgebouwd rookkanaal. Weg met beplanting leidt er naar toe.

Twee oude leilinden voor het huis, beukenhaag.

Klezoortje in de hoekafwerking: het is het oudste huis van Lieshout.

Cultuurhistorische waarde.

Heuvel (MIP)

Heilig Hartbeeld

Ca. 1920-1925

Klein gekroond Heilig Hartbeeld bij linde- en eikeboom: op bol staande Christusfiguur, gekroond en wijzend op hart, op met groen begroeide verhoging.

Cultuurhistorische waarde, gaafheid.

Heuvel 14 t/m 19 (MIP)

Arbeidershuizen; diverse woonhuizen en winkels

Ca. 1900 1988

Handvorm baksteen, hardsteen dorpels, gietijzeren muurankers, muizetand. Zesruits schuifvensters. Semi-klampdeuren met gedeeld bovenlicht. In zijgevel vierruits raampjes onder segmentboog. Vierlichts dakkapellen onder zadeldak. Afgewolfd zadeldak met oud Hollandse dakpannen. Grote schuur onder mansardedak (ca. 1900-1925), baksteen, muldenpannen. Kleine schuur, zadeldak met oud Hollandse dakpannen, handvorm baksteen.

Jonge linden.

Cultuurhistorische waarde.

Heuvel 1 (MIP)

Gemeentehuis

Roffelsen, c. en Manning 1951 1985

Delftse School

Baksteen. Ter hoogte van het dak van siermetselwerk voorzien. Vier- en zesruits vensters. Paneeldeur (vleugeldeuren) in portiek. Schilddak met verbeterde Hollandse dakpannen. Bolvormige hoekpironnen met punt. Ter rechterzijde nieuwe aanbouw. Boven hoofdentree gemeentewapen in zandsteen reliëf. Ter weerszijden van de deur smeedijzeren lantaarns.

Jonge snoeilinden.

Rechthoekig hoofdgebouw, als klassiek gemeentehuis opgezet met centraal bordes met trap en ijzeren leuning. Trapgevel met klok en sierbol. Naast voordeur gevelsteen met jaartal, rechts op de hoek is naam architect aangebracht.

Cultuurhistorische waarde.

Heuvel 3 (MIP)

Winkel; Woonhuis

Ca. 1930

Traditionalisme

Machinale baksteen met vlechtingen. Onder meer met schuine zijden een erkerraam met balkon. Drielichtvensters, vitrineraam met glas-in-lood bovenlicht. Staand oeil de boeuf venster. Vernieuwde paneeldeur in portiek. Openslaande deuren naar balkon. Samengesteld dak, Romaanse pannen. Zijgevel: bij deur geglazuurd terracotta Mariabeeldje (de Madonna van de St. Jan).

Gaafheid.

Heuvel 5 (MIP)

Herberg Hotel

Ca. 1870 Ca. 1950

Eclecticisme

Gepleisterd, rechte steekankers. Schuifvensters met ronde schouders en stuc-kuiven. Glas-in-lood bovenlichten. Vernieuwde paneeldeuren met stucomlijsting en kuiven. Zadeldak met verbeterde Hollandse dakpannen. Het pand huisvest tevens de plaatselijke harmonie St. Cecilia en het Gildehuis St. Servatius. Bij verbouwing is de dakvorm veranderd en zijn de drie dakkapellen aangebracht.

Sociaal en cultuurhistorische waarde.

Heuvel 13 (MIP)

Dorpshuis Woonhuis

Ca. 1900

Handvorm baksteen, gedecoreerde gepleisterde plint, met verdiepte velden, muizetand en tandlijst, gietijzeren muurankers. Vierruits schuifvensters met bovenlicht onder segmentboog met sierlijst. Paneeldeur uit de jaren dertig met gesneden kozijn onder segmentboog. Vierruits dakkapel onder zadeldak. Mansardedak, kruispannen, conische makelaartjes.

Walnotenboom.

Gaafheid, cultuurhistorische waarde.

Burgemeester van de Heuvel 4 (MIP)

Villa

Ca. 1930

Imitatie handvorm baksteen met vlechtingen. Rood tot rollaag onder onderdorpel, daarboven geel. Boograam. Erkerraam met schuine zijden, brede twee en drie lichtsvensers. Halfronde paneeldeur onder houten luifel. Hoog schilddak, Romaanse pannen, samengesteld dak. Brievenbus van steenwerk met eekhoorn.

Coniferen.

Uitbouw met balkon waarin rechthoekige uitsparingen ter linkerzijde.

Architectonische waarde, gaafheid.

Burgemeester van de Heuvel 12 (MIP)

Langgevelboerderij Woonhuis

Ca. 1900 ca. 1930

Baksteen, deels gepleisterd. Geornamenteerde plint met cirkels in reliëf en verdiepte velden. Zesruits schuifvensters met luiken. Getoogde zesruits stalramen. Paneeldeur met glas-in-lood bovenlicht. Rechte en getoogde mendeuren. Mansardedak. Kruispan, gootlijst op klosjes. Nieuwe dakkapellen onder lessenaardak. Staldeel met beton sneldekpannen. Emaille plaatje: bewoner was agent van de brandverzekering.

Gaafheid, detaillering.

Burgemeester van de Heuvel 16 (MIP)

Kantoor

1916

Machinale baksteen met rollagen en kruisvormige uitsparingen in het metselwerk.

Hardsteen dorpels, gootlijst op klossen. Schuifvensters met kleine roedeverdeling, deels met glas-in-lood. Ovaal zeslichts venster op zoldertje. Paneeldeur in portiek. Schilddak met verbeterde Hollandse dakpannen.

Grote tuin. Rode beuk, berken, gazon, grote rhododendron.

Eerste steen in portiek: A.D. 1916 J.J.M. Giessen par. Kantoor van de brouwerij Bavaria.

Cultuurhistorische waarde.

Burgemeester van de Heuvel 18 (MIP)

Fabrikantenvilla

1938

Traditionalisme

Machinale baksteen met rollagen bij onderdorpel en onder het brede overstek. Twee erkerramen met glas-in-lood bovenlicht. Deels laddervensters. Originele paneeldeur in rondboogportiek. Schilddak, tuile du Nord. Vlakgedekte dakkapellen met laddervensters. Baksteen muur met ezelsrug.

Grote beuk, gazon, treurwilg omtrek van circa drie meter.

Jaartal in windvaan. Is gesitueerd op een hoek.

Cultuurhistorische waarde, gaafheid.

Burgemeester van de Heuvel 1 (MIP)

Poort van Binderen

Poort

XVII

Handvorm baksteen, hardsteen. Zijpoorten met semi-klampdeuren. Smeedijzeren hekwerk, hoofdpoot.

Poort van huize Ribbius, nu toegang verlenend aan de nieuwe R.K. kerk. 17^e Eeuws bouwwerk met natuurstenen doorgangsboog, geflankeerd door lagere ellipsvormig getoogde doorgangen. De poort zou afkomstig zijn uit abdij van Binderen bij Helmond. Jaartal 1474 op poort geeft niet werkelijke ouderdom aan.

Cultuurhistorische waarde. Rijksmonument.

Burgemeester van de Heuvel 1 (MIP)

St. Servatiuskerk

Reus, J.D. de, 1962

Baksteenmuren in fantasiepatroon. Lesgevel, deels met glas-in-lood.

Paneeldeur. Plat.

Diverse heesters.

Rechthoekige zaalkerk met driekwart ronde uitbouw en ervoor geplaatst zuilengalerij, door water omgracht. Toegangspoort is de Poort van Binderen.

Cultuurhistorische waarde.

Kerkhofpad (MIP)

Kerkhof

Ca. 1935 ca. 1985

De achterste (de oudere) helft van de zerken is voornamelijk van hardsteen, de nieuwere voornamelijk van zwart graniet. Calvariecirkel met Christus, Johannes en Maria. Daarvoor graven van pastoor J.J.M. Giessen 1868-1944 en Schoenmakers 1896-1973. Christus van gietijzer daarachter baksteen wand met columbaria. Op kinderkerkhof twee gietijzeren kruisjes. Oudste gedateerde graf is van 1938.

Entree: gewalst ijzeren hek met kruis waarin: R.I.P.. Ommegang rond kerkhof met klinkers.

Ligusterhaag, zomereiken.

Rechthoekig kerkhof. Notabelen: grote grafzerken.

Cultuurhistorische waarde.

De Klumper 24 (MIP)

Ambachtswoning met bedrijfsruimte

Tweede helft 19^e eeuw ca. 1975

Handvorm baksteen, muizetand, tandlijst, zadeldak met rechte steekankers, hardsteen dorpels. Schuifvensters, onder meer vierruits. Vierruits schuifvenster in de aanbouw. Semi-klampdeur.

Zadeldak met oud Hollandse dakpannen.

Jonge leilinden.

L-vormig geheel, eerste aanbouw uit dezelfde tijd. Nummer 4 (muldenpannen) circa 1950.

Sociaal-historische waarde.

Molendreef 6 (MIP)

Vogelenzang

Molen

1819 1976 gerestaureerd

Molen: baksteen, onder staartstuk hardsteen eerste steen o.m. 1819. Getoogde roedenvenster, wit ompleisterd. Inrijpoort met diabolabeschildering. Molen: houten kap met dakleer. Artefacten: in tuin en hoek, twee kapitelen als tafeltje in gebruik.

Ligusterhaag, elf knotlinden voeren naar de molen. Grote treurwilg bij het huis en grote linde bij de schuren.

Een andere naam is: "Bettmolen". In de molenromp bevindt zich boven de inrijpoort een stichtingssteen met de inscriptie: "J.F. Ribbius, Burgemeester Lieshout anno 9-11-1819".

Cultuurhistorische waarde, silhouetwerking. Rijksmonument.

Molenstraat 5 (QUICKSCAN)

Villa uit de wederopbouwperiode, jaren 1950. Muren opgetrokken uit baksteen in drieklezoorverband. Schilddak met geglazuurde Romaanse pannen. Gave hoofdvorm en detaillering.

Molenstraat 10 en 12 (QUICKSCAN)

Dubbel woonhuis onder zadeldak, circa 1935. Natuurstenen sluit- en aanzetstenen boven vensters. Vensters met oorspronkelijke roedeverdeling. Aanbouw aan beide woningen uit bouwtijd. Gave hoofdvorm. Detaillering gewijzigd.

Molenstraat 16 en 18 (QUICKSCAN)

Dubbel woonhuis onder mansardedak, circa 1930. Tandlijst. Sierankers. Kozijnen rechter woning zijn vervangen. Linker woning T-vensters. Het dak is voorzien van betonpannen.

Molenstraat 22 (MIP)

Villa

Ca. 1920

Machinale baksteen. Rollaag onder onderdorpels. Gietijzeren muurankers. Kruisvensters, bovenlichten kleine roedeverdeling. Vernieuwde deur met driedelig bovenlicht. Zadeldak met topgevel, tuile du Nord.

Grote linde en twee coniferen, ligusterhaag.

Documentatie.

Molenstraat 28 (MIP)

Villa

1930

Elementen Amsterdamse School

Grauw gepleisterd, plint, baksteen. Erkerraam, brede drielichts vensters met plantenbak. Zoldervenster met roede in ruitvorm. Vernieuwde deur in ondiep portiek. Mansardedak met ruitvormige en afgehoekte leien, zinken pironnen. Aangebouwde haakse uitbouw.

Ook de schoorsteen is bekleed met leien. Jaartal in windvaan op nieuwe schoorsteen. De bepleistering is waarschijnlijk van latere datum.

Cultuurhistorische waarde.

Molenstraat 40(MIP)

De Leest

Bergkoren molen

1900 1862 1976 restauratie

Baksteen, deels grauw gepleisterd. Vierruits met half rond bovenlicht en gepleisterde omlijsting. Getoogde paneeldeur met gepleisterde omlijsting. Houten kap met dakleer. Nationaal monument: "De Mulder" bronzen standbeeld op natuurstenen, ruwe sokkel- gesigineerd: "Vergouwen 89" (Charles Vergouwen uit Hilvarenbeek). In de molenberg zijn twee molenstenen opgenomen. Op de kap staat: anno 1990 – De Leest. Plaquette bij ingang. Markante ligging, schoonheid, functie. Rijksmonument.

Molenstraat 42 en 44 (MIP)

Molenaarshuis Woonhuis

Ca. 1900

Handvorm baksteen, gietijzeren muurankers, gepleisterde plint, muizetand en tandlijst, hardsteen dorpels. Zesruits vensters met anker onder segmentboog. Paneeldeur met gedeeld bovenlicht onder segmentboog. Twee nieuwe vlakgedekte dakkapellen. Mansardedak, kruispannen. Aangebouwde uitbouw onder zadeldak (kruispannen) en extra uitbouw met lessenaarsdak, haaks op het hoofdhuis staand (keuken, schuur).

Twee walnotenbomen, coniferen, haag.

Cultuurhistorische waarde.

Molenstraat 50 (MIP)

Dorpshuis Woonhuis

Ca. 1920

Elementen Cottage Stijl

Baksteen. Rollagen bij onderdorpel en gootlijst. Openslaande vensters met roede verdeling, bovenlichten geelkathedraalglas, met halve luiken. Paneeldeur met bovenlicht in roede verdeling. Mansardedak, tuile du Nord (knikpannen).

Onder meer berk.

Straatbeeld typerend en gaaf.

Molenstraat 11 en 13 (MIP)

Twee onder een kap villa.

Ca. 1925-1930

Elementen Cottage Stijl.

Machinale baksteen. Twee rollagen bij onderdorpel en langs gootlijst. Erkerraam met balkon en schuine zijden. Originele roede verdeling in bovenlichten. Originele paneeldeuren in portiek met glas-in-lood omlijsting. Samengesteld dak met verbeterde Hollandse pannen.

Onder meer berk.

Vergelijk met Ribbiusstraat 1.

Gaafheid, detaillering.

Molenstraat 15 (MIP)

't Zonneke

Villa

Ca. 1930

Elementen Art Deco

Machinale baksteen. Rollaag bij gootlijst onder breed houten overstek. Houten bloembak onder raam linkerkzijde. Halfrond erkerraam met balkon. Brede vensters met originele verdeling met loodstrippen. Paneel deur. Tentdak met verbeterde Hollandse pannen. Diverse kleuren geglaazuurd. Ritmisch gelede baksteen omheining in de stijl van het huis.

Berk en coniferen.

Markante gedecoreerde schoorsteen.

Gaafheid, detaillering.

Ribbiusstraat 1 (MIP)

Villa

1931

Machinale baksteen, diverse rollagen. Erkerraam met schuine zijden en baksteen balkon. Deur in portiek en glas-in-lood met betonnen luifel. Afgewolfd zadeldak met dwarskap. Romaanse pannen.

Ligusterhaag.

Smalle schoorsteen in rechterzijgevel. Vergelijk met Molenstraat 11-13.

Cultuurhistorische waarde.

Ribbiusstraat 3 (MIP)

Villa

Aannemer van de Heuvel. 1924

Machinale baksteen (opnieuw gevoegd). Staande rollagen onder onderdorpels. Vierdelig met luiken ter halve hoogte. Vroeger zesdelig. Bovenlichten met groen kathedraalglas. Paneel deur met aan weerszijden een opgemetselde plantenbak. Zadeldak met dwarskap. Verbeterde Hollandse dakpannen.

Ligusterhaag, kersenbomen.

Aannemer komt uit Beek en Donk.

Cultuurhistorische waarde.

Ribbiusstraat 13 (Quickscan)

Woonhuis onder hoog oprijzend zadeldak, circa 1935. Donkerrode baksteen, Noors verband met terugliggende voeg. Blauwe Romaanse pannen. Vensters met kleine roedeverdeling.

Ribbiusstraat 21 en 23 (MIP)

Dubbele arbeiderswoning.

Ca. 1910 ca. 1950

Baksteen. Gietijzeren muurankers, gepleisterde plint, muizetand. Klepramen, indeling gewijzigd. Dakkapellen onder zadeldak met houtsnijwerk gedecoreerd. Zadeldak met oud Hollandse dakpannen.

Ligusterhaag.

Er is een opkamer bij nummer 21.

Sociaal historische waarde.

Ribbiusstraat 25 (MIP)

Woonhuis

Ca. 1900 ca. 1975

Handvorm baksteen, muizetand en tandlijst. Gepleisterde plint, rechte steekankers. In zijgevel-zolder een rechthoekig raam geflankeerd door twee kleinere. Indeling gewijzigd. T-vensters met luiken. Vernieuwde paneeldeur met gedeeld bovenlicht. Zadeldak met verbeterde Hollandse pannen.

Documentatie.

Ribbiusstraat 33 en 35 (MIP)

Arbeiderswoningen, dubbel woonhuis

Ca. 1900 en ca. 1985

Baksteen. Gedecoreerde gepleisterde plint, gietijzeren muurankers, muizetand, tandlijst. Schuifvensters met glas-in-lood bovenlicht met luiken onder segmentboog. Vernieuwde paneeldeuren met glas-in-lood bovenlicht onder segmentboog. Mansardedak met betonnen sneldekpannen.

Vroeger waren dit vier arbeiderswoningen.

Sociaal historische waarde.

Schutstraat 1 (MIP)

Woonhuis

1919

Machinale baksteen. Hardsteen dorpels, houten gootlijst op klosjes met ornamenten. Betonnen lateien, gedecoreerd. Schuifvensters. Originele paneelkussendeur in portiek onder segmentboog. Twee tweelichts dakkapellen onder lessenaardak. Zadeldak met dwarskap, tuile du Nord. Schuur is verkleinde uitgave van huis met een laaddeur. Voormalige paardestal.

Walnoot, es en kastanjeboom.

Cultuurhistorische waarde, markante ligging.

Vogelenzang 30 (MIP)

Langgevelboerderij

Ca. 1900

Handvorm baksteen. Plint met verdiepte velden, tandlijst muizetand. Zesruits schuifvensters met luiken. Zolder: drie maal vierruits raampjes. Semi-klampdeur met gedeeld bovenlicht. Zesruits stalramen en vierruits getoogde stalramen. Hoge en lage rechte mendeuren. Afgewolfd zadeldak met oud Hollandse dakpannen.

Notenboom.

Cultuur historische waarde.

Vogelenzang 34 (MIP)

Langgevelboerderij

Ca. 1876 ca. 1980

Baksteen met vlechtingen, tandlijst, rechte steekankers. Zesruits schuifvensters. Paneel deur met gedeeld bovenlicht. Zolder: een groter rechthoekig raam geflankeerd door twee kleinere vierruitsramen. Afgewolfd zadeldak met oud Hollandse dakpannen. Bakhuis onder zadeldak. Twee treurwilgen.

Gevelsteen met jaartal. Geheel is ingrijpend hersteld.

Documentatie.

Vogelenzang 47 en 49 (MIP)

Langgevelboerderij

Ca. 1880-1900

Baksteen. Gepleisterde plint, hardsteen dorpels. Zesruits vensters met originele luiken. Paneel deur. Getoogde zesruits stalramen. Bakhuisje onder zadeldak met oud Hollandse dakpannen. Twee snoeilinden.

Cultuurhistorische waarde, ligging.

De Heuvel beeldbepalend gebied

Driehoekig dorpsplein, centraal gelegen in Lieshout. De naam van het plein, Heuvel, relateert aan de hogere ligging ten opzichte van de omgeving. Het plein vormt de kern van Lieshout en verbindt een aantal doorgaande wegen met elkaar. Aan het plein zijn een aantal belangrijke openbare functies gesitueerd. Het plein heeft een dichte bebouwingsstructuur en wordt gekenmerkt door voornamelijk tweelaags bebouwing uit verschillende bouwperiodes.

Objecten

Het gemeentehuis (Heuvel 1) is het voornaamste gebouw aan het plein en staat op de plek van een oudere voorganger uit 1776. Op de plaats van het oude raadhuis werd in 1951 naar een ontwerp van architect Cor Roffelsen een nieuw klassiek opgezet gemeentehuis gebouwd in de traditionele trant van de Delftse school met klokkentoren en bordes. Het gebouw is vanwege de functie, vormgeving, bouwhoogte en gevelbreedte dominant en prominent in het straatbeeld aanwezig.

Het vermoedelijk oudste openbare gebouw van Lieshout is de naast het gemeentehuis gelegen voormalige herberg (Heuvel 5). Het pand heeft een eeuwenoude geschiedenis als herberg en plaats van samenkomst. Het witgepleisterde pand met zadeldak is gebouwd in een eclectische stijl. De huidige gevel is in gepleisterde eclectische trant opgebouwd rond 1870.

Het bankgebouw uit de jaren '60 (Heuvel 10) is gebouwd in een functionalistisch-zakelijke stijl die destijds als passend voor een bankgebouw werd geacht. De natuurstenen pui geeft het bankgebouw een klassieke en passende uitstraling.

Andere panden aan het plein zijn een woonwinkelpand in traditionele stijl uit circa 1930 (Heuvel 3) en een woonwinkelpand uit de jaren 1950 (Heuvel 8). Aan de zuidzijde zijn een woonhuis onder mansardedak uit circa 1910 en sociale geschakelde woningen met schuur uit 1832 gesitueerd.

Andere bijzondere objecten op het plein zijn de waterpomp en de muziektent.

Deze elementen herinneren aan de functie van sociale ontmoetingsplaats.

Waardering

Stedenbouwkundige waarde

Het plein Heuvel te Lieshout heeft een belangrijke stedenbouwkundige waarde vanwege de ligging in het centrum van Lieshout en als kruispunt van doorgaande routes. Hoewel de bebouwing en de inrichting van het plein gewijzigd zijn, is de historisch-stedenbouwkundige structuur goed herkenbaar gebleven.

Architectuurhistorische waarde

Het plein Heuvel heeft een belangrijke architectuurhistorische waarde vanwege de architectuurhistorische kwaliteiten van de individuele panden en vanwege de samenhang tussen de panden en objecten onderling. Het plein oogt als één geheel door het gebruik van traditionele materialen en de toepassing van traditionele architectuurstijlen.

Cultuurhistorische waarde

Het plein Heuvel heeft een cultuurhistorische waarde vanwege de functie van dorpsplein. Het plein heeft een sociaalhistorische functie als het centrale ontmoetingspunt in het dorp.

Bijlage 3   Beeldbepalende panden Mariahout

In deze lijst staan de beschrijvingen van alle beeldbepalende panden in het bestemmingsplan voor de kom van Beek en Donk. De beschrijvingen zijn gebaseerd op het MIP-rapport van de provincie Noord Brabant en onderzoek van Monumentenhuis Brabant.

Mariastraat 29 en 31 (MIP)

Mariënhof, klooster en Bernadetteschool.

Architect Roffelsen 1949-1953

Machinale baksteen, staand verband, tandlijst. Klooster: getoogde, ondermeer zesruitse vensters en vleugeldeuren in getoogd portiek. Aan de linkerkzijde bevindt zich de kapel., geaccentueerd door smallere vensters en een open klokkenstoel.

School: onder meer vierruits vensters. Paneeldeuren en getoogde vleugeldeuren. Vierlichts dakkapellen met zadeldak. Zadeldak met verbeterde Hollandse pannen. Hoekornament: Heilige Bernadette met schaapje in tufsteen.

Siertuin.

Cultuurhistorische waarde.

Rooijseweg 7 (MIP)

Kortgevel boerderij uit ca 1935. gebouwd in een traditionalistische stijl. Machinale baksteen, rechte steekankers. Kruisvensters met halve luiken en glas-in-lood bovenlicht. Deur met getoogde bovenlichten en getoogde luifel. Aan weerszijden zijn bloembakken opgemetseld. Samengesteld dak met wolf- en schilddak. Geglazuurde pannen.

Sierbeplanting en haag.

Waardering: Gaafheid en cultuurhistorische waarde.

Rooijseweg 11 (Mon Brab)

Het woonhuis Rooijseweg 11, gelegen aan het begin van de bebouwde kom van Mariahout, heeft een L-vormige plattegrond onder een met pannen gedekt, afgetopt tentdak met ongelijke schilden.

De opvallend brede voorgevel heeft een voordeur met bovenlicht en een driezijdige erker met bakstenen borstwering onder één plat. Rechts daarvan bevindt zich een fors rondboogvenster. De zolderverdieping heeft vier vensters, variërend in breedte. De getrapte linker zijgevel heeft drie smalle vensters die de positie van de trap in de hal in het exterieur markeren. Het linker deel van de zijgevel heeft een deur met bovenraam en historiserende kruisvensters. Het dakschild heeft hier een dakkapel die zo bescheiden is van afmetingen dat aan de authenticiteit kan worden getwijfeld. De rechter zijgevel heeft twee gevelopening, waaronder mogelijk een deuropening. Verschillende vensters op de begane grond hebben glas-in-lood.

Rooijseweg 15 (MIP)

NB. Dit pand is ook gemeentelijk monument. Daar is een uitgebreidere omschrijving van gemaakt.

Villa uit ca 1935. Elementen van Art Deco. Machinale baksteen. Vlechtingen, baksteenornamenten. Kruisvensters met glas-in-loodstrippen. Houtenplantenbak in raam bij steekkap. Glas-in-loodramen bij trappenhuis. Rechthoekig erkerraam. Halfrond getoogde paneeldeur in vlakgedekte uitbouw. Schilddak, Romaanse dakpannen, houten overstek. Markante taps toelopende gedecoreerde schoorsteen. Loggiabalkon.

Eiken, beuken en kastanjabomen.

Architectonische waarde.

Beelbepalend gebied

Processiepark, Mariatuin

Het gehele terrein rond de kerk van Mariahout kent een bijzondere en betekenisvolle geschiedenis. Het terrein omvat onder andere een kerkhof, een openluchttheater, een processiepark, een Maria-grot en een tuin. Het terrein is karakteristiek en kenmerkend voor het ontstaan en de groei van Mariahout.

Mariahout is een ontginningsdorp dat in het begin van de 20^e eeuw is ontstaan op de heideontginningen langs de Rooyseweg en de Veghelsedijk. In de groei van gehuchten tot een dorp speelt Pastoor van Eindhoven een belangrijke rol. Te midden van de gehuchten bouwt hij op de heide een kerk, welke later het centrum van het dorp wordt. De ruimte rond de kerk werd op initiatief van Pastoor van Eindhoven benut voor voorzieningen voor de parochianen. Voor de geloofsbeleving werden een Maria-grot en een Processiepark aangelegd, terwijl de culturele behoeften werden ingevuld door de oprichting van een openluchttheater. Daarnaast werden in de dorpskern ook een school en een klooster gebouwd. Het terrein geeft een goed beeld van de maatschappelijk structuur en culturele behoeften van de dorpingen in de jaren dertig: meneer pastoor zorgde als een goede herder voor zijn parochianen en bood hen geloof en spelen. Het geheel van voorzieningen is nog duidelijk herkenbaar aanwezig en vormt ook nu nog het centrum van het dorp. Het terrein ontleent zijn waarde aan de samenhang van de verschillende onderdelen en de sociaal-culturele rol die dit heeft gespeeld in de geschiedenis van Mariahout. Daarom dienen het gehele terrein en alle afzonderlijke onderdelen een beschermde status te krijgen.

Bijlage 4   Beeldbepalende panden in het buitengebied

In deze lijst staan de beschrijvingen van alle beeldbepalende panden in het bestemmingsplan voor de kom van Beek en Donk. De beschrijvingen zijn gebaseerd op het MIP-rapport van de provincie Noord Brabant, het quick-scan-onderzoek van Monumentenhuis Brabant en bureau Baac.

AARLE-RIXTEL

Asdonkseweg 3

Langgevelboerderij (18^e of 19^e eeuw met latere wijzigingen)/
Schilddak. Stalgedeelte ca. 1960 gewijzigd.

Schuur onder schilddak. Erf met 2 walnoten, fruitbomen, zomereiken en populieren. Karrenspoor met eikenbeplanting.

Asdonkse weg 5

Langgevelboerderij (1926)

“Rixtelse Landhoeve”

Zadeldak. Kruisvensters met luiken.

Jaartal en boerderijnaam in de gevel. Sierankers. Dwarsdeelschuur onder zadeldak. Ligusterhaag en fruitbomen.

Asdonkseweg 6

Langgevelboerderij (1926)

Zadeldak. Kruisvensters met luiken. Jaartal in de gevel.

Uitbouw met pilasters en bakstenen balusters.

Schuur onder zadeldak met dwarsdeel. Open hooiberging onder zadeldak; drie traveeën en gebint.

Ligusterhaag en fruitbomen.

Beekseweg 7

Tweelaags onderkelderd woonhuis (1^e kwart 20^e eeuw).

Samengesteld dak met schild.

Topgevel met piroenen. Bakstenen gevels met spekbanden. Bordes met bakstenen pilasters en balusters. Ingang met bakstenen pilaren en trap.

Poortingang met bakstenen pilaren en ijzeren sierhek. Een tweede poortingang met andere vormgeving.

Eenlaags gebouwtje bij de ingangspoort onder zadeldak (19^e eeuw?).

Hagen van beuk en spirea; eikenaanplant en boomgaard. Langs de weg eiken- en populierenaanplant.

De Biezen 1

Langgevelboerderij (1848 en latere wijzigingen).

Wolfsdak. Dwarsdeel. Jaartalankers 1948. Ramen en deuren gewijzigd. Erf met diverse heesters en kleine bomen. Eikenlaan (foto 18).

Systematische ontginning van broekgebied uit de 19^e eeuw.

De Biezen 4

Langevelboerderij (ca. 1900)

Zadeldak en dwarsdeel. Ingang van de dwarsdeel dichtgezet. Vijf paardenkastanjes. Systematische ontginning van broekgebied uit de 19^e eeuw.

De Biezen 5

Gemeentelijk monument

De Biezen 7

Redelijk gave langgevelboerderij uit de 20^e eeuw met enkele karakteristieke lindes voor het woongedeelte. Hierbij is het bedrijfs gedeelte aangepast en de witte poorten met grote ramen detoneren evenals de ramen in het stalgedeelte. Systematische ontginning van broekgebied uit de 19^e eeuw.

Croylaan 4

Gemeentelijk monument

Croylaan 5 - 7.

Dubbel woonhuis onder gemeenschappelijk wolfsdak (1^e helft 19^e eeuw).

Gevel bepleisterd. Ramen vernieuwd.

Havenweg 23

Er is geen toestemming gegeven voor het betreden van het perceel, zodat het pand alleen vanaf de openbare weg kon worden onderzocht.

Aan de Havenweg, de weg die vanaf Aarle-Rixtel gezien aan de overzijde van het kanaal ligt, bevindt zich in het zuiden een woonhuis genaamd 'Peterhof'. Het gebouw heeft een voor het einde van de negentiende eeuw karakteristiek, doch in deze streek niet veel voorkomend uiterlijk met neoclassicistische elementen. Het is met de nokas haaks op de straat gelegen, op enkele meters afstand daarvan. Het perceel wordt aan de voorzijde begrensd door een forse heg en is toegankelijk via een oprit rechts van het pand. De oprit leidt naar een tweetal schuren op het erf aan de achterzijde. Op een later moment is een boerenbedrijf bij het pand ontstaan. De schuren hebben geen cultuurhistorische waarde en worden niet nader beschreven.

Het eenlaags woonhuis met rechthoekige plattegrond heeft zowel rechts als links een uitbouw. Links betreft het een duidelijk latere aanbouw onder plat dak, rechts aanbouw in stijl onder een lessenaardak. In de laatstgenoemde bevindt zich de voordeur. De gevels van het gebouw zijn gepleisterd en wit geschilderd. Het pleisterwerk van de rechterzijgevel is geblokt. Het hoofdvolume wordt afgedekt door een zadeldak met grijze betonpannen. Er is geen gemetselde schoorsteen (meer) op het dak aanwezig. Het houtwerk heeft de kleuren wit en donkerblauw.

De voorgevel is de gevel die zich aan de straatzijde bevindt en is voorzien van pilasters, waterlijsten, spiegels, een rondboog met diamantkoppen, een schijnbalustrade met vazen op de hoeken en een fronton met palmetten op de hoeken en in de top (akroteria). In het fries staat in hoekige gepleisterde en donkerblauw geschilderde letters de naam 'PETERHOF'. Op de begane grond bevat de gevel in het midden twee zesruits schuifvensters.

De begane grond van de linkerzijgevel gaat grotendeels schuil achter de latere aanbouw onder plat dak. Alleen geheel rechts bevindt zich een oorspronkelijk zesruits schuifvenster. Ter hoogte van de balklaag bevinden zich korte smeedijzeren muurankers op de gevel. Bovenaan de gevel bevindt zich wederom een schijnbalustrade. De balusters zijn niet klassiek vormgegeven zoals aan de voorzijde. Hier is duidelijk de vorm van bakstenen herkenbaar. In het midden bevindt zich een enkelruits dakkapel met in- en uitzwenkende topgevel. Aan weerszijden van het raam zijn eenvoudige pilasters op consoles gecreëerd. De top bevat een half rond bovenlicht met roeden en een muuranker. In het dakvlak zijn twee tuimelvensters aangebracht.

De rechterzijgevel bevat links een zesruits schuifvenster. Hierna volgt de aanbouw die de voordeur bevat. Bovenaan de geblokte gevel bevindt zich een fries tussen de hoekpilasters van de voor- en achtergevel. Het dakvlak bevat een tuimelvenster.

Er is geen toestemming gegeven voor onderzoek van de achtergevel. Vanaf de openbare weg is in ieder geval een in- en uitzwenkende gevelbeëindiging zichtbaar, net als pilasters met obelissen op de hoeken.

Waardering

Het woonhuis is stedenbouwkundig en cultuurhistorisch waardevol vanwege de ligging aan de in het begin van de negentiende eeuw gegraven Zuid-Willemsvaart ter hoogte van Aarle-Rixtel. Er is sprake van architectuurhistorische waarde vanwege de redelijke gaafheid van de hoofdvorm en de grote gaafheid van neoclassicistische detailleringen zoals pilasters, fronton, diamantkoppen, palmetten en vazen.

Helmondseweg 41

Even ten zuiden van Aarle-Rixtel ligt aan de weg naar Helmond een boerderijcomplex uit circa 1930. De gebouwen zijn gelegen aan het einde van een lindenlaan en zijn zodoende slechts ten dele zichtbaar vanaf de openbare weg. De boerderij draagt de naam 'Malthezer Hoeve'. Deze naam verwijst naar een Tempeliersklooster dat ooit in Aarle-Rixtel heeft gestaan. De voorganger van de boerderij zou in het bezit van de Tempeliers en later de Maltezer Orde zijn geweest. Aan het einde van de laan ligt het hoofdgebouw, een statig woonhuis met een hoog (Frans aandoend) dak en siermetselwerk. Het heeft een symmetrische indeling en ligt met de nokas parallel aan de Helmondseweg. Rechts van het woonhuis ligt een schuur uit dezelfde bouwperiode met een gave hoofdvorm, maar gewijzigde openingen. Aan de rechterzijde is een grotere schuur aangebouwd. Linksachter het woonhuis staan nog drie schuren onder zadeldak. Vanaf de openbare weg kan niet worden beoordeeld of deze objecten cultuurhistorisch waardevol zijn.

Woonhuis

Het tweelaags woonhuis met rechthoekige plattegrond is opgetrokken in rode baksteen en gemetseld in kruisverband. Het gebouw wordt afgedekt door een hoog oprijzend schilddak met blauwe Tuiles du Nord. Links en rechts steken gemetselde schoorstenen door de korte nok. Het houtwerk is wit geschilderd.

De voorgevel bevat op de begane grond in het midden een portiek met de voordeur. Het betreft een houten deur met ruitje en een trapeziumvormig bovenlicht met diagonale roeden. De portiek is trapeziumvormig gemetseld en voorzien van een strekse boog met wenkbrauw. Aan weerszijden van de portiek is een muurtje gemetseld. Zowel links als rechts van de deur bevindt zich een driezijdige erker in de gevel. De erkers hebben een gemetselde borstwering, waarop een driezijdig houten kozijn met plat dak.

Op de verdieping bevindt zich in het midden een zeshoekig tweeruits venster. Links en rechts bevat de gevel een drieruits venster met gemetselde lekdorpels. Onder deze twee vensters is siermetselwerk aanwezig (in de vorm van klossen; mogelijk hebben hier oorspronkelijk bloembakken gehangen). Boven het zeshoekige venster is een topgevel met siermetselwerk gecreëerd. Onder de dakvoet bevindt zich een houten bakgoot.

De zijgevels zijn vanaf de openbare weg niet waarneembaar.

Schuur

De schuur rechts van het woonhuis is eenlaags en heeft een rechthoekige plattegrond, met rechtsachter een forse aanbouw (groter dan het hoofdvolume). Het gebouw is net als het hoofdvolume opgetrokken in rode baksteen en gemetseld in kruisverband. Het wordt afgedekt door een Mansardedak met wolfeind aan de voorzijde. Ook hier liggen blauwe Tuiles du Nord op.

De voorgevel heeft een symmetrische indeling, maar de begane grond lijkt grondig gewijzigd. In het midden bevindt zich een garagedeur, aan weerszijden een enkelruits raam en uiterst links en rechts een deur met ruit. Boven de openingen zijn rollagen gemetseld, maar er is ook veel inboetwerk zichtbaar. Op de verdieping bevindt zich in het midden een houten luik en aan weerszijden een enkelruits raam met gemetselde lekdorpel. Onder de dakvoet van het wolfeind bevindt zich een houten bakgoot, langs de dakranden een houten windveer.

Waardering

Het boerderijcomplex is stedenbouwkundig waardevol vanwege de ligging op een historische plek even buiten de huidige kern van Aarle-Rixtel. Er is tevens sprake van cultuurhistorische waarde wegens de naam van de boerderij, die verband houdt met de aanwezigheid van de Tempeliers in Aarle-Rixtel. De opzet van het complex met het statige losse woonhuis verwijst hier mogelijk naar. Architectuurhistorische waarde is er ook door deze typologie, maar eveneens door de gaafheid van de hoofdvorm en detailleringen van het woonhuis. De schuur is aangetast in detailleringen, maar de opzet is nog gaaf.

Een van de schuren heeft mogelijk een oude kern met resten van het gebint.

Hoog Strijp 1

Uit het eerste kwart van de twintigste eeuw dateert de langgevelboerderij Hoog Strijp 1. De boerderij staat met de lange gevel evenwijdig aan de straat. Deze gevel heeft een woongedeelte met voordeur geflankeerd door vensters met buitenluiken voor de onderramen, alle oorspronkelijk. Het staldeel heeft een inrit, drie betonnen stalramen en twee kleine houten vensters. De scheiding tussen woning en stal wordt in het exterieur benadrukt door afwijkende dakpannen. De kopgevel van het woondeel heeft een geornamenteerde daklijn die eindigt in een als uitkragende tuit vormgegeven schoorsteen. De gevel heeft twee vensters op de begane grond en de zolder, beide van hetzelfde type: een tweeruits onderaam en een drieruits bovenlicht. De boerderij heeft een hoge mate van authenticiteit, de gecementeerde kopgevel van de stal uitzonderd.

Hoog Strijp 2

De huidige langgevelboerderij Hoog Strijp 2 heeft vanwege de huidige vensters een twintigste-eeuws karakter. Het gebouw heeft onbepaalde gevels en een met pannen gedekt zadeldak met dakschilden. De voordeur met tweeruits bovenraam in lange straatgevel heeft ter linker zijde drie vensters van eenzelfde type: tweeruits onder- en drieruits bovenraam met buitenluiken. Deze gevelopeningen hebben strekse bogen. Het staldeel heeft twee inritten onder korfboog en drie betonnen stalramen, welke duidelijk in ouder metselwerk zijn aangebracht. De kopgevel van de stal is in een afwijkende baksteen en in een afwijkend verband gemetseld. Deze naoorlogse gevel heeft oorspronkelijke betonramen en op de zolder drie historiserende vensters. De kopgevel van het woondeel heeft op de begane grond twee vensters onder een rollaag. Het linker hoort mogelijk de opkamer toe. De gevel heeft op de zolder drie vierruits vensters waarvan de middelste groter is dan de flankerende. In het metselwerk tekenen zich bouwsporen af.

Kasteelweg 2

Langgevelboerderij (ca. 1870).

Zadeldak. Dwarsdeel. Stalgedeelte vernieuwd ca.1960.

Ramen met luiken. Beukhaag.

Kasteelweg 4

De vooroorlogse langgevelboerderij Kasteelweg 4, de "Martien Hoeve", heeft in halfsteens verband gemetselde gevels en een met oranje dakpannen gedekt zadeldak. De boerderij verkeert vrijwel in oorspronkelijke staat. De straatgevel heeft de voordeur in een portiek, geflankeerd door twee negenruits vensters. De stal heeft een staldeur, een inrit en vijf betonnen stalramen, getoogd en met een zesruits indeling. De kopgevel van het woondeel, een topgevel met bescheiden schouderstukken en een afdekkende rollaag, heeft twee negenruits ramen op de begane grond, twee vierruits ramen op de zolder en een smalle gevelopening in de top. De asymmetrische topgevel van de stal heeft een brede inrit, twee staldeuren en een stalraam op de begane grond en een luik op de zolder.

Kasteelweg 5/7

Gemeentelijk monument

Kerkstraat 38

De mogelijk nog vooroorlogse langgevelboerderij Kerkstraat 38 is sterk gerenoveerd. Het gebouw heeft gevels in schoonmetselwerk (het voegwerk is vernieuwd) onder een wolfsdak waarvan het onderste deel met pannen en het bovenste deel met riet gedekt is. De lange straatgevel heeft de voordeur en drie T-vensters onder strekse bogen. De deur heeft een bovenlicht, de vensters hebben zesruits onder- en vierruits bovenramen én buitenluiken. De stal heeft een brede inrit met dubbele staldeur en vijf, vermoedelijk later aangebrachte, zesruits stalramen onder een segmentboog. De kopgevel van het woondeel heeft op de begane grond twee T-vensters, identiek aan de vensters in de lange straatgevel en twee stolpvenster met zesruits ramen op de zolderverdieping. De kopgevel van de stal heeft twee later aangebrachte vensters onder een segmentboog en twee ventilatieopeningen op de zolder.

Kerkstraat 40

Langgevelboerderij 9ca. 1900.

Zadeldak. Achteraanbouw onder zadeldak, voormalig bakhuis. Drie lindes.

Kloosterdreef 7

In het buitengebied ten noordoosten van Aarle-Rixtel ligt het Missieklooster van het Heilig Bloed. Het werd in 1902-1903 gebouwd in opdracht van de Duitse zusterorde van het Kostbaar Bloed. In 1906 werd het klooster Moederhuis van de Missiezusters van het Kostbaar Bloed. Dit houdt in dat het klooster een internationaal thuis is voor de zusters. Ze werden in het klooster voorbereid op de missie naar verre landen, met name in Afrika. In 1910 al werd een vleugel aangebouwd: de Noviciaatsvleugel. In 1938 werd de Theresiavleugel aangebouwd. Tegenwoordig verblijven vooral oudere, uit de missie teruggekeerde zusters in het huis.

Het klooster is gelegen aan de westzijde van de noord-zuid georiënteerde Kloosterdreef. Direct ten noorden van het gebouw ligt de boerderij die tot het klooster behoorde. Het klooster bestaat uit een drielaags vleugel die met de nokas parallel aan de Kloosterdreef is gelegen. De kapel bevindt zich tegen de linkerzijgevel, met de nokas haaks op de weg gericht. Het koor ligt aan de zijde van de weg, zodat de kapel een traditionele oriëntatie heeft. In het verlengde van de kapel bevindt zich een vleugel, waartegen een tweelaags en een drielaags vleugel haaks zijn aangebouwd. Rond het gebouw ligt een traditionele kloostertuin.

De gevels zijn opgetrokken in rode baksteen en gemetseld in kruisverband. Het klooster wordt afgedekt door een samengesteld (zadel)dak met blauwe leien in Maasdekking. Op het dak van de vleugel die parallel aan de weg ligt bevindt zich een langgerekte uitbouw (jaren 30 twintigste eeuw). De bouwstijl is neogotisch.

Alle vleugels worden gekenmerkt door een rigide gevelindeling met vernieuwde zesruits vensters onder segmentbogen. Alle vensters zijn voorzien van de oorspronkelijke hardstenen lek-dorpels. Tussen de verdiepingen zijn waterlijsten gemetseld, bovenaan de gevels uitkragingen met keperfries en overhoekse muizentanden. Op de uitkragingen rusten geprofileerde houten bakgoten. Op de daken zijn dakkapellen ritmisch geplaatst.

De vleugel aan de straat is voorzien van een ingangsportaal van later datum. Het volume is onder een zadeldak geplaatst en voorzien van een beeldhouwwerk met het Lam Gods onder een

driepas. Boven de ingang staat 'MISSIEKLOOSTER HEILIG BLOED'. De uitbouw op het dak is voorzien van driedelige laddervensters.

Rechts is de gevel vernieuwd ofwel uitgebreid in stijl. Geheel rechts bevindt zich een iets lager drielaags volume onder zadeldak.

De eenbeukige kapel wordt gekenmerkt door een vijfzijdig koor en steunberen waartussen hoge glas-in-loodramen met spitsbogen. Op de begane grond bevinden zich gekoppelde tweeruits ramen, op het dak dakkapellen. In de achtergevel van het koor is een beeld van Maria met Kind geplaatst onder een gemetselde 'portiek'. Onder het beeld bevindt zich in de gevel een plaquette met de tekst: "Missionsklooster H. Blut Erbaut 1902-1903. Gegründet von dem Hochwürdigsten Abt von Mariannahill Dom Gerard Wolpert". Aan de voorzijde is een torenspits met klok aanwezig. Bovenop het koor staat een smeedijzeren kruis.

De vleugel links van de kapel is naast de genoemde algemene elementen voorzien van lisenen. Ongeveer in het midden bevindt zich een risaliet met een Vlaamse gevel. In de gevel zijn drie blinde nissen met spitsbogen. In de middelste staat een heiligenbeeld.

Ook op de kop van de achterste, parallel gelegen vleugel bevindt zich een heiligenbeeld.

Waardering

Het gebouw is cultuurhistorisch van zeer grote waarde vanwege de functie als Missieklooster van het Heilig Bloed en als Moederhuis van de Missiezusters van het Kostbaar Bloed. Het vormt een belangrijk deel van de geschiedenis van de kloosterorde.

Voorts is er sprake van architectuurhistorische waarde vanwege de gaafheid van de hoofdvorm en detailleringen. Het gebouw is in meerdere fasen tot stand gekomen en die afleesbare ontwikkeling maakt deel uit van de cultuurhistorische waarde. De verschillende delen sluiten wat betreft bouwstijl aan op het oorspronkelijke. De ramen zijn vernieuwd, maar voor het overige verkeert het gebouw nog grotendeels in de oorspronkelijke of in ieder geval decennia oude staat. Samen met de kloosterboerderij en de tuin is er sprake van ensemblewaarde.

Kloosterdreef 7a

In het buitengebied ten noordoosten van Aarle-Rixtel ligt het Missieklooster van het Heilig Bloed. Het werd in 1902-1903 gebouwd in opdracht van de Duitse zusterorde van het Kostbaar Bloed en is gelegen aan de westzijde van de noord-zuid georiënteerde Kloosterdreef. Direct ten noorden van het gebouw, op de hoek van de Kloosterdreef en de Peeldijk, ligt de boerderij die tot het klooster behoorde. Het betreft een forse langgevelboerderij met dwarsdeel, waarbij de boerderij met de nokas parallel aan de Kloosterdreef is gelegen en het dwarsdeel met de nokas parallel aan de Peeldijk. Het voormalige woongedeelte bevindt zich rechts. Het gebouw werd tegelijk met het klooster opgericht. In de typologie met het dwarsdeel in een Duitse oorsprong herkenbaar. Het gebouw is erg rijk vormgegeven. Sinds enkele jaren is er een hotel/restaurant in gevestigd, maar daarnaast wordt er nog geboerd. Op het terrein staan een grote stal van recente aard en een oorspronkelijk stal/schuur die in stijl is verlengd. Beide zijn met de nokas haaks op de Kloosterdreef gelegen. Laatstgenoemd gebouw is cultuurhistorisch waardevol en maakt deel uit van het monument.

De eenlaags boerderij met L-vormige plattegrond is opgetrokken uit rode baksteen en gemetseld in kruisverband. Bovenaan de langshevels is een uitkraging met bloktanden en overhoekse muizentanden gemetseld. De boerderij en het dwarsdeel worden afgedekt door een zadeldak. Op de boerderij liggen (nieuwe) blauwe opnieuw verbeterde Hollandse pannen, op het dwarsdeel blauwe muldenpannen. Links en rechts op de nok bevindt zich een vernieuwde schoorsteen. Het houtwerk heeft de kleuren wit en okergeel. De opening hebben voor zover zichtbaar allemaal een nieuwe invulling gekregen. De grote openingen in de voorgevel waren dichtgemetseld tot de recente herbestemming.

De voorgevel bevat onder een getoogde rollaag een nieuw 'stalvenster' met gemetselde lekdorpel, vervolgens een nieuwe deel deur onder een gemetselde rondboog met hoekstenen van hardsteen. Hierna volgen twee tweeruits vensters met gemetselde lekdorpels onder rondbogen, dan een nieuwe deel deur en nog twee tweeruits vensters met gemetselde lekdorpels. Vervolgens is terugwijkend onder een gemetselde rondboog de ingang van het restaurant gecreëerd. Het voormalige woongedeelte bevat drie zesruits vensters met hardstenen lekdorpels onder segmentbogen. Ter hoogte van de balklaag zijn sierlijke smeedijzeren muurankers op de gevel aanwezig. Op de uitkraging bovenaan de gevel rust een houten bakgoot. Het dakvlak bevat links zeven tuimelvensters en rechts twee tweeruits dakkapellen onder zadeldak.

De linkerzijgevel is de kopgevel van het voormalige bedrijfsgedeelte. Hier is onder een stalen latei een grote deur aangebracht. Rechts hiervan zijn vier smalle uitsparingen (t.b.v. ventilatie) in het metselwerk. Op de verdieping zijn onder rollagen twee tweeruits vensters met gemetselde lekdorpels aangebracht. Rechts hiervan zijn nog twee ventilatieopeningen. Sierlijke smeedijzeren muurankers geven de plaats van de balkalgen en gordingen aan. In de top wordt de schoorsteen als het ware gedragen door een gemetselde console met spitsboog. Langs de dakrand bevindt zich een recente rollaag.

De rechterzijgevel bevat op de begane grond drie zesruits vensters met hardstenen lekdorpels onder segmentbogen. Op de verdieping zijn onder rollagen drie tweeruits vensters met lekdorpeltegels aangebracht. Sierlijke smeedijzeren muurankers geven de plaats van de balkalgen en gordingen aan. In de top wordt de schoorsteen als het ware gedragen door een gemetselde console met spitsboog. Langs de dakrand bevindt zich een recente rollaag.

Geheel rechts sluit het dwarsdeel aan op het hoofdvolume. Dit wordt gekenmerkt door een verdeling in vier spaarvelden door middel van lisenen. In het eerste veld zijn twee openingen met segmentbogen (ter grootte van stalvensters) gemaakt. Het tweede veld bevat een houten deur, de overige twee zijn blind. Ter hoogte van de balklagen zijn sierlijke smeedijzeren muurankers op de gevel aanwezig. De uitkraging draagt een houten bakgoot. Het dakvlak bevat een klein venster.

De achtergevel van het dwarsdeel bevat op de begane grond een dubbele deur onder een rollaag. Verder is ook hier een uitkraging met overhoekse muizentanden langs de dakrand gemetseld.

De achtergevel van het hoofdvolume is vanaf de openbare weg niet waarneembaar.

De losstaande eenlaags schuur met rechthoekige plattegrond is opgetrokken in rode baksteen en gemetseld in kruisverband. Het gebouw wordt afgedekt door een zadeldak. De voorgevel heeft lisenen op de hoeken en een blokfries langs de dakranden. In het midden staat op een gemetselde pilaster/sokkel een beeld van de H. Josef in een spitsboognis. Aan weerszijden van het beeld is een opening onder een segmentboog, waarin louverluiken zijn geplaatst. Ook boven het beeld bevindt zich een dergelijke opening. Ze zijn voorzien van hardstenen lekdorpels. In de top bevindt zich een schoorsteen of toppilaster, die als het ware wordt gedragen door een gemetselde console met spitsboog. De achtergevel en zijgevels zijn vanaf de openbare weg niet waarneembaar.

Waardering

De boerderij is cultuurhistorisch van grote waarde als onderdeel van het Missieklooster. Voorts is het gebouw architectuurhistorisch waardevol vanwege de typologie, de bouwstijl, de gaafheid van de hoofdvorm en de redelijke gaafheid van detailleringen. Bij de verbouwing tot restaurant (en bij eerdere verbouwingen) zijn de vensters en deuren vernieuwd. Ook aan de indeling is het een en ander gewijzigd. Van oorsprong waren de gevels nog meer gesloten dan ze al zijn. Samen met de losstaande schuur en het klooster is er ensemblewaarde.

Laagstrijp 26

Gemeentelijk monument

Het Laar 6

Langgevelboerderij (1884),

Dwarsdeel. Zadeldak. Zijgevel met duivennissen. Keukenaanbouw onder zadeldak.

Recent ingrijpend vernieuwd. Erf met Canadese populieren.

Het Laar 7

In het buitengebied tussen Aarle-Rixtel, Beek en Donk en Lieshout bevindt zich aan de landelijke weg Het Laar een kortgevelboerderij die volgens het jaartal in het dak uit 1902 stamt. Het voorhuis dateert van circa 1930. Het gebouw is met de nokas diagonaal haaks op de weg gelegen. De voorgevel ligt op een flink aantal meters van de straat. Het perceel is toegankelijk via een oprit die links van de boerderij loopt. Aan de linker- en achterzijde van het pand ligt een verhard erf. Er staat hier een tweetal stallen/schuren zonder cultuurhistorische waarde. Aan de rechter- en voorzijde ligt een siertuin. Rechts van het voorhuis staat een gebouwtje, vermoedelijk een bakhuis, dat wel cultuurhistorische waarde heeft.

De eenlaags boerderij met rechthoekige plattegrond is opgetrokken in rode baksteen. Het oudste gedeelte is gemetseld in kruisverband, het voorhuis in Vlaams verband. Bij het voorhuis is een knipvoeg toegepast. Bovenaan alle gevels is een uitkraging met bloktand gemetseld. Het gebouw wordt afgedekt door een zadeldak met blauwe en rode Oud-Hollandse pannen op het oude gedeelte en rode verbeterde Hollandse pannen op het voorhuis. Op het oude gedeelte zijn de pannen in een sierlijk patroon gelegd. Bovendien is aan beide zijden de tekst "ANNO 1903" ingelegd. Ter hoogte van de brandmuur en midden op het voorhuis steken gemetselde schoorstenen door de nok. Het houtwerk heeft de kleuren wit, lichtgeel (voorhuis) en donkergroen.

De voorgevel heeft een symmetrische indeling. Op de begane grond is in het midden de voordeur iets terugwijkend geplaatst. Het betreft een houten deur met een smalle ruit en een bovenlicht met kleine roedenverdeling. Aan weerszijden bevindt zich een stolpvenster met kleppend bovenlicht met kleine roedenverdeling. De onderramen zijn voorzien van houten luiken en lekdorpeltegels. De verdieping bevat twee gekoppelde enkelruits vensters met bovenlichten met kleine roedenverdeling en lekdorpeltegels. Boven de vijf openingen is een anderhalfsteens strekse boog gemetseld.

De linkerzijgevel begint links met een getoogde houten deeldeur onder een korfboog. Hierna volgen twee ijzeren spinnenkopvensters met gemetselde lekdorpels onder getoogde rollagen, een getoogde houten deeldeur onder een korfboog, een getoogd vierruits betonnen stalvenster met ventilatieopening onder een getoogde rollaag, een getoogde houten deeldeur onder een korfboog en nog twee getoogde vierruits betonnen stalvensters met ventilatieopeningen onder getoogde rollagen. Ter hoogte van de balklaag zijn smeedijzeren muurankers op de gevel aanwezig. Het voorhuis bevat twee stolpvensters met kleppende bovenlichten met kleine roedenverdeling. De onderramen zijn voorzien van houten luiken en lekdorpeltegels. Onder de dakvoet is een goot van recente aard aanwezig.

Tegen de begane grond van de achtergevel is een deels open afdak onder golfplaten gecreëerd. De verdieping bevat een getoogd houten hooiluik onder een getoogde rollaag. In de top bevindt zich onder een getoogde rollaag een enkelruits raam. Smeedijzeren muurankers geven de plaats van de balklaag en gordingen aan.

Waardering

De boerderij is stedenbouwkundig en cultuurhistorisch waardevol als onderdeel van de begin twintigste-eeuwse bebouwing van het gebied tussen de kernen Aarle-Rixtel, Beek en Donk en Lieshout en als onderdeel van de agrarische geschiedenis van dat gebied. Het gebouw heeft rond 1930 een nieuw voorhuis gekregen, waarbij het oorspronkelijke hoofdvolume intact is gehouden. Er is sprake van architectuurhistorische waarde vanwege de gaafheid van de hoofdvorm en detailleringen. De indeling lijkt grotendeels oorspronkelijk. Ook het later toegevoegde voorhuis is architectuurhistorisch waardevol.

Samen met het bakhuis heeft de boerderij ensemblewaarde.

Het Laar 8

Gemeentelijk monument

Het Laar 10

Gemeentelijk monument

Lieshoutseweg 70

De in baksteen uitgevoerde langgevelboerderij Lieshoutseweg 70 dateert uit de eerste helft van de twintigste eeuw. De boerderij heeft een met oranje rode pannen gedekt zadeldak dat voorzien is van wolfseinden. De lange straatgevel heeft een verbijzondering in de vorm van een als tuitgevel met schouderstukken uitgevoerde Vlaamse gevel boven twee van de drie negenruits vensters van het woondeel. De deuropening en de vensteropening hebben strekse bogen. De stal heeft een deur naar de voorstal en twee keer vier betonnen stalramen welke getoogd zijn en een zesruits indeling hebben. De met een bloklijst afgewerkte topgevel van het woondeel heeft een bloktand en kleine schouderstukken. De gevel heeft twee negenruits vensters op de begane grond (identiek aan de vensters in de langgevel) en twee zesruits vensters op de verdieping.

Lieshoutseweg 72

Gemeentelijk monument

Lieshoutseweg 76

De vermoedelijk laat negentiende-eeuwse Lieshoutseweg 76, een langgevelboerderij met een met pannen gedekt zadeldak, is in het eerste kwart van twintigste eeuw ingrijpend verbouwd, waarbij de lange gevels van het woongedeelte van de boerderij zijn opgehoogd. De lange voorgevel heeft in het woongedeelte een deur met aan weerszijden een venster, alle onder een rol-laag. Het staldeel heeft een verhoogde inrit en drie verschillende typen stalramen: twee soorten betonramen en een ijzeren venster, alle onder een halfsteens segmentboog. De door klimop grotendeels aan het oog onttrokken kopgevel van het woondeel heeft een onregelmatige indeling met twee vensters op de begane grond (waaronder een vierruits venster dat vermoedelijk hoort bij de opkamer) en twee twintigste-eeuwse vensters op de zolder. De topgevel van de stal heeft een varkensdeur, een deel deur onder een later aangebrachte segmentboog en twee betonnen ramen op de begane grond én een stalen venster op de zolder. Het metselwerk tot circa 1 meter boven maaiveld oogt negentiende-eeuws, het opgaande werk twintigste-eeuws.

Lieshoutseweg 97-99

Langgevelboerderij met aangebouwd (3e en 4e kwart 9e eeuw).

Zadeldaken. Dwarsdeel. Deels zesruitsschuiframen en luiken. Achteraanbouw onder zadeldak. Erf met vlieren en enkele heesters.

Lieshoutseweg 101

Langgevelboerderij (ca. 1900).

Zadeldak. Dwarsdeel. Zesruitsschuiframen met luiken. Aanbouw onder zadeldak.

Bijgebouwtje onder zadeldak.

Erf met rode beuk van ca. 200 cm. omtrek, fruitbomen, vlier, beukhaag en vier groene beuken.

Opstal 10

Langgevelboerderij (4^e kwart 19^e eeuw). Wolfsdak met deels riet en deels pannen. Nieuwe dakkapellen. Dwarsdeel. Erf met Canadese populieren.

Opstal 11

Langgevelboerderij (3^e kwart 19^e eeuw). Zadeldak. Dwarsdeel.

Zesruitsschuiframes met luiken. Roeden van de bovenlichten met verbrede voet.

Inwendig met opkamer en kelder. Ingang met ijzeren sierhek. Rode beuk van ca. 150 cm omtrek.

Opstal 15

Het erf van Opstal 15 wordt ontsloten via een in de jaren tachtig van de twintigste eeuw, na een brand, herbouwde poort. Een steen met opschrift herinnert aan deze herstelfase. De korfboog die de doorgang overspant, wordt afgedekt met een ezelsrug. Deze ezelsrug is ingeklemd tussen twee aan de bovenzijde uitstekende pijlers. De beëindiging van deze pijlers, de korfboog en de ezelsrug zijn niet wit geschilderd zoals de rest van de poort, waardoor de nadruk op deze elementen is komen te liggen.

Quickscan 2007: Oorspronkelijk daterend 17^e eeuw. Jaren '60 uit de 20^e eeuw deels door brand verwoest.

Pater Eustachiuslaan 3

Langgevelboerderij (18^e of 19^e eeuw). Wolfsdak. Voormalige dwarsdeel. Boerderij ingrijpend vernieuwd. Erf met oude perenboom. Geboortehuis van Pater Eustachius (1890) van Lieshout. Plaquette in muur.

Pater Eustachiuslaan 7

Gereneerde langgevelboerderij. Dit is net wat minder nauwkeurig gedaan dan het buurpand maar des al niet te min verdienstelijk. Erfinrichting detoneert met de cultuurhistorische waarde van de boerderij.

Pater Eustachiuslaan 11

Langgevelboerderij 19^e eeuw, gevelsteen met verwijzing naar geboortehuis Pater Eustachius. Deze boerderij illustreert duidelijk dat het agrarische bedrijf dynamisch is en dat de boer zich zelf en de boerderij telkens weet aan te passen aan de wijzigende omstandigheden.

Wilhelminalaan 18

Voorname woning/boerderij uit 1931. Ooit gebouwd door een bemiddeld boer, maar de volgende generatie heeft het succes niet kunnen voortzetten. Deze boerderij heeft nog alle (omgevings)kwaliteiten in zich die voor de agrarische geschiedenis van belang zijn. Het is duidelijk dat de boer wonen en werk gescheiden zag. Het verhaal gaat dat de nieuwe woning is opgetrokken voor de feestelijke priesterwijding van een zoon. De woning is verzelfstandigd.

BEEK EN DONK

Auwerstraat 2

De vooroorlogse langgevelboerderij is vroeger waarschijnlijk parallel aan een zandpad gebouwd maar in de huidige situatie alleen te benaderen via de kopgevel van het schuurgedeelte. Het rechthoekige gebouwwolume heeft een zadeldak dat met antracietkleurige pannen gedekt is. De gevels zijn van schoonmetselwerk en voorzien van muurankers. De bovenzijde van het donkerrode metselwerk is geaccentueerd met siermetselwerk. Het trasraam is gemetseld met een donkerder steen

De lange gevel heeft een voordeur met bovenlicht. Aan weerszijde van de voordeur twee identieke woonhuisramen onder een gemetselde rollaag. De ramen zijn ieder verticaal in tweeën gedeeld en hebben hetzelfde karakteristieke bovenraam. Het woonhuis is gescheiden van het stal- en schuurgedeelte door een brandmuur die in het dak geaccentueerd is.

De stal heeft vier betonnen stalramen, waarvan er een qua vorm afwijkt. De staldeuren zitten aan de achterzijde. De kopgevel aan de schuurzijde heeft een hoog raam met een driehoekige vorm en kruisvormige roeden.

Bemmerstraat 3

De vermoedelijk vroeg twintigste-eeuwse langgevelboerderij Bemmerstraat 3 heeft in kruisverband gemetselde gevels onder een vernieuwd, met pannen gedekt zadeldak (oorspronkelijk eenzijdig voorzien geweest van wolfseind). De lange voorgevel heeft een tandlijst onder een mastgoot, over de kopgevels zijn eindpannen gelegd. In het woondeel zijn in de gevels strekse bogen als ontlastingsconstructie toegepast boven oorspronkelijke gevelopeningen. Het staldeel heeft segmentbogen boven de stalramen en de inrit. De getoogde stalramen zijn secundair, in beton uitgevoerd en hebben een zesruitsindeling. In het metselwerk tekenen zich twee dicht gemetselde inritten af. Vensters en deuren zijn vernieuwd en er zijn schijnluiken aangebracht.

De monumentale waarde van de boerderij is gering vanwege de veranderingen die in de detaillering ion de 20ste eeuw zijn ingevoerd. Er is wel waarde toe te kennen aan het ensemble van soortgelijke boerderijen aan de Bemmerstraat.

Bemmerstraat 5

De vermoedelijk vroeg twintigste-eeuwse langgevelboerderij Bemmerstraat 5 heeft in kruisverband gemetselde gevels onder een met pannen gedekt zadeldak dat ter plaatste van het woondeel met een wolfseind wordt afgesloten. De lange voorgevel heeft een tandlijst, deels onder een later aangebrachte goot. De kopgevel van het woondeel heeft schouderstukken. In het woondeel zijn in de gevels strekse bogen en rollagen als ontlastingsconstructie toegepast boven de oorspronkelijke gevelopeningen. Vensters en deuren zijn vernieuwd en er zijn schijnluiken aangebracht. Het staldeel heeft louter later gerealiseerde openingen. De raamopeningen hebben segmentbogen, de deuropeningen rollagen. De stalramen zijn in beton uitgevoerd wen hebben een zesruits indeling.

De boerderij heeft enige monumentale waarde als onderdeel van het ensemble van dergelijke boerderijen aan de Bemmerstraat.

Bemmerstraat 7

De vermoedelijk vroeg twintigste-eeuwse langgevelboerderij Bemmerstraat 7 heeft een in kruisverband gemetselde gevels onder een met pannen gedekt zadeldak met een wolfseind bij het woondeel. De gevels hebben een tandlijst, deels onder een later aangebrachte mastgoot. In het woondeel zijn op de begane grond strekse bogen als ontlastingsconstructie aangebracht boven de oorspronkelijke gevelopeningen. De openingen van de zoldervensters in de kopgevel zijn onder een rollaag vergroot. Vensters en deuren zijn vernieuwd en er zijn schijnluiken aangebracht. Het staldeel heeft louter later gerealiseerde openingen. De raamopeningen hebben segmentbogen, de deuropeningen rollagen. De staldeuren zijn in beton uitgevoerd en hebben een zesruitsindeling.

De boerderij heeft enige waarde als onderdeel van een ensemble van soortgelijke boerderijen aan de Bemmerstraat.

Bemmerstraat 8 (MIP)

Langgevelboerderij van ca 1880. Zadeldak met verbeterde Hollandse pannen gedekt. Wolfseind boven het woongedeelte. Zesruits-schuifvensters en een voordeur met gedeeld bovenlicht. In de stalruimte moderne vensters en twee paar mendeuren. Een hooiluik in de zijgevel van het stalgedeelte. Redelijk gaaf voorbeeld van landelijke bouwkunst XIX.

Bemmerstraat 10

De vermoedelijke vroeg twintigste-eeuwse langgevelboerderij Bemmerstraat 10 heeft in kruisverband gemetselde gevels onder een met pannen gedekt zadeldak met een wolfseinden. De gevels hebben een tandlijst, deels onder een later aangebrachte mastgoot. Op de begane grond zijn strekse bogen als ontlastingsconstructie toegepast boven hoofdzakelijk oorspronkelijke gevelopeningen. De zolder heeft een middenvenster, geflankeerd door twee gevorkte ramen onder een halfsteens rondboog. Vensters en deuren zijn grotendeels vernieuwd, net als de luiken. Het voormalige staldeel is in gebruik als woonruimte. In de lange gevel is een pui geplaatst in de voormalige inrit.

De voormalige boerderij heeft beeldbepalende waarde als onderdeel van een ensemble van soortgelijke boerderijen aan de Bemmerstraat. De monumentale waarde is door de veranderingen aan onderdelen gering.

Broekkantsestraat 1

Broekkantsestraat 1 is een vroeg twintigste-eeuwse kortgevelboerderij voorzien van een met pannen gedekt mansardedak met overstek. De voorgevel van het vrijwel volledig authentieke pand is symmetrisch van opzet. De voordeur wordt geflankeerd door een zesruits venster onder een segmentboog en met raamluiken. De zolderverdieping heeft drie soortgelijke vensters. De achtergevel heeft ook nog de oorspronkelijke, symmetrische opzet. Een smalle staldeur heeft aan weerszijden een betonnen stalraam met een zesdeling. Boven de staldeur bevindt zich een hooiluik. Het zicht op de zijgevels is vanwege begroeiing op het erf beperkt. De rechter zijgevel heeft een zesruits venster ter plaatse van het woondeel en ten minste één betonnen stalraam.

Broekkantsestraat 4

Kortgevelboerderij woonhuis ca. 1925.

GrijsgECEmenteerde gevel, gevoegd. Ingekort aan straatzijde. 25-Ruitschuifvenster. Opgeklampte voordeur en gedeeld bovenlicht.

Kleinere stolp- en schuifvensters in zijbeuken. Zadeldak met wolfeinde. Gedekt met golfplaat. Gelegen bij moderne boerderij. Klein erf. Gaaf voorbeeld traditionele XIX Brabants boerderijbouw. Ligging. De oorspronkelijke boerderij is verkleind. Ligging in graslandgebied.

Broekkantsestraat 9

De in schoonmetselwerk uitgevoerde langgevelboerderij Broekkantsestraat 9 dateert uit de vroege twintigste eeuw. De boerderij is gebouwd op een rechthoekige plattegrond en heeft een met pannen gedekt zadeldak. Het woongedeelte verkeert qua indeling vrijwel in authentieke staat. De symmetrische kopgevel heeft op de begane grond twee vensters (negenruits onderramen en een bovenraam met glas-in-lood) onder een strekse boog en op de verdieping twee kleinere vensters (vierruits) onder een rollaag. De daklijn is geaccentueerd met siermetselwerk, de vensters hebben raamluiken ter versiering.

De lange voorgevel, in kruisverband gemetseld en voorzien van een blokkijst, heeft onder strekse bogen de voordeur met aan weerszijden een venster, en een de deur naar de voorstal. De stal heeft verder vijf stalvensters, welke gezien de cementering rondom secundair zijn, een inrit en twee staldeuren. De kopgevel van de stal en de lange achtergevel waren vanaf de openbare weg niet te zien. Op het erf staan stallen die aanzienlijk jonger zijn dan de boerderij.

Broekkantsestraat 11

Kopgevelboerderij uit de jaren 30. Ontginningsboerderij met stallen en bijgebouwen, ontsloten door een oprijlaan vanaf de openbare weg.

De boerderij heeft een eenlaagse rechthoekige plattegrond. De gevels zijn gemetseld met een rode baksteen. Het zadeldak wordt niet onderbroken met dakkapellen. Aan de rechterkant is een laag volume aangebouwd met een flauw hellend pannendak. Een schoorsteen staat op het dak ter hoogte van het woongedeelte.

De voorgevel heeft een voordeur in het midden en aan weerszijden ramen met bovenlichten en onderluiken. De kleuren van het schilderwerk zijn traditioneel wit met geel, de luiken en de deuren zijn groen geschilderd. Voor zover het van de weg af te beoordelen is zijn de authentieke details nog aanwezig. In het stalgedeelte zijn kleine betonnen stalramen aangebracht en drie deuren. Grotere staldeuren zitten vermoedelijk aan de linkerzijgevel.

De boerderij is gesitueerd in het open weidelandschap van 'het broek' (natte gedeelte) en is typerend voor de ontginning van dit grondgebied na kanalisering van de rivier de Aa.

Donkervoortsestraat 3

De negentiende-eeuwse langgevelboerderij Donkersvoortsestraat 3 heeft een met pannen gedekt zadeldak en gevels in schoonmetselwerk. De kopgevel van het woondeel heeft een enigszins uitkragende schoorsteen bij wijze van accentuering. De gevel heeft op de begane grond twee grote vensters, de rechter onder een strekse boog, de linker onder een rollaag, én een kleiner venster dat bij de opkamer hoort. De grote vensters zijn aan het oog onttrokken door gesloten buitenluiken. De zolder heeft twee vernieuwde vensters onder een rollaag.

De lange voorgevel heeft de voordeur met achtruits bovenraam, geflankeerd door een vensters met een vierruits onder- en een achtruits bovenraam. De vensters hebben buitenluiken. De stal heeft hier een staldeur en een aantal later aangebrachte betonnen stalramen. De achtergevel heeft een staldeur onder een strekse boog en een hooiluik onder een rollaag. De boerderij is aan de achterzijde uitgebouwd.

Donkervoortsestraat 7

De in oorsprong vermoedelijk negentiende-eeuwse, witgepleisterde langgevelboerderij Donkervoortsestraat 7 heeft een zadeldak met wolfseinden. De onderste delen van de dakschilden zijn gedekt met pannen, de rest van het dak met riet. De voorgevel heeft een voordeur met aan weerszijden een zesruits schuifvenster, vermoedelijk alle vernieuwd. De ramen hebben recente raamluiken. De stal heeft drie verschillende soorten dubbele deuren en getoogde stalramen van beton, per abuis voorzien van buitenluiken. Deuren, ramen en luiken zijn twintigste-eeuws. Verstoringsen in het metselwerk duiden erop dat de betonnen ramen latere toevoegingen zijn.

Donkervoortsestraat 8

Langgevelboerderij 1773

Gecementeerde, gevoegde zijgevel origineel. Langgevel muurwerk vernieuwd. Kelder-opkamer verdwenen. Kozijnen ca. 1930. Kruiskozijnen met roedeverdeling in de bovenlichten. Wolfdak, riet gedekt, voet oud-Hollandse pan. Twee linden (1 meter doorsnee) voor het woonhuis aan de straatzijde. Siertuin.

Illustratief voor ontwikkeling boerderij te Brabant in XVIII-XIX-XXe eeuw.

Dwarsdeel.

Donkervoortsestraat 14

Langgevelboerderij ca. 1920.

Baksteen, siermetselwerk. Sierankers. T-vensters, schuifvensters. Paneeldeuren. Zadeldak, Muldenpannen.

6 Italiaanse populieren. Notenboom. Gaafheid in detaillering. Gelegen op hogere zandrug.

Dwarsdeel.

Gemertseweg 5

Gemeentelijk monument

Gemertseweg 26

De boerderij Gemertseweg 26 kan omschreven worden als een kop-hals-rompboerderij, vermoedelijk van net na de Tweede Wereldoorlog. Het woonhuis kent een traditionele vormgeving vanwege de venstertypen, de strekse bogen boven de gevelopeningen en de bakstenen sierlijst. De lage voorgevel heeft een symmetrische opzet: een deur met bovenraam geflankeerd door twee negenruits vensters met buitenluiken. Boven de voordeur heeft het met rode pannen gedekte zadeldak een oorspronkelijke dakkapel, waarvan het zadeldak eveneens is voorzien van dakpannen. De beide topgevels van de boerderij hebben een zware tuit in de vorm van een schoorsteen. De linker topgevel heeft vier vensters, twee negenruits vensters op de begane grond en twee vierruits vensters op de zolderverdieping. De hals van de boerderij heeft ook een met pannen gedekt zadeldak. De straatgevel heeft een deur, een venster en een toiletraam.

De romp van de boerderij, de schuur, is het groots in omvang. De schuur heeft een met pannen gedekt zadeldak, een aantal zesruits vensters en in de straatgevel een grote, recente garage-deur. Een soortgelijke deur bevindt zich in de rechter topgevel. De lage straatgevel heeft een tandlijst en hoeklisenen. Door de afwijkende detaillering bestaat het vermoeden dat het huis en de schuur niet in één fase zijn gebouwd.

Heereindsestraat 2

De vermoedelijk nog vooroorlogse langgevelboerderij Heereindsestraat 2, verkeert nog vrijwel in authentieke staat. Het gebouw heeft gevels in schoonmetselwerk en een met orangerode pannen gedekt zadeldak. De lange straatgevel heeft een voordeur in een ondiep portiek met aan weerszijden een kruisvensters met buitenluiken voor de ongedeelde onderramen. Het staldeel heeft vierruits stalramen en een inrit met dubbele deuren. De gevelopeningen hebben alle een witgeschilderde latei. De kopgevel van het woondeel heeft twee vensteropeningen met B-vensters op de begane grond en twee op de verdieping met T-vensters. De topgevel met siermetselwerk in de daklijn, net als de blinde topgevel van de stal, heeft echter geen symmetrische indeling.

Heereindsestraat 3

De vroeg twintigste-eeuwse langgevelboerderij Heereindsestraat 3 heeft gevels in schoonmetselwerk en een asymmetrisch, éézijdig geknikt zadeldak dat met pannen is gedekt. De lage straatgevel heeft de voordeur en vier zesruits vensters. De vensteropeningen aan weerszijden van de deur zijn, gezien de ontlastingsconstructie, een strekse boog, oorspronkelijk. De vensteropeningen onder rollaag rechts daarvan, zijn latere toevoegingen. Alle vensters hebben buitenluiken en zijn logischerwijs recent. De stal heeft een hoge en een lage inrit, de laatste zal een latere toevoeging zijn. Daarnaast bevindt zich een getoogd, zesruits stalraam. De kopgevel van het woondeel heeft een symmetrische indeling. Op de begane grond flankeren twee zesruits vensters onder een rollaag een klein, smal venster in de middenas van de gevel. De zolder heeft ook twee zesruitsvensters onder een rollaag. Deze zijn echter een slag kleiner dan de vensters op de begane grond. De kopgevel van de stal heeft een lage dubbele deur in het midden en aan weerszijden daarvan een zesruits stalraam onder een segmentboog. De stalramen zijn vermoedelijk latere toevoegingen. In de top van de gevel bevindt zich een klein rond raam met een vierdeling. De daklijn heeft een in baksteen uitgevoerde sierlijst.

Herendijk 41

Gemeentelijk monument

Herendijk 43-45

Dubbel woonhuis uit jaren 30 van de 20ste eeuw. Eenlaagse bebouwing met samengestelde kap. Puntgevel in het midden van voor gevel van het bouwblok, een stuk mansardekap aan weerszijde daarvan. Aan beide zijkanten een uitbouw met plat dak en aan de achterzijde twee keer een aanbouw met zadeldak. Alle originele bouwdelen zijn gemetseld met een gele steen in kettingverband op een plint van rode trasraamstenen in het zelfde verband. Siermetselwerk rond de brievenbus.

Op het dak liggen roodgekleurde romaanse pannen. Met een gezamenlijke schoorsteen op de hoofdnok. De beide aanbouwen met lessenaardak hebben een kleinere schoorsteen.

Het voorkamerraam is in drieën gedeeld waarbij de draaiende delen links en rechts voorzien zijn van een onderverdeling in roeden. De geprofileerde voordeur zit in een nis. De eenvoudige slaapkamerramen zijn in tweeën gedeeld. Aan de zijkant is een kelderraam onder de trap aan-gebracht. Het trappenhuis heeft een glas in loodraam in drie delen. Het keukenraam in de aan-bouw aan de zijkant heeft twee bovenlichten.

Het dubbele pand vormt een eenheid omdat beide woningen nog de authentieke details behou-den hebben.

Karstraat 6

Langgevelboerderij ca. 1930.

Machinale baksteen. Bedrijfsgedeelte later verhoogd. Siermetselwerk-banden in woonhuis. Kruiskozijnen met luiken. Mendeuren dichtgezet. Spitsboog-vormig portiek, voordeur met zij- en bovenlicht. Zadeldaken, verbeterde Hollandse pan. Dakkapel. Siertuin. Treurwilg. Populieren langs Karstraat. Typisch voor ontwikkeling boerenbedrijf 1930-1950. Ligging.

Karstraat 7

De in sobere baksteen architectuur ontworpen boerderij Karstraat 7 valt op vanwege de L-vormige plattegrond. Het woondeel van de boerderij (circa 1930), die voorzien is van een sa-mengesteld, met pannen gedekt zadeldak, is met de symmetrische topgevel op de straat ge-richt. De gevel heeft op de begane grond een ondiepe portiek met de voordeur en twee T-vensters met buitenluiken, alle onder een doorlopende rollaag. Deze rollaag gaat door over de andere gevels van de boerderij. Een tweede rollaag die als een lint over de gevels is getrokken, bevindt zich op het niveau van de onderdorpels van de vensters. De voorgevel heeft op de zol-derverdieping twee, tweeruits vensters, eveneens met buitenluiken. De daklijn is geaccentueerd met een licht uitkragende rollaag. De rechter zijgevel van het woondeel heeft drie T-vensters met buitenluiken, geplaatst tussen beide rollagen die de gevels sieren. De linker zijgevel van het woondeel heeft die verschillende soorten vensters, het linker venster is mogelijk een latere toe-voeging. De stalgevel aan de straat heeft een reeks tweeruits stalramen. De kopgevel van de stal heeft een aan de buitenzijde bevestigde schuifdeur van een fors formaat en twee betonnen stalramen met een tweedelen. Op zolder heeft de gevel een hoilruik.

Karstraat 13

Langgevelboerderij ca. 1880

Machinale baksteen. Bepleisterde plint bedrijfsgedeelte. Kruiskozijnen met roedenverdeling. Lui-ken. Dubbel paar mendeuren. Zadeldaken met wolfeind, tuiles-du-Nord. Op bedrijfsgedeelte verbeterde Hollandse pan en golfplaat. Hout met cementstenen bijgebouwen ca. 1920.

Siertuin. Eik (60 cm. doorsnee).

Typisch voor 20^e eeuwse bedrijfsontwikkeling voor WO II ligging.

Dwarsdeel. Woonhuis jonger als bedrijfsgedeelte.

Lage Dijk 7

De sober vormgegeven langgevelboerderij Lage Dijk 7 dateert uit het eerste kwart van de twintigste eeuw. De boerderij heeft gevels in schoonmetselwerk en een met pannen gedekt zadeldak. De lange gevel heeft een voordeur met bovenraam, geflankeerd door twee B-vensters met kleppende bovenramen en buitenluiken. De bijbehorende gevelopeningen hebben een strekse boog. De stal heeft zes getoogde stalramen met een zesruits indeling. De oorspronkelijke opening voor de deur naar de voorstal en de inrit zijn grotendeels dichtgezet. Alle vensters en deuren in de gevel zijn later aangebracht. De kopgevel van het woondeel heeft een B-venster met buitenluiken onder een strekse boog op de begane grond en twee kleinere, ongedeelde vensters onder een strekse boog op de zolderverdieping. De openingen zijn oorspronkelijk, de vulling is recent. De gevel heeft een muizentand ter versiering van de daklijn, welke in de top eindigt met een uitkragende tuit. De lange achtergevel heeft een vernieuwd venster dat hoort bij de opkamer en een later aangebracht venster en een eveneens later aangebrachte achterdeur. De stal heeft zes betonnen stalramen en twee hooiluiken die de afsluitende tandlijst doorbreken.

Lekerstraat 8

De uit omstreeks 1950 daterende langgevelboerderij Lekerstraat 8 valt op vanwege de dynamiek van de traditionele architectuur en vanwege de hoge mate van authenticiteit. De dynamiek wordt grotendeels veroorzaakt doordat de stal aan de straatzijde breder is dan het woondeel, dat vanwege de ongewone gevelindeling en de dakkapel die de afsluitende bakstenen sierlijst doorbreekt in het oog springt. Het woondeel heeft een in stuc omlijste voordeur met snijraam met rechts een groot venster onder een strekse boog en met raamluiken. Links van de deur een Maria-nisje met daarboven een vierruits venster onder strekse boog. De dakkapel onder een met pannen gedekt zadeldakje is recht boven de voordeur gepositioneerd. De stal heeft een brede dubbele deur onder een segmentboog. Links daarvan twee en rechts daarvan vier, per twee geclusterde stalramen onder een segmentboog. De kopgevel van het woondeel is een tuitgevel met schouderstukken. De gevel heeft op soortgelijke vensters als de voorgevel; een breed venster op de begane grond en twee kleppende vierruits vensters op de verdieping. De kopgevel van de stal heeft een enigszins gedrukt karakter vanwege het wolfseinde dat hier in het met pannen gedekte, ter plaatse van de stal geknikte zadeldak is toegepast. De gevel heeft twee staldeuren waartussen twee keer drie betonnen stalramen onder een segmentboog. De stalramen rechts hebben een tweedeling, de ramen links zijn identiek aan de ramen in de voorgevel. Onder het wolfseind heeft de gevel een centraal geplaatst hooiluik.

Lekerstraat 10

De vroeg twintigste-eeuwse langgevelboerderij Lekerstraat 10 heeft een met pannen gedekt zadeldak en is met de korte zijgevel op de straat gericht. De lange voorgevel heeft een voordeur met bovenlicht met rechts een zesruits en links een vernieuwd negenruits venster met raamluiken. Oorspronkelijk hadden al deze gevelopeningen een strekse boog, de boog boven het linker-venster is vervangen door een rollaag. Het staldeel heeft een staldeur en zeven betonnen stalramen met een vierruits indeling. Eén van deze stalramen is geplaatst in de dichtzetting van de inrit onder segmentboog. De huidige staldeur het een stalraam links daarvan, zijn ook in een dichtzetting te zijn uitgespaard. De gevel heeft een uitkragende lijst met siermetselwerk.

De kopgevel van het woondeel heeft op de begane grond een zesruits venster en op de zolder twee stolpramen, alle onder een strekse boog en met buitenluiken. Tevens in de gevel een kelderlicht. De lange achtergevel van het pand is grotendeels aan het oog onttrokken. Wel is het vierruits venster van de opkamer en een vernieuwd venster en een achterdeur, alle onder een strekse boog, te zien. Het staldeel heeft een hooiluik.

Lekerstraat 23/23a

De vroeg twintigste-eeuwse langgevelboerderij Lekerstraat 23-23a heeft een met pannen gedekt zadeldak dat ter plaatse van het voormalige staldeel is voorzien van een wolfseind. De voorgevel heeft een voordeur met bovenraam geflankeerd door twee vensters. De gevelopeningen hebben alle een strekse boog. De deur en de vensters zijn vernieuwd, zoals alle in de gevels. Het voormalige staldeel heeft een recente indeling met vier tweeruits vensters onder een strekse boog en drie recente puien onder korfboogachtige ontlastingsconstructies. De kopgevel van het voormalige woondeel van de boerderij heeft twee vensters op de begane grond (soortgelijk aan de vensters in de voorgevel) en drie venster op de zolderverdieping, alle onder een strekse boog. De kopgevel van het voormalige staldeel heeft een voordeur en twee kleine vensters op de begane grond en twee soortgelijke vensters op de zolderverdieping, alle onder een strekse boog.

Lekerstraat 25

De in oorsprong vermoedelijk vroeg twintigste-eeuwse boerderij Lekerstraat 25 heeft een met pannen gedekt zadeldak dat aan de uiteinden is voorzien van wolfseinden. De lange gevel heeft in het woondeel de voordeur met bovenlicht, geflankeerd door twee zesruits vensters met buitenluiken. De bijbehorende gevelopeningen hebben strekse bogen. Rechts daarvan de deur naar de voorstal, eveneens onder een strekse boog. De stal heeft een serie getoogde stalramen, twee dubbele deuren onder een toegevoegde korfboog en een pui onder een latei. De gevelindeling van de stal is niet oorspronkelijk. De kopgevel van het woondeel heeft drie vensters onder een strekse boog. Het linker venster hoort bij de opkamer. De zolderverdieping heeft een vierruits venster onder een strekse boog, geflankeerd door twee gevorkte stalramen onder een segmentboog. De gevel heeft vlechtingen die later zullen zijn toegevoegd, net als de schouderstukken.

Lekerstraat 27

De uit de tweede helft van de twintigste eeuw daterende langgevelboerderij Lekerstraat 27 heeft gevels in schoonmetselwerk onder een met orangerode pannen gedekt zadeldak met ongelijke wolfseinden. De lange straatgevel heeft een voordeur met bovenlicht, geflankeerd door twee zesruits schuifvensters met buitenluiken. Boven de deur bevindt zich een dakkapel met een stolpraam en onder een met pannen gedekt zadeldak. De stal heeft een deur naar de voorstal, twee dubbele staldeuren en een vierruits venster. De kopgevel van het woondeel heeft op de begane grond ten minste één zesruits schuifvenster. De zolder heeft centraal een vierruits venster met raamluiken, geflankeerd door twee kleinere rondboogvensters. Tegen de kopgevel van de stal is een houten bouwsel gezet.

Loopweg 1

De laat vermoedelijk vroeg twintigste-eeuwse langgevelboerderij Loopweg 1, is door verplaatsing van de voordeur een kopgevelboerderij geworden. De boerderij een met pannen gedekt zadeldak en gevels in schoonmetselwerk. Hierdoor tekenen de latere wijzingen zich duidelijk in het exterieur af, vooral in het stalgedeelte. De kopgevel heeft een symmetrische indeling; een omlijste voordeur geflankeerd door zesruits vensters op de begane grond en twee vierruits vensters op de zolderverdieping, alle onder een rollaag. De linker zijgevel heeft drie zesruits vensters onder een strekse boog, het middelste venster is in de plaats gekomen van de verdwenen voordeur, getuige de resterende dagkanten onder het huidige venster. De stal heeft een dubbele staldeur onder een segmentboog, een tweede, soortgelijke opening is later dichtgezet. Verder heeft de gevel een serie getoogde vierruits stalramen. De voormalige deuropening ter ontsluiting van de voorstal is dichtgezet. De kopgevel van de stal is blind, de top lijkt grotendeels hersteld. De boerderij heeft geen oorspronkelijke vensters meer.

Loopweg 3

De vermoedelijk vroeg twintigste-eeuwse langgevelboerderij Loopweg 3 heeft een met pannen gedekt zadeldak en gevels in schoonmetselwerk. Opvallend is het wilde metselverband, wat er op duidt dat de gevels mogelijk een keer met oude bakstenen herbouwd is. De boerderij heeft in de lange voorgevel een deuropening geflankeerd door twee vensteropeningen, alle onder een strekse boog. De deur en de vensters zijn recent. Dit geldt ook voor de stalvensters, die geplaatst zijn in vermaakte vensteropeningen. De stal heeft vermoedelijk nog wel de oorspronkelijke dubbele staldeur onder een segmentboog. Een latere opening, eveneens onder een segmentboog, is dichtgezet. De gevel is rijk aan bouwsporen. De kopgevel van het woondeel heeft twee vensters op de begane grond en twee op de verdieping. De gevelopeningen hebben strekse bogen. De vensters zijn recent, net als de buitenluiken van de vensters op de begane grond. De kopgevel van de stal is blind.

Pater de Leeuwstraat 65

Langgevelboerderij Woonhuis

Ca. 1895

Machinale baksteen, bepleisterde banden en plint. Begane grond: vernieuwde vensters. Oculus (gietijzer) in top-zijgevel. Voordeur met bovenlicht. Zadeldak, oud-Hollandse pan, oranje pannen vormen inscriptie: HEIDHOEVE. Siertuin. Dubbele rij eiken langs Pater de Leeuwstraat. Ligging. Voorbeeld ontginningsboerderij. Gelegen parallel aan Zuid-Willemsvaart. Dwarsdeel dichtgezet.

Pater van der Burgtweg 3

De uit 1934 daterende kortgevelboerderij P. v.d. Burgtweg 3, die de naam "Antoniushoeve" draagt, verkeert nog grotendeels in de oorspronkelijke staat. De boerderij heeft een met oranje-ode pannen gedekt zadeldak met wolfseinden, de gevels zijn uitgevoerd in schoonmetselwerk. Alle gevels hebben een bloklijst ter afsluiting, de kopgevels hebben daarnaast nog kenmerkende schouderstukken. De lange voorgevel heeft een voordeur met bovenlicht, geflankeerd door zesruits vensters met buitenluiken. De gevelopeningen hebben een strekse boog. Links van de voordeur is een gevelsteen ingemetseld met daarop het jaartal 1934.

Van de twee openingen onder korfboog horende bij een inrit in de stal, is de linker dichtgezet. In deze dichtzetting is een getoogde vensteropening uitgespaard ten behoeve van een stalen venster. Dit venster vertoont grote overeenkomsten met de overige stalen stalramen in de gevel. De gevel heeft ook nog een deur naar de voorstal. De kopgevel van het woondeel heeft op de begane grond een zesruits venster en een vierruits venster. De laatste hoort bij de opkamer. Onder het venster bevindt zich een klein kelderlicht. Deze gevelopeningen hebben een strekse boog. De gevelopeningen ten behoeve van de vierruits vensters op de zolder hebben daarentegen een rollaag. De kopgevel van de stal heeft enkele stalen stalramen, gelijk aan de stalramen in de lange voorgevel.

Trentstraat 2

De in oorsprong laat negentiende-eeuwse boerderij Trentstraat 2 heeft in de jaren dertig van de twintigste eeuw een geheel nieuw woondeel gekregen. Dit woondeel heeft in de asymmetrische kopgevel een voordeur en drie zesruits vensters onder een strekse boog. Het meest linker venster bevindt zich in een éénlaags uitstulping onder plat dak. De voordeur is geaccentueerd met penanten die een betonnen lijst ondersteunen, de vensters hebben buitenluiken. De gevelopeningen op de zolder, waarin stolpramen zijn gevat, hebben ook strekse boven, net als de drie zesruits vensters in de lage rechter zijgevel, die wordt beëindigd met door een goot op geprofileerde klossen. Het dakschild van het met pannen gedekte zadeldak dat voorzien is van wolfs-einden, heeft hier een dakkapel. Deze dakkapel is oorspronkelijk en heeft een vierruits venster en een zadeldak met pannen. De lange straatgevel van de stal heeft later aangebrachte betonramen, een recente schuifdeur en een dichtzetting op de plaats van de voormalige inrit. De kopgevel van de stal heeft twee later toegevoegde, betonnen stalramen onder een segmentboog en net onder de muurplaat twee kenmerkende ventilatieopeningen onder een rondboog. De lange 'achtergevel' heeft vooral later aangebrachte vensters en enkele staldeuren.

Quickscan 2007: Boerderij met verschillende bouwfases. Woongedeelte uit de wederopbouwperiode, bedrijfs gedeelte is gebouwd in de tweede helft van de negentiende eeuw. Later is dat gedeelte aangepast aan nieuwe agrarische gebruikseisen.

Vonderweg 2

Gemeentelijk monument

Vonderweg 4 of ongenummerd

Hoeve "Lange Vonder". Gebouwd in 1935. Ook deze langgevelboerderij is voorzien van een mansardedak. Er zijn in het bedrijfs gedeelte aanpassingen geweest waarbij opnieuw de ramen zijn vergroot en als woonhuisramen zijn gedetailleerd.

LIESHOUT

Achterbosch 3

Langgevelboerderij ca. 1900 ca. 1850 ca. 1980

Handgevormde baksteen, rechte steekankers. Stroomlaag, vlechtingen. Gepleisterde plint. Zesruits schuifvensters met luiken. Nieuwe paneeldeur en bovenlicht. Getoogde vierruits stalraampjes. Rechte mendeuren. Afgewolfd zadeldak met riet Berk, beukenhaag.

Cultuurhistorische waarde.

Achterbosch 5

Kortgevelboerderij woonhuis.

Ca. 1900 Jaren '80.

Rieten schuur op bakstenen voet onder zadeldak met riet en oud Hollandse dakpannen en rechte mendeuren. Vierruits vensters. Drie knotwilgen, treurwilg, linde.

De boerderij zelf is sterk verbouwd.

Cultuurhistorische waarde.

Achterbosch 6

Langgevelboerderij woonhuis. 1890 Jaren '80.

Hanggevormde baksteen. Schuif- en openslaande ramen, deels met nieuwe luiken en glas-inlood bovenlicht. Nieuwe paneeldeur. Zadeldak. Opnieuw verbeterde Hollandse dakpannen.

Ligusterhaag, walnotenbomen, berk.

Jaartal in muurankers. Dichtgemetselde hooiluik. Duiven-openingen op zolderetage. Documentatie.

Achterbosch 7

Langgevelboerderij Woonhuis 1902 Ca. 1950

Machinale baksteen. Gepleisterde plint, sierlijst. Gietijzeren sierankers, hardstenen dorpels. Zesruits schuifvensters en vernieuwde ruiten. Paneeldeur met gedeeld bovenlicht. Getoogde mendeuren. Zadeldak, muldenpannen. Twee walnotenbomen, een grote linde, fruitboomgaard.

Eerste steen: H. Bekx, v.d. Goor 17 augustus 1902. Cultuurhistorische waarde, detaillering.

Achterbosch 10

Kortgevelboerderij 19^e eeuw Ca. 1960 verbouwd

Machinale baksteen. Rollagen bij onderdorpel en bovendorpel. T-vensters met klepramen. Paneeldeur in portiek. Rechte mendeuren. Mansardedak, tuilde du Nord. Kastanjeboom.

Documentatie. De eindgevel was beschermd maar inmiddels gesloopt. Nieuwbouw niet waardevol.

Achterbosch 11

Gedeeltelijk gemeentelijk monument: alleen gebint en kelder zijn aangewezen

Langgevelboerderij Ca. 1870 Eerste helft 19^e eeuw Ca. 1900.

Ten zuidwesten van de dorpskern Lieshout, daarvan gescheiden door het Wilhelminakanaal, bevindt zich het agrarische buurtschap Achterbosch. Ook nu nog bestaat het voornamelijk uit (voormalige) boerderijen, waarvan de meeste met een lange historie.

Het betreffende object ligt op enige afstand van de weg, met de nokas parallel daaraan. Het woongedeelte bevindt zich links, het voormalige bedrijfs gedeelte bevindt zich rechts. Aan de achterzijde ligt een aantal schuren, waarvan één cultuurhistorisch interessant.

De gevels van de boerderij waren tot voor kort opgetrokken uit rode handvorm baksteen en grotendeels voorzien van geblokt pleisterwerk. De voor- en zijgevels bestaan op dit moment uit een kalkzandstenen binnenmuur. Een buitenschil is nog niet aanwezig. De achtergevel bestaat uit diverse vlakken metselwerk in rode baksteen, uit verschillende periodes. Het gebouw wordt afgedekt door een wolfdak met een schild aan de zijde van het bedrijfs gedeelte. Het is gedekt met blauwe en rode Oud-Hollandse pannen, die om en om zijn gelegd. Het dak dateert in zijn huidige vorm uit de jaren 1970. Tot die tijd was het bedekt met stro/riet met een pannen voet. Ter hoogte van de brandmuur steekt een gemetselde schoorsteen door het dak.

De indeling van de nieuwe voorgevel is nog gelijk aan de situatie voor de recente verbouwing. Alle vensters en deuren (van hout) zijn echter nieuw. Het woongedeelte links begint met twee zesruits vensters, waarna de houten voordeur met enkelruits bovenlicht volgt. Het stalgedeelte bevat vervolgens twee kleinere zesruits vensters (dit waren voorheen ijzeren exemplaren), een houten deur, een klein zesruits venster en tenslotte een hoge deeldeur. In het dak bevinden zich ter hoogte van het woongedeelte twee ijzeren klepvensters.

De linkerzijgevel bevat linksonder het keldervenster (op dit moment enkel een opening) en daarboven een vierruits keldervenster. De kelder en opkamer bevinden zich opvallend hoog, wat erop wijst dat het grondwaterpeil eveneens hoog is of dat was ten tijde van de bouw van de kelder. Rechts bevat de gevel twee zesruits vensters en op die verdieping is een klein vierruits venster geplaatst.

Midden in de rechterzijgevel is een houten deur geplaatst. Verder bevat deze zijde geen bijzonderheden.

In de achtergevel bevindt zich geheel links een kleine opening die vanaf de binnenzijde is dichtgemaakt. Vervolgens bevat de gevel een houten deur, dan een deuropening waar het een en ander aan is versleuteld, een ijzeren zesruits venster (gezien het metselwerk de vervanging van iets groters) en ten slotte een houten deur als afsluiter van het bedrijfs gedeelte. In het woongedeelte zijn een ijzeren zesruits venster, een houten deur en een driedelig venster aanwezig. De achtergevel (voor zover sprake is van één samenhangende gevel) verkeert in slechte staat. Delen van het muurwerk worden door de kap naar buiten gedrukt.

Het interieur van de boerderij toont een lange historie. Er zijn elementen uit vele verschillende periodes aanwezig. De historische kern van de boerderij wordt gevormd door het gebint, dat vermoedelijk uit de zeventiende eeuw dateert. Het ankerbalkgebint laat zien dat de boerderij is gebouwd als hallenhuis. Op een zeker moment in de geschiedenis (waarschijnlijk in de tweede helft van de negentiende eeuw) zijn de gebintstijlen aan de straatzijde afgezaagd en is de voor-gevel naar achteren geplaatst. Met deze verbouwing ontstond in de voorgevel ruimte voor inrijdeuren. Het bedrijfsgedeelte is bij deze verbouwing vermoedelijk ook met twee traveeën verlengd.

In de overgang tussen het bedrijfsgedeelte en het woonhuis heeft een verbouwing plaatsgevonden, waarbij een trap naar de zolder en sanitair zijn aangebracht. De deuren van het sanitair dateren uit de jaren 1920/1930.

Het voorhuis bevat elementen uit de bouwtijd tot nu. De kelder heeft een gemetseld tongewelf en een spekkuij. Via de opkamer is ook de zoldering bereikbaar. Hier is te zien dat de brandmuur en de schoorsteen enige decennia geleden opnieuw zijn opgemetseld. Ook de sporenkap is zo'n dertig jaar geleden vernieuwd. Wel zijn op de zoldering de gebintplaten inclusief liplassen zichtbaar.

In de keuken staat een keukenblok met granito blad. De grote schouw in de herd is tot kast herbestemd, maar de bordenlijst is zichtbaar gelaten. De meeste deuren in het voorhuis dateren ten minste uit de negentiende eeuw en zijn voorzien van bijzonder hang- en sluitwerk (o.a. sluitwerk van gesneden hout).

De schuur achter de boerderij lijkt op het eerste gezicht van grote ouderdom, omdat het gebouw net als de achtergevel van de boerderij uit verschillende stukken muurwerk is opgetrokken. In feite bestaat het bouwwerk uit twee losse schuurtjes met een golfplaten overkapping die beide stukken verbindt. Op oude kadastrale kaarten (tot in de jaren 1940) is het gebouw echter niet ingetekend, overigens in tegenstelling tot een grote schuur die tussen het bedrijfsgedeelte en de straat heeft gestaan én een zogenaamde turfschop die op het kadastraal minuutplan van 1811-1832 aan de kant van het bedrijfsgedeelte stond. Volgens de overlevering is het rechter gedeelte van de schuur achter de boerderij pas in de tweede helft van de twintigste eeuw versteend. Waarschijnlijk is hierbij wel gebruik gemaakt van oude materialen (stenen, deuren en ramen), wellicht van het gebouw dat ooit aan de voorzijde stond.

Aan de achterzijde van de boerderij staat ter hoogte van het woongedeelte een gemetselde en deels bepleisterde waterput met een betonnen deksel.

Waardering

De boerderij is cultuurhistorisch waardevol vanwege de grote ouderdom en als onderdeel van de (agrarische) geschiedenis van het buurtschap Achterbosch. De vele nog aanwezige oude elementen in de boerderij vertellen ieder een verhaal, over de bouwgeschiedenis, de gebruiksgeschiedenis en het leven van de agrariër door de eeuwen heen. Recentelijk is met de sloop van drie buitenmuren (inclusief alle ramen en deuren) een aanzienlijk deel van die geschiedenis gewist. De ziel van de boerderij, het gebint, is echter nog volledig aanwezig. Ook de kelder met tongewelf dient in het bijzonder genoemd te worden. De boerderij heeft dan ook een grote bouwhistorische waarde.

De schuur en de put zijn interessante cultuurhistorische elementen, maar niet meer dan dat, hoewel een bouw/materiaalhistorisch onderzoek in de schuur wellicht de moeite waard zou zijn.

Beekseweg 5

Langgevelboerderij met in de kopgevel het jaartal 1864. Bouwjaar komt overeen met plaats in ontginningsgebied tussen Lieshout en Beek.

Pannendak met twee wolfseinden. Recent aangebracht drie dakkapellen in de voorgevel. Groot woongedeelte met voordeur en drie zesruitsvensters met luiken. Zijgevel met zesruitsvenster, opkamerraam en twee (oorspronkelijk drie) verdiepingsramen. Twee deelpoorten met karakteristieke korfboog-overspanningen. Een stalraam met toog in de voorgevel. Zijgevel stal met twee duivengaten. Metselwerk van rode baksteen en muurankers.

Beemdkant 6 (was 11)

Ten noordoosten van Lieshout bevindt zich de Beemdkant. Dit gebied kent een lange bebouwingsgeschiedenis: op het kadastraal minuutplan 1811-1832 staan reeds verschillende boerderijen ingetekend. Aan een t-splitsing, op de plek waar tegenwoordig de langgevelboerderij Beemdkant 6 ligt, staat op het minuutplan een gebouw met ongeveer dezelfde plattegrond en een klein bijgebouw (vermoedelijk bakhuis). De huidige boerderij heeft de uiterlijke kenmerken van circa 1890, zodat de conclusie kan worden getrokken dat het object rond die tijd is vernieuwd. Dat daarbij materiaal uit de oude boerderij is hergebruikt, ligt voor de hand. Zo is in het stalgedeelte in ieder geval een oude gebintstijl aanwezig.

Het gebouw ligt op korte afstand van de weg, met de nokas parallel daaraan. Het bedrijfsgedeelte bevindt zich links, het woongedeelte rechts. Zowel aan de linkerkant als aan de rechterkant ligt een oprit die leidt naar het erf achter het gebouw. Daar bevinden zich diverse bijgebouwen zonder cultuurhistorische waarde.

De eenlaags boerderij met rechthoekige plattegrond is opgetrokken uit beige/rode handvorm baksteen van behoorlijk formaat en gemetseld in kruisverband met kalkvoeg. Bij het woongedeelte is een lage plint gecementeerd. Bovenaan de gevels is een uitkraging met overhoekse muizentand gemetseld. Het gebouw wordt afgedekt door een rieten wolfdak met pannen voet. Aan de straatzijde zijn dit blauwe opnieuw verbeterde Hollandse pannen. Aan de achterzijde zijn dit overwegend rode en enkele blauwe Oud-Hollandse pannen. Ter hoogte van de brandmuur steekt een gemetselde schoorsteen door de nok. Het houtwerk is wit en donkergroen geschilderd of donker gebeitst. Dat laatste is vermoedelijk vanaf de jaren zeventig gebeurd, toen de ramen en luiken in het voorhuis zijn vervangen. De kozijnen zijn deels oorspronkelijk. Ook de staldeuren in de voorgevel en een groot raam aan de achterzijde stammen uit de jaren zeventig. Tegen de achtergevel van het stalgedeelte staat een stenen uitbouw onder lessenaardak die waarschijnlijk is gebouwd als varkensstal. Hier sluit weer een garage op aan. Beide volumes hebben geen cultuurhistorische waarde. De kopgevel van het bedrijfsgedeelte is op een later moment versteend of vervangen.

De voorgevel bevat links een getoogde deel deur onder een korfboog van felrode baksteen. Rechts hiervan gaat de gevel schuil achter een forse klimplant, waarna een enkele getoogde deur onder een getoogde rollaag volgt. De rollaag en het metselwerk boven de deur zijn duidelijk van later datum. Het is aannemelijk dat deze deur in plaats van een potstal deur is gekomen. Verder naar rechts zijn twee getoogde betonnen zesruits stalvensters aangebracht.

Zowel de vensters als de getoogde rollagen erboven zijn niet oorspronkelijk (vermoedelijk ook jaren zeventig). Het woongedeelte heeft een klassieke indeling met de voordeur tussen twee vensters. De voordeur is een paneeldeur met ruitje en een bovenlicht met gekleurd glas-in-lood (jaren zeventig). Het kozijn is gesneden, de neuten zijn zwart geschilderd en de dorpel is van hardsteen. De vensters zijn enkelruits met een enkelruits kleppend bovenlicht, schijnluiken en geglazuurde lekdorpeltegels. De luiken hangen niet meer aan de duimen die in de kozijnen aanwezig zijn. Boven ieder van de drie openingen is in felrode baksteen een anderhalfsteens strekse boog gemetseld. Ter hoogte van de balklaag zijn smeedijzeren muurankers op de gevel aanwezig. Het dakvlak bevat geen bijzonderheden.

De linkerzijgevel is op een later moment versteend of vervangen. Er zijn nieuwere stenen voor gebruikt, er is geen strak metselverband aanwezig en de specievoegen zijn erg breed. Bovenin bevinden zich twee kleine openingen. Op de gevel zijn enkele muurankers aanwezig.

De begane grond van de rechterzijgevel bevat links een enkelruits venster met enkelruits bovenlicht, schijnluiken en geglazuurde lekdorpeltegels. Ook hier hangen de luiken niet aan de duimen. Rechts bevindt zich nog een dergelijk venster, maar dan kleiner (de bovenzijde bevindt zich op dezelfde hoogte). Dit is het opkamervenster. Boven beide openingen is in felrode baksteen een strekse boog gemetseld. De verdieping bevat in het midden een houten luik en aan weerszijden een halfrond venster. Onder het luk is een rollaag gemetseld, aan de bovenzijde een anderhalfsteens strekse boog van felrode baksteen. De halfronde ramen zijn van beton en voorzien van een roedenverdeling. Ze hebben eveneens een rollaag aan de onderzijde en een halfronde rollaag van felrode baksteen aan de bovenzijde. Langs de dakranden zijn vlechtingen in het metselwerk. Smeedijzeren muurankers geven de plaats van de balklaag en gordingen aan.

Links bevindt zich in de achtergevel onder een rollaag een keldervenster. Verder naar rechts is onder een rollaag een groot driedelig venster met geglazuurde lekdorpeltegels aangebracht. Hierna volgt een houten deur met tweeruits bovenlicht in een gesneden kozijn met zwart geschilderde neuten, een hardstenen dorpel en een gecementeerde omlijsting. Het bedrijfsgebouw begint rechts hiervan met een lagere houten deur met enkelruits bovenlicht onder een rollaag. Enkele meters verder is een voormalige deuropening dichtgezet met metselwerk. Hierin is een klein toiletvenster onder een rollaag geplaatst. Tegen de rechterhelft van de achtergevel staat de aanbouw onder lessenaardak, die geen cultuurhistorische waarde heeft. Het dak bevat geen bijzonderheden.

Het interieur van de boerderij verkeert nog voor een aanzienlijk deel in de oorspronkelijke staat. De indeling van zowel het voorhuis als het achterhuis zijn intact. Achter de voordeur ligt een gang die toegang biedt tot twee kamers en aan het einde de keuken. In de kamer rechts bevindt zich een kastenwand met bedsteden. Op de vloer liggen blauwe en rode plavuizen. In de kamer links is de schouwplaats nog herkenbaar, echter de schouw is verwijderd. In de keuken geven twee deuren toegang tot respectievelijk de kelder en opkamer. De kelder staat vol water en is niet ouder dan de huidige boerderij. In de opkamer loopt een trap naar de zolderverdieping. Het betreft een open ruimte met een houten vloer en de rondhouten kapconstructie in het zicht. Het rookkanaal is vernieuwd, de brandmuur deels.

Op de begane grond zijn in het voorhuis nog diverse paneeldeuren aanwezig, echter deze zijn afgetimmerd. De deur tussen de gang en de keuken is voorzien van ruiten in een geometrische roedenverdeling.

In het bedrijfsgedeelte bevindt zich vooraan de grupstal. Hier is tevens een toilet gecreëerd, vermoedelijk rond 1930. De toiletdeur dateert uit die periode, net als een aanrecht dat tegen de brandmuur is geplaatst. In de brandmuur is aan deze zijde nog de opening zichtbaar die zich in de schouw bevond, waardoor men naar het vee kon kijken. De muren van de boerderij zijn dragend: de dwarsbalken worden door ankers in de voor- en achtergevel op hun plek gehouden, ondersteund door smalle gemetselde pijlers. Hier en daar zijn staanders onder de balken geplaatst, al dan niet op traditionele wijze. Verder zijn hergebruikte balken en liplassen zichtbaar. Boven de stal ligt een rondhouten balklaag t.b.v. de hooizolder. Het achterste gedeelte heeft geen zoldering. Hier is de rondhouten kapconstructie in het zicht.

Waardering

De boerderij is stedenbouwkundig waardevol als onderdeel van de eeuwenoude bebouwing van de Beemdkant, ten noordoosten van Lieshout. Het gebouw heeft cultuurhistorisch belang als herinnering aan de agrarische geschiedenis van het gebied. In de boerderij zelf zijn agrarische ontwikkelingen afleesbaar. Architectuurhistorische waarde is er vanwege de gaafheid van de hoofdvorm en de indeling. Bovendien zijn er architectuurhistorisch waardevolle detailleringen in zowel het interieur als het exterieur.

Cultuurhistorisch waardevolle elementen

- Het metsel- en voegwerk van de voorgevel, rechterzijgevel en achtergevel (incl. plint, muizentand, vlechtingen en bogen in felrode steen)
- De indeling van deze gevels, uitgezonderd latere wijzigingen
- De vorm en materialisering van het dak, inclusief de houten constructie
- De indeling van het interieur
- De plaats van de brandmuur en de oorspronkelijke delen ervan
- De balken in het bedrijfsgedeelte
- Kelder en opkamer
- Kastenwand en plavuizen
- Paneeldeuren

Beemdkant 8 (was 10)

Langgevelboerderij. Woonhuis.

Eerste helft 19^e eeuw. Ca. 1985.

Handgevormde baksteen. Gepleisterde plint, vlechtingen. Negenruits-schuifvensters met luiken. Semi-klampdeur met gedeeld bovenlicht.

Afgewolfde zadeldak met riet. Verbeterde Hollandse dakpannen. Schop onder wolfdak.

Klimop, fruitbomen.

Opnieuw gevoegd metselwerk.

Documentatie.

Beemdkant 16 nu Provinciale weg 10

Langgevelboerderij Woonhuis. 18^e eeuw 1671 ca. 1985

Baksteen met muizetand. Zijgevel van handgevormde baksteen met vlechtingen en oude bouwsporen. Zesruits schuifvensters met luiken. Paneel deur. Afgewolfd zadeldak met riet en oud Hollandse dakpannen. Nieuw woonhuis. Jaartal anker in zijgevel. Sterk gerestaureerd. Boerderij van het Kempische langgeveltype. Negentiende eeuw. Documentatie Rijksmonument.

Bosrand 11

Verbouwde langgevelboerderij uit 1861. Veel onderdelen zijn gereconstrueerd en herkenbaar gebleven. De ramen in het tasgedeelte zijn toevoegingen.

Bosven 2

In het buitengebied ten zuidwesten van Mariahout ligt een ontginningsboerderij uit circa 1925. Rond 1975 zijn de meeste ramen en deuren vervangen. Waar het gaat om oorspronkelijke vensters, staat dit vermeld. Het pand is gesitueerd op enkele meters afstand van de smalle straat Bosven. De nokas bevindt zich haaks op de straat. Links van de boerderij ligt een bestrate oprit die naar het erf aan de achterzijde leidt. Hier bevinden zich diverse bijgebouwen, zoals een grote stal en een hooischaar. Rechts van het pand ligt, met de nokas parallel aan de straat, een varkensschaar van behoorlijke ouderdom. Op luchtfoto's is te zien dat achter de varkensschaar een kleiner schuurtje of bakhuis staat. Beide gebouwen zijn voorzien van een zadeldak met rode pannen. Ze zijn vanwege hun (voormalige) functie en ouderdom cultuurhistorisch waardevol. De eenlaags boerderij met rechthoekige plattegrond is opgetrokken in rode baksteen en gemetseld in Noors verband. Het gebouw wordt afgedekt door een zadeldak met rode Tuiles du Nord. Op de scheiding van woon- en bedrijfsgebouwen steekt een gemetselde schoorsteen door de nok. Het houtwerk heeft de kleuren wit en donkergroen.

De voorgevel heeft een symmetrische indeling. In het midden is de voordeur in een smalle portiek geplaatst. Het betreft een deur uit ca. 1975 met roedenverdeling en een enkelruits bovenlicht. Aan weerszijden bevindt zich een venster, dat bestaat uit een grote ruit met tweedelig bovenlicht, houten onderluiken en een gemetselde lekdorpel. De verdieping bevat twee enkelruits vensters met enkelruits bovenlichten en gemetselde lekdorpels. Boven ieder van de genoemde openingen bevindt zich een anderhalfsteens strekse boog. In de top is de naam van de boerderij geschilderd in zwarte letters met witte schaduw: "PETER – HOEVE". Daarboven bevindt zich een oorspronkelijk driehoekig venster met kruisroeden en een rollaag rondom. Langs de dakrand bevindt zich een uitkraging met bloktand en een rollaag. Ter hoogte van de balklaag zijn sierlijke smeedijzeren muurankers op de gevel aanwezig.

De linkerzijgevel bevat in het voormalige bedrijfsgebouwen onder getoogde rollagen vier getoogde zesruits stalvensters met gemetselde lekdorpels. Rechts is een groot enkelruits venster met gemetselde lekdorpel aangebracht. Direct rechts hiervan bevindt zich een houten deur. Het voorhuis dat hierna volgt wijkt iets terug en is dientengevolge hoger. Links bevat het een groot enkelruits venster met tweedelig bovenlicht, gemetselde lekdorpel en houten onderluiken. Rechts is dit een enkelruits venster met enkel bovenlicht, gemetselde lekdorpel en een onderluik. Beide elementen zijn onder een anderhalfsteens strekse boog geplaatst. Bovenaan de gevel is een uitkraging met bloktand gemetseld. Onder de dakvoet is een moderne goot aanwezig.

Ter hoogte van het woongedeelte zijn in het dakvlak twee enkelruits houten dakkapellen onder zadeldaken geplaatst. Ten tijde van het MIP waren deze nog niet aanwezig.

Het woongedeelte van de rechterzijgevel bevat onder anderhalfsteens strekse bogen twee enkelruits vensters met enkelruits bovenlichten, gemetselde lekdorpels en onderluiken. Het lagere bedrijfsgedeelte is vanaf de openbare weg slecht zichtbaar, maar bevat in ieder geval twee smalle staande vensters, tuindeuren, een enkele deur en stalvensters. Onder de dakvoet is een moderne goot aanwezig. Boven het voorhuis is in het dakvlak een enkelruits houten dakkapel onder zadeldak geplaatst. Rechts hiervan is een klein tuimelvenster aangebracht.

Waardering

De boerderij is stedenbouwkundig en cultuurhistorisch waardevol als begin twintigste-eeuws onderdeel van het ontginningsgebied ten zuidwesten van de kern van Mariahout. Door de aanwezigheid van bijgebouwen zoals de varkensschuur en het kleinere schuurtje wordt de cultuurhistorische waarde van de boerderij versterkt; er is eveneens sprake van ensemblewaarde. De boerderij heeft architectuurhistorische waarde vanwege de gaafheid van de hoofdvorm en voor de bouwtijd karakteristieke detailleringen zoals het (sier)metselwerk en metselwerkband. De indeling van het voorhuis is nog gaaf. Bij het achterhuis zijn nieuwe openingen toegevoegd, maar dit is niet op storende wijze gebeurd. De vensters in het voorhuis hebben niet meer de oorspronkelijke detaillering.

Broeksteeg 4

Langgevelboerderij 1952

Wederopbouw.

Machinale baksteen. Houten kruiskozijn met onderverdeling en luiken. Semi-klapdeur in omlijst portiek en bovenlicht met V-verdeling. Getoogde vierruitstalraampjes. Getoogde mendeuren. Geknikt zadeldak met verbeterde Hollandse dakpannen. Naast de voor deur is een klein nisje met een heiligenbeeldje. Gaafheid.

Den Houw 2

In het buitengebied even ten westen van Lieshout bevindt zich een langgevelboerderij van bescheiden formaat uit circa 1870. Het gebouw is grijs geblokt ademt samen met het erf de sfeer van weleer. De meeste openingen zijn rond 1970 voorzien van een nieuwe invulling, maar de indeling lijkt nog erg authentiek. Het pand ligt op korte afstand van de straat, met de nokas enigszins diagonaal haaks daarop gericht. Het woongedeelte bevindt zich aan de zijde van de weg. Voor de voordeur loopt een oprit die naar het erf bij het bedrijfsgedeelte leidt. Rechts van de boerderij staat een bijgebouw zonder cultuurhistorische waarde. De beplanting van het erf is daarentegen wel waardevol. Aan de achterzijde van het woongedeelte liggen enkele betonnen platen, daarna volgt direct een akker.

De eenlaags boerderij met rechthoekige plattegrond is vrijwel geheel voorzien van geblokt pleisterwerk. De achterzijde van het bedrijfsgedeelte is niet gepleisterd: hier zijn diverse vlakken in verschillende rode baksteen zichtbaar. Een stukje is opgetrokken in kalkzandsteen. Het gebouw wordt afgedekt door een zadeldak met blauwe en rode Oud-Hollandse pannen. Bij het woongedeelte bevindt zich een wolfeind. Het woongedeelte is aan de achterzijde voorzien van een uitbouw onder een lessenaardak met rode gegolfde Friese pannen.

Op de scheiding van het woon- en bedrijfsgedeelte steekt een gemetselde schoorsteen door de nok. Het houtwerk heeft de kleuren wit en donkergroen.

De voorgevel is in dit geval de gevel die de voordeur bevat. De voorgevel van het woongedeelte heeft een klassieke indeling, waarbij de voordeur tussen twee vensters is geplaatst. De vernieuwde vensters hebben klepramen, kleine roedenverdeling en houten luiken. De voordeur is van hout en heeft een smal enkelruits bovenlicht. Hierna volgen in het bedrijfsgedeelte een houten deur, een liggend drieruits stalvenster en nog een houten deur en liggend drieruits stalvenster. Boven alle genoemde elementen is een witte strekse boog geschilderd. Vervolgens is er een hoge deeldeur die het dak optilt, dan een getoogd zesruits stalvenster en tenslotte een houten deeldeur. Ter hoogte van de balklaag zijn smeedijzeren muurankers op de gevel aanwezig. Bij het woongedeelte zijn het sierlijke gekrulde exemplaren, bij het bedrijfsgedeelte rechte. In het dak zijn geen bijzonderheden.

De linkerzijgevel steekt links veel verder uit als gevolg van de tot hier doorgetrokken uitbouw tegen de achtergevel. Het pleisterwerk vormt een geheel en is dus aangebracht nadat de uitbouw is gecreëerd. De gevel bevat links onderaan een klein kelderraam met diefijzers. Daarboven bevindt zich een enkelruits opkamervenster met wit geschilderde lekdorpel. In het midden van de verdieping bevindt zich tenslotte een kleiner enkelruits venster met wit geschilderde lekdorpel. Boven de drie openingen is in het pleisterwerk een strekse boog getekend. Ter hoogte van de balklaag zijn twee smeedijzeren muurankers aanwezig.

De achtergevel bestaat geheel links uit kalkzandsteen. Hierin is een klein venster aanwezig. Verder naar rechts zijn in het bakstenen gedeelte een enkelruits en een tweeruits venster aangebracht. Geheel rechts bevindt zich een zesruits ijzeren stalvenster. De laatste twee hebben een gepleisterde omlijsting. Ter hoogte van de balklaag zijn smeedijzeren muurankers aangebracht. Hierna volgt de uitbouw tegen het woongedeelte. Deze is voorzien van geblokt pleisterwerk. Dit gedeelte bevat een tweeruits venster, een houten deur en drie enkelruits vensters met enkelruits bovenlichten. Boven de deur en het linker venster is een witte strekse boog geschilderd. Direct voor deze gevel bevindt zich een betonnen waterput.

Waardering

De boerderij is stedenbouwkundig waardevol als onderdeel van de negentiende-eeuwse bebouwing van het buitengebied ten westen van Lieshout. Het gebouw is cultuurhistorisch waardevol als onderdeel van de agrarische ontwikkeling van datzelfde gebied. Architectuurhistorische waarde is er vanwege de gaafheid van de hoofdvorm en de indeling. Bovendien zijn er architectuurhistorisch waardevolle detailleringen zoals het dak en het geblokte pleisterwerk. Intern zijn vermoedelijk de kelder en het gebint nog aanwezig.

Ginderdoor 23

Boerderij Ca 1925.

Baksteen, tandlijst. Houten gootlijst op klosjes. Kruiskozijsen met halve luiken. Bovenlichten in roeden verdeeld, donkergeel kathedraalglas. Paneeldeur in risaliet, met betonnen, met betonnen luifel waarboven gedeeld bovenlicht. Mansardedak, tuile du Nord. Laag baksteen schansmuurtje. Berk, coniferen, siertuin. Gaafheid.

Ginderdoor 30/32

Langgevelboerderij Woonhuis.

1929 Ca 1975.

Baksteen. Kruisvensters met halve luiken. Hoge zesruits stalramen, nieuwe paneel deur. Zadel-dak, muldenpannen. Nummer 32: kortgevelboerderij 18^e eeuw met vlechtingen, oeil de boeuf, hooiluiken. Afgewolfd zadeldak, golfplaten, rechte mendeuren.

Cultuurhistorische waarde, ligging.

Ginderdoor 35

Langgevelboerderij 1870-1900.

Machinale baksteen. Hardsteen dorpels, rechte steekankers. Zesruits schuifvensters met luiken. Getoogde zesruits stalraampjes. Opgeklapte deur met panelen, middenstijl en gedeeld bovenlicht. IJzeren stalraampjes. Zadeldak, muldenpannen. Gaafheid.

Ginderdoor 37

Tussen Mariahout en Lieshout ligt het buurtschap Ginderdoor. Hier bevindt zich aan de door-gaande weg een voormalig hallenhuis dat is doorontwikkeld tot langgevelboerderij. Het object stamt vermoedelijk uit het einde van de achttiende eeuw (het eigendom is in ieder geval tot 1791 terug te leiden). De boerderij is op enkele meters van de straat gelegen in een siertuin. Rechts bevindt zich een oprit naar het terrein aan de achterzijde. De nok is haaks op de straat gericht, waarbij de voordeur zich in de linkerzijgevel bevindt. Het voormalige woongedeelte ligt aan de zijde van de weg. Van oorsprong moet de voordeur zich in de kopgevel hebben bevonden.

Het eenlaags pand met rechthoekige plattegrond is opgetrokken in geelrode baksteen en gemetseld in kruisverband met platvolle cementvoeg. Onderaan de voorgevel en linkerzijgevel bevindt zich een gepleisterde en grijs geschilderde plint. Het gebouw wordt afgedekt door een rieten wolfdak met een voet van rode en blauwe Oud-Hollandse pannen. Op de scheiding van het voormalige woon- en bedrijfs gedeelte steekt een gemetselde schoorsteen door de nok. Het houtwerk heeft de kleuren wit, lichtgroen en donkergroen.

De voorgevel is in dit geval de kopgevel die aan de straat ligt. Deze bevat op de begane grond twee vernieuwde schuifvensters met luiken en hardstenen lekdorpels. Boven het linker venster is een dubbele rollaag gemetseld, boven het rechter een enkele. Rechts in de plint is een kelder-raam met diefijzers. Erboven bevindt zich in het metselwerk een korte rollaag; iets daarboven een enkelruits opkamervenster onder een rollaag. De verdieping bevat in het midden een gekoppeld vierruits venster met een rollaag aan de onderzijde. Smeedijzeren muurankers geven de plaats van de balklaag aan. Langs de dakranden zijn vlechtingen gemetseld. Onder het wolfeind bevindt zich een stroomlaag in orangerode baksteen.

De linkerzijgevel is vanaf de straat slechts ten dele waarneembaar. Bij het begin van het stalge-deelte (rechts) is een terrasafscheiding tegen de gevel geplaatst. Rechts hiervan bevinden zich een vierruits stalvenster, een houten deur met enkelruits bovenlicht en een klein enkelruits venster. Het oorspronkelijke woongedeelte geheel rechts bestaat uit de voordeur met een venster aan weerszijden. De voordeur (ca. 1970) heeft een gedeeld bovenlicht.

Het venster links is een zesruits schuifvenster met luiken en een gepleisterde/hardstenen lekdorpel. Het venster rechts heeft gesloten luiken en een gepleisterde/hardstenen lekdorpel.

Het woongedeelte van de rechterzijgevel is geheel begroeid met klimop. Hier is alleen een enkelruits venster zichtbaar. De elementen die hierna volgen zijn vanaf de straat slecht zichtbaar. Het gaat om een deur, een enkelruits venster, vijf vierruits stalvensters met ventilatieopeningen aan de onderzijde en een grote (deeldeur)opening. Op de gevel zijn enkele ankers aanwezig.

Waardering

De boerderij is stedenbouwkundig waardevol als achttiende-eeuws onderdeel van het buurtschap Ginderdoor en vanwege de ligging dicht aan de doorgaande weg. Het gebouw is cultuurhistorisch zeer waardevol als onderdeel van de agrarische geschiedenis van het gebied en vanwege de agrarische ontwikkeling die het gebouw laat zien. De boerderij is ontwikkeld van halenhuis tot langgevelboerderij. Vanwege de vele afleesbare wijzigingen in de gevel (en waarschijnlijk ook in het interieur) heeft het gebouw bouwhistorische waarde. Architectuurhistorische waarde is er vanwege de gaafheid van de hoofdvorm en de indeling. Ook zijn er waardevolle detailleringen zoals het metselwerk, het dak en de vensters.

Ginderdoor 44

Langgevelboerderij Ca. 1950.

Machinale baksteen, rollaag bij onderdorpel, twee sierankers. Schuiframen met luiken en glas-in-lood bovenlichten. Semi-klapdeur, houten leufel. Getoogde vierruits ijzeren stalraampjes. Rechte mendeuren. Getoogde staldeuren. Zadeldak, tuile du Nord. Vierlichts dakkapel onder zadeldak met wangen. IJzeren hekwerk met pijlpuntmotief. Treurwilg. Baksteen schoor als afscheiding tussen woon- en stalgedeelte. Gaafheid, ligging.

Grensweg 7

Eikendoorn. Langgevelboerderij woonhuis.

1876 ca. 1980.

Baksteen. Vlechtingen, gepleisterde plint, rechte steekankers. Vier twintingruits schuifvensters met vernieuwde luiken. Getoogde vierruits stalramen. Paneeldeur met Jugendstil rooster en levensboom. Hoge rechte mendeuren. Afgewolfd zadeldak met riet en oud Hollandse dakpannen. Beukenhaag, jonge leilinden. Sterk verbouwd. Cultuurhistorische waarde.

De Hei 25

Boerderij ca. 1925. ca. 1970

Baksteen met tandlijst. Vensterindeling grotendeels origineel, nieuwe halve luiken. Schuifvensters, bovenlichten roedeverdeling met groen kathedraalglas, onder segmentboog. Vernieuwde paneeldeur. Zadeldak, oud Hollandse dakpannen.

Vijf linden, appelboom, bruidssluier. Ligging.

De Hei 43

Kortgevelboerderij 1938.

Ten noordwesten van Beek en Donk en ten noordoosten van Mariahout ligt deze ontginningsboerderij uit 1938. Het gebouw ligt op flinke afstand van de weg met de kopgevel naar voren gericht. Rechts bevindt zich een oprit die tot achter het gebouw doorloopt. Links van het pand bevindt zich een ruime siertuin. Het betreft een kortgevelboerderij, maar links is een stalgebouw haaks op het hoofdvolume geplaatst. Het voormalige woongedeelte bevindt zich aan de voorzijde, het voormalige bedrijfs gedeelte aan de achterzijde. Het gebouw is gesplitst en bestaat nu uit twee woonhuizen. Het is recent geheel gerenoveerd en verbouwd.

De gevels zijn opgetrokken in een beige/rode baksteen en gemetseld in Noors verband. De plint is opgetrokken in een iets rodere baksteen. Op een aantal plaatsen is siermetselwerk aanwezig. Ook is op diverse plekken gebruik gemaakt van betonstrips, een typerend element voor de late jaren '30. De gevels lijken bij de verbouwing te zijn gereinigd, gestraald of zelfs opnieuw opgemetseld, waardoor het gehele pand de indruk van nieuwbouw geeft. De meeste vensters zijn vernieuwd, hoewel in de stijl van het oude. Ook zijn alle lekdorpels vervangen door een nieuwe hardstenen versie. Hardstenen lekdorpels passen niet bij een boerderij uit deze bouwperiode. Het hoofdvolume wordt afgedekt met een zadeldak. Ook de haakse aanbouw heeft een zadeldak. Op beide daken liggen blauwe Tuiles du Nord. Ter hoogte van het voorhuis bevinden zich twee gemetselde schoorstenen op de nok. Het houtwerk is wit, okergeel en donkergroen geschilderd.

Op het moment van fotograferen waren geen luiken bij de vensters aanwezig. Deze worden nog geplaatst.

Aan de voorzijde is links de lange gevel van de haakse aanbouw zichtbaar. Hierin bevinden zich links twee vierruits vensters met een moderne hardstenen lekdorpel en betonnen latei. Rechts bevinden zich nogmaals twee vierruits vensters met hardstenen lekdorpel, maar dan onder een gedeelde betonnen latei. Op foto's van voor de verbouwing is te zien dat de latei verder naar rechts doorliep en dat hieronder een enkelruits venstertje aanwezig was. In het metselwerk is hiervan geen spoor, zodat de conclusie kan worden getrokken dat deze gevel opnieuw is gemetseld. Rechts van de haakse aanbouw steekt het voormalige bedrijfs gedeelte uit, omdat dit een flauwere dakhelling heeft dan het voorhuis. Hierin bevinden zich onder een latei een enkele en een dubbele houten deur met roeden. Voor de verbouwing waren hier een enkele deur en een dubbel zesruits venster aanwezig.

In de kopgevel van het hoofdvolume bevindt zich in het midden van de begane grond iets terugwijkend de voordeur. Het betreft een houten deur met ruitje en een drieruits bovenlicht. Boven de deur is een hanenkam met in het midden een betonnen sluitsteen aanwezig. Ter hoogte van de latei zijn twee hoekstenen geplaatst. Aan weerszijden van de deur bevindt zich een dubbel zesruits venster met dubbel vierruits bovenlicht. Aan de bovenzijde is een hanenkam gemetseld, aan de onderzijde een hardstenen lekdorpel geplaatst. Op de verdieping zijn twee dubbele zesruits vensters met een hanenkam en hardstenen lekdorpel aanwezig. In de geveltop is op een betonstrip het jaartal 1938 aangebracht. Hierboven bevindt zich de schoorsteen, die iets uitkragend uit de voorgevel omhoog lijkt te rijzen. Verspreid over de voorgevel is een aantal muurankers aangebracht. Ter hoogte van de dakvoet kraagt de gevel uit vanaf een betonstrip. Ook aan de onderzijde van de gevel bevindt zich een uitkraging, maar deze lijkt niet oorspronkelijk.

Ook het linkerdeel van de linkerzijgevel lijkt opnieuw te zijn opgetrokken. Hierin bevinden zich een dubbele houten deur met roeden onder een betonnen latei, een vierruits venster met betonnen latei en hardstenen lekdorpel en een enkele houten deur met roeden en latei. Op het dak is een flinke dakkapel geplaatst met daarin drie zesruits vensters. In dit dakvlak zijn nog eens zes tuimelvensters geplaatst.

In de kopgevel van het haakse gebouw bevinden zich van links naar rechts een houten deur onder een rollaag, twee vierruits vensters met een betonnen latei boven en een hardstenen latei onder en tenslotte nog een houten deur onder een rollaag.

In de linkerzijgevel rechts van het haakse gebouw zijn een zesruits venster met vierruits bovenlicht en een dubbel zesruits venster met dubbel zesruits bovenlicht aanwezig. Zowel boven het enkele als boven het dubbele venster bevindt zich een hanenkam. Aan de onderzijde is een nieuwe hardstenen lekdorpel geplaatst. Geheel rechts bevindt zich een dubbel keldervenster met modern traliewerk.

Op het dak is ook hier een fikse dakkapel (met vier zesruits vensters) geplaatst. Daarbij zijn er nog twee tuimelvensters aanwezig.

In de rechterzijgevel zijn links twee dubbele zesruits vensters met een vierruits bovenlicht, hanenkam en hardstenen latei aanwezig. Rechts hiervan zijn in het voormalige bedrijfsgedeelte twee zesruits vensters met hardstenen lekdorpel onder een gedeelde betonnen latei aanwezig. De vensters waren voor de verbouwing drieruits. Hiernaast bevindt zich een zesruits venster met latei en lekdorpel. Vervolgens is ter plaatse van de staldeuropening een groot drieruits venster onder een betonnen latei aangebracht. Geheel rechts is tenslotte een zesruits stalvenster met latei en lekdorpel aanwezig. Bovenaan de gevel bevinden zich muurankers. In het dakvlak boven het voormalige bedrijfsgedeelte zijn vijf tuimelvensters geplaatst.

De achtergevel is geheel nieuw opgetrokken (met nieuwe stenen). Op de begane grond bevinden zich van links naar rechts een zesruits venster met betonnen latei en hardstenen lekdorpel, een houten (voor)deur met ruitje onder een betonnen latei en een zesruits venster met latei en lekdorpel. Vervolgens zijn onder één betonnen latei een houten deur en twee zesruits vensters met lekdorpel geplaatst.

Op de verdieping bevindt zich een enkelruits venster met latei en lekdorpel. In de top van de gevel is een rond vierruits venster met vier hardstenen hoekstenen aanwezig.

Waardering

De boerderij is recentelijk gesplitst en verbouwd. Hierbij is de indeling van de gevelopeningen grotendeels ongewijzigd gebleven. In een aantal gevallen is de indeling gewijzigd. Bij de invulling van de vensters heeft men eveneens rekening gehouden met het oude. Onder alle vensters, ook de stalramen, is een nieuwe hardstenen lekdorpel geplaatst. Dit is geen authentiek materiaalgebruik. Met name op het linker dakvlak is een flink aantal dakvensters geplaatst. Ook de twee dakkapellen springen behoorlijk in het oog.

Het muurwerk is grondig vernieuwd. Alle gevels zijn schoongemaakt, opnieuw gevoegd of zelfs geheel nieuw opgetrokken. Hierbij is veel karakteristiek die in het oude metselwerk aanwezig was verloren gegaan. Hoewel de hoofdvorm en de invulling van de gevels redelijk authentiek zijn gebleven, is de uitwerking minder zorgvuldig waardoor er te veel originele details verdwenen zijn om een monumentenstatus te rechtvaardigen.

De Hei 51

De vroeg twintigste-eeuwse langgevelboerderij De Hei 51 heeft gevels in schoon metselwerk en een zadeldak dat met pannen is gedekt. De stal is eenzijdig breder dan het woondeel, waardoor één van de dakschilden gedeeltelijk geknikt is. De lange voorgevel heeft in het woondeel een deur geflankeerd door twee vensters met buitenluiken. De gevelopeningen hebben een segmentboog. De vensters en de buitenluiken zijn recent. De gevel heeft in de stal een deur naar de voorstal (onder een segmentboog). Door begroeiing op het erf zijn behoudens enkele dichtzettingen weinig karakteristieke van de stalgevel te geven. De kopgevel van het woondeel is symmetrisch van opzet. De gevel heeft twee gevelopeningen op de begane grond en twee op de verdieping, alle met een segmentboog en vernieuwde vensters. De lange achtergevel van de boerderij heeft in het vooruitspringende staldeel een serie van acht betonnen stalramen onder segmentbogen. Een deel van deze vensters is uitgespaard in dichtgezette deuropeningen. In de slechts gedeeltelijk zichtbare gevel van het woondeel zijn twee kleine vensters onder een rollaag te zien.

Herendijk 8

Langgevelboerderij Kantoor. Ca. 1890 Ca. 1985.

Baksteen. Gepleisterde plint met vlechtingen. Rechte steekankers. Vierruits venster boven opkamer. Zesruits schuifvensters met luiken. Getoogde houten stalraampjes. Twee stel rechte mendeuren. Afgewolfd zadeldak met riet en opnieuw verbeterde Hollandse dakpannen. Aparte hoge schuur onder zadeldak met dicht gemetseld raam- en deuropening.

Kastanjeboom. Ligging.

Herendijk 12 (was nr. 14)

Gemeentelijk monument.

't Hof 1

De vermoedelijk naoorlogse langgevelboerderij 't Hof 1 heeft in schoonmetselwerk uitgevoerde gevels onder een met pannen gedekt zadeldak. De lange straatgevel heeft een voordeur en drie negenruits vensters met buitenluiken. De vensters zijn als het ware ingekaderd tussen het met een rollaag beëindigde trasraam en een doorlopende rollaag aan de bovenzijde. De vierruits stalramen zijn op eenzelfde manier met elkaar verbonden. De stal heeft verder een inrit met dubbele deur. Een kleine staldeur en een vierruits stalraam zijn gepositioneerd in een latere aanbouw onder een lessenaardak. In de asymmetrische topgevel van de het woondeel zijn dezelfde horizontale accenten in het metselwerk verwerkt. De gevel heeft drie in afmeting van elkaar afwijkende, zesruits vensters met buitenluiken. Eén van de vensters hoort bij de opkamer. De gevel heeft op de zolderverdieping twee brede vensters, elk met twee vierruits ramen.

't Hof 2

Landarbeiderswoning woonhuis. Ca. 1900 Ca. 1985.

Wit geblokt gepleisterd met gedecoreerde plint met ruitmotief. Zesruits schuifvensters. Getoogde ijzeren stapraampjes. Semi-klampdeur met driedelig bovenlicht. Zadeldak met golfplaten. Klimop.

Het object is gelegen bij het oudste deel van Lieshout, een archeologisch Rijksmonument.

Ligging.

't Hof 3

Kortgevelboerderij Woonhuis. Ca. 1890 Ca. 1970.

Voorgevel wit gepleisterd met schijnvoegen. Handvorm baksteen, rechte steekankers. Schuifvensters met driedelig bovenlicht. Paneeldeur met gedeeld bovenlicht. Afgewolfd zadeldak met betonnen pannen. Bakhuisje van handvorm baksteen onder zadeldak met oud Hollandse pannen.

Twee snoeilinden.

Het object is gelegen bij het oudste deel van Lieshout, een archeologisch Rijksmonument.

Beeldbepalend, cultuurhistorische waarde.

Den Houw 2

Er is geen toestemming gegeven voor het betreden van het perceel, zodat het pand alleen vanaf de openbare weg kon worden onderzocht.

In het buitengebied even ten westen van Lieshout bevindt zich een langgevelboerderij van bescheiden formaat uit circa 1870. Het gebouw is grijs geblokt ademt samen met het erf de sfeer van weleer. De meeste openingen zijn rond 1970 voorzien van een nieuwe invulling, maar de indeling lijkt nog erg authentiek. Het pand ligt op korte afstand van de straat, met de nok enigszins diagonaal haaks daarop gericht. Het woongedeelte bevindt zich aan de zijde van de weg. Voor de voordeur loopt een oprit die naar het erf bij het bedrijfsgedeelte leidt. Rechts van de boerderij staat een bijgebouw zonder cultuurhistorische waarde. De beplanting van het erf is daarentegen wel waardevol. Aan de achterzijde van het woongedeelte liggen enkele betonnen platen, daarna volgt direct een akker.

De eenlaags boerderij met rechthoekige plattegrond is vrijwel geheel voorzien van geblokt pleisterwerk. De achterzijde van het bedrijfsgedeelte is niet gepleisterd: hier zijn diverse vlakken in verschillende rode baksteen zichtbaar. Een stukje is opgetrokken in kalkzandsteen. Het gebouw wordt afgedekt door een zadeldak met blauwe en rode Oud-Hollandse pannen. Bij het woongedeelte bevindt zich een wolfeind. Het woongedeelte is aan de achterzijde voorzien van een uitbouw onder een lessenaardak met rode gegolfde Friese pannen. Op de scheiding van het woon- en bedrijfsgedeelte steekt een gemetselde schoorsteen door de nok. Het houtwerk heeft de kleuren wit en donkergroen.

De voorgevel is in dit geval de gevel die de voordeur bevat. De voorgevel van het woongedeelte heeft een klassieke indeling, waarbij de voordeur tussen twee vensters is geplaatst. De vernieuwde vensters hebben klepramen, kleine roedenverdeling en houten luiken. De voordeur is van hout en heeft een smal enkelruits bovenlicht. Hierna volgen in het bedrijfsgedeelte een houten deur, een liggend drieruits stalvenster en nog een houten deur en liggend drieruits stalvenster. Boven alle genoemde elementen is een witte strekse boog geschilderd. Vervolgens is er een hoge deeldeur die het dak optilt, dan een getoogd zesruits stalvenster en tenslotte een houten deeldeur. Ter hoogte van de balklaag zijn smeedijzeren muurankers op de gevel aanwezig. Bij het woongedeelte zijn het sierlijke gekrulde exemplaren, bij het bedrijfsgedeelte rechte. In het dak zijn geen bijzonderheden.

De linkerzijgevel steekt links veel verder uit als gevolg van de tot hier doorgetrokken uitbouw tegen de achtergevel. Het pleisterwerk vormt een geheel en is dus aangebracht nadat de uitbouw is gecreëerd. De gevel bevat links onderaan een klein kelderraam met diefijzers. Daarboven bevindt zich een enkelruits opkamervenster met wit geschilderde lekdorpel. In het midden van de verdieping bevindt zich tenslotte een kleiner enkelruits venster met wit geschilderde lekdorpel. Boven de drie openingen is in het pleisterwerk een strekse boog getekend. Ter hoogte van de balklaag zijn twee smeedijzeren muurankers aanwezig.

De achtergevel bestaat geheel links uit kalkzandsteen. Hierin is een klein venster aanwezig. Verder naar rechts zijn in het bakstenen gedeelte een enkelruits en een tweeruits venster aangebracht. Geheel rechts bevindt zich een zesruits ijzeren stalvenster. De laatste twee hebben een gepleisterde omlijsting. Ter hoogte van de balklaag zijn smeedijzeren muurankers aangebracht. Hierna volgt de uitbouw tegen het woongedeelte. Deze is voorzien van geblokt pleisterwerk. Dit gedeelte bevat een tweeruits venster, een houten deur en drie enkelruits vensters met enkelruits bovenlichten. Boven de deur en het linker venster is een witte strekse boog geschilderd. Direct voor deze gevel bevindt zich een betonnen waterput.

Waardering

De boerderij is stedenbouwkundig waardevol als onderdeel van de negentiende-eeuwse bebouwing van het buitengebied ten westen van Lieshout. Het gebouw is cultuurhistorisch waardevol als onderdeel van de agrarische ontwikkeling van datzelfde gebied. Architectuurhistorische waarde is er vanwege de gaafheid van de hoofdvorm en de indeling. Bovendien zijn er architectuurhistorisch waardevolle detailleringen zoals het dak en het geblokte pleisterwerk. Intern zijn vermoedelijk de kelder en het gebint nog aanwezig.

Heieindseweg 2

Langevelboerderij Woonhuis. 1860-1870 Ca. 1975.

Baksteen, gepleisterde plint. Zesruits schuifvensters met luiken en vierruits met opkamer. IJzeren stalraampje. Paneeldeur. Afgewolfd zadeldak, riet, oud Hollandse dakpannen. Zes leilinden, ligusterhaag, kastanjeboom. Ligging, gaafheid.

Heieindseweg 3

Langgevelboerderij Ca. 1880 Ca. 1970

Handvorm baksteen, tandlijst, muizetand. Rechte steekankers. Zesruits venster met luiken. Vierruits stalraampjes. Semi-klapdeur met gedeeld bovenlicht. Hooiluik en flankerende vierruits raampjes. Getoogde mendeuren. Wolfdak met oud Hollandse dakpannen. Ligusterhaag, Italiaanse populier. Gaafheid, ligging.

Heieindseweg 4

Langgevelboerderij Woonhuis Ca. 1900 Ca. 1980.

Baksteen. Gepleisterde plint met verdiepte velden. Rechte steekankers. Zesruits vensters en luiken. Betonnen vierruits stalramen. Vernieuwde paneeldeur met glas-in-lood bovenlicht. Zadeldak. Opnieuw verbeterde Hollandse dakpannen. Bakhuis onder zadeldak. Beukenhaag, coniferen. Ligging.

Meerven 10

In het buitengebied ten zuidwesten van Mariahout ligt een ontginningsboerderij uit circa 1935. Het gebouw, van het type kortgevel, is op ruime afstand van de straat gelegen. De nokas is haaks op de weg gericht. Voor de voorgevel ligt een siervoortuin. Links van de boerderij loopt een oprit naar het erf aan de zij- en achterkant, rechts loopt een smaller pad naar achteren. Rond de boerderij staat diverse stallen en schuren van recente aard. Deze hebben geen cultuurhistorische waarde. De erfindeling en –beplanting is nog voor een deel oorspronkelijk. De eenlaags boerderij met rechthoekige plattegrond is opgetrokken in rode baksteen en gemetseld in Noors verband. De vensters zijn (deels) gewijzigd. Het gebouw wordt afgedekt door een wolfdak met rode verbeterde Hollandse pannen. Onder de dakvoet zijn moderne goten aangebracht. Vooraan steekt een gemetselde schoorsteen door de nok. Het houtwerk heeft de kleuren wit, rood en donkergroen.

De voorgevel heeft een symmetrische indeling. In het midden van de begane grond bevindt zich de voordeur in een ondiepe portiek. Het betreft een houten paneeldeur met ruitje. Boven de deur bevindt zich een geprofileerde luifel, daarboven het bovenlicht met ruitvormige roedenverdeling. Aan weerszijden van de voordeur bevindt zich een tweeruits venster met (vernieuwde) glas-in-lood bovenlichten, gemetselde lekdorpels en houten onderluiken met rood-witte zandlopers. Boven zowel de deur als de vensters is een anderhalfsteens strekse boog gemetseld. Boven de voordeur is in witte letters de naam van de boerderij geschilderd: 'KOENDERSHOF.'. De verdieping bevat twee gekoppelde vensters met kleine roedenverdeling en gemetselde lekdorpels. Op de hoeken, langs de dakrand en onder het wolfeind bevindt zich siermetselwerk. Dit dient tegelijkertijd als ontlastingsboog voor de vensters op de verdieping.

De linkerzijgevel is vanaf de openbare weg niet geheel zichtbaar. Links bevat het bedrijfsgedeelte drie getoogde vierruits betonnen stalvensters onder getoogde rollagen. Ter hoogte van de twee exemplaren rechts is een vlak inboetwerk zichtbaar. Hier heeft oorspronkelijk een deel deur in de gevel gezeten, waarvan de latei nog in het metselwerk aanwezig is. Daaronder bevindt zich een deelbaar houten hooiluik. Verder naar rechts bevinden zich een houten deur en een vierruits stalvenster met gemetselde lekdorpel, beide onder een strekse boog. Vervolgens steekt een haakse uitbouw onder wolfdak uit de gevel. De gevel is deels begroeid, maar bevat in ieder geval een enkelruits venster met enkelruits bovenlicht en gemetselde lekdorpel onder een strekse boog. Aan de voorzijde bevat de uitbouw links een tweeruits venster met glas-in-lood bovenlichten en lekdorpeltegels en rechts een deur met roedenverdeling. De linkerzijgevel van het voorhuis is grotendeels aan het zicht onttrokken, maar bevat in ieder geval een tweeruits venster met glas-in-lood bovenlichten en een enkelruits venster met glas-in-lood bovenlicht en een houten onderluik met rood-witte zandloper, beide onder strekse bogen. Het dak bevat vier kleine dakvensters.

Het woongedeelte van de rechterzijgevel is eveneens slecht zichtbaar vanaf de openbare weg. Het lijkt dezelfde indeling te hebben als aan de linkerzijde: een enkelruits venster met glas-in-lood bovenlicht en houten onderluik met rood-witte zandloper en een tweeruits venster met glas-in-lood bovenlichten, beide onder strekse bogen. Hierna begint het bedrijfsgedeelte, dat aan deze zijde breder is. Het dakvlak loopt daarom verder door naar beneden. De gevelinvulling is vanaf de openbare weg niet zichtbaar. Het dakvlak bevat vier kleine dakvensters.

Waardering

De boerderij is stedenbouwkundig en cultuurhistorisch waardevol als begin twintigste-eeuws onderdeel van het ontginningsgebied ten zuidwesten van de kern van Mariahout. De ligging van het gebouw op het nog deels oorspronkelijke erf is van belang. Het erf en de beplanting hebben daarom ook cultuurhistorische waarde. De boerderij heeft architectuurhistorische waarde vanwege de gaafheid van de hoofdvorm en voor de bouwtijd karakteristieke detailleringen zoals het (sier)metselwerk, metselwerkband, de vensters met luiken en de entree. De indeling is (voor zover zichtbaar) nog gaaf en wijzigingen zijn afleesbaar.

Meerven 29

De vermoedelijk uit de jaren twintig van de vorige eeuw daterende langgevelboerderij Meerven 29 is een sober en nog grotendeels oorspronkelijk voorbeeld van het boerderijtype. Het gebouw heeft in schoon metselwerk uitgevoerde gevels onder een met pannen gedekt zadeldak. De lange voorgevel heeft een voordeur geflankeerd door vensters met tweeruits onderramen die schuiven en bovenramen met een drieruits indeling. De stal heeft een serie later aangebrachte, vierruits stalramen onder een lichte toog. De kopgevel van het woondeel heeft op de begane grond, links van het midden een venster, gelijk aan de voorgevel, boven een tweeruits kelderlicht. Ook de zolderverdieping heeft een venster met een tweeruits onderraam dat schuift en een drieruits bovenraam. De vensteropeningen hebben alle een strekse boog. De kopgevel van de stal heeft een schuifdeur aan de buitenzijde en een hooiluik.

Meerven 31 (voorheen 23)

Langgevelboerderij langgevelboerderij ca. 1935, Ca. 1950.

Machinal baksteen met rollagen. Korte en lange steekankers. Rond raam in zijgevel bij zolderetage, hooiluik. Schuifvensters met vierruits bovenlicht en luiken met Louvredelen. Stalramen met brede pleisterlagen omrand (vergroot). Rechte schuif/mendeuren. Mansardedak, tuile du Nord. Vijf beuken.

Provinciale weg 4

Langgevelboerderij, oorspronkelijk gebouwd tweede helft 19^e eeuw. Ca 1970 aangepast voor een woonfunctie in het stalgedeelte.

Handvorm baksteen, gepleisterde plint, rechte steekankers, muizetand en tandlijst. Gewijzigde indeling met luiken ter halve hoogte. Voorgevel: middelste van drie kleine bovenraampjes dichtgemetseld. Getoogde stalramen. Afgewolfd zadeldak met riet. Opnieuw verbeterde Hollandse pannen.

Plint is gedecoreerd met verdiepte velden.

Roeklaan2 (Geen beeldbepalend pand)

Er is geen toestemming gegeven voor het betreden van het perceel, zodat het pand alleen vanaf de openbare weg kon worden onderzocht. Het gaat echter grotendeels schuil achter dichte begroeiing. Er is daarom gebruik gemaakt van literatuur en het gemeentelijke bouwarchief.

In het heidegebied tussen Lieshout en Gerwen bevindt zich een villapark. In het inmiddels dichtbegroeide gebied liggen villa's aan een lineair stratenpatroon. Aan de Roeklaan ligt een villa naar ontwerp van de Utrechtse architect Gerrit Rietveld (1888-1964). Het ontwerp werd gemaakt in opdracht van de heer en mevrouw Wijsman. Het zou Rietveld's eerste huis met pannendak zijn.

De villa ligt op ruime afstand van de Roeklaan op een bebost perceel. Het perceel is toegankelijk via een grindpad dat links van het huis ligt. Op het terrein aan de achterzijde zou zich een ven bevinden.

Het woonhuis werd ooit gebouwd aan een bestaande schuur. Het bestaat uit een gemetselde borstwering, gepotdekselde, donkerbruin geschilderde gevels en wit geschilderde houten kozijnen. Het gebouw wordt afgedekt door een tentdak met blauwe opnieuw verbeterde pannen en een fors overstek. Door het linker dakvlak steekt een gemetselde schoorsteen. De kozijnen zijn in 1987 vernieuwd. De garage die zich links tegen het pand bevond is vervangen door een verdiept aangelegd atelier.

De voorzijde van de villa is tamelijk gesloten. De achterkant is meer open en voorzien van een tweezijdige erker, veel glas en een groot rondlopend balkon. Het interieur verkeert niet meer in de oorspronkelijke staat.

Waardering

De villa is stedenbouwkundig waardevol als onderdeel van het villapark in het heidegebied tussen Lieshout en Gerwen. Het gebouw is architectuurhistorisch van zeer grote waarde als onderdeel van het oeuvre van de Utrechtse architect Gerrit Rietveld. De hoofdvorm is nog grotendeels gaaf. De kozijnen zijn in stijl vervangen.

Rooyseweg 23

Langgevelboerderij. Ca. 1925 Ca. 1955

Machinale baksteen. Kruiskozijnen met luiken ter halve hoogte en gedeelde bovenlichten. Grote vierruits stalramen. Paneeldeur in portiek, rechte mendeuren. Zadeldak met muldenpannen. Dakkapel onder lessenaardak.

Rooijseweg 29 (geen beeldbepalend pand)

In het buitengebied ten noordwesten van Mariahout ligt aan de Rooijseweg een ontginningsboerderij uit circa 1935. De boerderij werd gesticht door Nederlandse boeren die na een periode wonen en werken in de VS terugkwamen naar Nederland. De naam 'Woods Place' is dan ook de oorspronkelijke naam van de boerderij. De familie nam de nieuwste landbouwmachines en -technieken mee uit de VS en was daarmee een van de meest vooruitstrevende boerenbedrijven van de omgeving. In Mariahout bevindt zich nog altijd een bedrijf voor landbouwmachines dat is voortgekomen uit dit boerenbedrijf. De boerderij is verbouwd tot woonhuis.

Het gebouw is op ruime afstand van de straat gelegen. Het betreft een langgevelboerderij die met de kop van het woongedeelte naar de weg is gericht. De nokas bevindt zich dan ook haaks op de weg. Voor de voorgevel ligt een groot gazon. Rechts is een oprit die doorloopt naar het terrein achter de boerderij. Hier bevinden zich diverse bijgebouwen van recente aard. Deze hebben geen cultuurhistorische waarde.

De eenlaags boerderij met rechthoekige plattegrond is opgetrokken uit rode baksteen en gemetseld in Vlaams verband. De plint is sierlijk gemetseld met een aantal uitkragende lagen. Het gebouw wordt afgedekt door een zadeldak met blauwe opnieuw verbeterde pannen. Er is geen schoorsteen (meer) op het dak aanwezig. Het houtwerk heeft de kleuren wit en donkergroen. Links is een moderne serre tegen het voorhuis gebouwd. Wat verder naar achteren bevindt zich tegen de linkerzijgevel een forse dwarsdeel, die mogelijk oorspronkelijk is.

De voorgevel heeft een symmetrische indeling. In het midden bevindt zich op de begane grond een smal laddervenster met glas-in-lood bovenlicht. Aan weerszijden zijn gekoppelde zesruits vensters met gedeelde glas-in-lood bovenlichten. Direct onder de vensters bevindt zich de plint, erboven zijn rollagen gemetseld. Boven de vensters is met witte verf de naam van de boerderij op de gevel geschilderd: "WOODS-PLACE". De verdieping bevat drie vensters: het middelste tweeruits en de buitenste twee vierruits. Aan de onderzijde zijn rollagen gemetseld, aan de bovenzijde bevindt zich siermetselwerk dat de dakrand en dakvoet volgt. Onder de dakvoet is een houten bakgoot aanwezig die langs de dakrand doorloopt als een windveer.

De linkerzijgevel is vanaf de openbare weg niet zichtbaar.

De rechterzijgevel bevat links onder een rollaag een driedelig gekoppeld venster met zesruits indeling en glas-in-lood bovenlichten. Hierna volgt onder een afdak met rondboog de entree. Bij de voordeur bevindt zich een zijlicht. Het lagere voormalige bedrijfsgedeelte bevat een deur met roedenverdeling en twee grote zesruits stalvensters. Bij het woongedeelte is een houten bakgoot onder de dakvoet aanwezig. Het dakvlak bevat vier grote tuimelvensters.

Waardering

De boerderij is stedenbouwkundig waardevol als onderdeel van de begin twintigste-eeuwse bebouwing van de Rooijseweg. Er is sprake van grote cultuurhistorische waarde vanwege de stichting van de boerderij door Nederlandse boeren die terugkwamen uit de VS en een bedrijf oprichtten met de modernste machines en technieken. Het gebouw heeft architectuurhistorische waarde vanwege de gaafheid van de hoofdvorm en detailleringen.

Rooijseweg nabij nummer 20 Grenssteen

Zevenhonderd jaar geleden lag er een uitgestrekte heide tussen wat nu de dorpen Veghel, en Sint-Oedenrode en Lieshout (gemeente Laarbeek) zijn. Deze Jekschotse Heide was in bezit van uw rechtsvoorganger Hertog Jan III en maakt onderdeel uit van zijn uitgebreide bezit. Op 2 augustus 1311 verkoopt de hertog een stuk van deze woeste grond aan de inwoners van Lieshout. In de akte van deze verkoop wordt de grenssteen in de vorm van een grote Namense kei voor het eerst genoemd. In de Lieshoutse volksmond heet de steen 'De Blauwe kei', in het 14^e eeuwse Jekschot heette hij 'De Brestert' (Beemstaart). Het gaat hier om een forse zwerfkei, waarschijnlijk afkomstig uit de Ardennen.

Later wordt deze grenssteen het onderwerp van een ruzie tussen de Vrouwe van Jekschot, Anna van Hambroeck, en de schout en schepenen van Rode (Het huidige Sint-Oedenrode). Zij heeft haar hele leven processen gevoerd die wij nu nog kunnen nalezen.

De steen duikt in 1938 weer op bij de ontginning van de heide in Mariahout en is toen naar de 'bewoonde wereld' verslept. De gemeente Lieshout heeft in 1982 de steen officieel een plek gegeven in de bebouwde kom met een historische uitleg erbij van de heemkundekringen van Sint-Oedenrode en Lieshout. In 2011 is de steen geplaatst op de grens tussen Sint-Oedenrode en Laarbeek. De steen is zichtbaar en bereikbaar vanaf het fietspand van Mariahout richting Nijnsel. Er staat een bordje met uitleg bij.

Sluisweg 1

Helenahoeve

Kortgevelboerderij 1929.

Traditionalisme.

Machinale baksteen met staande rollagen bij onderdorpels en rond daklijst. Ramen in roeden verdeeld, vernieuwde luiken, paneeldeur in rondboogportiek. Woonhuis mansardedak. Staldeel: zadeldak met muldenpannen. Nieuw ijzeren sierhek.

Vijf lindebomen, beukenhaan en treurwilg.

Jaartal boven de deur in sluitsteen verwerkt.

Documentatie.

Sluisweg 2

Sluiswachtershuis 1921 1959

Machinale baksteen. T-vensters, paneeldeur. Zadeldak, Romaanse pannen. Sluis. nr. 5: een keersluis uit 1916-1917, welke in 1944 goeddeels verwoest werd. Er zijn nog delen van de handbediende installatie over. Over het kanaal bevindt zich een eenvoudige ijzeren ophaalbrug. Ligusterhaag, dennen, appelbomen.

Tot en met 1989 was het een handbediende sluis. Met ingang van 1990 zijn er twee bruggen vanaf deze te bedienen met beeldschermen en computers.

Cultuurhistorisch belang.

Veghelsedijk 21-23

Langgevelboerderij Ca. 1880.

Baksteen. Gepleiserde pling, rechte steekankers. Zesruits vensters met vernieuwde luiken. Paneeldeur, rechte mendeuren. Getoogde zesruits stalramen. Zadeldak met riet en muldenpannen. Schuurtje van cementsteen. Wolfdak met riet. Type karschop.

Vijf linden, ligusterhaagje. Nummer 21 is het oudste gedeelte.

Cultuurhistorische waarde.